COLLECTANEA FRANCISCANA 1960-1961 - *BIBLIOGRAPHIA*

BIBLIOGRAPHIA FRANCISCANA

TOMUS XI

PRINCIPALIORA COMPLECTENS OPERA
ANNIS 1954-1957 EDITA

Fasc. 2 - N. 543-1432

III. - *Relationes de studiis et doctrinis*

ISTITUTO STORICO DEI FR. MINORI CAPPUCCINI
ROMA (350) - VIA BONCOMPAGNI, 71

BIBLIOGRAPHIA FRANCISCANA

cura Instituti Historici O.F.M.Cap. in Urbe edita,
moderante P. Servo a St. Anthonis

Relationes huius fasciculi scripserunt:

I. V. (Isidorus a Villapadierna) M. A. (Marianus ab Alatri)
M. P. (Melchior a Pobladura) O. R. (Octavianus a Rieden)
S. Sr. A. (Servus a St. Anthonis)

Redactores huius *Bibliographiae*, quae pars est et nota peculiaris commentarii *Collectanea Franciscana* (Assisii-Romae 1931ss), hoc prosequuntur propositum, nimirum: certa methodo ac ratione omnes ac singulas editas ubique elucubrationes indolis franciscanae (libros, fasciculos, articulos, opuscula, etc.) apte diligenterque recensere, earumque singularum criticam analysim exhibere. Quae quidem *Bibliographia* iure retrospectiva, uti dicitur, vocari potest, quandoquidem publicationes complectitur duobus vel tribus annis antea in vulgus prolatas.

Decursu duodecim annorum commentarii *Collectanea Franciscana* exsistentiae quinque priora volumina *Bibliographiae* in lucem prodierunt, quae complectuntur annos 1929-1930 (vol. 1), 1931 (vol. 2), 1932-1933 (vol. 3), 1934-1935 (vol. 4), 1936-1937 (vol. 5). Verumtamen haec volumina supradicto commentario compacta sunt et separatim non veneunt. Ab anno autem 1941 *Bibliographia* propriam paginarum numerationem obtinet et speciale volumen separatum efficit. Exinde alia quinque volumina publici iuris facta sunt et bibliographiam exhibent ab anno 1938 usque ad an. 1953 inclusive. Porro haec decem volumina hactenus edita continent plus 30.000 nuntios bibliographicos. Ceterum ut consultatio facilior atque expeditior evadat, unumquodque volumen secum fert locupletissimum indicem nominum personarum necnon locorum franciscalium.

Divisio adhibita est chronologica simulque systematica, nimirum publicationes examinatae ad tres vel quatuor annos pertingunt et in una quarumcumque sectione inseruntur secundum tractatam materiam, quae iterum, ubi opportunum videtur, in aliquas subsectiones dividitur.

Hae sunt partes praecipuae:

I. Subsidia et instrumenta; II. Relationes de S. Francisco; III. Relationes de studiis, doctrinis et scriptoribus franciscanis; IV. De historia generali et particulari Primi Ordinis franciscani et de missionibus; V. Relationes de Secundo Ordine S. Francisci; VI. Relationes de Tertio Ordine regulari et saeculari S. Francisci; VII. Relationes de arte franciscana.

III. - RELATIONES DE STUDIIS, DOCTRINIS ET SCRIPTORIBUS FRANCISCANIS

A. - De studiis

1. - *Studiorum ordinatio*

Vide etiam: n.1059-1061 studia et sanctificatio.

543. - Van Steenberghen F., *Réflexions sur l'organisation des études au moyen âge*, in *Studia monographica & Recensiones* fasc. XI (1954) 29-44.

Duabus quaestionibus praesertim respondetur, scil. quali forma et quatenus aetas media quam dicunt sibi appropiaverit cultum humanitatemque graeco-romanam; quam partem habuerit doctrina christiana in constituendo humano civilique cultu mediaevali. Hanc disquisitionem A. quodammodo auctam retractavit in *Rev.Phil.Louv.* 52(1954) 572-592. Cf. n.544. S. St. A.

544. - Van Steenberghen Fernand, *L'organisation des études au moyen âge et ses répercussions sur le mouvement philosophique*, in *Rev. Phil.Louv.* 52(1954) 572-592.

Non afferuntur nova documenta de studiorum organisatione media aetate vigente, sed novo atque profundiori examini critico subicitur materia iam cognita. Imprimis vero ostenditur momentum quod ratio studiorum, saec. XII-XIII recepta, habuit pro efformanda scientia philosophica autonoma seu suis legibus vivente. Praemissa consideratione de hereditate antiquorum (classificatio artium liberalium, divisio aristotelica et platonico-stoica philosophiae) A. exponit ordinem studiorum ab augustinismo commendatum (sapientia christiana, septem liberales artes), qui progressum philosophiae diu retardavit et haud minoris momenti difficultates theoricas et practicas obtulit. Deinde ordinationem saec. XIII funditus mutatam studiorum enucleat adhibitis praesertim divisionibus philosophiae a Dominico Gundissalino et ignoto scholari parisiensi (1230-1240) propositis. Conclusiones ad quas A. pervenit conveniunt eiusdem sententiis alibi pluries vulgatis (cf. *Bibliog.Franc.* X, n.389; *infra* n.634s). S. St. A.

545. - Maier Anneliese, *Internazionale Beziehungen an spätmittelalterlichen Universitäten*, in *Völkerrechtliche und Staatsrechtliche Abhandlungen. Carl Bilfinger zum 75. Geburtstag am 21. Januar 1954 gewidmet von Mitgliedern und Freunden des Instituts.* (Beiträge zum

ausländischen öffentlichen Recht und Völkerrecht, Heft 29. Max-Planck-Institut für ausländisches öffentliches Recht und Völkerrecht, Heidelberg). Köln/Berlin 1954, 205-221.

Magna rerum cognitione A. ostendere conatur quomodo exeunte media aetate Universitates studiorum tam celeriter inter se communicaverint notitias atque doctrinas. Id enim *stationariorum* opera et labore minime explicatur cum nimis lente exscriberentur opera in eorum officinis et rariora divulgarentur. Allatis exemplis A. demonstrat maiores motus philosophicos saec. XIV dispersos esse a magistris seu baccalaureis peregrinantibus, qui in aliis Universitatibus disputaverunt. Sic e.g. GUILELMUS DE OCKHAM aestate an. 1319/20 iam cognovit sententias eodem anno mensi ianuarii Parisiis tractatas, et GUILELMUS DE ALNWICK, O.Min., ca. 1323 Bononiis disputans contra averroismum THOMAE DE WYLTON, anglici, doctrinam eiusdem averroistae ibidem apud artium facultatem evulgavit. S. ST. A.

546. - WEISS Robert, *Lo studio del greco all'Università di Parigi alla fine del Medioevo*, in *Convivium* n.s. 23(1955) 146-149.

Studium linguae graecae saec. XIII-XIV satis neglegebatur et praesertim Parisiis minime floruit. Paucas notitias de cultoribus illius sermonis Parisiis exsistentibus A. colligit diligenter. Notamus NICOLAUM GRAECUM, qui de familia fuit ROBERTI GROSSETESTE, Parisiis versionem ARISTOTELIS *De mundo* praeparantem, GUILELMUM DE LA MARE ibidem docentem, GERARDUM DE HUY, O.Min.(?), qui quasi certe Parisiis librum *Triglossos* composuit. De his auctoribus tamen abundantius iam ante egerat A. (cf. *Bibliog.Franc.* X, n. 401, 1116). S. ST. A.

547. - BAK Felix, O.F.M.Conv., *Conferring of a Doctorate degree in Sacred Theology in the Church of the Conventuals at Fribourg, Switzerland in January 18, 1683*, in *Inter-Prov. Conference O.F.M. Conv.* 8(1956) 19-30.

Ex *Chronicis insignis et venerabilis conventus ad S. Crucem Friburgi Helvetiorum, O.F.M.Conv.*, a Bernardo M. FLEURY, O.F.M.Conv., ex protocollo conventus aliisque documentis excerptis et in archivo eiusdem monasterii adservatis, A. evulgat relationem anglice versam, qua vivide multisque rebus singularibus adductis describitur solemnitas die 18 januarii 1683 in ecclesia friburgensi O.F.M.Conv. habita. Tunc enim adstantibus plurimis utriusque cleri sacerdotibus, civitatis magistratibus, doctis viris, spectatoribus curiosis, doctoris gradus in S. Theologia attributus est Guilelmo GEISS, O.F.M.Conv., sodali provinciae Argentinae, superiori conventus Friburgi. Textus opportunis adnotationibus illustratur ita ut clara depingatur imago quomodo saec. XVII sodales O.F.M.Conv., prospere expletis studiis scotisticis tunc praescriptis, doctoris honores publice exceperint. S. ST. A.

548. - GLORIEUX P., *Un avant-projet de Commentaire sur les Sentences*, in *Rech.Théol.Anc.Méd.* 23(1956) 260-276.

Praemissis nonnullis notitiis de regimine studiorum a baccalaureis biblicis atque Sententiarum adhibendo, A. describit codicem Paris, *Bibl. Mazarine 732*, qui clare illustrat quomodo baccalaureus Sententiarum commentarium suum scribendum praepararet. Memoratus enim codex continet f.169*r*-228*v* seriem adnotationum et textuum ex aliorum magistrorum libris diligenter exscriptorum, ad *I Sent.*, *prol. et dist.* 1-15 pertinentium. Hunc elenchum cum delegationibus (ipsis textibus tamen omissis) A. evulgat p.263-271. Baccalaureus qui praeter alios scriptores saepius adducit BONAVENTURAM, ALEXANDRUM HALENSEM, RICHARDUM DE MEDIAVILLA, GUILELMUM DE LA MARE, JOANNES DE PERSORA, JOANNEM DE PECHAM, omnes ex O.Min., ad familiam franciscanam parisiensem pertinuisse videtur. Eiusdem scriptum probabiliter ad an. 1291 est compositum. S. ST. A.

549. - MEIER Ludger, O.F.M. *Über den Zeugniswert der « Reportatio » in der Scholastik*, in *Arch.Kulturgesch.* 36(1954) 1-8.

Omnes rerum mediaevalium peritissimi viri magna utuntur prudentia atque cautela, cum de auctoritate scriptorum quae ut *reportationes* ad nos pervenerunt, iudicium sit proferendum. Utiliter ergo hac disquisitione diversi illustrantur adspectus, qui in *reportatione* aestimanda nequeunt negligi.

Exemplis A. exponit quomodo scholastica reportatio eveniret et quid significent in hac quaestione termini *translator* (novus redactor alicuius operis), *bona* et *mala reportatio*, legere *cursorie* aut *ad pennam*, scribere *per modum notabiliorum*, *una* et *alia reportatio*, *alia ordinatio* (nonnumquam a discipulo facta), *alia translatio*. Haec conclusio est retinenda: reportatio ut a discipulo facta, non potest per se esse determinativa ad aestimandum vel etiam condemnandum magistrum, nisi lectura sit ad litteram et quasi stenographice reportata vel ipse magister reportationem penitus recognoverit. Non ergo sunt indiscriminatim adhibenda authentica scripta et reportationes, uti saepissime fit e.g. apud SCOTUM, BONAVENTURAM, OCKHAM. S. ST. A.

550. - FINK-ERRERA G., *Jean Destrez et son oeuvre*: *La pecia dans les manuscrits universitaires du XIIIe et XIVe siècle*, in *Scriptorium* 11(1957) 264-280.

Post brevem praefationem A. evulgat *Introductionem*, quam J. DESTREZ composuit alteri parti operis sui de manuscriptis universitatis saec. XIII-XIV eorumque *peciis* praefigendam (cf. *Coll.Franc.* 6[1936] 1*-4*). Haec altera pars, hucusque inedita, completam praeberet documentationem omnium quaestionum quae ad *pecias* spectant. In *Introductione* peritissimus investigator exponit quomodo laborem suum instituerit immensamque materiam congregaverit, et quomodo edendam putaverit. Bibliographia operum J. DESTREZ exhibetur p.277-280. Praesertim notentur plurimi libelli manuscripti, in quibus eruditus auctor notitias suas de codicibus ubicumque perscrutatis collegit. S. ST. A.

551. - JOHN MARY LENHART [A REIFENBERG], O.F.M.Cap., *History of Franciscan libraries in the Middle Ages*. Washington, D.C., The Franciscan Educational Conference, 1954. In-8°, 225 pp.

Hanc notitiam exscripsimus e *Capuchin Writers' Bulletin*, vol. 3, n.3 (December 1955), p.10. Librum tamen undecumque quaesitum videre minime potuimus.

552. - EHRLE Franz Kard., *Zur Enzyklika « Aeterni Patris »*. Text und Kommentar. Zum 75 jährigen Jubiläum der Enzyklika neu herausgegeben von Franz PELSTER, S.J. (Sussidi eruditi, 6). Roma, Edizioni di Storia e Letteratura, Via Lancellotti, 18, 1954. 25 cm., 203 pp.

Post brevem introductionem (p.7-14) editur textus encyclicae *Aeterni Patris* de philosophia christiana colenda (17-34). Cui tres dissertationes doctissimae subiunguntur Francisci EHRLE, S.J., scil. 1) *Die päpstliche Enzyklika vom 4. August 1879 und die Restauration der christlichen Philosophie* (37-113; antea edita in *Stimmen aus Maria-Laach* 18[1880] 13-28. 292-317. 388-407. 485-498), qua res et argumentum Encyclicae maturo iudicio eruditissime explicatur rationesque eius et postulata fundantur; 2) *Das Studium der Handschriften der mittelalterlichen Scholastik mit besonderer Berücksichtigung der Schule des hl. Bonaventura* (115-166; antea in *Zschr.Kath.Theol.* 7[1883] 1-51), qua fructuum ubertas ex agro Scholasticae profundius arato profluens commonstratur exemplo Scholae franciscanae antiquioris et mediae; 3) *Nuove proposte per lo studio dei manoscritti della scolastica medioevale* (167-187; antea in *Greg.* 3[1922] 198-218), rationem et ordinem delineans, quibus studium litterario-historicum Scholasticae progrediatur oportet. Ad modum epilogi F. PELSTER praesertim memorialiter narrat merita magistri sui EHRLE pro historia Scholasticae perscrutanda (189-202).
S. ST. A.

553. - NILES KAUFFMAN [OF JANESVILLE], O.F.M.Cap., *Capuchin studies*, in *Round Table Franc.Res.* 22(1957) 96-101. 108.

Modo compendioso redditur MELCHIOR A POBLADURA, O.F.M.Cap., *Historia generalis* 1/2, 282-330.

554. - ANSELMO DE LEGARDA, O.F.M.Cap., *El Cardenal Vives y los estudios en nuestra Orden*, in *Est.Franc.* 58(1957) 207-225.

Cardinalis VIVES Y TUTÓ (JOSEPHUS CALASANCTIUS A LLAVANERAS) iure habendus est verus instaurator studiorum in Ordine Capuccinorum, vertente saec. XIX. Ipse enim qui studia naviter a primis annis excoluerat, a secretis fuit commissionis an. 1884 institutae ad Ordinationes capituli generalis illius anni definitive parandas necnon auctor fuit commentariorum in easdem Ordinationes (1887). Praeterea suam variam et proficuam actuositatem in negotiis Ordinis ei commissis peculiari modo ad studia fovenda direxit. Quam mentem et actionem eminentissimi praesulis A. diserte illustrat quoad seminaria seraphica et quoad organisationem et materias tradendas in curriculis philosophiae et theologiae.
I. V.

555. - CAPOBIANCO Pacifico, O.F.M., *Gli* Statuta Generalia *annessi alla Costituzione* Sedes Sapientiae *e la legislazione particolare propria dei frati minori,* in *Vita. Min.* 28(1957) 54-65.

Perlucida quaedam instituitur recensio comparativa inter huiusmodi *Statuta* adnexa constitutioni *Sedes Sapientiae* (1956 maii 31) et recentes Constitutiones gen. O.F.M., peculiari quodam habito respectu ad conditiones scholasticas Status italici. M. A.

556. - BENIGNUS A SANT'ILARIO MILANESE, O.F.M.Cap., *Litterae circulares de studiis in Ordine colendis,* in *Anal. O.F.M.Cap.* 72(1956) 201-204.

Occasione Constitutionis Apostolicae *Sedes Sapientiae* promulgatae (31 maii 1956) et *Statutorum Generalium* editorum (7 iul. 1956) A. insistit ut educatio religiosa cum sacerdotali cohaereat et utraque pari cura ac diligentia colatur. Dein nova quaedam ex *Statutis* memoratis affert quae ad effectum continuo deducenda sunt, et mandat ut in quavis Ordinis provincia constituatur Consilium ad rationem studiorum iuxta *Statutorum* praescripta praeparandam. Quae ratio studiorum a Definitorio generali approbetur oportet. Hae *Litterae* datae sunt Roma, die 4 oct. 1956. S. ST. A.

557. - *Generalis ratio Studiorum Ordinis Fratrum Minorum Capuccinorum,* in *Anal.O.F.M.Cap.* 73(1957) 232-245.

Praemisso decreto promulgationis (10 nov. 1957) et approbatione S. Congregationis de Religiosis (7 nov. 1957) editur generalis ratio studiorum O.F.M.Cap. In prima parte huius rationis agitur de erectione Studiorum, de personis et de Scholis in genere, in altera vero parte pro singulis Studiorum gradibus (seminariis seraphicis, Studiis philosophiae, theologiae, pastoralis, superiore institutione, examinibus quinquennalibus) aptissimae normae traduntur. S. ST. A.

558. - *Generalstudienordnung des Kapuzinerordens vom 10. November 1957.* [S.n.t.]. 21 cm., 19 pp.

Versio germanica n.557.

559. - *Ex officio de Studiis et Educatione,* in *Acta .O.F.M.* 76(1957) 59-62.

Ad instituendam documentationem generalem de ratione studiorum in singulis provinciis O.F.M. adhibita, Officium generale de studiis et educatione O.F.M. exaravit 8 series interrogationum, quibus apte colligantur notitiae annuales et triennales de Collegiis, Studiis philosophicis seu lycealibus, theologicis, et rebus generalibus ad studia et educationem pertinentibus. Huiusmodi formulae earumque usus hic explicantur. S. ST. A.

560. - VAN LEEUWEN Apollinare, O.F.M., *Il Prefetto degli studi. Sua posizione giuridica e sua funzione,* in *Vita Min.* 27(1956) 57-66.

Generalis praefectus studiorum O.F.M. hisce locum iuridicum muneraque practica praefecti studiorum provincialis ad normam *Constitutionum generalium* circumscribit. Facultas iuridica illius siquidem eo delimitatur, quod studiis provincialibus praeest ipse Minister provinciae cum suo Definitorio. Verumtamen regimen universae rei scholaris sub dependentia Ministri et intra strictum ambitum sui muneris excercet praefectus. Idcirco deest et potestas tam iurisdictionis quam domestica et coercitiva respectu lectorum. Quibus utique non obstantibus praefecti campus actionis late patet, praesertim si Minister eumdem ad regimen rei scholaris de facto delegat. Ideoque praefectus « eligatur vir religiosa agendi ratione et magisterii arte valde probatus ». Insuper adsit oportet fraterna cooperatio inter praefectum et lectores.

Quod officia praefecti in specie attinet, A. ista considerat: onus invigilandi magisterii aliorum; elaborationem horarii praelectionum; magisterii nexum cum apostolatu Ordinis; consuetudinem benevolam praefecti cum lectoribus, praesertim occasione conventus annualis; selectionem ac praeparationem magistrorum futurorum; extensionem officii praefecti, praesertim quoad scholas civilibus aequiparatas. - Dilucidationes concinnae A. eius egregiam in his rebus familiaritatem luculenter comprobant eaeque ceteris quoque familiis franciscanis magnae utilitati sunt.
O. R.

2. - *Scholae et instituta*

Vide etiam: n.24-29. 139-142. 147s generalia; 68. 83. 95. 103 archiva; 39s. 53. 57s. 69. 87. 90. 104. 106s. 109. 112. 591 bibliothecae; 55 Schola erfordensis; 162 Studium parisiense.

561. - MEIER Ludger, O.F.M., *Contribution à l'histoire de la théologie à l'université d' Erfurt*, in *Rev.Hist.Eccl.* 50(1955) 454-479. 839-866.

Sedulus investigator Scholae erfordensis hac dissertatione agit de rectoribus Universitatis Erfordiae Hermanno LURTZ de Nürnberg et Joanne WARTBERG, de anonymo ockhamista (Frankfurt a. M., *Stadtbibl.*, *cod.Praed.22*; cf. *Bibliog.Franc.* VI, n.314) et de Schola augustiniana erfordensi.

Notandum est quod H. LURTZ satis fovebat sententias franciscanas. In suo *Tractatu de paralogismis* adducit auctoritatem nostratum ADAMI WODHAM, ALEXANDRI HALENSIS, BONAVENTURAE, GUALTERI DE CHATTON, GUILELMI DE OCKHAM, J.D. SCOTI, PETRI AUREOLI, RICHARDI BRINKLEY (cuius *Logica* invenitur in Prag, *Bibl.Univers.*, *cod.III.A.11*), ROGERI ROSETH. Cum LURTZ iam magister theologiae, medicinae et artium ex Universitate Viennensi Erfordiam venerit, praesumi potest Scholam franciscanam eo tempore Viennae fuisse optime notam. Quisnam fuerit anonymus ille ockhamista, qui in memorato codice dicitur valentissimus anglicus nomine RUPERTUS et quem A. aequare vellet ROBERTO HOLKOT, O.P., minime claret. Forsitan idem est ac ven. doctor ROBERTUS ANGLICUS, O.Min., qui composuit *Dialogus curiosus de formalitatibus inter unum dunsistam et unum ochamistam* (Venezia, *S. Marco, cod. Z.lat.495*; cf. *Arch.Franc.Hist.* 47[1954] 102). De Schola franciscana erfordensi vide *Coll.Franc.* 29(1959) 114s.
S. ST. A.

562. - LANNING John Tate, *The University in the Kingdom of Guatemala*. Ithaca, N.Y., Cornell University Press, 1955. 24 cm., XVIII-331 pp., ill.

Primos conatus collegium instaurandi studiis superioribus colendis in Guatemala iam fecerat an. 1562 episcopus Franciscus MARROQUÍN. Deinde Ordines religiosi collegia propria adaperiunt, et tandem an. 1681 Universitas S. Caroli in urbe Guatemala erigitur, cuius vicissitudines usque ad an. 1821 hic pervestigantur. In eadem disciplinam philosophicam egregie docuit ac tradidit Josephus Antonius de LIENDO Y GOICOECHEA, O.F.M.Obs. († 2 iul. 1814); et ibidem sodales franciscani cathedram philosophiae J. DUNS SCOTI ab an. 1714 regebant. I. V.

563. - LANNING John Tate, *The Eighteenth-Century Enlightenment in the University of San Carlos de Guatemala.* Ithaca, New York, Cornell University Press, 1956. 24 cm., XXV-372 pp., ill.

Hoc libro A. opus praecedens (cf. n.562) complet quoad apparitionem, progressus et influxum motus « Illustratio » nuncupati in Universitate S. Caroli de Guatemala saec. XVIII. Qui motus intellectualis et reformatorius in quinque campis manifestus fit, nempe: in philologia, paedagogia academica, philosophia, medicina et politica. Hoc genus « Illustrationis », quae atheismo gallico omnino carebat, potissimum fovit Josephus Antonius de LIENDO Y GOICOECHEA aliique sodales quorum theses ad Lauream defensas A. examinat. - Circa hunc librum cf. aliquas animadversiones historicas in *The Americas* 14(1957-1958) 206-208. I. V.

564. - RODRÍGUEZ CABAL Juan, *Universidad de Guatemala.* Guatemala, C.A., 1953/57. 2 voll. in-8°, 134, 154 pp.

565. - RODRÍGUEZ CABAL Juan, *Universidad de Guatemala. Su origen, fundación, organización,* in *Anal.Soc.Geogr.Hist.* (Guatemala) 28(1955) 85-207.

Ex documentis praesertim tabulariorum urbis Guatemalae A. historiam pervestigat atque illustrat Universitatis Guatemalensis seu S. Caroli de Guatemala, cuius erectio ab an. 1660 parabatur. Huius propositi vicissitudines, inauguratio (1681), regimen in electione magistrorum, usque ad an. 1720 copiose describuntur. In illa Universitate sodales franciscani potissimum saec. XVIII optime claruerunt. I. V.

566. - ROBRES Ramón, *El Patriarca Ribera, la Universidad de Valencia y los jesuítas (1563-1673),* in *Hispania* 17(1957) 510-609.

Etsi hac in lucubratione potissimum pervestigatur illa salebrosa lis inter Universitatem Valentiae et Jesuitas qui praestantissimum collegium in illa urbe instituerant, aliqua etiam innuuntur circa eandem quaestionem pridem exortam inter Universitatem et alios religiosos Ordines (augustinianum, franciscanum, carmelitanum), qui domos studiorum erexerant, ad quas plures studentes Universitatis transfugebant. I. V.

567. - POST R.R., *Scholen en onderwijs in Nederland gedurende de Middeleeuwen.* Utrecht/Antwerpen, Het Spectrum, 1954. In-8°, 179 pp.

Pretiosae notitiae undique collectae de diversis generibus scholarum necnon de institutione puerorum, quae media aetate vigebat in ditionibus hodiernam rem publicam Neerlandiae constituentibus offeruntur.
S. St. A.

568. - Galama Sybrand, *Het wijsgerig onderwijs aan de hogeschool te Franeker, 1585-1811*. Franeker, T. Wever, 1954. 25 cm., 355 pp., 21 tab.

In hac optima dissertatione, qua studia philosophica apud Universitatem de Franeker (1585-1811) exculta describuntur, memorantur vita et opera Arnoldi Verhel (1583-1664), qui die 4 junii 1600 habitum induit capuccinum, assumpto nomine Gisleni et postea Angeli ab Amersfoort. Annis 1610-1613 guardianus fuit conventus de Gent. Postea tamen Ordinem reliquit et protestantismum professus est, uxore ducta. In Universitate de Franeker philosophiam docuit an. 1618-1664.
S. St. A.

569. - Goossens Mathias, O.F.M., *Franciscaanse colleges in de Germania Inferior gedurende het laatste kwartaal der achtiende eeuw*, in *Bijdr.Gesch.Prov.Minderbr.Nederl.* 7(1955-1956) 203-208.

In ultimis decenniis saec. XVIII provinia Germania Inferior O.F. M.Rec. regebat sex scholas publicas seu gymnasia de litteris colendis praesertim latinis (Megen ab an. 1645, Wavre 1661, Hoogstraten 1688, Reckhem 1725, Maaseik 1770, Venray 1793). Alios ludos a magistratu locorum Weert (1778) et Heinsberg (1767) oblatos non receperunt. A. breviter describit conditiones quas curatores heinsbergenses ad scholam aperiendam posuerunt et paucis delineat quomodo studia, vita religiosa, disciplina et otia dirigerentur in huiusmodi institutis. S. St. A.

570. - Goossens Mathias, O.F.M., *Studie en opleiding in de Germania Inferior vooral gedurende het laatste kwartaal der XVIIIe eeuw*, in *Bijdr.Gesch.Prov.Minderbr.Nederl.* 7(1955-1956) 226-256.

Optimum conspectum A. redegit studiorum quae ultimis praesertim decenniis saec. XVIII in domibus philosophiae ac theologiae necnon in aliis conventibus provinciae Germaniae Inferioris O.F.M.Rec. colebantur.

Anno 1771 in singulis domibus de Mechelen, Leuven, Brussel, Roermond et Antwerpen completus cursus theologicus tradebatur a ternis lectoribus, philosophia vero a binis professoribus in Diest, Tienen, Venlo et Turnhout. In aliis insuper domibus habebatur lector casuum, qui bis in hebdomade theologiam moralem exponebat. Dum antea generatim probabilismum profitebantur tam lectores quam discipuli, omnibus econtra an. 1762 in virtute sanctae oboedientiae imponitur tutiores et probabiliores doctrinas docere atque sectari (litterae circulares Petri Joannetii de Molina, min.gen. O.F.M., 4 oct. 1762). Studium S. Scripturae imprimis saec. XVI floruit, sed saec. XVIII omnino eminebat opus scripturisticum Guilelmi Smits, qui etiam Museum Philologico-Sacrum ad linguas colendas orientales an. 1768 Antverpiae instauravit. Historiae inquirendae parum dabatur opera et philosophia ad mentem Doctoris Subtilis explicata penitus erat « Sacrae Theologiae ancillatura », etsi nonnumquam problemata moderna cartesianismi sit agressa.
S. St. A.

571. - DE LEPPER J.L.M., *De Latijnse Scholen van Noord-Brabant in de negentiende eeuw*, in *Brabantia* 3(1954) 241-288.

Describuntur scholae saec. XIX in Brabantia Septentrionali exsistentes, ubi litterae docebantur latinae. Inter illas eminebat gymnasium O.F.M.Rec. de Megen (cf. *Bibliog.Franc.* VII, n.4325). Praeter opera edita A. adhibuit documenta archivalia, quorum nonnulla in appendicibus evulgantur. Maioris momenti sunt relationes editae H. WIJNBEEK, inspectoris publici huiusmodi scholarum. S. ST. A.

572. - BENIGNUS A S. ILARIO MILANESE, O.F.M.Cap., *De Instituto Historico Ordinis Nostri ante annos XXV condito*, in *Anal.O.F.M.Cap.* 71(1955) 225-228.

573. - *Litterae R.mi P. Benigni a S. Ilario Milanese, Min. Generalis O.F.M.Cap., De Instituto Historico Ordinis Nostri ante annos XXV condito*, in *Coll.Franc.* 26(1956) 5-8.

Recurrente anno 25 ab Instituto Historico O.F.M.Cap. condito (1930), brevi prospectu historico consideratur eiusdem sociorum operositas fructusque in diversis Instituti sectionibus recollectus. S. ST. A.

574. - [MELCHIOR A POBLADURA, O.F.M.Cap.], *Institutum Historicum Ordinis Fr. Min. Capuccinorum vigesimo quinto expleto anno ab eius fundatione (1930-1955)*, in *Anal.O.F.M.Cap.* 71(1955) 238-259.

Brevis historia texitur Instituti Historici O.F.M.Cap. hisce capitibus explicandis: de praeparatione Instituti condendi remota (1884-1926) et proxima (1926-1930), de erectione et indole novae institutionis scientificae, de suscepti propositi progrediente exsecutione (*Collectanea Franciscana, Monumenta Historica O.F.M.Cap., Bibliotheca Seraphico-Capuccina, Bibliographia Capuccina,* Bibliotheca Instituti, Museum Franciscanum, Phototheca), de egregiis sodalibus CUTHBERTO A BRIGHTON (1866-1939) et AMEDEO A ZEDELGEM (1892-1949). S. ST. A.

575. - [MELCHIOR A POBLADURA, O.F.M.Cap.], *Institutum Historicum Ordinis Fratrum Minorum Capuccinorum vigesimo quinto expleto anno ab eius fundatione (1930-1955)* (pro manuscripto). Romae, Via Boncompagni 71, 1955. 24,5 cm., 99 pp., ill.

Eadem descriptio historica ac *supra* n.574 editur, sed completur notitia bibliographica, illustrationibus, selectis documentis (p.55-69) et catalogo operum ab Instituto his annis 25 editorum. S. ST. A.

576. - SERVUS VAN ST. ANTHONIS, O.F.M.Cap., *Het Historisch Instituut der Capucijnen te Rome*, in *Franc.Leven* 38(1955) 164-167.

Brevis descriptio historiae et operositatis Instituti Historici O.F.M. Cap. Romae exsistentis.

577. - Sépinski Augustinus, O.F.M., *Epistola ad P. Geroldum Fussenegger, O.F.M., Moderatorem periodici commentarii « Archivum Franciscanum Historicum », quinquagesimo recurrente anno ex quo prefatum periodicum in vulgus edi coeptum est,* in *Acta O.F.M.* 76(1957) 56-58.

578. - Idem, *Litterae ad annum quinquagesimum huius commentarii commemorandum,* in *Arch.Franc.Hist.* 50(1957) 3-6.

His litteris commemoratur faustitas quod ante annos 50 ad eruendam ex antiquis monumentis critice et obiective discussis genuinam historiam franciscalem PP. Collegii S. Bonaventurae ad Claras Aquas primum divulgare coeperunt commentarium periodicum *Archivum Franciscanum Historicum.* Nonnullae vicissitudines huius commentarii apte in memoriam revocantur uti opera primorum fundatorum Dionysii Schuler, Leonardi Lemmens, Hieronymi Golubovich, Livarii Oliger, Michaelis Bihl. Demum vota fiunt ut index generalis editorum 50 voluminum quam primum comparetur. S. St. A.

579. - *Statuto del Centro [di Studi Bonaventuriani] approvato dall'Assemblea dei Soci l'8 Settembre 1956,* in *Doct.Seraph.* 4(1957) 85-92.

Auctore B. Tecchi et aliis viris doctis urbis Bagnoregio assentientibus die 7 aprilis 1953 institutum est *Centro di Studi Bonaventuriani,* quod sedem habet in conv. O.F.M.Cap. eiusdem loci. Finis eius est ut studia et investigationes circa vitam et opera Doctoris Seraphici promoveat necnon monumenta, reliquias, memorias eius diligenter conservet cultumque erga eum atque devotionem ubique excitet. Statuta huius consociationis culturalis et spiritualis, in quibus agitur de fine, organisatione, operositatis forma, hic evulgantur. S. St. A.

580. - Zerbini Leonardo, O.F.M., *Proposte per una migliore formazione scientifica dei Frati Minori d'Italia e per l'insegnamento nelle scuole statali,* in *Vita Min.* 38(1957) 115-121.

Ex historicis et modernae societatis necessitatum considerationibus, A. aptiorem praeparationem scientificam iuventae franciscanae impertiendam expostulat. Quod quidem obtineri posset, iuxta illum, creatione studiorum interprovincialium et periculis penes statales scholas subeundis ac studiorum Universitatum frequentatione. Finis vero peculiaris, quem idem A. ex studiorum curriculo hoc modo percurrendo sibi assequendum proponit, in eo est ut tandem possint Fratres Minores in publicis status scholis docere. At, institutione atque historice, non tam consentaneum videtur quod franciscalis Ordo sit reduplicative scholaris! M. A.

3. - *Studiorum chronica*

581. - BILLY Method C., O.F.M.Conv., *A blueprint for an Inter-Province Liberal Arts College*, in *Inter-Prov.Conference O.F.M.Conv.* 8 (1956) 48-60.

Considerantur diversi adspectus, difficultates, opportunitates instituendi collegii artibus liberalibus colendis quod sit commune omnibus provinciis O.F.M.Conv. in Civitatibus Americae Foederatae. Eiusmodi collegium esset novum vivarium haud spernendum vocationum religiosarum, necessariam auctoritatem publicam studiorum adduceret, Ordinis decorem augeret. Quibus auxiliis, quonam in loco, quali professorum turma id opportunius constituatur, aequo animo ab A. exponitur.
S. ST. A.

582. - ISIDORUS A VILLAPADIERNA, O.F.M.Cap., *Selectiores nuntii de actione scientifica franciscana an. 1953-1954-1955*, in *Coll.Franc.* 24 (1954) 440-448; 25(1955) 216-224; 26(1956) 104-109.

583. - Idem, *Selectiores nuntii de actione scientifica franciscana a mense octobri 1955 ad oct. 1956*, in *Coll.Franc.* 27(1957) 109-120.

His chronicis comprehenduntur accuratae notitiae de re scientifica franciscana secundum has sectiones distributae: 1) Instituta scientifica, Facultates Pontificiae, Collegia; 2) Congressus, Hebdomadae scientificae; 3) Consilia culturalia, editiones, commentaria periodica; 4) Commemorationes, nominationes; 5) necrologia. S. ST. A.

584. - *Conspectus generalis activitatis scientificae in Ordine*, in *Acta O.F.M.* 74(1955) 151-158.

Hoc conspectu numerantur diversa opera et studia scientifica, quae penes O.F.M. coluntur: 1) praeter seminaria cuique Provinciae propria, 6 seminaria pro clero dioecesano fratres dirigunt (tria tamen nunc suppressa sunt in Sinis), et 8 Studia superiora (Universitates, Facultates, Scholae superiores) ad Ordinem pertinent cum numero plus 100 magistrorum O.F.M.; 2) Instituta scientifica Ordinis sunt 11, quibus operam dant sodales 59; 3) 52 editiones scientificae (series, collectiones, periodici commentarii) ab Ordine curantur; 4) professores et docentes O.F.M. in Universitatibus aut Facultatibus ad Ordinem non pertinentibus sunt 49.

Non indicatur quo tempore hic elenchus sit compilatus, sed probabiliter statum scientificum initio an. 1955 vigentem refert. S. ST. A.

585. - *Pontificium Athenaeum Antonianum*, in *Acta O.F.M.* 73 (1954) 29-36; 74(1955) 42-49; 75(1956) 44-53; 76(1957) 27-34; etiam in *Ant.* 29(1954) 119-124; 30(1955) 93-98; 31(1956) 136-142; 32(1957) 99-105.

Praeter solemnem uniuscuiusque anni academici instaurationem, operositatem scientificam magistrorum, statum personalem Athenaei, exitum examinum, exhibetur quoque anno elenchus dissertationum ad lauream obtinendam exhibitarum, defensarum, editarum.

Notamus quod numerus alumnorum, qui an. 1953/54, 1954/55, 1955/56 fuerunt 99, 92, 94, speciali modo auctus est ab an. 1956/57. Moderatores enim Ordinis decreverunt ut omnes alumni vel inscripti vel inscribendi in Instituto Apostolico-Paedagogico Cryptaferratae, priusquam incipiant cursus biennales ibidem absolvendos, adipiscant gradum Licentiae in S. Theologia. Hac de causa an. 1956/57 alumni fuerunt 131 in Pont. Athenaeo Antoniano (cf. *infra* n.1319). S. St. A.

586. - *Pontificia Facultas theologica O.F.M.Conv. in Urbe,* in *Comm.O.F.M.Conv.* 51(1954) 169-175.

Evulgantur duae epistolae S. Congregationis de Seminariis ad praesidem Facultatis theologicae O.F.M.Conv. in Urbe datae de novo Magno Cancellario Victorio Costantini, et de relatione triennali ad eandem Congregationem remissa. Deinde ex chronicis Facultatis memoratur publica disputatio theologica de documentis pontificibus in favorem Immaculatae Conceptionis habita, exitus examinum, et nominatio novi praesidis Facultatis Laurentii Di Fonzo (decr. 13 iun. 1954). S. St. A.

587. - *Pontificia Facultas theologica « S. Bonaventurae »*, in *Comm. O.F.M.Conv.* 54(1957) 40-49.

Praecipui eventus Pontificiae Facultatis theologicae O.F.M.Conv. in Urbe, quae ex decreto S. Congregationis de Seminariis die 3 ian. 1955 dato deinceps dicenda est « a S. Bonaventura » (cf. *Comm.O.F.M.Conv.* 53[1956] 112s), breviter enarrantur: solemnis anni academici 1956-1957 inauguratio, publica disputatio theologica die 14 martii fieri solita, litterae gratulatoriae S. Congregationis de Seminariis, nova armaria pro bibliotheca acquisita, examinum exitus, nominationes et operositas scientifica magistrorum. Notamus quod chronica huius Pontificiae Facultatis singulo quoque anno describuntur in kalendario scholastico cui titulus *Annuarium academicum* ab eadem Facultate quotannis edito.
S. St. A.

588. - *Relatio annua Collegii Internationalis S. Laurentii Brundusini de Urbe (1953-1954. 1954-1955. 1955-1956 1956-1957)*, in *Anal. O.F.M.Cap.* 70(1954) 253-258; 71(1955) 233-238; 72(1956) 311-314; 73 (1957) 266-270.

His annuis relationibus describitur status personarum Collegii Internationalis O.F.M.Cap. de Urbe an. 1953-1957 (alumnorum numerus erat respective 75, 82, 78, 75), inauguratio et conspectus cuiusque anni academici, exitus examinum et aliqua notabiliora ex chronicis eiusdem Collegii.

Solemnem sermonem in inauguratione anni academici 1953-1954 habuit Balduinus ab Amsterdam, *Robertus Grosseteste, Ordinis Minorum aemulator et amator singularis;* anni 1955-1956 Hadrianus a Križovljan, *Rationes et methodus quibus Scholae Franciscanae origo interpretanda est;* anni 1956-1957 Vigilius a Sv. Vid, *Legislatio O.F.M. Capuccinorum comparata ad « Statuta Generalia » a S. Congrega-*

tione de Religiosis nuperrime edita. In auguratione vero anni 1954-1955 sex alumni dissertationes legerunt de Virgine Immaculata et Ordine nostro: OCTAVIANUS A RIEDEN, *Beata Virgo Maria in vita et scriptis S.P.N. Francisci;* HERMANNUS JOSEPHUS AB IZEGEM, *Immaculata Conceptio et Acta Officialia Ordinis;* ROBERTUS MARIA A ROCHA, *Theologi Capuccini et Conceptio Immaculata;* AUGUSTINUS A TILS, *Virgo Immaculata et actio apostolica Capuccinorum;* EDUARDUS A CURICÓ, *Doctrina de Immaculata in operibus P. Salvatoris Montalbo a Sambuco;* CARMELUS A S. GIOVANNI IN GALDO, *Doctrina de Immaculata Conceptione in operibus Joannis Zamoro ab Udine.* S. ST. A.

589. - *De collegio S. Bonaventurae ad Claras Aquas,* in *Acta O.F.M.* 74(1955) 156-158; 75(1956) 105-107; 76(1957) 168-171.

Accuratae notitiae singulo quoque anno proferuntur: 1. de statu personali Collegii S. Bonaventurae ad Claras Aquas; 2. de statu laborum scientificorum in sectionibus Alexandrina, Historica, Bernardiniana vel alibi a Collegii sociis peractorum; 3. de operibus in officina typographica eiusdem Collegii editis. S. ST. A.

590. - ALLEGRA Gabriele Maria, O.F.M., *Dopo dieci anni. Pechino 2 Agosto 1945 - Hong Kong 1955,* in *Sicilia Seraf.* 1(1955) n.8-9, 6-8.

Brevis notitia historiae et actuositatis scientificae Studii Biblici O.F.M. pro versione S. Scripturae in linguam sinicam, die 2 aug. 1945 in urbe Pekin erecti annoque 1948 ad Hongkong translati.

591. - ANTONELLI Ferdinando, O.F.M., *Dedicatio novae sedis Bibliothecae in Antonianis aedibus exstructae,* in *Ant.* 32(1957) 479-484.

Adstantibus pluribus illustribus viris, die 4 maii 1957 nova sedes bibliothecae in Pont. Athenaeo Antoniano erecta solemniter dicata est. Ea occasione F. ANTONELLI, O.F.M., allocutionem italice habuit quae hisce editur. S. ST. A.

592. - SOTO Humberto C., O.F.M., *Diez años de actividad cultural,* in *Liceo Franc.* 2ª ep. 10(1957) 135-145.

Conspectus offertur lucubrationum et recensionum vulgatarum in commentariis periodicis *Liceo Franciscano* cura clericorum Collegii Theologici O.F.M. urbis Santiago de Compostela (Hispania) editis, ab an. 1948 (I alterius epochae). Labor hic scientificus recensetur iuxta diversas materias, nempe: sacram Scripturam, theologiam, mariologiam, philosophiam, sociologiam et ius, psychologiam et paedagogiam, historiam et litteraturam. I. V.

593. - BARTH Timotheus, O.F.M., *Der 13. Kongreß der Vereinigung deutscher Franziskaner-Akademien, Schwaz/Tirol, 3. bis 6. August 1954,* in *Wiss.Weish.* 18(1955) 51-59.

In hoc congressu a sodalibus O.F.M. linguae germanicae 21 relationes lectae sunt de re dogmatica, exegetica, historica, philosophica, quarum brevis summa plerumque ab ipsis AA. confecta evulgatur.

Rem franciscanam tractaverunt: A. EMMEN, *Zur Mariologie der Franziskanerschule;* R. BOPP, *Das Dogma der Immaculata Conceptio in der franziskanischen Theologie;* S. CLASEN, *Ergebnisse des Klarajubiläums;* V. HEYNCK, *Die letzten Forschun-*

gen über das Tridentinum (quaenam pars ibi fuerit nostratum et Scholae franciscanae). EMMEN et CLASEN relationes suas postea ediderunt in *Franz.Stud.* 36(1954) 385-419 et *Wiss.Weish.* 17(1954) 81-98. De eis suo loco in hac *Bibliog.Franc.* sermo erit. S. ST. A.

594. - BARTH Timotheus, O.F.M., *Der 14. Kongreß der « Vereinigung deutscher Franziskaner-Akademien » in München-Gladbach vom 7.-10. August 1956*, in *Franz.Stud.* 39(1957) 40-52.

Intentum speciale huius conventus magistrorum O.F.M. lingua germanica utentium erat momentum status religiosi illustrare eiusque habitudines ad nostram aetatem exponere: tum dogmatice et exegetice cum historice, liturgice et ethice. In sectione autem philosophica disputabantur quaestiones de substantialitate entis corporalis et spiritualis. Singularum relationum hic aptum summarium offertur.

De re franciscana egerunt W. DETTLOFF, *Die Geistigkeit des hl. Franziskus in der Theologie der Franziskaner* (cf. *supra* n.474); D. WESTEMEYER, *Ordensleben und Apostolat* (de apostolatu cum vita regularis observantiae componendo, iuxta Constitutiones generales O.F.M.); K. EßER, *Gestalt und Ideal des Ordens der Minderbrüder in seinen Anfängen* (haec dissertatio, in *Franz.Stud.* 39[1957] 1-22 edita, suo loco recensebitur). Sententiis a W. DETTLOFF propositis quaedam addidit aliaque opposuit R. MEßNER, qui ad mentem S. THOMAE autonomiam philosophiae propugnavit. S. ST. A.

595. - CLASEN Sophronius, O.F.M., *Die fünfte Mediävistentagung zu Köln*, in *Wiss.Weish.* 18(1955) 59-64.

In angustum coguntur octo prolusiones a diversis auctoribus Coloniae habitae diebus 6-8 oct. 1954 in congressu quem vocant *Mediävistentagung*. Argumentum generale de quo agebatur erat AUGUSTINUS in aetate media.

Rem nostram attigit P. MICHAUD-QUANTIN in disquisitione *La division « augustinienne » des puissances de l'âme*, ubi sententiam JOANNIS DE RUPELLA exposuit. Cum haec dissertatio postea sit edita (*Rev.Étud.August.* 3[1957] 235-248), loco suo de ea sermonem instituemus. P. BORGMANN, O.F.M., doctrinam AUGUSTINI de tempore et aeternitate comparavit cum opinionibus PETRI JOANNIS OLIVI, sed eiusmodi sententias apte coniunxit cum argumento exsistentiae Dei probandae sumpto ex motu temporali. Sibi enim convictus est — et non absque re — quod metaphysica monotheistica non potest esse nisi metaphysica temporis, et quod prima probatio exsistentiae Dei est ea quae sumitur ex motu temporali et non illa ex contingentia proficiscens. Doctrinam ontologicam-chronologicam PETRI JOANNIS OLIVI A. aestimat caput audentissimum, profundissimum, maturissimum, verissimum quod media aetate de essentia temporis sit scriptum. S. ST. A.

596. - *Nella luce di San Francesco. Un decennio di attività della Sala Francescana di Cultura S. Damiano (1945-1955)*. Assisi (S. Damiano), a cura della Direzione della Sala Francescana di Cultura, 1956. In-8°, XX-718 pp., ill.

Typis eduntur, integrae vel ex parte tantum, acroases quae an. 1945-1955 singulis quoque mensibus habitae sunt Assisii ad S. Damianum. Inter personas, de quibus actum fuit, occurrunt S. CLARA eiusque soror S. AGNES, B. CONTARDUS FERRINI, T.O.F., LINUS A PARMA, O.F.M., V. NECCHI et F. OZANAM, ambo ex T.O.F., etc. Cum opus videre nequiverimus, cf. recensionem in *Civ.Catt.* 109/1(1958) 86. M. A.

597. - *Sala Francescana di Cultura di S. Damiano, Assisi. Attività svolta nell'anno 1953*, in *Studi Franc.* 51(1954) 101-104.

Hac relatione exhibetur actuositas praedictae « Sala Francescana », in qua doctis acroasibus dissertatum fuit praesertim de S. CLARA ASSISIENSI relate ad hodierna tempora ac iuventutem; de S. AGNETE ASSISIENSI; de Friderico OZANAM eiusque occursu cum assisiensi civitate atque operositate caritativo-sociali; et denique de S. BERNARDO, cuius doctrinam de amore erga Deum exposuit Maria Teresia ANTONELLI.
M. A.

598. - *Attività svolta nella « Sala Francescana di Cultura » di S. Damiano di Assisi nell'anno 1956*, in *Studi Franc.* 54(1957) 128-138.

Inter dissertationes habitas in huiusmodi « Sala » et quarum hic amplum retexitur summarium, de re franciscana notandae sunt: tractatio vitae atque operositatis S. JOANNIS A CAPESTRANO, O.F.M.Obs.; TH. MARIETTI-COSTANZI, *L'attualità della filosofia mistica di S. Bonaventura*, quae exordium sumit ab *humilitate* scaturienti ex consideratione instantis « status viae » eius qui philosophatur, atque a *caritate*, sive spiritu sociali apostolicoque, qui eidem obvenit ex S. FRANCISCO; A. FORTINI dixit de compositione *Cantici fratris solis* in S. Damiano certe, iuxta ipsum ac traditionalem sententiam, facta (cf. *supra* n.214). M. A.

599. - *Attività della Stanza delle Laudi di Firenze nell'anno 1955-1956*, in *Studi Franc.* 54(1957) 138-139.

Sicut superioribus annis, rei religiosae culturae promovendae causa plurimae acroases, aliquando cum adiecta discussione de eadem re, habitae sunt de liturgiae immutationibus recens factis et de vita missionali.
M. A.

4. - *Ephemerides novae*

600. - *Cahiers de vie franciscaine.* (Supplément à « La Vie Franciscaine ». Éditions Franciscaines, 9 rue Marie-Rose, Paris [14e]). Premier trimestre, 1954, 1. 22,5 cm., 64 pp.

Quater in anno haec commentaria vitae franciscanae eduntur ut vastiorem lectorum numerum instituant de speciali quodam argumento, quod sub diversis adspectibus — puta vitae spiritualis, pastoralis, experientiae franciscalis — illustratur. S. ST. A.

600a. - *Doctor Seraphicus.* Bollettino di Informazioni del Centro di Studi Bonaventuriani, Bagnoregio. (Bagnoregio, [Viterbo], Centro di Studi Bonaventuriani, presso il Convento dei PP. Cappuccini). Anno I - Numero unico. Bagnoregio, luglio 1954. 24,5 cm., 32 pp.

Annuis fasciculis illustratur operositas societatis Centro di Studi Bonaventuriani (cf. *supra* n.579). Si qua nonnullius momenti disserta-

tio de rebus bonaventurianis in his fasciculis vulgetur, suo tempore et loco in hac nostra bibliographia recensebitur. S. St. A.

601. - *Estudios Lulianos:* Revista cuatrimestral de Investigación Luliana y Medievalística. Publicada por la « Maioricensis Schola Lullistica », Instituto Internacional del « Consejo Superior de Investigaciones Científicas ». (Palma de Mallorca, Escuela Lulística Mayoricense). N.º 1. Vol. I, Fasc. 1, Año I: 1957. 24 cm., 156 pp.

« Maioricensis Schola Lullistica », quae ut institutum internationale dependens a *Consejo Superior de Investigaciones Científicas* intendit promovere studia lullistica et mediaevalia, his commentariis ad artis scientiaeque praecepta rigorose exaratis personam, operam, doctrinam, auctoritatem Doctoris Illuminati investigare aggreditur. Haec ephemeris docte periteque directa ter in anno prodit et annuum volumen plus 400 paginis constat. Uberrimum et inexhaustum Raimundi ingenium hac nostra aetate iterum abunde fructificet velimus idque futurum esse horum commentariorum ope speramus. S. St. A.

602. - *Frate Francesco.* Rivista di cultura francescana. (Roma, Via Merulana, 124). N.S. Anno I(XXI), N.1, Gennaio 1954. 24,5 cm., 48 pp.

Haec ephemeris rerum franciscanarum cultus promovendi an. 1924 instituta est ut instrumentum officiale Comitatus religiosi, cuius erat festivitates septimi centenarii a morte seraphici Patriarchae transacti digne praeparare. Postea eam edendam curavit *Circolo di Cultura Francescana di Milano,* scil. an. 1928-1936. Tunc enim moderationem suscepit *Cattedra di Cultura Francescana* apud Pontificium Athenaeum Antonianum de Urbe fundata ad indagandum et patefaciendum spiritum franciscanum eiusque significationes, ad veritatem quoque ac momentum operae S. Francisci filiorumque eius vindicandam et clara luce semper collustrandam. Hos commentarios, an. 1943 suppressos, nunc eadem Cathedra franciscana romana edere pergit quatuor annuis fasciculis. S. St. A.

603. - *Itinerarium.* Colectânea de Estudos. (Braga, Editorial Franciscana, Montariol). 1955. Ano I, número 1, Janeiro-Fevereiro. 24 cm., 192 pp.

Commentarium periodicum *Colectânea de Estudos* quod sodales O.F.M. Lusitaniae ab annis ediderunt ut supplementum ad *Boletim mensal* et postea separatim, nunc in novam ephemeridem *Itinerarium* nomine commutatum est sexies in anno prodientem. Etsi cuiusvis generis dissertationes probe confectas excipiat evulgandas, plures tamen exhibet commentarios historiam et doctrinam franciscanam pertractantes. Quos suo loco in hac bibliographia recensebimus. S. St. A.

604. - *Ius Seraphicum.* Commentarii iuris franciscani excolendi. (Roma, Collegio Internazionale S. Lorenzo da Brindisi O.F.M.Cap., Via Sicilia 159). Annus 1, 1955, Libellus 1. 23 cm., 112 pp.

Commentarii iuris franciscani excolendi, tertio quoque exeunte mense prodeuntes, apud Collegium Internationale S. Laurentii Brundusini de Urbe moderantur a sodalibus O.F.M.Cap. iuris peritis. Ratio et propositum huius novae ephemeridis est ut in ea vulgetur quidquid ad ius nostrum particulare franciscanum spectat, scil. Acta Sedis Apostolicae, Acta franciscana, iurisprudentia, studia franciscalia, canonica, de re civili, quaesita et responsa, recensiones, nuntia bibliographica, communicationes, chronica, bibliographia. S. St. A.

605. - *Naturaleza y Gracia.* Publicación de los profesores de la provincia capuchina de Castilla. (Santa Marta [Salamanca], Colegio Mayor de la Inmaculada, PP. Capuchinos). Volumen I, 1954, número 1. 24 cm., 246 pp.

Sodales professores O.F.M.Cap. provinciae Castellae hos commentarios edunt, in quibus fructus scientiae suae et apostolatus fecundo fertilique ingenio franciscano procreatos lectoribus offerunt. Ephemeridis titulo *Naturaleza y Gracia* insinuatur quod totus homo secundum adspectus tum naturae cum gratiae his commentariis attenditur. Post primum volumen, uno tantum constans fasciculo, commentarium binis fasciculis annuis componitur et ultra trecentas paginas etiam procedit. Dissertationes rem nostram proprius attingentes suo loco recensebuntur.
S. St. A.

606. - *Pax.* Officium internationale rebus franciscalibus divulgandis. (Roma, Via dei Fori Imperiali, 1). N.1, an. I, num. 1, Ian. 1954. 26 cm., 8 pp.

Officium internationale cui nomen *Agentia Pax,* die 21 oct. 1953 a Ministris generalibus quadruplicis familiae franciscanae adprobatum, his foliis periodicis evulgandis finem suum attingere nititur qui in eo est « ut multiplices activitates sive Religionis sive bonarum artium, sive charitativae ac sociales orbis seraphici divulgentur, ad augendum spiritum navitatis sanctaeque aemulationis in inceptis perficiendis, ad maiorem Dei gloriam, Ecclesiae triumphum animarumque profectum ».
S. St. A.

607. - *Sint Franciscus.* Tijdschrift gewijd aan de studie van Sint Franciscus, de franciscaanse vroomheid en de franciscaanse theologie. (Brummen, Het Centrum voor franciscaanse vorming « De Rees »). Jaargang 57, 1955, aflevering 1. 19 cm., 64 pp.

Commentarium periodicum huius nominis a sodalibus O.F.M. Neerlandiae per 56 annos usque ad an. 1941 editum, post intervallum 14 annorum iterum vulgari pergit nova tamen forma et adaptato fine. Uti ex inscriptione titulo addita patet, commentarium dedicatur studiis profundioribus exhibendis de persona et mente S. Francisci, de spiritualitate necnon theologia franciscana. Quater in anno prodit fasciculis 80 paginarum, ita ut annuum volumen 320 paginis constet. Optimae sane et magni momenti dissertationes suo loco in hac nostra bibliographia digne aestimabuntur. S. St. A.

608. - *Studia Orientalia.* Miscellanea edited by the Centre of Oriental Studies of the Franciscan Custody of the Holy Land. (Muski - Cairo, The Franciscan Center of Oriental Studies Press). 1: *P. Girolamo Golubovich O.F.M. Memorial.* Cairo 1956. 26,5 cm., 320 pp., ill.

Centrum studiorum orientalium, nuper in urbe Cairo (Muski) erectum studiis colendis historiae et theologiae orientalis ac orthodoxae necnon islamismi, ad Custodiam Terrae Sanctae pertinet. His miscellaneis libris vulgantur fructus indagationum virorum peritorum de rebus orientalibus. Cum septem saeculorum historia franciscana in Medio Oriente permulta reliquerit documenta, nil mirum si plures dissertationes in his collectaneis edendae rem nostram attingant. De quibus tamen suo loco notitiam referemus. S. St. A.

B. - De doctrinis franciscanis in genere

1. - *De doctrinis philosophicis et theologicis*

Vide etiam: n.117-130 dictionaria et encyclopaediae; 600-608 ephemerides novae; 588 Schola franciscana.

Generalia philosophico-theologica

609. - *Miscellanea Lombardiana.* Pubblicata a chiusura delle celebrazioni centenarie organizzate in Novara per onorare Pietro Lombardo, a cura del Pontificio Ateneo Salesiano di Torino. Novara, Istituto Geografico De Agostini, [1957]. 27 cm., XV-410 pp.

Cf. recensionem in *Coll.Franc.* 28(1958) 340-342.

610. - Doucet Victorin, O.F.M., *Quelques commentaires sur les « Sentences » de Pierre le Lombard,* in *Miscellanea Lombardiana,* Novara 1957, 275-294.

611. - Idem, *Commentaires sur les Sentences.* Supplément au répertoire de M. Frédéric Stegmueller, in *Arch.Franc.Hist.* 47(1954) 88-170. 400-427; etiam separate: (Firenze) Brozzi-Quaracchi, Typ. Collegii S. Bonaventurae, 1954. 25 cm., 128 pp.

Postquam A. principaliora additamenta 50 ad *Repertorium Commentariorum in Sententias Petri Lombardi* Friderici Stegmüller (cf. *Bibliog.Franc.* VIII, n.5) edenda paraverat pro *Miscellaneis Lombardianis,* eadem supplementa multis aliis notitiis ac emendationibus aucta iterum vulgavit ad Claras Aquas. Pedetentim sequitur ordinem a Stegmüller adhibitum alphabeticum eique adnotationes suas apponit. Utilissimum ac necessarium hoc instrumentum uno cum memorato repertorio nocturna diurnaque manu versandum est. Res enim franciscanae in eo abundant. Index initiorum exhibetur in sola separata editione p.115-128. S. St. A.

612. - CASTIGLIONI Carlo, *Pier Lombardo all'Ambrosiana,* in *Miscellanea Lombardiana,* Novara 1957, 337-349.

Descriptis nonnullis codicibus hucusque ignotis PETRI LOMBARDI in Bibl. Ambrosiana Mediolani adservatis, A. in appendice aliquos memorat commentarios in *IV Sent.* ibidem retentos, quorum studiosi viri hucusque pariter obliti erant. Notamus GUILELMUM DE WARE, *In IV Sent.* (Milano, *Bibl.Ambros.C.78 inf.*, saec. XIV), FRANCISCUM DE MARCHIA, *In II et III Sent.* (*ibid., 0.206 sup.*, saec. XIV), ALEXANDRUM DE ALEXANDRIA, *Summa quaestionum S. Bonaventurae super IV Sent.* (*ibid., B.5 sup.*). S. ST. A.

613. - *Miscellanea del Centro di Studi Medievali.* Serie Prima. (Pubblicazioni dell'Università Cattolica del S. Cuore. Nuova Serie, 58). Milano, Società Editrice « Vita e Pensiero », [1956]. 25 cm., VII-374 pp.

Cf. recensionem in *Coll.Franc.* 27(1957) 212-214.

614. - MARTINS Mário, S.J., *Estudos de literatura medieval.* Braga, Livraria Cruz, 1956. 22,5 cm., 536 pp.

Cf. recensionem in *Coll.Franc.* 28(1958) 105-106.

615. - ARTZ Frederick B., *The Mind of the Middle Ages. A.D. 200-1500. An historical survey.* 2d ed. New York, Alfred A. Knopf, 1954. In-8°, XIV-558 pp.

616. - CHEVALIER Jacques, *Histoire de la pensée.* II: *La pensée chrétienne. Des origines à la fin du XVIe siècle.* Paris, Flammarion Éditeur, [1956]. 21,5 cm., 845 pp.

Duo capita in hac abundanti historia cogitationis christiani rem nostram attingunt, scil. VI: *Les maîtres franciscains* (p.380-439: problema Scholae franciscanae, S. BONAVENTURA eiusque discipuli, ROGERUS BACON et initium scientiae experimentalis, RAIMUNDUS LLULL, JOANNES DUNS SCOTUS), et VII: *La fin du Moyen Âge* (446-564, ubi praesertim agitur de GUILELMO DE OCKHAM et PETRO AUREOLI). Singula capita huius libri copiosa bibliographia ditantur. S. ST. A.

617. - SCHNÜRER Gustav, *Church and Culture in the Middle Ages.* Translated by George J. UNDREINER from the German. 3 voll. Paterson, New Jersey, St. Anthony Guild Press, 1956. 23,5 cm., 350, 351-814, 574 pp.

Notissimum opus, an. 1924-1929 primum germanice editum, in alios sermones pluries versum saepiusque iterum vulgatum, habitudines describit Ecclesiae cum cultu humano civilique (litteris, scientiis, artibus, iure, moribus, institutionibus politicis ac privatis), a saec. IV ad saec. XVI. Saepissime res franciscanae attinguntur, sed praesertim notamus in libro IV, caput 2-3 de initio Ordinum Mendicantium ac de summa Scholastica, necnon in libro V, caput 1 et 4 de motu Spiritualium in O.Min. et de Scholastica posteriore. S. ST. A.

618. - LAGARDE Georges de, *La naissance de l'esprit laïque au déclin du moyen âge.* I: *Bilan du XIIIème siècle.* Troisième édition. Louvain, Éditions E. Nauwelaerts — Paris, Béatrice-Nauwelaerts, 1956. 25,5 cm., XI-217 pp.

Ipse A. de hac editione scripsit: « On ne modifie un plan que pour déplacer ou nuancer quelques valeurs. Tel est aussi le sens que nous avons voulu donner à cette nouvelle édition » (p.VII). Opus suum aliquatenus recoxit sed minime investigationibus recentioribus accommodavit (cf. *Rev.Hist.Eccl.* 52[1957] 1005s). Vide ergo *Bibliog.Franc.* VIII, n.501. S. ST. A.

619. - BLOOMFIELD Morton W., — REEVES Marjorie E., *The penetration of Joachism into Northern Europe,* in *Spec.* 29(1954) 772-793.

Diligenter colliguntur dispersae notitiae de prima expansione joachimismi in Europam septentrionalem an. 1200-1250 circiter effecta. Constat enim quod fama atque opiniones abbatis de Fiore ultra Alpes iam diu serpebant in Anglia, Germania et Gallia, antequam an. 1256 Parisiis explosit pulvis pyricus joachimismi franciscalis GERARDI DE BORGO SAN DONNINO. Nulla fere deteguntur vestigia joachitarum inter Fratres Minores ante HUGONEM DE DIGNA, quem SALIMBENE sub an. 1248 memorat. Fortasse doctrinas joachitas in Germaniam diffusit BERTHOLDUS DE REGENSBURG praedicans de antichristo ac de iudicio finali. S. ST. A.

620. - KANTOROWICZ Ernst H., *The King's Two Bodies. A Study in Mediaeval Political Theology.* Princeton, New Jersey, Princeton University Press, 1957. 24,5 cm., XVI-568 pp., 32 tab.

Cf. recensionem in *Coll.Franc.* 29(1959) 107-109.

621. - DEMPF Alois, *Sacrum imperium. Geschichts- und Staatsphilosophie des Mittelalters und der politischen Renaissance.* Darmstadt 1954. 24 cm., XV-574 pp.

Altera editio penitus immutata operis an. 1929 primum divulgati. Cf. *Coll.Franc.* 1(1931) 538.

622. - BERNARDS Matthäus, *Speculum Virginum. Geistigkeit und Seelenleben der Frau im Hochmittelalter.* (Forschungen zur Volkskunde, herausgegeben von Georg SCHREIBER, Bd. 36/38). Köln/Graz, Böhlau-Verlag, 1955. 24 cm., XVI-262 pp., tab.

Cf. recensionem in *Coll.Franc.* 27(1957) 332-333. - Opus severissima adnotavit censura K. RUH in *Zschr.Dt.Philol.* 77(1958) 317-320, quam debitos limites excedere putat H. BASCOUR, O.S.B., in *BTAM* VIII, n.1021. BERNARDS censori respondit *ibid.* 78(1959) 332-335. O. R.

623. - FAIRWEATHER E.R., *A scholastic miscellany: Anselm to Ockham.* (Library of Christian Classics, 10). London, Student Christian

Movement Press, — Philadelphia, Westminster Press, 1956. In-8°, 457 pp.

Editis et anglice redditis selectis textibus maiorum scholasticorum auctorum hoc opus bene illustrat momentum doctrinale aetatis mediae. Dum prima sectio dedicatur ANSELMO CANTUARIENSI, cuius *Proslogion* et *Cur Deus homo* integre redduntur, et secunda theologis saec. XII, tertia vero pars destinatur textibus vulgandis Scholae franciscanae, scil.: BONAVENTURAE, MATTHAEI DE ACQUASPARTA, SCOTI necnon GUILELMI DE OCKHAM. Huic sectioni praemittitur conspectus doctrinarum posterioris Scholasticae. Nec deest libro bibliographia generalis et particularis. S. ST. A.

624. - DI NAPOLI Giovanni, *Teologia e filosofia nel pensiero cristiano*, in *Grande Antologia Filosofica*. Vol. V: *Il pensiero cristiano*, Milano 1954, 1-149.

Hac dissertatione historice describitur habitudo philosophiae cum religione christiana seu rationis cum fide ab antiquis temporibus usque ad NICOLAUM CUSANUM, additis nonnullis conclusionibus de momento philosophiae in historia cogitationis christianae necnon de *philosophia christiana* quam vocant. Post bibliographiam essentialem (p.60-70) reportantur quamplurimi textus italice versi qui conspectum historicum A. apte illustrant (71-149).

Rem nostram spectant breves expositiones sententiae BONAVENTURAE (32-34), ROGERI BACON (36-37), JOANNIS DUNS SCOTI (42-44), GUILELMI DE OCKHAM (44-47) cum respectivis textibus selectis (119-121. 124-126. 137-142. 142-145). Notamus A. de GUILELMO DE OCKHAM plurima insulsa proferre repetendo praeiudicatas erratasque opiniones C. GIACON aliorumque. Bibliographia ad auctores franciscanos pertinens (66-69) satis incompleta est. S. ST. A.

625. - BONAFEDE G., *Francescana* scuola, in *Enc.Fil.* II, Venezia/Roma 1957, 517-519.

Schola franciscana ab A. describitur: secta philosophica ac theologica quae, a magistris scholasticis Ordinis franciscalis constituta, spiritualitate mystica S. FRANCISCI nutritur, problemata evolvit philosophica quae tendentiam continuant augustinianam primae Scholasticae, dum tamen simul in utramque partem disputat de nova tendentia aristotelica saec. XII-XIII invalescente, quam tum concoxit sibi tum vero respuit.

Praecipua capita quae A. ad traditionem Scholae franciscanae pertinere aestimat, haec numerantur: argumentum ontologicum S. ANSELMI, unitas ideae exemplaris in Deo, augustiniana doctrina rationum seminalium, compositio hylemorphica omnium creaturarum, pluralitas formarum praesertim in homine, activitas animae et instrumentalitas potentiarum, doctrina illuminationis, primatus voluntatis. — Spiritus Scholae franciscanae quae omnia permeat problemata, etiam si diverse solvantur a diversis auctoribus, distinguitur acri sensu *concreti*, intrinsecam unionem rationis cum fide, philosophiae cum theologia, omnisque humanae inquisitionis indiscretam coniunctionem expetente. Visio quoque christiana et christocentrica historiae ei propria invenitur. S. ST. A.

626. - GABRIEL DE SOTIELLO, O.F.M.Cap., *Una panorámica del pensamiento franciscano*, in *Est.Franc.* 58(1957) 161-181.

Ad mentem S. BONAVENTURAE A. generalia lineamenta describit cogitationis franciscanae. Aliquas considerationes praemittit de elemento semper valido necnon de caduco illius doctrinae et post enumeratas proprietates particulares Scholae franciscanae iuxta L. VEUTHEY (cf. *Bibliog.Franc.* X, n.480) dicit de unitate cognitionis, de scientia et contemplatione, exemplarismo, eximio pretio hominis, reductione a Verbo facta in Deum. S. ST. A.

627. - MÜLLER Marianus, O.F.M., *Angustia y esperanza. Clave teológica al laberinto filosófico de nuestro tiempo.* Versión española y prólogo del P. Miguel OLTRA, O.F.M. Barcelona, Editorial Herder, 1956. 20 cm., 380 pp.

Cf. recensionem editionis germanicae in *Coll.Franc.* 26(1956) 205s.

628. - MÜLLER Marianus, O.F.M., *Die Begegnung im Ewigen. Zur Theologie der christlichen Gemeinschaft.* (Begegnung und Wandlung auf dem Wege der franziskanischen Theologie, 8). Freiburg, Verlag Herder, 1954. 19,5 cm., XIX-455 pp.

Cf. recensionem in *Coll.Franc.* 26(1956) 437.

629. - DECKER B., *Augustinismus in der Theologie u. Philosophie des MA.*, in *Lex.Theol.Kirche* I (Freiburg 1957), col. 1092-1094.

Apte distinguitur in media aetate augustinismus theologicus et philosophicus. Illius proprium est quod aliquas partes doctrinae de gratia ab una tantum parte extendit, hic vero praesertim in Schola franciscana adhibetur ad problemata cognitionis, metaphysicae et psychologiae penitius exponenda. Ab A. imprimis consideratur augustinismus philosophicus, cuius peculiares doctrinae, praecipui defensores et historica evolutio breviter describuntur. Aliae notitiae augustinismo connexae indicantur plurimae, ad quas cognoscendas delegatur lector. S. ST. A.

630. - BONAFEDE G., *Agostinismo*, in *Enc.Fil.* I, Venezia/Roma 1957, 78-85.

Praemissis nonnullis notitiis historicis de augustinismo mediaevali, moderno et nostrae aetatis, breviter exponuntur praecipua problemata in augustinismo philosophico agitata. Ei proprium est ardens desiderium et inquisitio veritatis, necnon vivus sensus rerum spiritualium; magis quam aristotelismo praefert fideliter inhaerere traditioni christianae; unionem philosophiae cum theologia propugnat, reiciens sufficientiam solius scientiae philosophicae, cum haec sit via ad alias et qui ibi vult stare cadat in tenebras; potentiae non separantur ab animae essentia; doctrina illuminationis, interioritatis et historiae maxime coluntur.

Uti patet, A. huiusmodi capita explicans continue adducit Scholam franciscanam seu potius bonaventurianam, cum sit augustinismus praecipuus et maxime genuinus saltem in aetate media. S. ST. A.

631. - DE SIMONE L., *S. Agostino e l'agostinismo medievale*, in *Atti del Congresso Italiano di Filosofia Agostiniana. Roma, 20-23 ottobre 1954*, Roma 1956, p.171-184.

Praemissa determinatione quid intelligatur augustinismus mediaevalis, describitur vis et auctoritas quam AUGUSTINUS habuit penes philosophos posteriores, praesertim summos scholasticos. Augustinistae veri indicantur JOANNES DE PECHAM ac GUILELMUS DE LA MARE; alii nostrates ut ALEXANDER HALENSIS, BONAVENTURA, SCOTUS augustinismum quidem professi sunt sed cum notabilibus ad ARISTOTELEM hiatibus. De eodem argumento A. scripsit in *Sapienza* 8(1955) 5-17.
S. ST. A.

632. - BONAFEDE Giulio, *L'influsso del pensiero di S. Agostino nella Filosofia Medievale*, in *Italia Franc.* 30(1955) 10-18. 65-72.

Brevi conspectu exponitur philosophia S. AUGUSTINI eiusque auctoritas apud scholasticos doctores, praesertim vero Scholam franciscanam (p.65-72). A. eandem rem profundius alibi exposuit. Cf. *Coll.Franc.* 29 (1959) 516 et *Bibliog.Franc.* X, n.482.

633. - FRANKL Victor, *El agustinismo franciscano del siglo XIII como raíz de la física matemática moderna*, in *Bolívar* (Bogotá) 1953, n.16, 25-64.

Hanc dissertationem inspicere non potuimus. Notamus eam iterum esse vulgatam in A. opere *Investigaciones tomistas*, Bogotá 1954.

634. - VAN STEENBERGHEN F., *Aristotelismus*. III: *Der Aristotelismus in der Philosophie u. Theologie des MA.*, in *Lex.Theol.Kirche* I (Freiburg 1957), col. 859-862.

Breviter describitur evolutio historica aristotelismi in philosophia ac theologia mediaevali, determinatur conceptus huiusmodi aristotelismi, luctae de eo exortae paucis explicantur et aestimatio eius proponitur. Interim lector ad alias 41 notitias huius lexici delegatur, nil novi discens de propriis A. sententiis circa aristotelismum mediaevalem. S. ST. A.

635. - VAN STEENBERGHEN Fernand, *Aristotle in the West*. The Origins of Latin Aristotelism. Translated by Leonard JOHNSTON. Louvain, E. Nauwelaerts, 1955. 20 cm., 244 pp.

Hoc opus an. 1946 gallice editum (cf. *Bibliog.Franc.* VII, n.1010) A. extraxerat e celebri suo libro de SIGERO BRABANTINO. Nova haec editio, recentioribus indagationibus adaptata, augetur tribus capitibus (de aristotelismo oxoniensi an. 1200-1275, vita et scriptis SIGERI, magno discrimine doctrinali ad condemnationes an. 1277 perducente) ab A. antea evulgatis in opere *Le mouvement doctrinal du XI*[e] *au XIV*[e] *siècle* (cf. *Bibliog.Franc.* X, n.389). S. ST. A.

636. - FRANCESCHINI Ezio, *Ricerche e studi su Aristotele nel Medioevo latino*, in *Aristotele nella critica e negli studi contemporanei* (*Riv. Fil.Neoscol.*, Supplemento speciale al volume 48; Milano 1957) 144-166.

Haec pretiosa et accurata dissertatio primum exhibet conspectum inquisitionum historicarum ab an. 1819 de versionibus latinis ARISTOTELIS compositarum, et deinde statum hodiernum (usque ad an. 1956) huiusmodi studiorum describit, ordinem sequens systematicum operum ARISTOTELIS latini et chronologicum versionum e graeco et arabo perfectarum. Postea innuuntur aliqua studia facienda de usu versionum ARISTOTELIS apud scholasticos auctores ac de linguae graecae cognitione in medio aevo. Momentum quoque versionum mediaevalium pro textu graeco ARISTOTELIS restaurando extollitur.

Recte notatur ROBERTUM GROSSETESTE e graeco transtulisse partem operis *De caelo et mundo*, integram *Ethicam Nicomacheam* (cum commentariis EUSTRATII DE NICEA, ASPASII, MICHAELIS EPHESINI ac ANONYMI), *De laudabilibus bonis et* PSEUDO-ARISTOTELIS, *De lineis indivisibilibus*. PETRUS GALLEGO, O.Min., episcopus Cartagenae an. 1250-1267, ex arabo sermone vertit partem compendii AVERROIS, *De partibus animalium*. S. ST. A.

637. - BRUNNER Fernand, *Le conflit des tendances platoniciennes et aristotéliciennes au moyen âge*, in *Rev.Théol.Phil.* 5(1955) 179-192.

638. - BARBET J., *Notes sur le manuscrit 737 de la Bibliothèque municipale de Toulouse. Quaestiones disputatae*, in *Bulletin d'Information de l'Institut de Recherche et d'Histoire des Textes* 5(1956) 7-51.

Codicem tolosanum *Bibl.municip.737* summi momenti esse pro historia primae Scholae franciscanae iam diu noverunt viri studiosi. Continet enim 83 quaestiones (24 GUILELMI DE MELITONA, 23 ALEXANDRI HALENSIS, 12 ODONIS RIGAUD, 8 JOANNIS DE RUPELLA, 2 RICHARDI RUFI, 3 ALEXANDRI HALENSIS [?], 5 GUALTERI DE CHÂTEAU-THIERRY, 3 ALBERTI MAGNI, 3 ignoti auctoris), quae ad usum fuisse videntur GERARDI seu GERARDINI A BORGO S. DONNINO, al. DE SAN GIOVANNI IN PERSICETO, O. Min., qui an. 1248-1269 Bononiis floruit (cf. *Bibliog.Franc.* VI, n.145). Hac dissertatione evulgatur tabula completa harum omnium quaestionum cum earundem subdivisionibus. Utillissimus sane catalogus est iis qui doctrinarum scholasticarum an. 1240-1250 studio incumbunt, praesertim franciscalium. Descriptionem generalem huius codicis videsis apud V. DOUCET, O.F.M., *Prolegomena in librum III necnon in libros I et II « Summae Fratris Alexandri »* (Quaracchi 1948), p.142s. S. ST. A.

639. - GLORIEUX P., *Le conflit de 1252-1257 à la lumière du Mémoire de Guillaume de Saint-Amour*, in *Rech.Théol.Anc.Méd.* 24(1957) 364-372.

Ad pugnam illam an. 1252-1257 inter clerum saecularem et sodales Ordinum Mendicantium alacriter consertam illustrandam haec brevis dissertatio plurimum confert. Quam accuratissime enim A. contexit chronologiam eventuum illorum annorum, adhibens praesertim memoriale GUILELMI DE S. AMORE nuper critica ratione editum (cf. *Bibliog. Franc.* X, n.1962) et indicans fontes ubi singula facta describuntur.

Nonnullae quaestiones disputatae S. BONAVENTURAE, *De perfectione evangelica* (*Opera omnia* V, 125-165) ab A. disponuntur ab oct. 1255 ad ian. 1256. Sex quoque sermonibus eiusdem doctoris (*Opera omnia* IX, 205. 215. 222. 272. 372. 407) suum

quemque diem apponere potuit (5, 12, 19 mart., 16 apr., 2 iul., 10 sept. 1256). Tractatus THOMAE DE YORK, *Manus quae contra Omnipotentem extenditur*, mense iul.-sept. 1256 vulgatus esse videtur. S. ST. A.

640. - HADRIANUS A KRIŽOVLJAN, O.F.M.Cap., *Controversia doctrinalis inter magistros franciscanos et Sigerum de Brabant*, in *Coll.Franc.* 27(1957) 121-165.

Magna rerum cognitione exponitur controversia quam an. 1267-1277 magistri franciscani, duce praesertim BONAVENTURAE, cum aristotelismo independenti et autonomo (seu « heterodoxo », « radicali », seu « averroismo latino ») SIGERI BRABANTINI habuerunt.

Examinatur primum positio doctrinalis SIGERI, qui minime contradictionem rationis et fidei stabilire voluit nec duplicem veritatem propugnavit, sed methodo pure philosophica aristotelismum a quavis fidei regula et norma independentem prosequebatur. Contra hunc conatum qui graves attulit errores doctrinales et pessimos fructus in campo morali, an. 1267 primus insurgit BONAVENTURA in Facultate theologica parisiensi (Coll. *De decem praeceptis*). Accurate alii interventus Seraphici Doctoris describuntur (Coll. *De donis Spiritus Sancti*, an. 1268; *Coll. in Hexaemeron*, an. 1273), nec omittuntur quae GUALTERUS DE BRUGGE, ROGERUS BACON, GILBERTUS DE TOURNAI, JOANNES DE PECHAM et BARTHOLOMAEUS DE BOLOGNA huic quaestioni solvendae contribuerunt.

Conclusionis instar A. nonnullas consequentias huius controversiae inter franciscanos productas numerat: singulis doctrinis aristotelismi profundius perscrutatis, ii fidelius AUGUSTINUM sequuntur; quae praesertim in campo psychologico ODO RIGAUD et ROGERUS BACON ARISTOTELI antea concesserant, haec retractantur et corriguntur a JOANNE DE PECHAM, MATTHAEO DE ACQUASPARTA aliisque pluribus magistris abundantius doctrina utentibus avicenniana, quae deinde PETRUM JOANNIS OLIVI movit ad novam metaphysicam intentionalitatis construendam; determinismo aristotelico opponitur activismus subiectivisticus qui sane constituit notam magis specificam conceptionis augustinianae hominis; maiorem utilitatem ex hac controversia fides recepit, cum ei philosophia intimius atque perfectius ut ancilla assimiletur. S. ST. A.

641. - LAZZARINI Renato, *Significato attuale d'una polemica del sec. XIII*, in *Atti del Congresso Italiano di Filosofia Agostiniana, Roma, 20-23 ottobre 1954*, Roma 1956, 390-403.

Consideratur controversia exeunte saec. XIII habita inter Scholam franciscanam et aristotelico-thomistam de momento ethico et religioso exsistentiae humanae ex una parte et de indagatione theorica et naturali rerum ex altera parte. Haec concertatio quae attingebat quaestiones de ratione inferiore et superiore, de primatu voluntatis vel intellectus, praesertim illustrantur notione *status viae*, qui est propria creaturae rationalis conditio. Hac nostra aetate talis disputatio remanet actualis. Omnis enim homo *in via est*, et quamvis res naturales in se consideratae *sine statu* seu *sine via* sint, possunt tamen *in via* collocari, cum ad mundum spiritualem hominis referuntur. Res in se consideratae subsunt investigationi theorico-naturali et extra campum ethico-religiosum remanent, *in via* autem collocati cum homine eschatologice ordinantur

in finem transcendentem a quo absolute diriguntur. Cf. eiusdem A. *Il senso religioso dello « status viae »*, in *Arch.Filos.* 1955, n. 2, 15-37.
S. St. A.

642. - Alonso Manuel, S.J., *El 'Liber de unitate et uno'*, in *Pens.* 12(1956) 65-77. 179-202. 431-472; 13(1957) 159-201.

Post brevem introductionem A. evulgat opusculum Dominici Gundisalvi *De unitate et uno* (p.69-77). Haec editio textui a P. Correns critice exarato (Münster i. W. 1891) praestat ex eo quod in duplici apparatu abunde indicantur auctoritates ex quibus Gundisalvi rem suam saepe ad litteram transcripsit, necnon auctores scholastici qui sententias eius postea adhibuerunt. Horum etiam 35 separatim recenset, allata textuum evidentia (179-202. 431-465). Nostrates considerantur: Bartholomaeus Anglicus, Alexander de Hales, Bonaventura, Joannes de Pecham, Rogerus Marston, Matthaeus de Acquasparta, Petrus Joannis Olivi, Vitalis de Furno, Gonsalvus Hispanus, Thomas de York, Guilelmus de Ware, Rogerus Bacon, Richardus de Mediavilla, Alexander de Alexandria. Relatis quoque iudiciis modernorum auctorum tractatus *De unitate et uno* ex aliis Gundisalvi operibus illustratur.
S. St. A.

643. - Balić Carlo, [O.F.M.], - Bettoni Efrem, [O.F.M.], *La scolastica postomistica*, in *Grande Antologia Filosofica*. Vol. IV: *Il pensiero cristiano (La Scolastica)*, Milano 1954, 1255-1476.

Scholastica post-thomista intelligitur aetas cognitionis ac scientiae philosophicae a morte S. Thomae (1274) ad exitum vitae Guilelmi de Ockham (1348) extensa. Introductionis gratia E. Bettoni breviter recenset scholasticos philosophos huius temporis (p.1255-1266), deinde vero ut potiores auctores abunde tractantur Rogerus Bacon (E. Bettoni, 1267-1334), Joannes Duns Scotus (C. Balić, 1335-1409) et Guilelmus de Ockham (E. Bettoni, 1411-1476). Speciale meritum harum tractationum est quod doctrina auctorum illustratur multis textibus selectis, italice redditis et ordine rationeque dispositis. De singulis tamen suo loco dicemus.
S. St. A.

644. - Barth Timotheus, O.F.M., *Franziskanerhandschriften in der Kathedralbibliothek von Valencia und dem aragonenischen Kronarchiv von Barcelona mit besonderer Berücksichtigung der beiden nicht edierten Reportationen des Duns Scotus zum dritten Buch der Sentenzen*, in *Franz.Stud.* 39(1957) 22-39.

Praemissis brevibus notitiis de 8 codicibus franciscanis Barcinonae apud *Archivum Coronae Aragonensis* adservatis, quorum duo hucusque attentos investigatores fugisse videntur (*cod. Ripoll 71*: *Summa Logicae* Guilelmi de Ockham; *Ripoll 121*: *Legenda maior S. Francisci* Bonaventurae), diutius immoratur A. in describendis codd. Valencia, *Bibl.Catedr. 200* (antea *63*) et *178* (antea *139*) necnon Barcelona, *Archiv.Coron.Aragon, Ripoll 53.*

Cod.Valentin. 200 continet *Commentarium in II et III Sent.* GERALDI ODONIS (f.2-175), eiusdem *De principiis scientiarum* (176-191) et *Commentarium in IV Librum Sent.* JOANNIS DE RODYNGTON, O.Min. (193-217), fragmentum quoddam anonymi commentatoris *Sententiarum* (218s) et responsa aliqua GUIDONIS TERRENI, O.Carm. (219-229). Cum sententiae GERALDI ODONIS de tempore et loco nonnullius momenti sint (cf. *Bibliog.Franc.* X, n.500s), A. aliquas excerpsit ex *Comm. in II Sent.*, d.2: angelus et quaecumque alia creatura permanens potuit esse ab aeterno (f.17*rb*); motus potuit esse ab aeterno et aeternus (f.17*va*); superficies non est locus (f.18*vb*); spatium est locus (f.18*vb*); spatium, quod est locus, non est omnino nihil. Et si dicatur, utrum sit substantia vel accidens, dico quod nec hoc nec illud est proprie, sed solum est ens spatium nec potest resolvi in aliquos conceptus... non potest reddi proprie quiditas illius... non propter hoc debet negari spatium (19*va*); angelus est in loco quia adest spatio... angelus non est in loco commensurative nec naturali inclinatione gravitatis vel levitatis (f.19*vb*).

Notissimi *cod.Valent. 178* et *cod.Barcinon.Ripoll 53* lecturam *Sententiarum* JOANNIS DUNS SCOTI respiciunt (cf. *Coll.Franc.* 5[1935] 292s). A. breviter resumit statum quaestionis circa *Reportationem Barcinonensem* et *Valentinam*, utrum nempe ex eis concludi possit SCOTUM Parisius bis legisse *III Sent.* (cf. *Bibliog.Franc.* VII, n.1740). Ut talis quaestio hodieque sub lite exsistens quoad *Reportationem Valentinam* et *Barcinonensem* facilius examinari possit, A. elenchum exhibet comparativum quaestionum utriusque *Reportationis* (p.33-39). S. ST. A.

645. - BOUSQUET Joë, *Les Capitales, ou de Jean Duns Scot à Jean Paulhan.* [De la nature et de la pratique du langage]. Paris, Le Cercle du Livre, 1955. 19 cm., 217 pp.

646. - LEFF Gordon, *The XIVth Century and the decline of scholasticism,* in *Past and Present* n.9(1956) 30-41.

647. - OBERMAN H.A., *Archbishop Thomas Bradwardine a fourteenth century augustinian.* A study of his theology in its historical context. Utrecht, Drukkerij en Uitgevers-Maatschappij v/h Kemink & Zoon N.V., 1957. 24 cm., XI-246 pp.

Ad contextum historico-doctrinalem, in quo A. apte collocat expositionem suam de theologia THOMAE BRADWARDINE, pertinet Schola franciscana posterior, praesertim PETRUS AUREOLI, GUILELMUS DE OCKHAM et ADAMUS DE WODHAM. De his auctoribus A. agit p.14-48, antequam doctrinas theologicas BRADWARDINE examinat. Archiepiscopus Cantuariensis fatalismum Averroistarum oppugnavit et libertatem pelagianismi « modernorum », inter quos numeravit GUILELMUM DE OCKHAM. Aegre semper tulerat quod censuram an. 1326 factam quarundam sententiarum Inceptoris ipse Papa numquam confirmavit. Doctrinae BRADWARDINE de libertate obnisus est JOANNES DE RODINGTON, O.Min. (p. 196-198). S. ST. A.

648. - SECRET F., *Les Dominicains et la kabbale chrétienne à la Renaissance,* in *Arch.Fr.Praed.* 27(1957) 319-336.

Contra J.L. BLAU, qui in opere suo *The Christian interpretation of the Cabala in the Renaissance* (New York 1944) Fratres Minores ut kabbalae christianae cultores opposuerat Fratribus Praedicatoribus ut eiusdem doctrinae censoribus et inquisitoribus, A. examinat opera plurium kabbalistarum O.P., ex quibus Augustus GIUSTINIANI cum

PETRO GALATINO, O.F.M.Conv., arcte collaborabat. Praeter fautores kabbalae christianae ad Ordinem minoriticum pertinentes, uti sunt G.B. CRISPO da Gallipoli († 1597), Franciscus Georgius ZORSI venetus, O.F. M.Obs. († 1540), Archangelus PUTEUS a Burgonovo. O.F.M.Obs., etiam recolendi sunt nostrates adversarii Joannes THÉNAUD, O.F.M., Michael MEDINA, O.F.M.Obs., LUDOVICUS A S. FRANCISCO, O.F.M., Joannes CATILINET, O.F.M. SIXTUS IV primos libros kabbalae ex hebraica lingua convertendos curavit. S. ST. A.

649. - SECRET François, *L'interpretazione della Kabbala nel Rinascimento*, in *Convivium* 24(1956) 541-552.

Sciendum est duplicem esse kabbalam, unam veram et alteram falsam. Id iam distinxit SIXTUS SENENSIS. Sed alia plura discernenda sunt ut christiana interpretatio kabbalae, quae saec. XVI apud nostrates PETRUM GALATINUM, FRANCISCUM GEORGIUM VENETUM, ARCHANGELUM A BURGONOVO floruit, plene intelligatur. Ut aspectum religiosum kabbalae christianae clarius illustret, A. in medium affert exemplum LAURENTII A BRINDISI, O.F.M.Cap., qui in scriptis suis saepius kabbala usus est, idque non solum consilio apologetico vel polemico fecit. Huiusmodi enim tractandi modus, quam editores operum BRUNDUSINI vocabant « artificiosissimam interpretationem », finem habuit essentialiter religiosam. S. ST. A.

PHILOSOPHIA - generalia

650. - VARET Gilbert, *Manuel de bibliographie philosophique*. (Logos. Introduction aux études philosophiques). Paris, Presses Universitaires de France, 1956. 19 cm., XX-1058 pp.

Hoc opus bibliographicum duabus constat partibus, quae inscribuntur *Les philosophies classiques* et *Les sciences philosophiques*. In prima parte hic ibique res franciscanae attinguntur, e.g. p.242s ubi sub titulo philosophiae mysticae Italiae agitur de S. FRANCISCO et de PETRO JOANNIS OLIVI, p.265-268 nonnulli philosophi memorantur Scholasticae franciscanae, p.273-286 notitiae exhibentur de scholasticis doctrinis.
S. ST. A.

651. - *Bibliografia filosofica italiana dal 1900 al 1950*. A cura dell'Istituto di Studi Filosofici e del Centro Nazionale di Informazioni Bibliografiche. Con la collaborazione del Centro di Studi Filosofici Cristiani di Gallarate. *U-Z. Aggiunte - Completamenti - Correzioni. Anonimi - Pseudonimi e opere collettive. Bibliografia ragionata delle riviste filosofiche*. Roma, Edizioni Delfino, 1956. 26 cm., [V]-496 pp.

Hisce completur opus de cuius prioribus voluminibus vide notitiam in *Bibliog.Franc.* IX, n.62 et X, n.104. Maior pars huius voluminis continet additiones, complementa et emendationes ad litteras *A-T* (p.83-344. Bibliographia ordine rationeque disposita commentariorum periodicorum (361-484) etiam separate est edita (E. ZAMPETTI, *Bibliografia*

ragionata delle riviste filosofiche italiane dal 1900 al 1955, Roma 1956). Quadruplex index chronologicus, topographicus, institutorum colendae philosophiae, generalis commentariorum periodicorum (485-496) utilitatem huius repertorii auget. S. ST. A.

652. - *Bibliografia filosofica italiana. Anno 1952. Anno 1953.* A cura di U.A. PADOVANI e M.F. SCIACCA. (Centro di Studi Filosofici Cristiani Gallarate). Brescia, Morcelliana, [1954. 1955]. 24 cm., 212. 250 pp.

653. - *Bibliografia filosofica italiana. Anno 1954. Anno 1955.* (Centro di Studi Filosofici Cristiani Gallarate). Brescia, Morcelliana, [1956. 1957]. 24 cm., 146. 172 pp.

De indole huius bibliographiae cf. *Bibliog.Franc.* X, n.105-107. Notandum vero est quod opera ab an. 1954 conscripta iam non disponuntur secundum auctores sed tantummodo iuxta ordinem rationemque materiarum. Index alphabeticus nominum extremo libro subiunctus satis explet partem deinceps suppressam. S. ST. A.

654. - *Enciclopedia Filosofica.* (Centro di Studi Filosofici di Gallarate). I: *A - Eq.* II: *Er - Le.* III: *Li - Rei.* Venezia/Roma, Istituto per la Collaborazione Culturale, [1957]. 28,5 cm., XXVII pp., 1958 col., tab.; XIX pp., 1916 col., tab.; XIX pp., 1942 col., tab.

Hoc opus universitatem disciplinarum philosophicarum complectitur omnesque auctores qui aliquod momentum contulerunt philosophiae. Plurimae notitiae rem nostram spectant in his tribus voluminibus, quas tamen suo loco recensebimus. Sufficit hic memorare quod praeter notitias biographicas et doctrinales fere 80 auctorum franciscalium hae breves tractationes attingunt philosophiam franciscanam: *ars combinatoria, correttòri, ecceità, formalitas, forme* unicità e pluralità delle, *Francescana* Scuola, *illuminazione, nominalismo, non sunt multiplicanda entia sine necessitate, occamismo.* Notitiam quoque invenies de commentariis periodicis *Antonianum* et *Archivum Franciscanum Historicum.* S. ST. A.

655. - *Grande Antologia Filosofica,* diretta da Umberto Antonio PADOVANI, coordinata da Andrea Mario MOSCHETTI. Volume Quinto: *Il pensiero cristiano.* Milano, Carlo Marzorati, 1954. 25 cm., XIV-1329 pp.

Hoc opere exhibetur corpus textuum ad diversas partes philosophiae pertinentium, italice redditorum, quos singuli collectores apta introductione et essentiali bibliographia praemuniunt. Res franciscanae hoc quinto tantum volumine attinguntur, cum in eo describantur quaestiones de philosophiae cum theologia habitudine, de aesthetica, historiographia, scientiis, paegagogia, iure, quatenus illae media praesertim aetate disputabantur. De singulis tamen tractationibus suo loco sermo redibit. S. ST. A.

656. - GILSON Étienne, *History of Christian Philosophy in the Middle Ages.* (The Random House *Lifetime Library*). New York, Random House, [1955]. 23,5 cm., XVII-829 pp.

Cf. recensionem in *Coll.Franc.* 27(1957) 211s. Vide etiam D. O'DONOGHUE, *Mr. Gilson's history of philosophy,* in *Ir.Theol.Quart.* 23(1956) 165-71.

657. - [BÖHNER Philotheus, (O.F.M.) - GILSON Étienne], *Christliche Philosophie. Von ihren Anfängen bis Nikolaus von Cues.* In Zusammenarbeit Philotheus BÖHNER - Étienne GILSON. Zweite, neubearbeite Auflage. Paderborn, Verlag Ferdinand Schöningh, [1954]. 24,5 cm., XXXII-656 pp.

Hoc opus, quo historia philosophiae christianae a JUSTINO MARTYRE ad NICOLAUM CUSANUM apte sciteque describitur, in hoc commentario periodico ubertim recensuimus, cum an. 1936/38 primum prodiret (cf. *Coll.Franc.* 7[1937] 48*s; 9[1939] 27*s). Generalis ergo conspectus libri eiusdemque merita specialia hic non sunt repetenda. Oportet autem ut immutationes alterae huic editioni adhibitas significemus.

Liber per tres partes seu fasciculos an. 1952/54 editus, quodammodo alio quam antea titulo inscribitur et praesertim AA. nomina praepostero ordine leguntur (saltem in ultima et definitiva tertii fasciculi inscriptione). Quod absque re minime factum esse videtur, cum totum opus multo magis auctori Ph. BÖHNER praestandum sit quam É. GILSON. Ab huius enim auctoritate ille se ulterius dissolvit et propriam viam prosecutus est. Nonnulla abbreviavit (e.g. tractationes de ALCUINO et RHABANO MAURO omittuntur), alia plenius et accuratius evolvit (problema de philosophia christiana, demonstrationem exsistentiae Dei secundum AUGUSTINUM, expositionem *Divisionis naturae* JOANNIS SCOTI ERIUGENAE), et omnia clarius disposuit, typis etiam varii generis adhibitis. Commentariolum novum de ALEXANDRO HALENSI eiusque sententiis metaphysicis inseruit (p.473-480). Alia capita optime disposita rem nostram spectant: ROBERTUS GROSSETESTE (416-430), ROGERUS BACON (430-450), BONAVENTURA (481-510), JOANNES DUNS SCOTUS (556-593), GUILELMUS DE OCKHAM (608-626). S. ST. A.

658. - VIGNAUX Paul, *El pensamiento en la Edad Media.* Trad. de T. SEGOVIA. (Colección de Breviarios del Fondo de Cultura Económica, 94). México, Fondo de la Cultura Económica, 1954. 17 cm., 208 pp.

Cf. recensionem editionis gallicae in *Coll.Franc.* 29(1959) 516s.

659. - FREMANTLE Anne, ed., *The Age of Belief. Medieval philosophers.* Selected and edited with introduction and interpretative commentary by Anne FREMANTLE. (Great ages of Western philosophy). Boston, Houghton Mifflin Co., 1955. In-8°, 218 pp.

Proposito praebendi adaequatam notitiam magnorum philosophorum mediae aetatis, in commodum communiorum coetuum lectorum editor eximiores textus collegit et adnotationibus illustravit S. AUGUSTINI, BOETHII, JOANNIS SCOTI ERIUGENAE, S. ANSELMI, ABAELARDI, S. BERNARDI, philosophorum arabicorum, S. BONAVENTURAE, S. THOMAE AQUINATIS, JOANNIS DUNS SCOTI et GUILELMI DE OCKHAM. I. V.

660. - BONAFEDE Giulio, *Storia della filosofia medievale*. II Edizione. Caltanissetta-Roma, Edizioni Salvatore Sciascia, [1957]. 21,5 cm., 416 pp.

Cf. recensionem in *Coll.Franc.* 29(1959) 516.

661. - VAN STEENBERGHEN Fernand, *The Philosophical Movement in the Thirteenth Century*. Lectures given under the auspices of the Department of Scholastic Philosophy, The Queen's University, Belfast. [Edinburgh], Nelson, 1955. 22,5 cm., IX-115 pp.

Has sex prolusiones quas A. diebus 4-9 maii 1953 habuit apud Universitatem regiam de Belfast (Hibernia Septentr.), a J.J. GAINE anglice redditas, edendas curavit Th. CROWLEY, O.F.M. Praemisso optimo conspectu de diversis interpretationibus a saec. XIX ad an. 1940 circa motum philosophicum saec. XIII datis (p.3-18), perite tractatur ordinatio studiorum praefato aevo vigens eiusque in philosophiam effectus (19-37), aristotelismus eclecticus an. 1200-1250 (38-55), augustinismus aristotelicus S. BONAVENTURAE (56-74), aristotelismus radicalis SIGERI BRABANTINI (75-93), condemnatio an. 1277 (94-113). Sententia A. hisce in rebus explicandis satis nota est (cf. *Bibliog.Franc.* X, n.389). Hac data occasione A. opiniones suas perpolivit et a contra dicentibus vindicavit. Vide tamen novam de antiaristotelismo bonaventuriano disquisitionem apud J. RATZINGER, *Die Geschichtstheologie des heiligen Bonaventura*, München/Zürich 1959, p.121-161. S. ST. A.

662. - BROUNTS Simon, *Middeleeuwse Wijsbegeerte. Nieuwe uitgaven*, in *Tijdschr.Phil.* 16(1954) 265-332.

Uno utilissimo conspectu recensentur opera his annis vulgata quibus scripta auctorum mediaevalium ad philosophiam pertinentia in lucem eduntur.

Auctorum franciscalium peritus examinator diiudicat editiones ROGERI BACON, JOANNIS DE PECHAM, RICHARDI DE MEDIAVILLA necnon JOANNIS DUNS SCOTI (cf. *Bibliog.Franc.* VII, n.1633; X, n.1093; *Coll.Franc.* 20[1950] 131-135; *Bibliog.Franc.* X, n.1140; IX, n.678s). Notamus insuper in appendice quadam (p.324-332) seriem 74 editionum textuum ab an. 1946 evulgatarum quas A. omnes critice recensere non potuit, tamen ut additamentum ad bibliographiam G.A. DE BRIE (cf. *Bibliog.Franc.* IX, n.60) non omittendas esse putavit. S. ST. A.

663. - MAIER Anneliese, *Verschollene Aristoteleskommentare des 14. Jahrhunderts*, in *Autour d'Aristote*. Recueil d'études de philosophie ancienne et médiévale offerts à Monseigneur A. Mansion, Louvain 1955, 515-541.

Evolutionem philosophiae naturalis saec. XIV praesertim promoverunt Scholae parisiensis BURIDANI et oxoniensis Mertonensium. Sed antequam earum magistri ca. 1330 invaluerunt, Parisiis atque Tolosae altero illius saeculi decennio florebat Schola O.Min., cui post an. 1330 etiam Bononienses philosophi adiungendi sunt. Hisce in Scholis plures

compositi sunt commentarii in ARISTOTELIS opera hucusque nondum inventi vel quorum repertorum auctor remansit incognitus. Pretiosae notitiae hac dissertatione colliguntur, quibus agnitio horum commentariorum facilior evadat.

Rem nostram spectant nonnullae adnotationes de FRANCISCO DE MARCHIA eiusque discipulo JOANNE MARBRES seu CANONICO, cuius *Comm. in Physicam* (inter an. 1321-1323) maximi momenti est investigatoribus ob multos aequalium auctorum textus reportatos. Ex eo enim consequitur quod FRANCISCUS DE MARCHIA non solum breves *Quaestiones in I Metaphysicae* composuit (*Vat.lat. 3130*) ac *Expositionem super Physicam* (*Vat.Ottob.lat. 1816*, f.30*r*-49*r*) sed probabiliter totam *Metaphysicam* est commentatus. Item ex pluribus allatis locis GERALDI ODONIS A. convincitur ipsum scripsisse *Commentarium in Physicam*, ad quem forsitan pertinent notae quaestiones de luce et continuo (*Vat.lat. 3066*, f.14*r*). S. ST. A.

664. - MAIER Anneliese, *Die Bologneser Philosophen des 14. Jahrhunderts*, in *Studi e Memorie per la Storia dell'Università di Bologna*, N.S., 1, Bologna 1955, 297-310.

Prima parte saec. XIV Bononiis iam exsistebat Schola averroistica, quae erat inter praecipua centra philosophica Europae. Erudita A. conspectum praebet notitiarum de hac Schola hucusque acquisitarum et ope *cod.Vat.Ottob.lat.318* evolutionem studiorum bononiensium ulterius illustrat.

Ad cognoscendum initium Scholae bononiensis plurimum valent *Quaestiones* quas GUILELMUS DE ALNWICK, O.Min., ca. an. 1323 Bononiae disputavit contra averroismum augustinianum THOMAE DE WYLTON (cf. *Bibliog.Franc.* IX, n.775). Notandum est quod an. 1344 Facultas artium familiariter utebatur Studio O.Min., cum philosophus averroista ANSELMUS DE COMO in domo fratrum tunc disputaret. JOANNES DE CASALE, O.Min., an. 1346 (non 1355; cf. *Coll.Franc.* 31[1961] 106) Bononiis disputavit *Quaestionem de velocitate motus alterationis* (*Vat.lat. 2185*), in qua primus adhibuit systema graphicum ad describendum tempus et velocitatem.
S. ST. A.

665. - VEATCH H.B., *Realism and Nominalism revised.* (Marquette Univ. Aristotelian Soc. Aquinas lecture, 1954). Milwaukee, Marquette University Press, 1954. In-8°, 75 pp.

666. - MUÑOZ ALONSO Adolfo, *Expresión filosófica y literaria de España.* (Col. Remanso, 17). Barcelona, Juan Flors Editor, 1956. 19 cm., 307 pp.

667. - GARCÍA BACCA Juan David, *Antología del pensamiento filosófico en Colombia* (*de 1647 a 1761*). Selección de manuscritos, textos, traducción, introducciones por el doctor Juan David GARCÍA BACCA. Nota preliminar de Cayetano BETANCUR. Bogotá, Biblioteca de la Presidencia de Colombia, 1955. 25 cm., 362 pp., ill.

In hac anthologia textus excerpuntur et hispanice vertuntur praecellentium virorum qui philosophiam excoluerunt in Columbia saec. XVII-XVIII. Ex Ordine franciscali deligitur Hieronymus MARCOS, qui an. 1692 *Tractatus in Summulas* composuerat. (Cf. *Bibliog.Franc.* X, n.67). I. V.

668. - GARCÍA BACCA Juan David, *La filosofía en Venezuela desde el siglo XVII al XIX*. Caracas, Universidad Central de Venezuela. Facultad de Humanidades y Educación, Instituto de Filosofía, 1956. 24 cm., 17 pp.

669. - Idem, *Dos siglos de filosofía colonial en Venezuela (1638-1800)*, in *Rev.Shell* (Caracas) 5(1956) n.21, 25-33.

Principaliores philosophi sive religiosi sive laici memorantur qui philosophiam scholasticam et modernam in Venetiola saec. XVII-XVIII coluerunt, eorumque systematum (scotisti, thomisti, philosophiae « Illustrationis ») summa capita exponuntur. Cf. num. sequentem. I. V.

670. - GARCÍA BACCA Juan David, *Antología del pensamiento filosófico venezolano (Siglos XVII-XVIII)*. Introducción sistemática y prólogos históricos. Selección de textos y traducción del latín al castellano. (Biblioteca Venezolana de Cultura. Colección « Andrés Bello »). Caracas, Ministerio de Educación, Dirección de Cultura y Bellas Artes, 1954. 24 cm., 522 pp.

Textus excerpuntur et hispanice vertuntur, commentariis illustrati, horum philosophiae in Venetiola cultorum: Alfonsi BRICEÑO († 1668), Augustini de QUEVEDO Y VILLEGAS (opera an. 1752-1756), et Thomae VALERO (opera an. 1756). Hi tres, ex Ordine Fr. Min. de Observantia, scotismum exposuerunt. Anthologiae adduntur textus aliorum duorum philosophorum, nempe Salvatoris Josephi MAÑER († 1751) et Antonii NAVARRETE († 1814), qui encyclopedismi gallici placita sectati sunt. - Vide amplam recensionem I. QUILES, S.J., in *Cienc.Fe* 10(1954) 97-104.

I. V.

671. - GONÇALVES DA COSTA M., *Os inéditos de filosofia da Biblioteca de Évora*, in *A Cidade de Évora* n.23-24(1951) janeiro-junho.

672. - Idem, *Inéditos de filosofia da Biblioteca do Porto*, in *Rev. Port.Filos.* 12(1956) 55-94.

Has lucubrationes inspicere non potuimus; attamen nobis notum est quod saltem in priore haud pauca recensentur opera manuscripta de re philosophica eruditissimi archiepiscopi Eborensis EMMANUELIS A COENACULO VILLAS BOAS, T.O.R. († 1814), qui omnes scientiarum provincias, potissimum philosophiam, egregie excoluit. Cf. eius elenchum operum manuscriptorum apud Fr. DA GAMA CAIERO, *Frei Manuel do Cenáculo. Aspectos da sua actuação filosófica*, Lisboa 1959, 269-304 (*Coll.Franc.* 30[1960] 464s). I. V.

673. - POST Gaines, *Philosophantes and Philosophi in Roman and Canon Law*, in *Arch.Hist.Doctr.Litt.MA.* 29(1954) 135-138.

Ad investigationem É. GILSON (cf. *Bibliog.Franc.* X, n.507) circa genuinum sensum vocis *philosophantes* A. plura adiungit exempla huius verbi in scriptis mediaevalibus de Iure Romano ac Canonico inventa. Agitur praesertim de sententia PAPINIANI apud legis peritos et cano-

nistas exeuntis saec. XII et ineuntis saec. XIII repetita et exposita « Etenim vere philosophantes pecuniam contemnunt » (*D.* 50, 5, 8, 4). In his commentariis philosophantes intelliguntur veri philosophi seu veri amatores sapientiae. S. St. A.

674. - García Asensio P., S.J., *Hacia la unidad de la escolástica*, in *Pens.* 13(1957) 263-295.

Praecipua ratio, quae philosophis scholasticis ita obumbrat vim percipiendi alterius Scholae sententias, ut alteri credant evidenter verum quod alteri putent evidenter falsum, secundum A. est tyrannia entis concreti omnes aequaliter afficiens. Id A. illustrat exemplo problematis de universalibus, dum examinat solutionem Scholae scotistae, suaresianae, thomistae. Philosophiae autem perennis est omnem veritatem scientificam in unum colligere. Unitati vero Scholasticae haud parum prodesset si philosophi recordarentur adspectuum negativorum qui semper coniunguntur rectae expressioni humanae entis meta-sensibilis.
S. St. A.

675. - Bettoni Efrem, O.F.M., *Lo spirito della filosofia francescana*, in *Stud.Franc.* 54(1957) 165-173.

Utiles quaedam considerationes proferuntur de spiritu philosophiae franciscanae eiusque differentiis a motu aristotelico-thomistico. Connexionem enim logicam principalium doctrinarum Scholae franciscanae explicare A. conatus est tria praesertim principia illustrando: 1. primatum charitatis et voluntatis super cognitionem ac intellectum; 2. valorem practicum cognitionis quae vitae christianae inservire debet; 3. metaphysicam hominis qui centrum creationis constituit. S. St. A.

676. - Feliciano de Ventosa, O.F.M.Cap., *Sabiduría y Filosofía en su significación histórica e ideológica*, in *Nat.Grac.* 4(1957) 181-205.

Vis et significatio historico-doctrinalis duarum specierum cognitionis humanae, sapientiae scilicet et philosophiae, hac disquisitione examinantur. Methodo qua utitur distincte designata, A. primum exponit divinum consilium hominis salvandi: Deus vitam donavit homini quam conservet et salvet; quae vita duplicem habet dimensionem respondentem realitati onticae hominis, nempe spiritum et carnem; intellectus non est primarium quid homini sed instrumentum quo ipse clarificet vitam et clarificatam salvet. Hisce praemissis A. historice describit hominem quaerentem sapientiam ad vitam suam spiritualem salvandam. Cum vero et caro habeat suas exigentias, homo eis providet per technicam. Homo autem technicus incepit colere philosophiam ut minus sentiret quam longe distet a Deo. Media aetate S. Bonaventura et Schola franciscana acriter pugnaverunt contra philosophiam quae false se proclamabat sibi sufficientem. Cum Doctore Seraphico A. urget necessitatem quod philosophiam semper elevet et sustentet sapientia christiana quae sola consulit saluti aeternae hominis. S. St. A.

Logica - metaphysica - theodicea

677. - Meersseman G.G., *Einige Siglen der mittelalterlichen Logik*, in *Freib.Zschr.Phil.Theol.* 2(1955) 87-89.

Exponuntur nonnullae abbreviationes quas auctores mediaevales in scriptis logicis adhibuerunt, quarum tamen sensus nostris diebus difficilius detegitur (absunt in notissimo indice A. Capelli, *Dizionario di Abbreviature latine ed italiane*, Milano 1954[5]). Sunt quidem sequentes a^{or} (*maior*), b^{or} (*minor*), 9° (*conclusio*), ø (*instans*).

Notamus quod signum ø (*instans*) iam medio saec. XIV adhiberi sensu cosmologico in ms. London, *Brit.Mus.*, *Royal 6.E.V*, f. 142*rb* et 146*rb* (Roberti Grosseteste *Hexaemeron* II, 1 et 22). S. St. A.

678. - Guzzo Augusto, *Predicazione e denominazione*, in *Filosofia* 8(1957) 379-410.

Historico et critico examini subicitur problema de praedicatione et denominatione, seu de universalibus annexisque logicis atque linguisticis quaestionibus. Post sententias Abaelardi, Joannis de Salisbury et S. Thomae, disputatur opinio Scoti (p.382-384) et praesertim Guilelmi de Ockham (384-390), J. Locke et G. Berkeley. Ipse A., qui est clarae notae philosophus idealista et spiritualista, conclusiones suas disputando et censuram acutam aliorum faciendo iam praeparavit, sed p.406-410 penitius redegit. Non absque utilitate A. expositio et censura Nostratum legitur. Aequo enim animo merita atque defectus eorum doctrinae verus philosophus diiudicat, cuius tamen opiniones non ex omni parte probamus. S. St. A.

679. - Padovani Umberto A., *Il contributo del medioevo cristiano alla metafisica classica*, in *La metafisica classica.* Atti del Congresso di Filosofia... Milano, 25-27 ottobre 1953, Milano 1954, 30-44.

680. - Nardi B., *Luce* II: *Metafisica della luce*, in *Enc.Fil.* III, Venezia/Roma 1957, 182-187.

Clare periteque A. exponit originem et evolutionem metaphysicae lucis tum secundum adspectus metaphysicos ac theologicos cum secundum partes astrologicas atque alchimicas. Cum plurimi auctores scholastici mediaevales, praesertim Scholae franciscanae (e.g. Robertus Grosseteste, Bonaventura), huiusmodi disquisitionibus saepius indulserint, hanc brevem expositionem sat utilem istis doctrinis cognoscendis reputamus. S. St. A.

681. - Barth Timotheus, O.F.M., *Zur Geschichte der Analogie*, in *Franz.Stud.* 37(1955) 81-97.

Quae H. Lyttkens in praeclara sua tractatione historica de analogia scripserat (cf. *Bibliog.Franc.* X, n.493) paucis verbis clare constringuntur. Sententiam Halensis et Bonaventurae paucis complectitur A. in paginis 93-97. S. St. A.

682. - BARTH Timotheus, O.F.M., *Zur Wachstumskrise der Neuscholastik,* in *Wiss.Weish.* 18(1955) 141-144.

Ut exemplum prosperae inclinationis ac evolutionis Neo-Scholasticae A. adducit nonnullas considerationes a C. NINK nuper expositas (*Ontologie - Versuch einer Grundlegung,* Freiburg 1952) de constitutione synheterica entis contingentis (das synthetische Apriori des Seins oder der synheterische Aufbau des kontingenten Seins). In memorato enim libro NINK subtiliter comparaverat distinctionem realem thomistam cum distinctione formali scotista, quam aestimavit essentialem ultra illam thomistam progressum non solum in doctrina universalium sed in tota metaphysica et theoria cognitionis. Non ergo — ut plures faciunt — sistere debemus in doctrina universalium quae iam ineunte saec. XIV superata erat, sed via a thomismo incepta, a scotismo perrecta, porro incedenda et continuanda est. His conaminibus a NINK factis A. quaedam adiungit explicans quod habitudo synheterica essentiae et exsistentiae etiam de ente necessario accipi potest. Ut appendix evulgatur textus hucusque ineditus SCOTI ad rem pertinens (*Prima Lectura Sent.* I, d.3, q.3; Padova, *Bibl.Ant.178,* f.23*va*). S. ST. A.

683. - BISSELS Paul, *Die sachliche Begründung und philosophiegeschichtliche Stellung der Lehre von der materia spiritualis in der Scholastik,* in *Franz.Stud.* 38(1956) 241-295.

In prima parte praeparatoria huius gravissimae dissertationis exponitur doctrina de materia spirituali ad mentem S. BONAVENTURAE ac *Summae Halensis,* cum ipsi copiosius et melius de ea egerint, et breviter fontes talis opinionis deteguntur. Clare statuitur quod interpretatio augustino-franciscana materiae (materia = potentia, spiritualis et corporalis) aequo iure ac sententia thomistica (materia = materia corporalis tantum) auctoritatem ARISTOTELIS invocare potest et pari modo vere aristotelica dicenda est. Deinde in potiore parte suae inquisitionis A. examinat quomodo singuli auctores scholastici (RICHARDUS FISHACRE, O.P., PS.-GROSSETESTE, BONAVENTURA, GUILELMUS DE LA MARE, ROGERUS BACON, SCOTUS [?], RICHARDUS DE MEDIAVILLA) doctrinam de materia spirituali fundaverint, scil. in opinione aristotelica de « prima substantia » et in christiana de individuis substantiis spiritualibus. Optima quoque ratione huiusmodi doctrina in historiam philosophiae inseritur. Tractat enim A. quaestionem de spiritu iuxta metaphysicam antiquorum, quatenus christiani doctores eam ex vera personae aestimatione correxerint. Doctrina porro mediaevalis de materia spirituali non est aliud nisi continuatio metaphysicae aristotelicae ex parte christiana (die Fortführung der aristotelischen Metaphysik vom christlichen Standpunkt her). Ultima demum parte A. comparationem instituit inter doctrinam de materia spirituali et sententiam thomisticam quae spiritus considerat ut formas puras.

Hanc praeclaram expositionem omnibus studiosis enixe commendamus. Nimis saepe enim etiam viri docti huiusmodi opinionem perperam intellexerunt et peius sunt commentati. S. ST. A.

684. - TREMOLADA A., *Forme unicità e pluralità delle*, in *Enc. Fil.* II, Venezia/Roma 1957, 496-497.

Brevi compendio tractatur famosa controversia mediaevalis de unitate vel pluralitate formarum, in qua S. THOMAS praeclare defendit unitatem, Schola vero franciscana pluralitatem propugnavit tum quoad hominem cum quoad ceteras substantias omnes corporales. Etsi diebus nostris pauci supersint adversarii sententiae unitatis, tamen eorum numerus increscere videtur ob difficultates in campo physicae et biologiae exortas (praesertim circa «mixtum» et «individuum»). S. ST. A.

685. - COCCIA Antonio, O.F.M.Conv., *La pluralità delle forme sostanziali e la fisica moderna*, in *Misc.Franc.* 55(1955) 374-386.

Examinata compositione et structura corporum iuxta praecepta physicae modernae atomisticae, A. concludit doctrinam franciscanam et praesertim scotistam de pluralitate formarum substantialium melius omnino respondere conditionibus et exigentiis quas nova experientia profundiorque cognitio corporum materialium nostris diebus philosophice explicandas offert, quam theoriam aristotelico-thomistam formarum unicitatem propugnantem. S. ST. A.

686. - BERNARDINO DE ARMELLADA, O.F.M.Cap., *Simbolismo metafísico y voluntarismo en la espiritualidad franciscana*, in *Nat.Gracia* 2(1955) 81-106.

Spiritualitatem franciscalem non tam historice quam theorice illustrare propositum A. est. Cum autem S. BONAVENTURA aliis perfectius mentem voluntatemque Seraphici Patriarchae redegerit in doctrinam, A. penes illum inquirit principia et fundamenta philosophica quae eiusdem spiritualitatem sustinent. Ea inveniri putat in exemplarismo metaphysico et voluntarismo a BONAVENTURA defensis. Quibus explicatis A. nonnulla elementa genuinae spiritualitatis franciscanae (opinionem paternitatis divinae, fraternitatis universalis, christocentrismi, paupertatis) affert memoratis principiis accommodata atque coniuncta. S. ST. A.

687. - FINANCE Joseph de, [S.J.], *La présence des choses à l'éternité d'après les scolastiques*, in *Archives Phil.* 19(1956) cah. 2, 24-62.

Examinatur iuxta doctrinam auctorum scholasticorum problema de praesentia rerum coram aeternitate divina, seu quomodo res praeteritae, praesentes, futurae coexsistant et mensurentur aeternitate.

Primum exponitur sententia S. THOMAE, quam A. realisticam vocat, tenentis Deum praesentialiter omnia intueri quae ad invicem comparantur secundum ordinem praesentis, praeteriti et futuri. S. BONAVENTURA ab hac opinione non essentialiter discedit, etsi adducendo praesentiam idearum quodammodo ad theoriam de praesentia obiectiva inclinetur. OLIVI acriter defendit thesim realisticam. His vero opponitur sententia propugnans praesentiam obiectivam rerum, seu quatenus in ratione cognoscibili coram Deo adsunt. Hanc SCOTUS omnibus melius defendit. Ob modum novum ac originalem quo PETRUS AUREOLI sententiae realisticae obstitit, A. eius positionem expressius tractavit (p.43-48). Postea ulterior evolutio opinionis thomisticae penes praecipuos Aquinatis asseclas delineatur. S. ST. A.

688. - BENDIEK Johannes, O.F.M., *Zur logischen Struktur der Gottesbeweise*, in *Franz.Stud.* 38(1956) 1-38. 296-321.

Structura logica argumentationis qua exsistentiam Dei « ex motu » probarunt S. THOMAS, SCOTUS aliique posterioris aetatis magistri scholastici, acriter subtiliterque examinatur. Prosequens tentamina a J. SALAMUCHA facta A. hanc probationem symbolis logicae formalis exprimit, detegens tamen quandam petitionem principii in probatione thomistica impossibilitatem processus in infinitum adstruente. Accurate illustrat quomodo SCOTUS infinitatem essentialiter ordinatorum probaverit impossibilem, et quomodo eiusdem argumenta disputata sint ab OCKHAM, Fr. LYCHETO, O.F.M.Obs., SILVESTRO FERRARIENSI, Fr. SUÁREZ, Cl. FRASSEN, O.F.M.Obs., nonnullisque neo-scholasticis. Deinde in altera parte disquisitionis tractatur famosa quaestio, in exsistentia Dei probanda sat magni momenti, scil. de serie causarum essentialiter ordinatarum. Inter summae Scholasticae auctores SCOTUS eam diligentius abundantiusque exposuit, et a censura ei ab OCKHAM illata LYCHETUS vindicavit. SUÁREZ tandem quaestionem absolvit definitive statuens talem ordinem essentialem non inveniri inter causas creatas sed tantummodo inter Deum ut causam primam et alias secundarias causas ab Eo pendentes. Nihilominus plures scholastici moderni leviter pergunt adhibere seriem causarum « essentialiter ordinatarum » in exsistentia Dei probanda. Cf. eiusdem A. *Die essentielle Ursachenordnung bei St. Thomas von Aquin und in der Neuscholastik*, in *Franz. Stud.* 40(1958) 1-19. S. ST. A.

689. - DONDAINE Hyacinthe-F., O.P., *Cognoscere de Deo 'quid est'*, in *Rech.Théol.Anc.Méd.* 22(1955) 72-78.

Illustratur sententia S. THOMAE (*De veritate*, q.8, a.1, ad 8) quod beati videntes Deum per essentiam necessario cognoscunt de Eo 'quid est'. Secundum *Summam fratris Alexandri* et S. BONAVENTURAM etiam in terris potest sciri *quid est* Deus, non quidem per naturalem rationem sed per gratiam, et quidem imperfecte et in aenigmate. GUILELMUS DE MELITONA, cuius sententia textu inedito ostenditur, omnem cognitionem Dei *quid est* a creaturis repellit; cognoscere enim de re *quid est* est perfecte secundum totam eius substantiam cognoscere, et sic solus Deus seipsum cognoscit. GUALTERUS DE BRUGGE hac in re sententiam S. THOMAE sequitur. S. ST. A.

690. - SWEENEY Leo, S.J., *Some Mediaeval Opponents of Divine Infinity*, in *Med.Stud.* 19(1957) 233-245.

In scriptis theologicis ca. 1250 exaratis, e.g. *Summa fratris Alexandri* et *Comment. in Sent.* BONAVENTURAE ac THOMAE occurrunt *quidam* adversantes infinitati naturae Dei. Eos A. hac inquisitione identificare intendit (cf. *Bull.Théol.Anc.Méd.* VIII, n.1109). S. ST. A.

Naturalis philosophia

691. - *Nature the mirror of God. Report of the thirty-sixth annual meeting of the Franciscan Educational Conference, St. Anthony-on-the-Hudson, Rensselaer, N.Y., Aug. 16-19, 1955.* Published by the Franciscan Educational Conference. Vol. 36. Washington, Capuchin College, [1956]. 22 cm., X-269 pp., 1 tab.

Praesidente I. BRADY, O.F.M., diebus aug. 16-19 an. 1955 in conventu de St. Anthony-on-the-Hudson suetus coetus annuus coactus est, eo quidem fine, ut variae quaestiones circa scientias naturales magis ac magis progredientes tractarentur. Uti inscriptione statim patet, conventus promotores, spiritu S. FRANCISCI ac S. BONAVENTURAE incitati, in creaturis Dei ac humani ingenii figmentis vestigia Creatoris detegere intenderunt.

Sor. WILHELMETTE, O.S.F., *Nature, the mirror of God,* 195-199, et praesertim L. BLUMLEIN, O.F.M., *St. Francis' attitude toward creatures,* 29-45, Pauperculi erga mundum creatum affectionem illustrarunt, dum S.F. SOKLIC, T.O.R., *The natural sciences in the Itinerarium of St. Bonaventure,* 160-172, quaedam circa Seraphici *Itinerarii mentis* cogitationes de scientiis naturalibus adnotavit. Nec utilitate caret relatio Sor. Mariae GERMAINE, S.S.M., *Patron Saints of sciences and scientists,* 221-241, qua nomina Sanctorum innuuntur, qui scientiarum naturalium patroni peculiares esse putantur. Inter nostrates occurrunt: S. FRANCISCUS, S. ANTONIUS PATAVINUS, S. CLARA, S. ELISABETH, S. JOSEPHUS DE COPERTINO.

Conventus pro Sororibus franciscalibus institutioni addictis celebratus fuit in Collegio Mariano de Indianapolis, et quidem diebus 25 et 26 nov. 1955. Cf. p.253-257, ubi res tractatae breviter delibantur. In utroque coetu celebrabantur merita egregia, quae tam de rebus franciscanis quam de scientiis naturalibus sibi comparavit Ph. BÖHNER, O.F.M., comploratus (cf. *Coll.Franc.* 26[1956] 109). O. R.

692. - MAIER Anneliese, *Metaphysische Hintergründe der spätscholastischen Naturphilosophie.* (Studien zur Naturphilosophie der Spätscholastik, 4 — Storia e Letteratura. Raccolta di Studi e Testi, 52). Roma, Edizioni di Storia e Letteratura, 1955. 25 cm., IX-405 pp.

Praestanti hoc opere examinantur problemata metaphysica quae Scholastica posterior saec. XIV, in fundamenta ac principia ontologica ac methodologica philosophiae naturalis sedulo inquirens, haud leviter agitavit. Sex capitibus congruenter compositis et absolutis haec fere argumenta tractantur: principium duplicis veritatis (p.1-44), problema de tempore (45-137; paulum mutata et aucta iterum editur dissertatio de qua cf. *Bibliog.Franc.* X, n.500s), quaestio de quantitate seu extensione corporali (139-223), virtutes motrices et resistentiae (225-269; cf. *Bibliog.Franc.* X, n.503), causalitas finalis et lex naturae (271-335), quantitativa consideratio naturae (337-402).

Praeter ea quae capite 2 et 4 de nostratibus abunde dicuntur, totum tertium caput ad rem nostram pertinet. In eo enim exquiritur quid auctores ante GUILELMUM DE OCKHAM de quantitate senserint (141-175), quid ipse OCKHAM (176-198), et quomodo eiusdem opinionis censuram fecerint philosophi posteriores (199-223). Saec. XIII PETRUS JOANNIS OLIVI sententiam recitaverat illi ockhamicae simillimam: quod scil. *quantitas non dicat aliud quam partes rerum quantarum cum situ seu positione ad se invicem extrinseca coordinata.* Quam A. copiose commentatur (159-175). RICHARDUS A MEDIAVILLA huic novae ac temerariae opinioni impugnandae specialem quaestionem disputavit statuens quod *quantitas dicit rem absolutam aliam a sub-*

stantia cuius est quantitas (151-158). Argumenta PETRI JOANNIS OLIVI recepit atque ulterius evolvit GUILELMUS DE OCKHAM tenens quod *quantitas non est res distincta realiter a substantia et qualitate... quantitas non est nisi res habens partem extra partem et habens partem distantem situ ab alia* (176-198). Ei assentiit ADAMUS DE WODHAM (199), cum vero adversarentur GUALTERUS DE CHATTON (199), PETRUS AUREOLI (175) et FRANCISCUS DE MARCHIA, qui primus ut videtur sententiam OCKHAM repulit (intra Nativitatem 1319 et Pascha 1320) distinguens extensionem corporalem *positivam et privativam* (200-209). GERALDUS ODONIS et JOANNES CANONICUS (186s) videntur approbasse particularem AEGIDII ROMANI theoriam de duplici quantitate, scil. materiae (*masse*) et ambitus (*volume*). GUILELMUS DE WARE solam quantitatem dixit esse rationem formalem soliditatis corporum; duos quoque effectus quantitatis clare distinxit: occupationem loci et impenetrabilitatem pro aliis corporibus (150s).

Profundae acutaeque investigationes de causalitate finali saec. XIV factae et capite 5 diligenter expositae clare commonstrant hanc aetatem minime fuisse perniciem et exitium verae Scholasticae.

Sententiae nostratum memorantur praesertim FRANCISCI DE MARCHIA (283s) et GUILELMI DE OCKHAM (295-299; 323-325). Venerabilis Inceptor thesim averroisticam modificavit: *finis secundum entitatem eius extra animam movet agens ad agendum..., et tamen ad hoc quod sic moveat — hoc est ad hoc, quod ametur secundum illam entitatem realem — non oportet ipsum habere actu illam entitatem realem.* — In capite 6 nostra interest quod PETRUS JOANNIS OLIVI iam saec. XIII paulum tantummodo abfuit ut principium inertiae recte definiret, cum negaret motum localem esse quid absolutum supra ipsum mobile, et poneret illum non esse nisi modum alium et alium se habendi ad aliquid extrinsecum (355-362). Notatu quoque digna est particularis ROBERTI GROSSETESTE sententia de structura continui eiusque mensura, necnon de magnitudine maiore vel minore infinitorum (399-401). S. ST. A.

693. - MAIER Anneliese, *Die Stellung der scholastischen Naturphilosophie in der Geschichte der Physik*, in *Aus der deutschen Forschung der letzten Dezennien. Dr. Ernst Telschow zum 65. Geburtstag...* Stuttgart 1956, 33-40.

Rei suae peritissima scriptrix momentum delineat philosophiae naturalis Scholasticae in ambitu historico scientiae physicae: quomodo scil. et in quantum philosophi naturales posterioris Scholasticae praeparaverint opus GALILEI, DESCARTES, LEIBNIZ, NEWTON.

Iam saec. XIII auctores praesertim franciscani (BACON, OLIVI) censuram facere coeperunt philosophiae naturalis ARISTOTELIS, idque non solum ex rationibus theologicis vel religiosis sed etiam quia doctrinas Philosophi *naturaliter loquendo* falsas duxerunt atque contrarias recto intellectui veraeque experientiae. S. ST. A.

694. - MAIER Anneliese, *Die naturphilosophische Bedeutung der scholastischen Impetustheorie*, in *Schol.* 30(1955) 321-343.

Tardioris Scholasticae hypothesis de impetu, etsi non ut theoria generalis mechanicae, tamen in speciali sua applicatione inventionem principii inertiae sensu propriissimo considerati anticipavit. Ad hanc conclusionem A. pervenit examinando diligenter sed absque abundanti apparatu critico alibi iam adducto (cf. *Bibliog.Franc.* X, n.499) sententias praesertim JOANNIS BURIDANI et NICOLAI DE ORESME. Momentum tamen etiam nostratum FRANCISCI DE MARCHIA, PETRI JOANNIS OLIVI et GUILELMI DE OCKHAM hac in re iterum extollitur. S. ST. A.

695. - DUHEM Pierre, *Le système du monde. Histoire des doctrines cosmologiques de Platon à Copernic.* Tome VI. Quatrième partie: *Le reflux de l'aristotélisme. Les condamnations de 1277.* Tome VII. Cinquième partie: *La physique parisienne au XIVe siècle.* Publié avec le concours du C.N.R.S. Paris, Librairie Scientifique Hermann et Cie, 1954. [1956]. 25 cm., VIII-740, [IV]-664 pp.

Anno 1916 A. extremam manum tomo X operis sui maximi imponebat cum morte arripitur. Quinque volumina tantum hucusque prodierunt (Paris 1913-1917), alia autem manu scripta in archivis recondita latuerunt. Cum quinque prioribus voluminibus iterum editis (Paris 1954) etiam aliae operis partes nunc primum divulgari incipiunt, minime tamen additamentis auctae neque ad statum ulteriorum investigationum recognitae, sed tales quales A. eas an. 1916 reliquerat.

Tomus VI magna ex parte rem spectat franciscanam. Continet enim historiam quaestionum cosmologicarum quas auctores scholastici post aristotelismum condemnatum (1277) usque ad medium saec. XIV disputaverunt.

En singula capita ad nos pertinentia: quomodo nostrates praeparaverint exceperintque condemnationes an. 1277 (BONAVENTURA, GUILELMUS DE LA MARE, RAIMUNDUS LLULL: 80-99); traditio AVICEBRONIS apud BONAVENTURAM, ROGERUM BACON, *Summam philosophiae* PSEUDO-GROSSETESTE, RAIMUNDUM LLULL (100-122); sententiae cosmologicae RICHARDI DE MEDIAVILLA (239-252), ROGERI BACONIS in *Compendio studii theologiae* (269-272), GUILELMI DE WARE (349-357); scotismus ipsius JOANNIS DUNS (359-386), ad mentem *Quaestionum super VIII Phys.* JOANNIS CANONICI (386-390), retractatus a PETRO AUREOLI (390-423), scotismus ANTONII ANDREAE (423-438), JOANNIS DE BASSOLES (438-450); essentialismus FRANCISCI DE MEYRONNES (451-474) et NICOLAI BONET (474-509); philosophia RAIMUNDI LLULL (512-534); doctrinae et methodus GUILELMI DE OCKHAM (577-619), anonymi eius discipuli (= *cod.Paris.Nat. lat.16130*: 619-644), influxus ockhamicus apud theoriam cognitionis NICOLAI BONET (645-655) necnon apud NICOLAUM DE AUTRECOURT (655-670); condemnationes ockhamismi (687-697); JOANNES BURIDANUS et theoria ockhamica cognitionis (708-715).

In tomo VII A. per septem capita tractat argumenta saec. XIV satis agitata, scil. de infinite parvo et infinite magno, de loco, de motu et tempore, de latitudine formarum.

Apud singulas quaestiones etiam nostratum opiniones exponuntur, praesertim vero ROGERI BACON, RICHARDI DE MEDIAVILLA, GUILELMI DE WARE, JOANNIS DUNS SCOTI, FRANCISCI DE MEYRONNES, ANTONII ANDREAE, PETRI AUREOLI, JOANNIS DE BASSOLES, FRANCISCI DE MARCHIA, GERALDI ODONIS, GUILELMI DE OCKHAM, NICOLAI BONET, JOANNIS CANONICI. Hisce autem in studiis versans omnino debet cognitionem suam explere ac perpolire optimis dissertationibus eandem rem pertractantibus dominae A. MAIER (cf. *supra* n.692-694).

Etsi opiniones A. nonnumquam corrigendae sunt ad placitum recentiorum perquisitionum, volumina tamen momentum suum fundamentale retinent pro historia philosophiae atque scientiae naturalis cognoscenda. S. ST. A.

696. - CROMBIE A.C., *Augustine to Galileo. The History of Science A.D. 400-1650.* Melbourne/London/Toronto, William Heinemann Ltd., [1957]. 22 cm., XVI-436 pp.

Editio penitus eadem ac an. 1952. Cf. *Bibliog.Franc.* X, n.471.

697. - CROMBIE A.C., *Oxford's contribution to the origins of modern science.* A paper read to the British Association for the Advancement of Science at Oxford on 6 sept. 1954. Oxford, Basil Blackwell, 1954. 22 cm., 27 pp.

De hoc argumento A. amplius egit in opere cuius recensionem vide sis in *Coll.Franc.* 24(1954) 206-211.

698. - DI NAPOLI Giovanni, *La scienza nel pensiero medioevale,* in *Grande Antologia Filosofica.* Vol. V: *Il pensiero cristiano,* Milano 1954. 505-587.

In introductione breviter exponitur conceptus scientiae ab AUGUSTINO ad saec. XIV excultus (p.505-525; bibliographia: 526-532). Deinde praecipui textus auctorum mediaevalium ad rem facientes exhibentur (533-587).

Nostratum sententiae attinguntur BONAVENTURAE, ROBERTI GROSSETESTE, ROGERI BACON, JOANNIS DUNS SCOTI, GUILELMI DE OCKHAM et PETRI AUREOLI, quorum etiam nonnulli textus vulgantur italice redditi. Plura tamen minus recte statuuntur de eorum opera et momento. S. ST. A.

699. - SILVERSTEIN Theodore, *Medieval Latin Scientific Writings in the Barberini Collection. A Provisional Catalogue.* [Chicago], The University of Chicago Press, [1957]. 24 cm., VII-147 pp.

Exhibetur index, ad tempus propositus, operum manuscriptorum mediaevalium de scientiis naturalibus agentium, quae in Bibliothecae Vaticanae collectione Barberiniana adservantur.

Pro re franciscana notamus: *cod.Barber.165,* ROBERTUS GROSSETESTE, *De fluxu maris* et *De iride* (f.402*v*-4); *350,* ROGERUS BACON, *Perspectiva* (f.2-17); *357,* JOANNES DE PECHAM, *Perspectiva communis* (f.109-22*v*); BARTHOLOMAEUS ANGLICUS, *De proprietatibus rerum* (f.1*r*-263*v*). S. ST. A.

700. - THORNDIKE Lynn, *Notes on some astronomical, astrological and mathematical manuscripts of the Bibliothèque National, Paris,* in *Journ. Warburg Courtauld Institutes* 20(1957) 112-172.

Bibliothecae nationalis Parisiensis recensentur 27 codd. manuscripti mediaevales, qui varios tractatus continent de astronomia, astrologia et mathematica. Rem nostram spectant JOANNIS SOMER (SOMOUR), O. Min., *Kalendarium* an. 1380 in usum matris RICHARDI II Angliae regis compositum (*cod.lat.14068,* f.21*r*-23*v*); cuiusdam JOANNIS, O.Min., *Summa astrologiae* (*cod.lat.7293A,* f.48*r*-69*r*; saec. XIII-XIV); ROBERTI GROSSETESTE, pars *De impressionibus aeris* (*cod.lat.7443,* f.7*r*-*v*); RAIMUNDI LULL, *Novus tractatus de astronomia* (*cod.lat.14068,* f.122*r*-170*v*).
S. ST. A.

701. - THORNDIKE Lynn, *Computus,* in *Spec.* 29(1954) 223-238.

Praemisso conspectu de diversis *Computis* editis vel ineditis (de hac scientia numerationis et divisionis temporum scripsit e.g. ROBERTUS GROSSETESTE, ROGERUS BACON et ROBERTUS DE LEICESTER, non O.P. ut

putat A. sed O.Min.), novae notitiae afferuntur de aliquibus auctoribus mediaevalibus hucusque parum notis vel penitus ignotis, qui hac de re egerunt.

Rem nostram spectant adnotationes de compotis fratris BLASII, O.Min., quibus titulus *Circius* et *Palma*. Antea A. aliquas explanationes in illos factas detexerat in *ms.* Cambridge, *Gonville and Caius 137*, p.51*b*-55*b* (in *Circius*) et p.55s. 65s (in *Palma*; cf. Lynn THORNDIKE, *Blasius the Franciscan and his work on Computus*, in *Isis* 37[1947] 46a-47b). Nunc vero alios commentarios quodammodo diversos invenit in eadem BLASII scripta compositos in *ms.* Paris, *Bibl.Nat.lat.14070* (olim *St. Germain-des-Prés 615*), f.97*ra*-102*va* (in *Circius*) et f.25*va*-27*r*. 103*ra*-*va* (in *Palma*). Ex his commentariis A. desumit elenchum 16 capitum quibus *Circius*, et 13 capitum quibus *Palma* constabat. Notamus quod BLASIUS tractatum suum *Circius* probabiliter an. 1224 scripsit. S. ST. A.

Psychologia - moralis philosophia

702. - VANNI-ROVIGHI S., *Illuminazione*, in *Enc.Fil.* II, Venezia/Roma 1957, col. 1237-1241.

Clare conciseque describitur theoria illuminationis quam AUGUSTINUS substituit pro doctrina platonica reminiscentiae et in *De libero arbitrio*, lib. II uberius explicavit. Deinde interpretatio bonaventuriana in Schola franciscana saec. XIII fere communiter recepta proponitur: necessario requiritur ratio *aeterna* ut regulans et ratio motiva, non quidem ut sola et in sua omnimoda claritate sed cum ratione *creata* et ut ex parte a nobis contuita secundum statum viae. Postea A. interpretationem thomisticam exponit, praemissis necessariis notitiis de intellectu agente separato AVICENNAE et tentaminibus conciliatoribus augustinismi avicennizantis, et concludit sententiis modernioribus N. MALEBRANCHE, V. GIOBERTI et A. ROSMINI. S. ST. A.

703. - KÜNZLE Pius, O.P., *Das Verhältnis der Seele zu ihren Potenzen. Problemgeschichtliche Untersuchungen von Augustin bis und mit Thomas von Aquin.* (Studia Friburgensia. Neue Folge, 12). Freiburg, Schweiz, Universitätsverlag, 1956. 24 cm., XXIII-245 pp.

Probe docteque describitur quomodo philosophi ac theologi connexionem animae cum eiusdem potentiis explicaverint ab AUGUSTINO usque ad THOMAM DE AQUINO inclusive. Sententiae Scholae franciscanae, scil. ALEXANDRI HALENSIS (*Glossa* et *Quaestiones*), JOANNIS DE RUPELLA, *Summae Halensis*, ODONIS RIGAUD, BONAVENTURAE, RICHARDI RUFI et JOANNIS DE PECHAM, exponuntur p.116-141. Fragmentum quoddam RICHARDI RUFI ad rem faciens (Oxford, *Bodl.Balliol 62*, f.14*ra*-15*ra*) editur p.233. S. ST. A.

704. - PIANA Celestino, O.F.M., *La controversia della distinzione fra anima e potenze ai primordi della scuola scotista* (*1310-1330 c.*), in *Miscellanea del Centro di Studi Medievali*, Milano 1956, 65-168.

Cf. recensionem in *Coll.Franc.* 27(1957) 213.

705. - MULLIGAN Robert W., S.J., Ratio Superior *and* Ratio Inferior: *the Historical Background*, in *New Schol.* 29(1955) 1-32.

Generali modo fontes delineantur doctrinae scholasticae de *ratione superiore* ac *inferiore* a tempore AUGUSTINI ad ALBERTUM MAGNUM. A. etiam connexiones indicat quas huiusmodi theoria augustiniana habuit cum sententia Araborum (AVICENNAE, ALGAZEL) de duplici facie animae necnon cum quaestione morali de delectatione morosa et cum problemate de synderesi. Notum est JOANNEM DE RUPELLA assimilasse synderesim rationi superiori. Haec et alia A. uberius tractavit in dissertatione hucusque inedita *The Doctrine of Ratio Inferior and Ratio Superior in the Works of St. Bonaventure and St. Thomas Aquinas* (Louvain 1953). De Seraphici Doctoris doctrina cf. *Franc.Stud.* 15 (1955) 332-349. S. ST. A.

706. - CROWE M.B., *The Term « Synderesis » and the Scholastics*, in *Ir.Theol.Quart.* 23(1956) 151-164. 228-245.

Clare distinctis vocabulis *synderesis* ac *sineidesis*, A. synderis conceptum historice considerat apud auctores scholasticos S. THOMAE priores et dein apud ipsum Angelicum. Nostratum sententia tractatur praesertim ALEXANDRI HALENSIS, ODONIS RIGAUD et BONAVENTURAE. S. ST. A.

707. - VAN BEIJNEN B., O.Praem., *De opvatting van de menselijke wilsvrijheid in de Neo-scholastiek*, in *Stud.Cath.* 31(1956) 263-286.

Exponuntur sententiae auctorum neo-scholasticorum de libero arbitrio. Opinio Zach. VAN DE WOESTIJNE, O.F.M. recensetur p.282-285. S. ST. A.

708. - LOTTIN Odon, O.S.B., *Psychologie et Morale aux XIIe et XIIIe siècles*. Tome IV. *Problèmes de Morale*. Troisième partie, I-II. Louvain, Abbaye du Mont César - Gembloux, J. Duculot, 1954. 25 cm., pp. 1-486, 487-944.

Cf. recensionem in *Coll.Franc.* 26(1956) 206-208.

709. - LOTTIN O., O.S.B., *Les vertus morales acquises sont-elles de vraies vertus?*, in *Rech.Théol.Anc.Méd.* 21(1954) 101-129.

Idem argumentum A. exposuerat apud auctores scholasticos usque S. THOMAM (cf. *Bibliog.Franc.* X, n.548). Tractationem suam continuans responsum theologorum examinat ab AQUINATE usque PETRUM AUREOLI.

Ex O.Min. recensentur SCOTUS, ROBERTUS COWTON, HUGO DE NOVO CASTRO et PETRUS AUREOLI. Omnes reiciunt augustinianam sententiam HENRICI GANDAVENSIS quod paganorum nullo modo possint esse verae virtutes. Etsi enim virtutes morales acquisitae per se non ducant ad finem ultimum nec possint, et ideo pro tanto non dicantur verae et perfectae virtutes, tamen in genere suo perfectae esse possunt etiam sine caritate. Ethicam ergo rationalem recipiunt in morali christiana scientia. S. ST. A.

710. - LOTTIN O., O.S.B., *La connexion des vertus morales acquises au début du XIVe siècle*, in *Rech.Théol.Anc.Méd.* 22(1955) 258-305.

Doctrina de connexione virtutum moralium acquisitarum inter se et cum prudentia, quam A. antea descripserat apud S. THOMAM eiusque praedecessores et deinde usque ad SCOTUM continuaverat (cf. *Bibliog. Franc.* VIII, n.370; *Coll.Franc.* 26[1956] 207s), hac dissertatione examinatur penes aliquos magistros O.P. ineuntis saec. XIV et nostrates ROBERTUM COWTON (272-288), ALEXANDRUM DE ALEXANDRIA (288-293), HUGONEM DE NOVO CASTRO (293-302) et PETRUM AUREOLI (302-304).

ROBERTUS COWTON et HUGO DE NOVO CASTRO sat genuinas sententias magistri sui SCOTI sequuntur cum eo praesertim contra GANDAVENSEM disputantes. A. speciali modo illustrat quomodo ROBERTUS pluralitatem prudentiarum arguerit, quae quidem unitate ordinis regatur sed secundum varietatem virtutum varietur ac distinguatur in habitus particulares. ALEXANDER DE ALEXANDRIA et PETRUS AUREOLI independenter a SCOTO procedunt. Omnes vero conveniunt de illo ARISTOTELIS « non potest quis esse bonus sine prudentia, nec prudens sine morali virtute ». Notandum porro est quod commentarius anonymus qui asservatur Assisi, *Bibl.Com.124* et Romae, *Bibl.Vat., Ross.lat.252* minime videtur esse redactio prima *Comm. in Sent.* ALEXANDRI DE ALEXANDRIA. S. ST. A.

711. - OROMÍ Miguel, O.F.M., *El Problema ético en la Escuela Franciscana,* in *Verd.Vida* 14(1956) 25-48.

Per summa capita delineatur doctrina de moribus quam Schola franciscana saec. XIII ex principiis suis philosophicis evolvit. Sententiis utens praesertim BONAVENTURAE, *Summae Halensis,* GUALTERI DE BRUGGE et PETRI JOANNIS OLIVI, A. primum exponit exemplarismum in ordine morali adhibitum. Illud enim AUGUSTINI quod Deus est causa essendi et ratio intelligendi et *ordo vivendi* (*De civitate Dei* VIII, 4) fundamentum constituit exemplarismi franciscalis etiam in campo ethico, cum ordo moralis non sit nisi participatio divinae perfectionis. Deinde de normis seu regulis agit vitae moralis, scil. de conscientia et lege naturali seu synderesi. Conscientia refertur ad intellectum practicum atque in eo sedem habet, synderesis vero ad voluntatem pertinet eamque impellit ad bonum. Dicens porro de libero arbitrio et libertate A. describit evolutionem doctrinalem voluntarismi franciscani ex lucta contra averroismum satis promotam. Liberum arbitrium est facultas agendi quae ex concursu rationis et voluntatis oritur, ipsa autem libertas consistit in independentia voluntatis ab omni determinatione, illa rationis haud exclusa. Rationis tamen determinatio est *conditio sine qua non* exercitii libertatis. Postremo A. extollit momentum voluntatis in ethica franciscana. S. ST. A.

712. - SALA Gervasio, O.F.M., *Il valore obbligatorio della coscienza nei primi scolastici,* in *Stud.Franc.* 54(1957) 174-198.

Quatenus tenemur conscientiam, etiam erroneam, sequi? Hoc problema examinans apud primos scholasticos auctores (ALEXANDRUM HALENSEM, JOANNEM DE RUPELLA, *Summam fratris Alexandri,* BONAVENTURAM, ALBERTUM MAGNUM, THOMAM AQUINATEM) A. large exscribit inquisitiones O. LOTTIN, de quibus vide *Coll.Franc.* 5(1935) 464ss.
S. ST. A.

713. - HIRSCH H., *Lutherstudien*. Band I. Gütersloh, Bertelsmann, 1954. 23 cm., 232 pp.

Tribus partibus examinatur problema de conscientia, scil. qualem opinionem conscientiae LUTHERUS invenire potuerit apud scholasticos magistros sibi praecedentes, qualem sibimetipsi efformaverit tempore evolutionis suae religiosae, qualem denique appellaverit dum Sedi Apostolicae obsisteret.

Rem nostram spectat in prima parte expositio notionis speculativae quam ALEXANDER HALENSIS, BONAVENTURA, JOANNES DUNS SCOTUS tenuerunt conscientiae. Hac parte insuper examinatur doctrina conscientiae quatenus apud scriptores spirituales mediae aetatis — inter quos BONAVENTURA claret — describitur. S. ST. A.

714. - LIO Hermenegildus, O.F.M., *Estne obligatio iustitiae subvenire miseris?* Quaestionis positio et evolutio a Petro Lombardo ad S. Thomam ex tribus S. Augustini textibus. Roma/Paris/Tournai/ New-York, Desclée & Socii - Editores Pontificii, 1957. 25 cm., [V]-237 pp.

Erudita haec investigatio illustrat problema mediaevale, etiam hac nostra aetate satis agitatum, num subvenire miseris sit obligatio iustitiae seu potius caritatis. Hanc quaestionem A. examinavit apud PETRUM LOMBARDUM eiusque glossatores usque ad S. THOMAM, non quidem in omnibus eorum scriptis ubi eam attingunt, sed iis tantummodo locis ubi tres determinatos AUGUSTINI textus commentantur, scil.: *Iustitia [est] in subveniendo miseris* (*De Trin.* XIV, 9), *Est enim eleemosyna opus misericordiae* (*Ench.* 76), *Quis est, qui dicat: Ut habeamus, quod demus pauperibus, faciamus furta divitibus* (*Contra mendac.* 7, 18). LOMBARDUS hos textus adhibuit in II *Sent.*, d.33, c.1 et 3, IV *Sent.*, d.15, c.5, II *Sent.*, d.40.

In parte prima A. exponit quibusnam sententiis proferendis primus textus AUGUSTINI locum dederit. Memorantur cum aliis multis opiniones ALEXANDRI HALENSIS (p.59-64), RICHARDI RUFI (84-86), ODONIS RIGAUD (87-90) et BONAVENTURAE (97-100). Altera parte ceteri duo textus AUGUSTINI, qui primo contrarii esse videntur, examinantur apud scholasticos auctores, inter quos iterum notamus ex Ordine nostro ALEXANDRUM HALENSEM (139-141. 153-162. 191-197), BONAVENTURAM (166s. 202-204), *Summam Halensem* (167-171. 198-200. 202s), JOANNEM DE RUPELLA (197s). Opus necessariis indicibus instructum nonnullius momenti est pro historia scientiae moralis, praesertim ob multos textus auctorum mediaevalium prima vice vulgatos. Conclusiones tamen quodammodo incertae remanserunt, forsitan quia A. argumentum suum nimis arcte restrinxit vel etiam quia conceptum iustitiae eo tempore vigentem ulterius perscrutare debuisset (cf. *Bull.Théol.Anc.Méd.* VIII, n.1049). Notamus e.g. ROBERTUM GROSSETESTE ca. an. 1240 momentosum sermonem doctrinalem (*Ex rerum initiatarum*) superinstruere conceptibus *iusti naturalis* (seu legis naturalis) et *iusti ex positione* (seu legis positivae). — Hanc dissertationem A. antea edidit in commentario periodico *Apollinaris* 29(1956) 124-231; 30(1957) 99-201. — Vide compendium huius doctrinae de superfluo, vastiori numero lectorum accommodatum: G. SOLERI, *Il superfluo nella Scuola Francescana medioevale*, in *Città di Vita* 9(1954) 438-52. S. ST. A.

715. - LIO Ermenegildo, O.F.M., *Il testo di S. Agostino « justitia [est] in subveniendo miseris » in Pier Lombardo e nei suoi glossatori fino a S. Tommaso d'Aquino*, in *Miscellanea Lombardiana*, Novara 1957, 175-222.

Hanc dissertationem iam an. 1953 italice typis praeparatum A. postea retractavit, ampliavit, revisit et latine edidit ut primam partem libri *supra* n.714 recensiti.

716. - SAMARITANI Antonio, *Estremismo Francescano e problema dell'elemosina nelle correnti di Scoto e dell'Olivi (1308-1331)*, in *Palestra del Clero* 36(1957) 713-720.

Hac dissertatione, non nimis clara neque perfecta, obiter examinatur quaestio de eleemosyna elargienda, praesertim utrum sit obligatio iustitiae, liberalitatis vel caritatis, iuxta placita aliquorum magistrorum franciscalium in commentariis in *Sent.* IV, quaest. XV [!] expressa. Recensentur nostrates HENRICUS GOECKELMANN DE ISNY, VITALIS DE FURNO, ALEXANDER DE ALEXANDRIA, HUGO DE NOVO CASTRO, BERTRANDUS DE TURRE, JOANNES DE BASSOLES, GUILELMUS DE OCKHAM, PETRUS AUREOLI, FRANCISCUS DE MEYRONNES, GERALDUS ODONIS, NICOLAUS DE OCKHAM. S. ST. A.

717. - NOONAN John T., Jr., *The scholastic analysis of usury*. Cambridge, Massachusetts, Harvard University Press, 1957. 24 cm., XIII-432 pp.

Tota scholastica quaestio de usura optimo conspectu historico explicatur his tribus capitibus: 1) doctrina scholastica an. 1150-1450 (p.9-195): 2) existimatio et recognitio rationis fenerandi an. 1450-1750 (197-362); 3) de usurae doctrina calvinistarum, successorum Scholasticae, aliquorum historicorum (363-408). Elenchus bibliographicus (411-415) et copiosus index nominum ac rerum (417-432) usum libri commodum reddunt ac facilem.

Nostratum saepius memorantur ALEXANDER HALENSIS, ASTESANUS ASTENSIS, BERNARDINUS DE SIENA, ALEXANDER DE ALEXANDRIA (quaeratur s.v. *Lombard*, Alexander), MONALDUS DE CAPO D'ISTRIA, J.D. SCOTUS; sed etiam occurrunt nomina BONAVENTURAE, ANGELI DE CHIVASSO, BERNARDINI DE' BUSTIS, BERNARDINI DE FELTRE, FRANCISCI DE EMPOLI, FRANCISCI DE TREVI, FRANCISCI DE MEYRONNES, GUILELMI DE OCKHAM. Etsi eorum sententiae generatim brevius absolvantur, compositio tamen totius rei fenebris earum conditiones historicas et doctrinales utillime illustrat. Pro ampliore libri examine omnino videatur recensio O. CAPITANI in *Bull.Ist.Stor.Ital.MA.* 70(1958) 539-566. S. ST. A.

718. - QUADRI Goffredo, *La filosofia del diritto nel pensiero cristiano*, in *Grande Antologia Filosofica*. Vol. V: *Il pensiero cristiano*, Milano 1954, 923-1088.

Colliguntur permulti textus ab auctoribus christianis usque ad mediam aetatem exeuntem scripti et ad philosophiam iuris pertinentes. Quos A. italice vertit ac breviter commentatur, non omissa bibliographia essentiali.

Notabiliores sententiae exscribuntur *Summae Halensis* (de lege aeterna et naturali: 1020-1026), BONAVENTURAE (utrum Deus possit praecipere malum: 1026-1029), JOANNIS DUNS SCOTI (de iure divino et naturali, dispensatione, restitutione, lege talionis, servitute: 1049-1056), GUILELMI DE OCKHAM (de persona, actu morali, iure naturali, poli, fori, proprietatis: 1056-1063). S. ST. A.

719. - MONTANO Rocco, *L'estetica nel pensiero cristiano,* in *Grande Antologia Filosofica.* Vol. V: *Il pensiero cristiano,* Milano 1954, 151-310.

Praemissa introductione qua praecipua elementa aestheticae mediaevalis ordine exponuntur (p.151-195), bibliographia quoque generali et particulari breviter descripta (196-205), plurimi textus italice redditi vulgantur (207-310) quibus diversos adspectus *pulchri* auctores mediaevales (ab AUGUSTINO ad DANTEM) illustrarunt.

Adducuntur meliores textus de pulchro scripti a ROBERTO GROSSETESTE (p.209. 219s. 235. 265), BONAVENTURA (209s. 220ss. 238ss. 267ss. 279s. 289-293), *Summae Halensis* auctoribus (219. 230s. 237s. 260-263), THOMA DE YORK (236s). S. ST. A.

720. - FABRO Cornelio, *La storiografia nel pensiero cristiano,* in *Grande Antologia Filosofica.* Vol. V: *Il pensiero cristiano,* Milano 1954, 311-503.

Post introductionem de historiographia seu de historia scripta sciteque excogitata christianismi (p.311-340), A. essentialem bibliographiam huius scientiae critice exhibet (341-366) et deinde abundantem textuum collectionem legendam affert (367-503) quibus agitur de fundamentis historiae, interpretatione patristica et mediaevali historiae.

Notamus bibliographiam de joachismo franciscali (356-359) necnon textuum seriem italice versorum de universali symbolismo morali S. BONAVENTURAE (490-503). De theologia historiae S. BONAVENTURAE cf. *Coll.Franc.* 30(1960) 227-229. S. ST. A.

THEOLOGIA - generalia

721. - LANDGRAF Arthur Michael, *Introducción a la historia de la Literatura teológica de la Escolástica incipiente.* Barcelona, Editorial Herder, 1956. 20 cm., 253 pp.

Cf. recensionem editionis germanicae (Regensburg 1948) huius operis, etiam pro investigatione fontium doctrinarum Scholae franciscanae utilissimi, in *Bibliog.Franc.* VIII, n.377.

722. - GOÑI GAZTAMBIDE José, *Catálogo de los manuscritos teológicos de la Catedral de Pamplona,* in *Rev.Esp.Teol.* 17(1957) 231-258. 383-418. 557-594; 18(1958) 61-85.

Ex 140 mss. in tabulario ecclesiae cathedralis Pampilonensis adservatis, A. huius catalogi excerpit ac describit quae de re theologica agunt.

Excerpere hic iuvat auctores franciscales: n.1, ADAMUS WODEHAM seu GODDAM, O.Min. († 1358), *In I-IV Sententiarum. Lectura et abbreviatio doctoris Henrici de Hassia,* 201 ff.; n.5, ANFREDUS GONTERI, O.Min. († p.1325), *In II et III Sententiarum,* 208 ff. De libro III tantum hoc ms. cognoscitur; in fine libri II legitur: « Explicit... cum quibusdam dictis magistri fratris Francisci de Marchia et magistri fratris Francisci Mayronis [de quo nihil!] et fratris Geraldi [Odonis]; n.10, ASTESANUS DE ASTI, O.Min. († ca. 1317), *Summa de casibus,* 204 ff.; n.28[30], NICOLAUS DE LYRA, O.Min. († 1349), *Quaestio quodlibetalis,* f.172r-178v; n.34[3], PETRUS PETRI BUGENSIS, O.Min., *Collationes LXXXV ad diversos status,* 192 ff. (saec. XV); n.35, JOANNES DUNS SCOTUS, *In II Sententiarum,* 150 ff.; n.37, JOANNES DE RUPELLA, O.Min., († 1245), *Postilla super Matthaeum,* 78 ff.; n.40, NICOLAUS DE LYRA, *Postillae super libris*

Esdrae I, Nehemiae... et Danielis, 305 ff.; n.45, ANONYMUS O.Min., *Sermones de sanctis et de tempore*, 318 ff. (saec. XIV-XV); n.47[1], ANONYMUS O.Min., *Expositio epistolarum et evangeliorum dominicalium*, 134 ff.; n.52[2], ANONYMUS, *Differentia inter S. Thomam et S. Bonaventuram*, f.1v (disputatio academica); n.89[1], ANONYMUS O.Min., *Sermones de tempore et de sanctis necnon breves adnotationes*, 152 ff. (saec. XV); n. 95, MARIA A JESU DE ÁGREDA, O.Conc. († 1665), *Tratado del grado de luz y conocimiento que tuvo... la M. María de Jesús Ágreda de toda la redondez de la tierra*, 68 ff. (saec. XVII-XVIII). I. V.

723. - MOORE Eduardo, S.J., *Manuscritos teológicos postridentinos de la Biblioteca de la Universidad de Sevilla*, in *Arch.Teol.Granad.* 20 (1957) 211-306.

Codices in athenaeo hispalensi servati proveniunt ex coenobiis religiosorum abrogatis. A. eos tantummodo describit qui argumenta philosophica et theologica pertractant et post Concilium Tridentinum sunt exarati. Quantum ex praesenti descriptione conicere possumus, omnes auctores franciscales, qui modo recensentur, sunt sodales religiosi provinciae Baeticae O.F.M.Disc. Agitur de praelectionibus scholasticis, quas magistri discipulis suis in scholis internis tradebant. Cursus sive philosophici sive theologici compositi sunt ad mentem JOANNIS DUNS SCOTI « subtilissimi nostri magistri marianique doctoris » (*cod. 330/53*), « philosophorum praeclarissimi (!) lucis, theologorum principis ac marianae puritatis acerrimi propugnatoris ac vindicis » (*cod. 330/171*), « subtilissimi principis ac nostri mariani magistri » (*cod. 331/4*).

Cod. 330/1, PETRUS JIMÉNEZ A S. JOSEPHO: tractatus philosophici scripti an. 1714; - *Cod. 330/53*, FRANCISCUS DE LUQUE: praelectiones logicae, quas an. 1767-68 explanavit; - *Cod. 331/57*, Idem: compendium physicae an. 1768; - *Cod. 330/77/78*, BLASIUS A BENJUMEA: quaestiones de scientia Dei, de gratia et merito, an. 1654 et 1659; - *Cod. 330/171*, JOSEPHUS GARCÍA: varii tractatus philosophici, an. 1748; - *Cod. 331/4*, FRANCISCUS A S. AUGUSTINO: tractatus de paenitentia, an. 1712-13; - *Cod. 331/24*, EMMANUEL MARTIN VIANA A S. JOSEPHO: brevis tractatus theologiae scholasticae, an. 1786-87; - *Cod. 331/24*, JOSEPHUS CAMARERO: brevis explanatio theologiae, an. 1786-87; - *Cod. 331/25*, Idem: tractatus logicae, an. 1783-84; - *Cod. 331/48*, PETRUS BARCO A S. AGNESE: cursus philosophicus, an. 1763; - *Cod. 331/78*, FERDINANDUS VALDERRAMA: tractatus philosophici, an. 1770-71; - *Cod. 331/121*, ALFONSUS A S. BERNARDO: controversiae de processionibus et de peccato. M. P.

724. - BELLAZZI P., *Scrittori di teologia dogmatica dal medioevo ad oggi*. In appendice: 1: *Le scuole teologiche*. 2: *Traccia di storia della dogmatica*. 3: *I più noti titoli di onore dei teologi*. (Sussidi per gli studenti di teologia, 1). Vicenza, L. Favero, 1956. In-16°, 159 pp.

725. - OLGIATI Francisco, *Silabario de la Teología*. Barcelona, Editorial Luis Gili, 1956. 17 cm., 372 pp.

Cf. recensionem editionis italicae (Milano 1952) in *Bibliog.Franc.* X, n.516. Caput quod de theologia franciscana agit, nempe IV alterius partis, in linguam lusitanam versum cum adnotationibus vulgatur in *Itiner.* 3(1957) 131-149.

726. - *Theologie in Geschichte und Gegenwart. Michael Schmaus zum sechzigsten Geburtstag dargebracht von seinen Freunden und*

Schülern, herausgegeben von JOHANN AUER und HERMANN VOLK. München, Karl Zink Verlag, 1957. 24,5 cm., XXX-956 pp.

Cf. recensionem in *Coll.Franc.* 28(1958) 336-337. De singulis commentationibus franciscalis argumenti in respectivis *Bibliog.Franc.* sectionibus sermo redibit.

727. - LUCHESIUS [VAN WOENSEL], O.F.M.Cap., *Franciscaanse school. A. Theologie*, in *Theologisch Woordenboek* afl. 4(1954) col. 1537-1542.

Brevi sed accurato compendio describitur *antiquior* Schola franciscana bononiensis (1), parisiensis (2), oxoniensis (3), Schola franciscana *media* seu bonaventuriana (4), Schola franciscana *posterior* seu scotista et ockhamista (5) necnon recentissima eius evolutio (6). S. ST. A.

728. - *Franciscan approach to theology. Report of the thirty-eighth annual meeting of the Franciscan Educational Conference, Our Lady Queen of Angels, Saginaw, Mich., August 20-22, 1957.* Published by the Franciscan Educational Conference. Vol. 38. Washington, Capuchin College, [1959]. 22 cm., X-353 pp., 1 tab.

De conventu annuo hoc iam antea pauca dicta sunt (*Coll.Franc.* 28[1958] 122). Eidem inerat peculiare momentum tum ob themata ibidem proposita — de iisdem vero loco opportuno sermo redibit — cum ob consilium captum, scil. epitomarum theologiae dogmaticae et moralis parandarum (cf. *infra*, n.729). De quo proposito quoque actum est in coetu Sororum franciscalium, institutione occupatarum, in civitate Milwaukee, die 29 nov. (p.349s). O. R.

729. - GRAJEWSKI Maurice, O.F.M., *The concept of Franciscan theology*, in *Franc.Educ.Conf.* 38(1957), 1-25.

Peropportune A. stilo dicendi vivaci urget, ut in theologia dogmatica clericis nostris impertienda venerabilis doctorum nostrorum traditio, synopsim theologiae dogmaticae franciscanae componendo, magis attendatur. Ad quod comprobandum A. generalem indigentiam ad doctrinas theologicas spiritu novo imbuendas, recenter saepe saepius expressam, memorat. Postea huiusmodi epitomas franciscales temporis anteacti inde a *Summa Halesiana* ad opera P. MINGES, O.F.M., et D. SCARAMUZZI, O.F.M., generali obtutu perlustrat. Tum consilium ad propositum dictum quamprimum exsequendum delineat. Quae summa franciscano-dogmatica spiritui S. Fundatoris innitatur oportet. Idcirco eiusdem ideae de Deo ac oeconomia salutis rapide recoluntur. Demum indoles generalis ac eminentiores sententiae Scholae nostrae significantur. Quae siquidem sunt istae: primatus caritatis, *Christocentrismus* qui dicitur, indoles practico-socialis scientiae theologicae. Ut confratres Americae Septentrionalis hoc consilium, quod perficiendum sibi praefixerunt, tam quod synopsim theologiae dogmaticae quam synopsim theologiae moralis attinet (cf. *ibid.*, 346), sine mora suscipiant et feliciter assequantur, ex corde optamus. O. R.

730. - CHENU Marie-Dominique, O.P., *La théologie comme science au XIIIe siècle*. Troisième édition, revue et augmentée. (Bibliothèque Thomiste, 33). Paris, Librairie Philosophique J. Vrin, 1957. 25 cm., 112 pp.

Opus editionem tertiam ac auctam disquisitionis eodem titulo in *Arch.Hist.Doct.Lit.M.A.* 2(1927) 31-71 vulgatae constituit, dum altera anno 1942 sub forma libri « pro manuscripto » prodiit.

Quoniam recentissimam hanc editionem prae manibus non habemus, singulorum capitulorum argumenta indicare nequimus. Uti plurimi operis censores innuunt, A. propositum praecipuum est novitatem Aquinatis ideae in theologia veluti scientia subalterna definienda demonstrare. Quod intentum ut luculentius exsequatur, A. ambitum doctrinalem saec. XIII luce collustrat. Inter nostrates opiniones ALEXANDRI DE HALES, S. BONAVENTURAE, ODONIS RIGAUD discutiuntur. Circa validitatem interpretationis textuum Doctoris Angelici cf. relationem J. BEUMER, S.J., in *Schol.* 33(1958) 117-119; dubia circa praesumptum originalitatis gradum illius denuo movit S. GARCÍAS PALOU, in *Est.Lul.* 2(1958) 230-231. Conceptus *scientiae* ab A. adhibitus haud leviter reprehenditur a J.A. WEISHEIPL in *New Schol.* 35(1961) 240-2. O. R.

731. - DOMÍNGUEZ DEL VAL U., O.S.A., *Carácter de la teología según la escuela agustiniana de los siglos XIII-XV*, in *Ciudad de Dios* 162 (1950) 229-271; 163(1951) 233-255; 164(1952) 513-531.

Licet A. Scholam augustinianam stricte hic intelligit theologos ex Ordine S. Augustini a saec. XIII, influxus vel differentias aliarum Scholarum connotat; sic plura profert de S. BONAVENTURA, JOANNE DUNS SCOTO et ita porro. I. V.

732. - TRAPP Damasus, O.E.S.A., *Augustinian Theology of the 14th Century. Notes on Editions, Marginalia, Opinions and Book-Lore*, in *Augustiniana* 6(1956) 146-274.

Pretiosae hae notitiae undequaque collectae de theologis O.E.S.A. saec. XIV optime quoque illustrant auctoritatem magistrorum franciscalium apud Scholam augustinianam illo aevo sat florentem. Ex Schola enim franciscana (SCOTUS, AUREOLI, OCKHAM, JOANNES DE RIPA) *Moderni* augustiniani magnam sumpserunt inspirationem. S. ST. A.

733. - JULIO DE AMAYA, O.F.M.Cap., *Ensayo teológico sobre el concepto cristiano del mundo*, in *Nat.Gracia* 2(1955) 7-26.

Schematica pertractatio argumenti deinde in ampliore volumine evulgati (cf. n.734).

734. - JULIO DE AMAYA, O.F.M.[Cap.], *El mundo a vista de Dios*. (Colección Mundo Mejor. Serie I, Hacia un mundo mejor, vol. 4). Madrid, Euramérica, [1957]. 18 cm., 300 pp.

Gravis disquisitio theologico-ascetica circa ideam christianam mun-

di, i.e. mundus prout a Deo videtur seu ut ex fontibus revelationis et ex traditione eruitur, eo proposito ut homo christianus rectam habeat notionem mundi et missionem suam personalem et socialem in ipso secundum Dei voluntatem recte adimpleat. Praemissis mundanis notionibus quae mundum in deteriorem vel meliorem vel materialisticam partem interpretantur, A. notitiam christianam mundi evolvit, has periodos seu gressus mundi iuxta mysterium Christi distinguens, videlicet: mundum in periodo creationis, in periodo peccati et in periodo consummationis. Textus S. BONAVENTURAE huc illuc adducit, et ex expositione totius argumenti habitudo S. FRANCISCI erga mundum necnon doctrina franciscana de primatu Christi et de motivo Incarnationis aptius illustrantur. Liber clauditur brevi dilucidatione circa doctrinam et praxim asceticam « mundi melioris ». I. V.

735. - GIROTTO Samuele, O.F.M., *Il perchè del mondo.* (Spirito e vita. Piccola collana di scritti ascetici a impostazione francescana, 1). Roma, Edizioni Francescane, 1954. 15 cm., 102 pp.

A. opusculo isto educatoribus subsidium porrigere intendit, eo quod structuram, uti dicunt, christocentricam, totius universi necnon vitae christifidelium indicat. En argumenta quae adumbrantur: exsistentiae mundi ratio (7-18); eiusdem intentio seu directio in Christum (19-32); Christus veluti universorum centrum (33-43); hominis vocatio intra ambitum Christi (45-55); peccatum tamquam christianae vocationis ruina (57-72); gratia Christi salus hominis peccatoris (73-84); « recapitulatio » omnium in Christo (85-96). Ad epilogi instar ponitur S. FRANCISCI *Canticum creaturarum* (99-100). O. R.

Theologia fundamentalis - S. Scriptura

Vite etiam: n.35 mss. biblica; 161 quaestiones de S. Scriptura; 590 studia biblica.

736. - DE VOOGHT Paul, O.S.B., *Les sources de la doctrine chrétienne d'après les théologiens du XIVe siècle et du début du XVe avec le texte intégral des XII premières questions de la* Summa *inédite de Gérard de Bologne († 1317).* Ouvrage publié avec le concours de la Fondation Universitaire de Belgique. [Bruges], Desclée de Brouwer, [1954]. 23,5 cm., 495 pp.

Cf. recensionem in *Coll.Franc.* 25(1955) 430-432. Videas insuper *Schol.* 30(1955) 113-115; *Ant.* 30(1955) 321-323; *Est.Ecl.* 33(1959) 97-99. - Auctor ipse quaedam additamenta adiunxit, quae tamen res franciscanas non respiciunt, in *Rech.Sc.Rel.* 42(1954) 540-548. O. R.

737. - SOLERI Giacomo, *Naturale e soprannaturale da S. Tommaso al Gaetano (1274-1534)*, in *Sophia* 23(1955) 53-81.

738. - ANIZ Cándido, O.P., *Definición agustiniano-tomista del acto de fe*, in *Cienc.Tom.* 80(1953) 25-74.

S. AUGUSTINI actus fidei definitionis vis: « cum assensione cogitare » in eminentiores aetatis scholasticae doctores monstratur. Inter nostrates fusius examinantur: ALEXANDER HALENSIS et S. BONAVENTURA (56-62. 62-68). De iisdem A. disserit, acsi primus hoc thema aggrediatur... Cf. quoque *Bull.Thom.* IX, n.324. O. R.

739. - AUBERT Roger, *Le Traité de la Foi à la fin du XIIIe siècle*, in *Theologie in Geschichte und Gegenwart* (cf. *supra* n.726), 349-370.

Hac elucubratione A. crisi subicit methodum, qua theologi versus finem saec. XIII in quaestionibus de fide agitandis usi sunt. Dilucidatur proin, quid de momento rationis necnon voluntatis in actu fidei eliciendo in ipsorum *Comm. in IV Sent.* expresserint.

Minoritarum opiniones sequentium in trutinam vocantur: RICHARDI DE MEDIAVILLA, MATTHAEI DE ACQUASPARTA, PETRI J. OLIVI, RAIMUNDI RIGAUD, GONSALVI HISPANI, VITALIS DE FURNO, GUILELMI DE WARE, THOMAE DE BUNGAY, BARTHOLOMAEI DE BOLOGNA, REMIGII DE FLORENTIA, RAIMUNDI LULLI, J.D. SCOTI.

Magistri istius aetatis generatim problemata trita virtutis fidei explicavere, quin ad latus psychologicum actus fidei magnopere attenderint. Mutationem quamdam praeprimis HENRICUS GANDAVENSIS perfecit, cui tamen quidam nostratum praeluserunt, praesertim MATTHAEUS et cuius vestigia magno ardore postea Subtilis pressit. Attentione peculiari digna censemus ea, quae A. circa nexum actuositatis missionariae cum quaestione parum perpensa de conditione salutis infidelium exponit (357-359). O. R.

740. - CAHILL John, O.P., *The development of the theological censures after the Council of Trent (1563-1709)*. A dissertation presented to the Faculty of the University of Fribourg/Switzerland in fulfilment of the requirements for the degree of doctor of Theology. (Studia Friburgensia, N.S., 10). Freiburg/Schweiz, The University Press, 1955. 23,5 cm., XXII-194 pp.

Introductione circa indolem ambitumque huius pervestigationis valde opportunae praemissa, A. primo capite monstrat, quomodo censura *propositionis erroneae* a theologis posttridentinis varie intellegatur (1-82). Inter nostrates opiniones ALFONSI DE CASTRO, O.F.M.Obs. (9-13. 48s), JOANNIS ANTONII SESSA DE PALERMO, O.F.M.Obs. († 1714/1723: 60-76) ac breviter Laurentii BRANCATI DE LAURIA, O.F.M.Conv. (71s) exponuntur. - Capite secundo, censurae opinionis *haeresi proximae* dicato (83-108), A. denuo merita SESSA in placitis J. DE LUGO, S.J., corrigendis extollit (98-104). - In capite tertio censurae sententiae *haeresim sapientis* et *de haeresi suspectae* dilucidantur (109-140). ALFONSI positio ac eiusdem diiudicatio exhibentur (112-115. 118-120); satis diffuse opiniones SESSA redduntur (128-134). Ut in propositione prima definienda, ipse influxum BRANCATI subierat, quin tamen eius auctoritatem expresse indicaret (129s). - Caput quintum respicit censuras *male sonans* ac *piarum aurium offensivum* praenotatas (141-172). Exponitur iterum ALFONSI (144s) ac BRANCATI (160s) sententia; demonstratur huius ultimi influxus in SESSA (162-164) ac istius in Cl.L. MONTAIGNE (164-166).

Ad instar conclusionis generalis A., validioribus auctoritatibus in inquisitione examinatis innixus, sensum variarum censurarum explicat (173-189). O. R.

741. - JULIEN-EYMARD D'ANGERS, O.F.M.Cap.. *L'apologétique en France de 1580 à 1670. Pascal et ses précurseurs.* Paris, Nouvelles Éditions Latines, [1954]. 22,5 cm., 243 pp.

Hac ditissima pervestigatione A. componit ea quae ipse praesertim necnon alii auctores de scientia apologetica saec. XVI-XVII in Gallia exculta scripserunt. Optime exponitur quomodo scriptis apologeticis maioris vel minoris momenti an. 1580-1670 praeparetur clarissima fidei defensio Blasii PASCAL, qui novo modo adhibuit argumentum a pari quod vocant, idque ut centrum suae apologeticae posuit.

Saepissime adducuntur auctores franciscani: J. BOUCHER, O.F.M.Conv., J. DU BOSC, O.F.M.Obs., GEORGIUS AB AMIENS, O.F.M.Cap., JACOBUS AB AUTUN, O.F.M. Cap., LEANDER A DIJON, O.F.M.Cap., P. RAPINE, O.F.M.Rec., SEBASTIANUS A SENLIS, O.F.M.Cap., VALERIANUS MAGNI A MILANO, O.F.M.Cap., et maxime IVO A PARIS, O.F.M. Cap. De his tamen omnibus alibi expressius actum est (cf. *Bibliog.Franc.* VI, n.2358; X, n.2306; IX, n.1079; *Ét.Franc.* 5[1954] 45-64; *Bibliog.Franc.* VII, n.2277; X, n.1617; X, n.1592; *Coll.Franc.* 6[1936] 133; *Bibliog.Franc.* VI, n.2283). S. ST. A.

742. - TAVARD G.H., A.A., *Holy Church or Holy Writ: a dilemme of the fourteenth century,* in *Church History* 23(1954) 195-206.

Dum antiquiores S. Scripturam et scriptores ecclesiasticos veluti unam solam auctoritatem considerabant, inde a saec. XIII penes scholasticos disiunctio ac distinctio inter utrumque elementum locum habet. Primatum vero alii alii tribuunt.

Inter theologos nostros saec. XIV recoluntur: PETRUS AUREOLI, NICOLAUS DE LYRA, GUILELMUS DE OCKHAM. Cf. BTAM VIII, n.834. A. rem fusius enucleatiusque sub forma libri proposuit: *Holy Writ or Holy Church. The Crisis of the Protestant Reformation,* London 1959, de quo fusius disserit Y.M.-J. CONGAR, O.P., in *Rev.Sc.Phil. Théol.* 44(1960) 81-88. O. R.

743. - STEGMÜLLER Fridericus, *Repertorium Biblicum Medii Aevi.* Tomus IV-V: *Commentaria, Auctores N-Q, R-Z.* Matriti, Consejo Superior de Investigaciones Científicas, Instituto Francisco Suárez, 1954/55. 25 cm., 495, 451 pp.

De hoc monumentali opere cf. *Bibliog.Franc.* IX, n.53; X, n.94 et *Coll.Franc.* 31(1961) 105.

744. - AFFELDT Werner, *Verzeichnis der Römerbriefkommentare der lateinischen Kirche bis zu Nikolaus von Lyra,* in *Traditio* 13(1957) 369-406.

Utilis index componitur omnium commentariorum in *Epistolam ad Romanos,* quos scriptores latini usque ad NICOLAUM LYRANUM exaraverunt. Indicantur codices manuscripti et bibliographia ad singulos auctores. Pro *initiis* tamen et *finibus* tractatuum lector delegatur ad F. STEGMÜLLER, *Repertorium biblicum,* Matriti 1950ss.

Ex Ordine Minorum numerantur ALEXANDER DE ALEXANDRIA, JOANNES DE RUPEL-

LA, NICOLAUS DE LYRA, PETRUS AUREOLI, PETRUS JOANNIS OLIVI. Inter auctores, de quorum commentariis non satis constat, memorantur MATTHAEUS DE ACQUASPARTA, RADULFUS DE MAIDSTONE et ROBERTUS GROSSETESTE. Notandum est tamen quod *Postilla in Epistolas beati Pauli*, quae exstat Ravennae, *Classense 391*, certissime non est opus MATTHAEI, cum sit notissima *Postilla* PETRI LOMBARDI, edita apud *PL* 191, col. 1297ss. Fragmenta commentarii ROBERTI GROSSETESTE *In Epistolam ad Romanos* quae Thomas GASCOIGNE collegit in scripto suo *De veritatibus collectis* (Oxford, *Lincoln Coll. 117, 118*), facile ita multiplicari possunt ut opus LINCOLNIENSIS magna ex parte restituatur. Nescimus cur *Commentarius in Epistolam Pauli ad Galatas*, qui habetur in Oxford, *Magd.Coll. 57*, f.1r-32v, et adscribitur ROBERTO GROSSETESTE, dubitetur esse authenticus, cum argumenta tam externa quam interna paternitatem LINCOLNIENSIS firmissime statuant. S. ST. A.

745. - BEER Ellen J., *Zur Lokalisierung der Franziskanerbibel in der Freiburger Universitätsbibliothek*, in *Kunstwerke aus dem Besitz der Albert-Ludwig-Universität Freiburg im Breisgau, 1457-1957*, Berlin/Freiburg i. Br. 1957, 29-32.

746. - SZCZEŚNIAK B., *Note on the Laurentian Manuscript Bible of the Franciscan Missionaries in China (14th Century)*, in *Monum.Serica* 16(1957) 360-362.

747. - GONZÁLEZ HERRERO Lucas, *Primera Biblia católica en Chino*, in *Siglo Misiones* 43(1956) 352s.

Brevis notitia de versione S. Scripturae in linguam sinicam quam edendam curat Studium Biblicum Franciscanum de Hongkong.

748. - KÄMPFER Winfried, O.S.B., *Studien zu den gedruckten mittelniederdeutschen Plenarien. Ein Beitrag zur Entstehungsgeschichte spätmittelalterlicher Erbauungsliteratur.* (Niederdeutsche Studien, 2). Münster-Köln, Böhlau-Verlag, 1954. In-8°, VI-256 pp.

Inde ab aetate media tardiore *Plenariorum* nomine veniunt libri qui pericopas epistolarum necnon evangeliorum una cum glossis lingua vulgari continent. Auctoris propositum est — hoc scimus e *BTAM* VII, n.2284 et *Franc.Leven* 38(1955) 126s; librum ipsum siquidem inspicere nequivimus — eiusmodi collectiones lingua germanica vetere inferiore inter an. 1475 et 1493 exaratas examini subicere. Sex collectaneorum superstitum, praesertim quod commentariolos appositos attinet, determinantur fontes necnon mutui nexus. In exegesi litterali non semel influxus NICOLAI DE LYRA deprehenditur. Quod praesumptos compilatores spectat, A. nonnisi pro editione quae an. 1488 ad Lübeck prodiit, quadam probabilitate conicit Minoritam eiusdem esse auctorem. O. R.

749. - n.o.s., *Travaux des Capucins sur l'Écriture Sainte*, in *St. Fidelis* 41(1954) 69-72.

A. anonymus paucis perstringit opera, sive introductiones sive commentaria, quae O.F.M.Cap. alumni inter an. 1619-1761 de S. Scriptura vulgaverunt. O. R.

750. - SCHNEIDER Bernardin, O.F.M., *Japanese Versions of the Bible*, in *Worldmission* 8(1957) n.2, 39-54.

Trinitas

751. - SHIRCEL Cyril, O.F.M., *The one and triune God*, in *Franc. Educ.Conf.* 38(1957) 26-45.

Circa tractatum de Deo uno et trino ad mentem Scholae franciscanae disserens, A. prius historiam eiusdem inde a Magistro Sententiarum ad Scholasticam florentem usque secutus, statuit partem philosophiae, quondam theologiae humilis ancillae, sensim sine sensu in immodicum excrevisse. Philosophiae ministerium — sic affirmat A. — sensu magis fidei quaerentis intellectum quam systematis determinati philosophici adhibendum est. - In altera acroaseos parte singulas quaestiones critice examinat, scil. exsistentiam Dei ope quinque viarum Aquinatis demonstrandam, attributa ipsius determinanda, principium fundamentale totius tractatus aestimandum, scil. caritatem Dei formalem creaturis se communicantem. A. generatim magnopere, et merito quidem, insistit, ut argumenta e luce merae humanae rationis promanantia in veram suam sedem, i.e. philosophiam, relegentur, ubi insuper sanae criseos spiritu delibentur oportet. O. R.

752. - MALET A., *Personne et amour dans la théologie trinitaire de Saint Thomas d'Aquin.* (Bibliothèque thomiste, 32). Paris, Librairie Philosophique J. Vrin, 1956. 25 cm., 201 pp.

Cf. recensionem in *Coll.Franc.* 28(1958) 231-232.

753. - AUER Johann, *Die aristotelische Logik in der Trinitätslehre der Spätscholastik. Bemerkungen zu einer Quaestio des Johannes Wuel de Pruck, Wien 1422,* in *Theologie in Geschichte und Gegenwart* (cf. *supra* n.726), 457-496.

Universitatis viennensis magistri JOANNIS WUEL DE PRUCK editur quaestio *Utrum regulae philosophorum et Aristotelis de syllogismis sufficiant generaliter catholicis ad syllogicandum in Divinis* (p.475-496). Huic A. praemittit quasdam adnotationes de fontibus et historia talis problematis necnon de momento quod JOANNES WUEL attribuit logicae aristotelicae in doctrina de Ssma Trinitate explicanda.

Notandum est quod parvus sed praeclarus tractatus *De terminis theologicis* FRANCISCI DE MEYRONNES, O.Min., totam hanc quaestionem determinavit regulis de syllogismo acriter statutis. ADAMUS DE WOODHAM, O.Min., primus esse videtur qui huiusmodi regulas logicae aristotelicae adhibens septem paralogismos solvat in doctrina trinitaria ab ipso propositos. Putat enim logicam aristotelicam — dummodo recte usurpetur — etiam in doctrina de Ssma Trinitate absolute valere. ADAMUS magnam auctoritatem habuit apud magistros viennenses praesertim per compendium sui *Commentarii in Sententias* ab HENRICO TOTTING DE OYTA redactum lateque diffusum. In quaestione hic edita JOANNIS WUEL sententiae ADAMI abunde referuntur.
S. ST. A.

754. - RUH Kurt, *Die trinitarische Spekulation in deutscher Mystik und Scholastik*, in *Zschr.Dt.Philol.* 72(1953) 24-53.

755. - SEGOVIA Augusto, S.J., *La generación eterna del Hijo de Dios y su enunciación verbal en la Escolástica. Síntesis de Diego Ruiz de Montoya*, in *Arch.Teol.Granadino* 19(1956) 151-234.

Quaestio pervestigatur de usu verbi temporis praeteriti (natus est) vel praesentis (nascitur) apud auctores praescholasticos (saec. XII) et scholasticos (saec. XIII-XVII) ad significandum actum generativum aeternum Verbi. Theologi communiter praeferunt effatum illud praeteritum S. AUGUSTINI: « semper natus »; sed etiam vocabulum praesens orthodoxe explicare satagunt et difficultatem enodare: « quod semper nascitur, numquam natus est ». Et quia scholastici hac in re duas quaestiones singillatim pertractare solent, videlicet: quaestionem realem de generatione aeterna Filii, et quaestionem nominalem seu de modo loquendi, A., textibus allatis, utramque quaestionem apud singulos theologos breviter dilucidat.

Theologi franciscani recensentur sequentes: ALEXANDER DE HALES, S. BONAVENTURA, JOANNES DE PECHAM, RICHARDUS DE MEDIAVILLA, JOANNES DUNS SCOTUS, JOANNES DE BASSOLES, PETRUS AUREOLI, GERALDUS ODONIS (GUIRAL OT), LANDULFUS CARACCIOLO, NICOLAUS DE LYRA, GUILELMUS DE VAUROUILLON, STEPHANUS PILLET BRULEFER, NICOLAUS DE NIJSSE, PETRUS DE AQUILA seu de TONNAPARTE et FRANCISCUS LYCHETUS. Nostrates vocabulo praeterito (semper natus, semper genitus) uti amant; sed et praesens (nascitur, generatur) iustificant atque approbant quatenus indicat *praesentialitatem* actus generativi aeterni (Alexander de Hales), vel generationem *interminatam*, i.e. quatenus excludit terminum (S. Bonaventura), vel nativitatem aeternam coexsistentem *praesenti* (Joannes Duns Scotus). I. V.

756. - LAUTER Hermann-Josef, O.F.M., *Der Heilige Geist, die « Gabe » der innergöttlichen Liebe*, in *Wiss.Weish.* 19(1956) 109-116.

Processionem Spiritus Sancti e Patre et Filio tamquam ex unico principio spirationis penitius determinare cupiens, A. doctrinam renovat S. AUGUSTINI, affirmantis tertiam SS. Trinitatis Personam per modum Patris et Filii amoris communis prodiisse. A. proinde sententiam oppositam et Aquinatis et J.D. SCOTI critice cribrat. Uterque siquidem sustinent Patrem Spiritum Sanctum spirasse, non inquantum diligeret Filium et Filius Patrem, sed Patrem et Verbum pariter Spiritum, inquantum divinam naturam praesentem amore complecterentur. Doctoris Subtilis distinctionem generationi Verbi applicatam secutus A. in spiratione duplex momentum admittit: spirationem siquidem mutui amoris ac spirationem ipsius processionis Spiritus Sancti. O. R.

Christologia

Vide etiam: n.1145-1165 devotiones.

757. - LANDGRAF Artur Michael, *Dogmengeschichte der Frühscholastik.* Zweiter Teil: *Die Lehre von Christus*, Band II. Regensburg, Verlag Friedrich Pustet, 1954. 24 cm., 391 pp.

Cf. recensionem in *Coll.Franc.* 25(1955) 428s.

758. - HAUBST Rudolf, *Das hoch- und spätmittelalterliche « Cur Deus homo? »*, in *Münch.Theol.Zschr.* 6(1955) 302-313.

Quaestionum christologicarum pervestigator hisce quaestionem generaliorem: *Cur Deus homo* considerans, diversorum doctorum responsa saepius ampliore contextu doctrinali examinat. Ordo quem sequitur A. est stricte chronologicus; incipit siquidem a S. ANSELMO DE CANTERBURY. Etsi A. Aquinatis a S. BONAVENTURAE sententiam praeferat, plures tamen quorundam thomistarum opiniones vituperat. Inter Franciscales quoque RAIMUNDUM LULLUM adducit ac examini critico subicit. Quoad J.D. SCOTUM A. sustinet eum in *Ordinatione* mentem ideo tam caute aperuisse, ut propriam sententiam velaret (p.310, adn. 48). Quod vero cum historica veritate vix componi potest. Aliam prorsus, et, uti videtur veriorem facti explicationem proposuit BONNEFOY (cf. *infra* n.759).

Praeter S. BERNARDINUM SENENSEM A. quosdam alios doctores aevi postscholastici breviter recolit, praesertim NICOLAUM CUSANUM. - Deus — sic fere concludit A. — numquam discursu mentali coniecturaque velut homines cogitat, quin potius eius omnia animadvertens oculus uno eodemque ictu cuncta praeterita futuraque complectitur, tam Protoparentum lapsum quam Christum, omnis actionis creantis ac salutem operantis Dei centrum. Ideoque Deus consiliis suis altissimus Verbum incarnatum numquam intendit, quin hominum simul condicionem realem consideraret. O. R.

759. - BONNEFOY Jean-Fr., O.F.M., *La question hupothétique: « Utrum si Adam non peccasset... » au XIIIe siècle*, in *Rev.Esp.Teol.* 14(1954) 327-368.

Frequenter de primatu absoluto Christi A. sive positive sive systematice disseruit (cf. v.g. *Bibliog.Franc.* VI, n.1420; VIII, n.392; opus biblicum posthume vulgatum cf. in *Coll.Franc.* 30[1960] 222s et tractationem forsitan meliorem *infra* n.763). Unde supervacaneum ducimus eiusdem sententiam de vexata hac quaestione fusius declarare.

A. propositum, hac commentatione exsequendum, est: historiam texere famosae quaestionis hypotheticae saec. XIII: *Utrum si homo non peccasset, Verbum incarnatum fuisset?* atque ostendere eamdem ad instar circuli quadraturae inanem, immo absonam esse, quippe cum in Dei ordinem liberum et prorsus absconditum, creaturis impervium, penetrare velit.

In testimoniis proponendis A. sequitur ordinem historico-systematicum: adducit siquidem primo praecursores, deinde doctores e cleru saeculi — inter quos quoque ROBERTUM GROSSETESTE —, magistros ex Ordine Praedicatorum, demum doctores franciscales. Textus — non semel inediti — sequentium nostratum examinantur: ALEXANDRI DE HALES, ODONIS RIGAUD, ODONIS DE ROSNEY, S. BONAVENTURAE, JOANNIS DE PECHAM, ROGERI DE MARSTON, MATTHAEI AB ACQUASPARTA, RICHARDI DE MEDIAVILLA, RAIMUNDI RIGAUD, GUILELMI DE WARE, JOANNIS DE MURRO, J.D. SCOTI.

Acutus acerrimusque primatus absoluti Christi propugnator in conclusione (362-368) varias doctorum sententias ad invicem comparat ac critice cribrat. O. R.

760. - CRISÓSTOMO DE PAMPLONA, O.F.M.Cap., *La formulación condicional del motivo de la Encarnación*, in *XIII Semana Española de Teología (14-19 sept. 1953)*, Madrid 1954, 405-416.

Formulam condicionalem motivi Incarnationis (« Utrum si homo non peccasset, Deus incarnatus fuisset ») a thomistis et scotistis — licet diversa solutione — usitatam, impropriam esse et illegitimam aliqui ex hodiernis theologis, in quibus J. Fr. BONNEFOY et G.M. ROSCHINI, autumant, quatenus si homo non peccasset alius omnino ordo ab ordine praesenti diversus haberetur, et quid in tali ordine accidisset Deus tantummodo cognoscere valet. Auctor tamen noster variis argumentis probat formulam illam nullam implicare contradictionem; nam in hypothesi sive thomista sive scotistica ordo praesens servatur, i.e., Adam caput est generis humani; immo et logica est deductio sententiae utriusque Scholae. I. V.

761. - DE ROSA, Mario, O.M.I., *Primato di Cristo e motivo dell' Incarnazione. Critica di una recente opinione*, in *Div.Thom.* (Plac.). 59 (1956) 396-403.

An. 1944 G. ROSCHINI, O.S.M., et G. ROCCA, O.S.M., conciliationis sententiae scotisticae ac thomisticae quoddam tentamen proposuerunt (cf. *Bibliog.Franc.* VIII, n.394). Sensu S. THOMAE exposito ac opinione J.D. SCOTI repulsa, A. conamen praedictum examini subicit ac refutare nititur. O. R.

762. - DOMINIC UNGER [OF HERNDON], O.F.M.Cap., *Select questions on the final cause of the Incarnation*, in *Franc.Educ.Conf.* 38(1957) 46-76.

Quoniam ob disceptationem opinionum G. ROCCA, O.S.M. et G. ROSCHINI, O.S.M., (cf. *supra* n.761), circa primatum Christi plures commentationes prolatae sunt, A. disquisitionem an. 1942 propositam (cf. *Bibliog.Franc.* VII, n.967) hisce novis cognitionibus aptare intendit.

Ad explicandi vim fovendam A. ad undecim interrogata respondere sibi constituit, scil. quale sit problema maioris ponderis, motivum primarium Incarnationis, an primatus Christi, qualis sit terminus theologice magis aptus ad nostram rem exprimendam: motivum, causa finalis, finis, ratio, causa; diiudicatur opinio sustinentium supremam Dei bonitatem manifestandam Incarnationis constituere finem primarium; fusius exponuntur varia documenta ecclesiastica, quae thesim franciscanam praesupponere videntur; quo in loco speciali attentione asserta quaedam PII PP. XII perpenduntur; quorumdam thomistarum sententia crisi subicitur, affirmantium Christum quidem cunctarum creaturarum efformare finem, at necessarie humani generis lapsus ac redemptionis ratione habita; si Christus iam Adami innocentis necnon angelorum in eorum decisione Mediator exstitit, tunc primatus absolutus Ipsius omnino tenendus est; quaeritur tamen, quomodo Dominus in praefatos influere potuerit, si nobis omnia Passione sua meruit; examinatur etiam validitas quaestionis hypotheticae, quam A. contrarie ad J.F. BONNEFOY, O.F.M. (*supra*, n.759) legitimam esse iudicat; interrogatur demum, utrum thomistae iure de primato *absoluto* et *universali* Christi loqui valeant necnon utrum ROSCHINI ad quaestionis perennis solutionem aliquid contribuerit. Circa ultimum cf. A. elucubrationem in *Ant.* 34(1959) 409-448. O. R.

763. - BONNEFOY Giovanni Francesco, O.F.M., *Il primato di Cristo nella teologia contemporanea*, in *Problemi e orientamenti di teologia dommatica* II, Milano 1957, 123-235. [Extractum: ... Milano, Dott. Carlo Marzorati Editore, 1957. 24 cm., 114 pp.].

De hac quaestione, fere penitus ignorata in manualibus theologiae, A. optimam instituit tractationem. Imprimis notionem tradit de primatu Christi (primatus absolutus et universalis in hierarchia creaturarum; primatus ergo ordinis ontologici), et corollaria enodat (seu de triplice causalitate extrinseca Christi, necnon de ordine intentionali divino et de motivo Incarnationis). In parte altera conspectum texit historicum controversiarum modernarum circa Christi primatum, quae an. 1867 exordiuntur dissertatione de motivo Incarnationis ab HILARIO A PARIS, O.F.M.Cap. († 1904), typis vulgata; auctores recolit principaliores (in quibus plures franciscales), qui ab illo anno usque ad dies nostros de primatu Christi egerunt. Tertia demum parte statum controversiarum hoc ordine exponit: triplex causalitas extrinseca, prioritas praedestinationis Christi, quaestio hypothetica; motiva Incarnationis; quaestio de primatu. Acuto ingenio singulas quaestiones perpendens, doctrinam et promerita Scholae franciscanae aeque extollit. In fine ampla exhibetur bibliographia systematica. I. V.

764. - ROMUALDUS A DELFT, O.F.M.Cap., *Opinio thomistica de motivo Incarnationis, estne adhuc probabilis?*, in *Coll.Franc.* 26(1956) 266-273.

A. propositum suum sequentibus enuntiat: « Christus per passionem suam omnes gratias meruit tam pro angelis quam pro hominibus, ita ut nulla creatura rationalis gaudeat aliqua gratia, quae non derivatur a cruce Christi » (267). Ad quod assertum firmandum A. duplex porrigit argumentum, ostendens siquidem primo, adducendo pleraque Sanctorum Patrum testimonia, Christum totius corporis sui, i.e. Ecclesiae praedicari Salvatorem, Ecclesiam vero constare cum angelis tum hominibus. Quibus demonstratis sibi obicit Christum quidem esse caput hominum per conformitatem naturae, at idem de angelis utpote spiritibus affirmari non valere. Difficultate sublata, assertum dictum altero confirmat argumento, verbis *Act.* 20, 28 citatis: « Christus Ecclesiam acquisivit sanguine suo ». Ecclesia vero, uti ostensum fuit, ad solum genus humanum non coarctatur, sed ad universitatem creaturarum, in quantum capaces sunt, extenditur. Postquam A. alia quoque testimonia invocavit, statuit sententiae thomisticae ne tenuissimam quidem probabilitatem adiudicari posse. O. R.

765. - CALÀ ULLOA Guglielmo, O.P., *Il motivo tomistico dell'Incarnazione e la critica del P. Delft*, in *Sapienza* 9(1956) 450-461.

A. hoc commentariolo argumenta ROMUALDI (cf. *supra* n.764), ut censet, funditus evertit. Primo fundamenta theologica muneris Christi Capitis ad mentem Aquinatis proponit; dein argumenta praedicti examinat ac refutare satagit; denique censuram theologicam sententiae thomisticae assignat. A. siquidem affirmare audet sententiam thomisticam esse theologice certam, quin immo proxime fidei atque ab ecclesiastico Magisterio definibilem. Operae pretium non esse ducimus de A. opinione gratuita longius disceptare. Ipse nimirum non solum disquisitio-

nes plurium recentiorum, qui textibus S. Pauli (uti v.g. *Col*, 1, 15-21) fulti, paulo aliter iudicant, alto obtegit silentio, sed modestiae S. THOMAE praefulgidum exemplum haud nimio sequitur ardore. O. R.

766. - CARMELO DE ITURGOYEN, O.F.M.Cap., *Un díptico teológico franciscano: el primado universal y absoluto de Jesucristo y el primado universal y relativo de su Madre*, in *Regina Immaculata* (cf. *supra* n.815), 48-82.

Auctoris propositum est ad instar duarum imaginum diptychi doctrinam franciscanam explanare de primatu universali et absoluto Christi (52-68) necnon de primatu universali et relativo B.M.V. (68-82). In hac pervetere quaestione delibanda A. praecipue in hoc contendit, ut antinomiam dilucidet, quae inter praedestinationem Virginis ante praevisum Adae peccatum et eiusdem praeservationem redemptivam in Immaculata Conceptione viget.

Quod primatum Christi attinet, A. amplissimam bibliographiam scite consulit simulque historiam quaestionis paucis perlustrat. Scriptorum recentissimorum opiniones, puta J.F. BONNEFOY, O.F.M., non semel derelinquit. - In primatu Dei Genitricis explicando omnino recte vocabulum *absoluti* renuit (cf. spec. p.69 adn. 62). Longius immoratur in problematis sic dicti *debiti* historia exponenda, cuius tamen ius ad exsistendum nervose negat. B.V. in mente divina praeexsistit propter suum Filium ab aeterno praedestinatum, cuius locum medii ad finem sustinet cuiusque quoad alias creaturas communicat causalitatem meritoriam, exemplarem, finalem. O. R.

767. - MOSCARELLA Gabriele, O.F.M., *Il primato di Gesù Cristo sulla creazione nella luce dell'Immacolato Concepimento di Maria Santissima.* Manfredonia (Foggia), Presso l'autore, S. Maria delle Grazie, [1954]. 24 cm., 130 pp.

Liber iste, quem inspicere non potuimus, primatum absolutum Christi luce intemeratae B.M.V. conceptionis collustrare nititur. Commentatio stilo agili vivacique conscripta ampliori lectorum numero dicatur. Quod scimus ex *Eph.Mariol.* 6(1956) 366. O. R.

768. - GREGORY FRANCIS SMUTKO [OF EAST CHICAGO], O.F.M.Cap., *The Absolute Primacy and the Kingship of Christ*, in *Round Table Franc.Res.* 22(1957) 138-148.

Assertionibus excerptis ex theologis praesertim Scholae franciscanae, doctrina adumbratur de absoluto Christi primatu, i.e. Christus incondicionaliter praedestinatus ab aeterno causa est finalis et exemplaris totius creationis; eiusque momentum extollitur in vita spirituali ad amorem fovendum augendumque erga Verbum Incarnatum Christique regnum dilatandum. Christi primatus praeterea roborat atque illustrat doctrinam Christi regis totius universi; immo, in doctrina Christi absoluti primatus devotio et cultus erga Christum regem summum culmen attingunt. I. V.

769. - DOMINIC J. UNGER [AB HERNDON], O.F.M.Cap., *Christ and his Virgin mother in God's eternal decree according to Frederick W. Faber*, in *Mar.* 17(1955) 369-391.

Quamvis illustris rerum spiritualium scriptor, Fridericus Guilelmus FABER, Or. († 1863), generatim S. THOMAM presse sequatur, in primatu Christi ac Mariae absoluto vindicando menti J.D. SCOTI firmiter inhaeret. Luce illius operum proin A. in eiusmodi sententiam inquirit. Ad mentem Oratoriani siquidem Dei intentio primaria in mundo hominibusque condendis circa Christum eiusque matrem benedictam versabatur. Argumenta quae ad hanc opinionem firmandam memorat, sunt illa Subtili eiusque sequacibus communia. Christus ac eiusdem Genitrix sunt insuper finis propter quem necnon exemplar secundum quod cuncta creata sunt. Idcirco excellentissimo omnium Mediatoris et Mediatricis munere funguntur. Postremo A. monstrat, quomodo FABER difficultates sententiae scotisticae obiectas solverit. Totum oeconomiae salutis consilium, prout scriptor dictus illud mente concepit, suavi gaudii fiduciaeque spiritu permeatur. O. R.

770. - DIEPEN Hermann M., O.S.B., *Assumptus-Homo-Theologie*, in *Lexikon für Theologie und Kirche* ²I (cf. *supra* n.126), 948-949.

771. - HAUBST Rudolf, *Probleme der jüngsten Christologie*, in *Theol.Rev.* 52(1956) 145-162.

A. modo valde aequo lectores germanicos de recentioribus disceptationibus christologicis erudit. Aestimationes suas triplicem praesertim quaestionem respiciunt: Utrum siquidem Christo velut homini assumpto subiectum individuum a Verbo assumente ontologice distinctum insit; utrum Christo praeter tò Ego divinum saltem tò Ego psychologicum tamquam actuum suorum consciorum centrum sit proprium; quomodo Christus utpote homo Personam divinam Verbi experiatur. In prima commentionis parte placita DEODATI [MARIE] DE BASLY, O.F.M. († 1937), necnon Leonis SEILLER, O.F.M. (cf. *Bibliog.Franc.* IX, n.705; X, n.1921. 1232) discutiuntur. O. R.

772. - DIEPEN Fr. Herman, O.S.B., *Les implications métaphysiques du mystère de l'Incarnation*, in *Rev.Thom.* 54(1954) 257-266.

Respondens disquisitioni J. MARITAIN, *Sur la notion de Subsistence, ibid.*, 242-256, A. ulterius determinare satagit, quomodo, humanitate Christi ad hypostasim Verbi iuncta, esse humanum ad esse divinum in Christo se habeat. In hoc proposito ad mentem, uti patet, Aquinatis exsequendo, sententiam J.D. SCOTI fusius aestimat. O. R.

773. - DIEPEN H.-M., *Un tableau singulier des doctrines christologiques*, in *Rev.Thom.* 56(1956) 511-517.

A., orthodoxae fidei christologicae ac propriae sententiae acerrimus vindex, hisce insurgit contra conspectum haeresum christologicarum a G. GHYSEN, O.S.B. (*Schéma des hérésies christologiques*, in *Initiation*

théologique IV, Paris 1954, 76-78) delineatum. Illic siquidem scriptor censurae subiectus inter doctores, etsi orthoxos, ad placita tamen NESTORII paululum propensos recensuerat — praeter alios — J.D. SCOTUM ac Scholam franciscanam in genere, et recentiore tempore, DEODATUM [MARIE] DE BASLY, L. SEILLER, E. LONGPRÉ, omnes O.F.M., et P. GALTIER, S.J. Quod A. aegre tulit, non tam quod semetipsum inter « Neocyrillismi » fautores relegatum vidit, quam quod praedicti indiscriminatim in unum collecti erant. Ad confratris studium utcumque placandum necnon ad plura eiusdem iudicia temperanda GHYSEN denuo stilum prehendit *ibid.* 57(1957) 769-775. O. R.

774. - HOLZER Oswald, O.F.M., *Statische oder dynamische Auffassung der hypostatischen Union? Hermann Schell über die Einwirkung der Gottheit auf die Menschheit Jesu Christi kraft der hypostatischen Union*, in *Franz.Stud.* 37(1955) 337-365.

Hac disceptatione indoles momentumque quorumdam doctrinae christologicae adspectuum Hermanni SCHELL (1850-1906), Universitatis Wurceburgensis professoris, examinantur. Licet ille in disciplina theologica tradenda Aquinatem presse sequatur, in influxu unionis hypostaticae in animam humanam Christi determinando J.D. SCOTI discipulum clarissime se exhibet.

A. huius unionis hypostaticae conceptum, verbis famosi theologi M.J. SCHEEBEN utens, *staticum* vocat, ut eum a conceptu thomistico *dynamico* seu *organico* aptius distinguat. A. prius eiusdem cogitationem ac rationes allatas fuse exponit, ut deinde summum momentum doctrinale et methodicum significet.

Puncta doctrinalia huius theologi in hac nostra quaestione sunt fere ista: Verbum aeternum naturae humanae Christi nonnisi subsistentiam confert, qua eiusdem quidem exsistentiam, intellectum, voluntatem ac sensus in ambitum Personae divinae assumit, quin tamen praefatis *suapte natura* plenitudinem vitae divinae tribuat. Quod vero exigitur, tum e genuino conceptu Dei, qui in suis manifestationibus ad extra semper et ubique liber remanet; cum e vero conceptu hominis creaturae, qui coram Deo numquam qualiscumque iuris titulum affirmare valet; et demum, ut plenus conceptus Incarnationis ipsius servetur neque in accidentium ambitum monophysismi species inducatur. - Uti liquido patet, Noster, cui etiam A. libenter assentitur, plurium doctorum recentiorum circa conscientiam psychologicam Christi placita quodammodo praenuntiat. O. R.

775. - PARENTE Pietro, *La psicologia di Cristo*, in *Problemi e orientamenti di teologia dommatica* II, Milano 1957, 345-372.

A. hisce ortum, progressionem, statum actualem ac opinionem propriam de quaestione tam controversa conscientiae psychologicae Christi delineat. Percontio ipsa exorta est publicationibus J. TIXERONT S.S. (an. 1912) ac M. JUGIE, A.A. (1929). Propterea minore iure, ut videtur, nostris diebus conamina, quae humanae naturae Christi quamdam autonomiam attribuunt, simpliciter *Baslismi* nomine veniunt. - Inter nostrates occurrunt praeter J.D. SCOTUM ex O.F.M. DEODATUS [MARIE] DE BASLY, E. LONGPRÉ, L. SEILLER. - A. sententiam suam, quae tamen nullius theologi plenum inconditionatumque plausum invenit, serene et obiective proponit. O. R.

776. - TERNUS Joseph, S.J., *Das Seelen- und Bewußtseinsleben Jesu. Problemgeschichtlich-systematische Untersuchung*, in *Das Konzil von Chalkedon. Geschichte und Gegenwart.* Im Auftrag der theologischen Fakultät S.J. Sankt Georgen Frankfurt/Main herausgegeben von Aloys GRILLMEIER, S.J., und Heinrich BACHT, S.J., Band III: *Chalkedon heute,* Würzburg, Echter-Verlag, [1954], 81-237.

Hac ampla relatione systematico-critica de historia problematum animam conscientiamque Christi humanitatis attinentium praeter alia quoque oppositio sententiae J.D. SCOTI ad illam S. THOMAE necnon evolutio theologiae *Homo assumptus* nuncupatae et opiniones DEODATI [MARIE] DE BASLY, O.F.M. fusius exponuntur et crisi subiciuntur. Circa eiusdem vitam ac actuositatem theologicam cf. praeter *Acta O.F.M.* 57(1938) 255-257 praesertim L. SEILLER, O.F.M., in *Dict.Théol.Cath., Tables générales,* col. 938s. O. R.

777. - SPEEKENBRINK B., *De heilsbetekenis van Christus' verrijzenis. Formulering en betekenis van een verrijzenis-adagium vanaf St. Augustinus tot St. Thomas,* in *Stud.Cath.* 30(1955) 1-34. 81-98. 161-184.

Examinatur historia cuiusdam adagionis S. AUGUSTINO attributae quod scil. resurrectio corporum fit per Verbum carnem factum, resurrectio autem animarum per Verbum. Abunde exponitur doctrina *Summae fratris Alexandri* (p.24-34) et S. BONAVENTURAE (81-90. 96-8). S. ST. A.

778. - BACKES Ignaz, *Die Lehre des Bombolognus von Bologna über die Verehrung Christi,* in *Theologie in Geschichte und Gegenwart,* München 1957, 551-570.

Doctrinam BOMBOLOGNI DE BOLOGNA, O.P., circa adorationem humanitatis Christi dilucidans, A. prius elucubrationem C. PIANA, O.F.M. (cf. *Bibliog.Franc.* VII, n.1693; VIII, n.603) complet. Monstrat siquidem BOMBOLOGNUM in sanctificatione B.M.V. describenda etiam e *Summa Halensi* tacite hausisse. Postea A. ipsos locos cultum Christi respicientes exhibet ac auctoritates innuit. Praeter *Summam* influxus quoque S. BONAVENTURAE clare stabilitur. Quibus expositis, evolutio quaestionis inde a GUILELMO DE AUXERRE delineatur. Ex Ordine nostro nominatur etiam ODO RIGAUD. O. R.

Mariologia - generalia

Vide etiam: n.1166-1226 devotiones; 1333-1335 educatio.

779. - BESUTTI Giuseppe M., O.S.M., *Sussidi bibliografici,* in *Mar.* 18(1956) 355-362.

His subsidiis principaliora repertoria mariana necnon catalogi expositionum sive librorum sive operum artis, inde ab an. 1954 publicati, recensentur. Plura scripta nostrorum quoque significantur (cf. praesertim p.357-359). Conspectum priorem eiusdem A., an. 1947 vulgatum, cf. in *Bibliog.Franc.* VIII, n.435. O. R.

780. - PHILIPS G., *La mariologie de l'Année jubilaire. Essai bibliographique 1953-1955*, in *Mar.* 18(1956) 1-61.

Egregio hoc conspectu critico publicationum marialium an. 1953-1955 in lucem editarum A. considerat prius opera indolis generalioris; dein studia circa themata peculiaria. Censor hic opportune ordinem chronologicum vitae B.M.V. sequitur. Cf. eiusdem iudicium de disceptationibus circa momentum historicum J.D. SCOTI (p.35) et famosum problema *debiti* (37s). - Cf. quoque *Elenchus bibliographicus*: *De B. Maria Virgine*, in *Eph.Theol.Lov.* 31(1955) 220-229; innumeri circa Immaculatae Conceptionis praerogativam commentarii Anno Mariano editi siquidem commode secundum varios respectus exhibentur. O. R.

781. - *Libro Mariano*. Catalogo della mostra mariana allestita a Palazzo Venezia in occasione del Congresso Mariologico-Mariano Internazionale. Roma, Accademia Mariana Internazionale, 1954. 20 cm., 289 pp., 46 tab.

782. - *Virgo Immaculata*. Acta Congressus Mariologici-Mariani Romae anno MCMLIV celebrati. Vol. XVIII: *Liber marianus*. Expositionis marianae catalogus in aedibus « Palazzo Venezia » ordinatae occasione Congressus Mariologici-Mariani Internationalis. (Academia Mariana Internationalis). Romae, Academia Mariana Internationalis - Via Merulana 124, 1956. 24 cm., 288 pp. + 46 tab.

Proposito animum delectandi theologorum aliorumque qui magno mariologico congressui interfuerunt et devotionem erga Deiparam fovendi, haec perpulchra expositio mariana apparata fuit, in qua ad spectandum proposita sunt 125 manuscripta, 113 incunabula, mille et amplius librorum ab an. 1500 ad 1954 vulgatorum et 45 tabulae pictae, quae non tantum historiam et sententias circa Immaculatam Conceptionem illustrant sed et alias Mariae praerogativas.

In hoc repertorio haud pauca ad Ordinem Seraphicum, Immaculatae Conceptionis privilegii eximium vindicatorem, spectant, ut cuilibet, indicem auctorum operumque percurrenti, videre fas est. Inter auctores manuscriptorum e nostratibus recensentur: S. BONAVENTURA (n.17, 23), MATTHAEUS AB AQUASPARTA (27), JOANNES DUNS SCOTUS (29), FRANCISCUS DE MEYRONNES (37), S. BERNARDINUS SENENSIS (44, 62), SIXTUS IV (65, bulla originalis *Cum praeecelsa*), S. JOSEPHUS A LEONESSA, O.F.M. Cap. (78-80), MICHAEL A COSENZA, O.F.M.Cap. (87), S. LEONARDUS DE PORTO MAURIZIO (103-105), *Breviarium franciscanum* (26, 63). I. V.

783. - ARCAMONE BARLETTA Cristina, *La Mostra del Libro Mariano, Roma - Palazzo Venezia*, in *Marianum* 17(1955) 113-116.

Occasione congressus mariologici primo elapso saeculo a proclamatione Immaculatae Conceptionis, Romae autumno an. 1954, expositio Libri marialis facta est in aulis aedificii « Palazzo Venezia ». Scripta vero in quatuor sectiones distributa sunt, scil.: 1) manuscripta, 2) incunabula, 3) libri editi ab ineunte saec. XVI usque ad an. 1853, 4) libri qui in lucem prodierunt ab an. 1854 ad hodierna usque tempora. Quorum selectio non solum iuxta tempora sed etiam iuxta momentum atque varias nationes facta est. Ipsis accessit sectio de imaginibus Mariae Immacu-

latae sive sculptis, sive pictis, sive denique prelo impressis (quarum nonnullae pretiosae ex *Museo Franciscano* Instituti Historici O.F.M. Cap. mutuatae sunt). Plurima scripta franciscanis auctoribus vel locis pertinebant, uti facile videre possis manibus volvendo, qui hac occasione typis editus est, *Libro Mariano* (cf. *supra* n.781s). M. A.

784. - *Exposición Bibliográfica Mariana. Catálogo. Manuscritos, incunables, estampas y dibujos.* Madrid, Dirección General de Archivos y Bibliotecas, 1954. 20 cm., 99 pp., 48 tab.

Volvente anno mariali 1954, moderatoribus Bibliothecae Nationalis matritensis perutile visum est maioris momenti manuscripta, incunabula, caelaturas ac delineationes ad spectandum proponere, quae in ea servantur et praerogativas ac privilegia beatae Virginis Mariae illustrant. Porro praesenti volumine describuntur exemplaria tunc visitatoribus exhibita.

Ad Ordinem franciscalem quod spectat, ibi exposita erant haec opera manuscripta: a) *Opus contemplationis* et *Tractatus de conceptione Virginis*, auctore RAYMUNDO LULLO, T.O.R. (*Ms. 131* et *132*); b) *Tractatus mariologici* Francisci BORDONI, T.O.R. (*Ms. 2.222* et *2.893*); c) *Regla de la Orden de la Concepción*; d) Pseudo-BONAVENTURA, *Exercitium hebdomadarium sive Psalterium in honorem Purissimae Virginis* (*Ms. 8.138*). Praeterea exposita conspiciebantur incunabula ROBERTI CARACCIOLO, LUDOVICI A TURRI, BERNARDINI DE BUSTIS, et PELBARTI DE TEMESVÁR, qui omnes sunt sodales O.F.M.Obs. M. P.

785. - *Biblioteca Nacional. Exposición bibliográfica mariana. Catálogo. Pinturas, impresos, estampas devotas.* Madrid, Dirección General de Archivos y Bibliotecas, 1955. 20 cm., 238 pp. + 26 tab.

Occasione Anni Marialis (1954) moderatores Bibliothecae Nationalis matritensis expositionem paraverunt in qua ad spectandum proposuerunt, e thesauris suis, 11 tabulas pictas, 1155 libros editos et 52 chartulas devotas, quae rem marianam illustrant, quaeque hoc catalogo recensentur.

E pictis tabulis argumentum mariano-franciscanum exhibet quae sub n.5 describitur, nempe Virgo Maria cum Puero Jesu et S. Francisco, Fr. RIZI († 1685) auctore. - Ad libros typis editos quod attinet, haud pauci a sodalibus franciscanis sunt exarati, e.g. S. BONAVENTURA, RAIMUNDO LULL, Didaco MURILLO, O.F.M.Obs. († 1616), MARIA A JESU DE ÁGREDA, O.Conc., et ita porro. Praeterea plura recensentur conciones marianae, academicae disputationes, relationes de sollemniis in ecclesiis, quarum tamen auctores, saepe franciscales, discernere haud facile est, cum ibi explanationes omnino desint. I. V.

786. - OOMS Herwig, O.F.M., *Bibliografie der Belgische Minderbroeders over Onze-Lieve-Vrouw*, in *Franc.* 12/13(1957/58) 209-338.

Vulgantur notitiae bibliographicae de 765 libris, opusculis, dissertationibus tum scientifice cum divulgationis causa a sodalibus belgicis O.F.M. volventibus saeculis de beata Virgine Maria ubicumque editis, seu a Fratribus Minoribus non belgicis intra fines Belgii de eodem argumento publici iuris factis. Collectas notitias A. per septem distribuit sectiones: S. Scriptura, theologia, liturgia, praedicatio, historia, ascetica, ars. S. ST. A.

787. - MELCHIOR A POBLADURA, O.F.M.Cap., *Bibliographia capuccina Anni Marialis*, in *Regina Immaculata* (cf. *infra* n.815), 553-570.

Catalogus texitur, ordine alphabetico auctorum dispositus, publicationum mariani argumenti typis editarum, sive sint libri, fasciculi, opuscula et articuli, quae a sodalibus capuccinis vulgata sunt ab ultimis mensibus an. 1953 ad mensem iunium an. 1955.

Principaliora opera et articulos in hac nostra *Bibliographia Franciscana* recensemus; sed certiorem lectorem facimus illum elenchum bibliographicum commentariolos etiam continere merae divulgationis, quos in hoc nostro volumine colligere haud opportunum putavimus. I. V.

788. - *Elenco bibliografico mariano*, in *Maria Immacolata nella Provincia dei FF. MM. Capp. di Lombardia* (cf. *infra*, n.824), 365-369.

Texitur elenchus commentariorum opusculorumque a sodalibus capuccinis provinciae Mediolanensis O.F.M.Cap. Anno Mariano durante editorum. O. R.

789. - *Mariology*. Volume 1. Edited by Juniper B. CAROL, O.F.M. Milwaukee, The Bruce Publishing Company, [1955]. 23 cm., XVI-434 pp.

Cf. recensionem in *Coll.Franc.* 26(1956) 209s.

790. - *Mariology*. Volume 2. Edited by Juniper B. CAROL, O.F.M. Milwaukee, The Bruce Publishing Company, [1957]. 23 cm., XII-606 pp.

Propositum Editoris hoc in altero volumine est tractatum systematicum et speculativum mariologiae offerre, collectis ad hoc virorum rei marianae peritorum quatuordecim lucubrationibus. Quae quidem lucubrationes, expositis primum structura scientifica mariologiae huiusque fundamentali principio, scil. divina maternitate, quaestiones mariologicas luculenter hoc ordine illustrant, videlicet: praedestinationem, maternitatem divinam, perpetuam virginitatem, plenitudinem gratiarum, scientiam seu cognitionem B.V. Mariae, spiritualem eius maternitatem, Mariam corredemptricem necnon dispensatricem gratiarum, mortem et assumptionem corpoream in caelum, regalitatem universalem, Mariam et Ecclesiam.

De schola franciscana pluries mentio fit, quin eius doctrina consulto exponatur, praesertim his in dissertationibus a nostratibus exaratis, nempe: BONNEFOY John Fr., O.F.M., *The predestination of Our Blessed Lady* (154-176); CAROL Juniper B., O.F.M., *Our Lady's Coredemption* (377-425); FIRMIN M. SCHMIDT [OF CATHARINE], O.F.M.Cap., *The universal Queenship of Mary* (493-549). I. V.

791. - *Historisch-systematische Untersuchungen zur Mariologie der Franziskanerschule*, veröffentlicht im Namen der Mariologischen Arbeitsgemeinschaft Deutscher Theologen: *Franziskanische Studien* (Werl/Westf.), Vierteljahrschrift, Heft 2/4 39(1957) 97-512.

Cf. recensiones in *Coll.Franc.* 29(1959) 521-523; *Schol.* 33(1958) 586-588; *Mar.* 21(1959) 418-421; *Eph.Mariol.* 9(1959) 521-523; *Wiss. Weish.* 22(1959) 77-79.

792. - Ploumen P., S.J., *De Mariologie der franciscaanse school,* in *Bijdragen* 19(1958) 306-310.

A. fuse disserit de collectaneis numero praecedenti significatis.

793. - Emmen Aquilin, O.F.M., *Die Bedeutung der Franziskanerschule für die Mariologie,* in *Franz.Stud.* 36(1954) 385-419.

Momentum et merita quae Schola franciscana in mariologia sibi acquisivit, hac docta prolusione digne aestimantur.

Praemisso brevi conspectu de praecipuis mariologis Ordinis Seraphici, A. in prima parte describit proprietates clariores mariologiae franciscanae quae sunt: 1. intima cum christologia connexio maxime apud Scotum, cuius examinatur doctrina de primatu absoluto Christi atque Mariae, necnon regula fundamentalis mariologiae; 2. vox personalis seu partes speciales personae Virginis attributae, quas A. illustrat doctrina de vera, activa Mariae maternitate, cui Schola franciscana vim addit eminentem, sicut ipsa etiam defendit duplicem realem filiationem in Christo; 3. arcta cum pio sensu fidelium coniunctio.

Altera parte ponderantur merita, quibus Scotus et theologi saec. XIV commendantur de dogmate promovendo Immaculatae Conceptionis.

Conclusiones demum doctrinam de Immaculata Conceptione subsequentes in tertia parte tractantur: doctrina de sanctitudine Virginis necnon eius assumptione in coelum. S. St. A.

794. - Shircel Cyril, O.F.M., *The position of the Blessed Mother in the Franciscan theological synthesis,* in *Franc.Educ.Conf.* 35(1954) 87-107.

Occasione oblata disceptationum de methodo institutionis religiosae laicorum, prius lineamenta tradit syntheseos theologicae franciscanae, scil. fundamento tam caritatis quam primatus absoluti Christi fultae, ut dein, principia scotica secutus, B.M.V. locum intra doctrinam theologicam determinet. O. R.

795. - Emmen Aquilin, O.F.M., *Einführung in die Mariologie der Oxforder Franziskanerschule,* in *Franz.Stud.* 39(1957) 99-217.

De hac excellenti dissertatione vide *Coll.Franc.* 29(1959) 522.

796. - Emmen Aquilinus, O.F.M., *Zur Mariologie der Oxforder Franziskanerschule,* in *Mariologische Arbeitsgemeinschaft Deutscher Theologen,* Königswinter 1956, 2-9.

Summarium exhibetur prolusionis habitae in IV Congressu Societatis Mariologicae Germanicae (Würzburg, 27-30 dec. 1955) de mariologia Scholae franciscanae oxoniensis. Breviter describuntur eiusdem Scholae fontes, principia, methodus, momentum pro conceptu maternitatis divinae clarius determinando, auctoritas in doctrina de Immaculata. Cf. *Coll.Franc.* 29(1959) 522. S. St. A.

797. - Roschini Gabriele M., O.S.M., *I principî mariologici nello sviluppo della mariologia post-tridentina,* in *Problemi scelti di Teologia contemporanea,* Romae 1954, 355-360.

Quod principia mariologica stabilienda, tempore post Synodum Tridentinam, attinet, A. extollit merita JOANNIS M. ZAMORO DE UDINE, necnon S. LAURENTII BRUNDUSINI, utriusque O.F.M.Cap. O. R.

Maternitas - praedestinatio

Vide etiam: n.769. 790 praedestinatio.

798. - KOSER Constantino, O.F.M., *O constitutivo metafísico da maternidade divina de Maria santíssima,* in *Rev.Ecl.Brasil.* 14(1954) 285-304.

Auctoris propositum est in doctrinam praecellentiorum doctorum Scholasticae aureae de constitutivo metaphysico maternitatis B.M.V. inquirere. Examinantur proin *Summa Halesiana* (286-288), S. THOMAS AQUINAS (288-290), J.D. SCOTUS necnon illustriores quidem eiusdem commentatores (290-302). In epilogo horum asserta in summarium concinnum coguntur simulque Doctor Subtilis a Nestorianismi censura vindicatur (302-304). O. R.

799. - MARTÍN PALMA José, *El influjo físico de María en la unión hipostática. Orientaciones ideológicas e históricas,* in *Arch.Teol.Granad.* 17(1954) 5-82.

Haec quaestio de influxu physico creato efficienti instrumentali, in controversiis saec. XVI-XVIII saepe agitata, relate ad Deiparam, sic proferri potest: an detur aliqua connexio inter Virginem ut causam et unionem hypostaticam ut effectum. Quoad possibilitatem talis alicuius influxus creati in unionem hypostaticam A. primum exponit sententiam auctorum negativam, deinde illam affirmativam. In altera parte, seu de facto illius influxus, inter diversas sententias circa varia genera influendi, A. etiam illam enodat de influxu mediato identificato cum generatione ab Angelo VOLPI (VULPES), O.F.M.Conv., Carolo DEL MORAL, O.F.M.Obs., et Didaco GONZÁLEZ MATEO, O.F.M.Obs., sustentatam. Postea historiam percurrit quaestionis et diversas sententias systematice ordinat. E nostratibus plura occurrunt nomina et auctoritates; e recentioribus doctrinam CHRYSOSTOMI A PAMPLONA, O.F.M.Cap., alibi expositam, crisi subicit (cf. *infra* n.801). I. V.

800. - AZEVEDO David de, *Maternidade divina - Maternidade unitiva,* in *Itiner.* 1(1955) 223-234.

De functione maternitatis divinae inquiritur: 1) in unionem Christi cum humano genere, seu in unionem Corporis Mystici; 2) in ipsam unionem hypostaticam; 3) in problema filiationum in Christo, ubi A. doctrinam JOANNIS DUNS SCOTI sat clare exponit. I. V.

801. - CHIODINI Jasper, *The nature of the Divine Maternity,* in *Marian Stud.* 6(1955) 21-40.

A. data opera sententiam CHRYSOSTOMI DE PAMPLONA, O.F.M.Cap., circa B.M.V. influxum instrumentalem in humanae naturae Christi cum Verbo unionem efficiendam in trutinam vocat eamque refellit. O. R.

802. - LYNCH, Kilian F., O.F.M., *The predestination of our Lady in the Franciscan School — a survey*, in *Franc.Educ.Conf.* 38(1957) 77-165.

803. - MEINOLF MÜCKSHOFF [VON OBERHAUSEN], O.F.M.Cap., *Die mariologische Prädestination im Denken der franziskanischen Theologie*, in *Franz.Stud.* 39(1957) 288-502.

804. - Idem, *Die absolute Prädestination Mariens*, in *Mariologische Arbeitsgemeinschaft Deutscher Theologen. [Vierte Studientagung vom 27.-30. Dezember 1955]*, [Königswinter 1956], 9-10.

Uterque A. idem thema ac eodem fere tempore tractaverunt: — pro momento ac argumento alterius cf. rec. in *Coll.Franc.* 29(1959) 521-523 et *Schol.* 33(1958) 587s —; tamen non habetur idcirco vana et inutilis repetitio, cum se invicem opportune compleant. Dolendum utique est, quod A. prior elucubrationem tam amplam quam momentosam MEINULFI prius vulgatam non iam in propriam utilitatem convertere potuit.

LYNCH investigationem incipit cum saec. XII testimoniis circa primatum Christi; deinde in sensum principum Scholasticae, Doctoris Subtilis eiusque sequacium usque ad saec. XVI inclusive inquirit; tunc theologi saec. XVIII et sequentium ad nostros usque dies examinantur. Notetur, quod A. in pervestigationem suam plures doctores Ordinibus franciscalibus extraneos inclusit, puta F. SUÁREZ, S.J., S. ALFONSUM DE LIGUORI, M. SCHEEBEN, etc. Aliquorum Franciscalium mentem A. fusius dilucidavit quam MEINULFUS: videlicet BARTHOLOMAEI A PISA, O.Min. (p.95), ROBERTI DE CARACCIOLO (97-101), PELBARTI A TEMESVÁR (101-105), PETRI DE ABREU (118s), FRANCISCI FELIX (119), MARTINI DE CASTILLO (126s), omnes ex O.F.M.Obs.; S. JOSEPHI A LEONESSA (105s) et HIERONYMI A NARNI (119s): uterque O.F.M.Cap.
O. R.

805. - BLASUCCI Antonio M., O.F.M.Conv., *La dottrina scotistica della predestinazione assoluta di Maria e il dogma dell'Immacolata Concezione*, in *Virgo Immaculata* IX, Romae 1957, 124-163.

Doctrinam de praedestinatione absoluta Mariae uno eodemque decreto cum Filio ante praevisionem peccati, quam Scholae scotisticae theologi mire unanimiter tenent, A. fuse explanare aggreditur, haec capita, iuxta illorum doctorum auctoritates, illustrans: praedestinationis absolutae Mariae conceptum et factum; rationem primariam exsistentiae Christi et Mariae (seu de motivo Incarnationis); praedestinationem absolutam Mariae et quaestionem de debito peccati originalis, quod illa praedestinatio omnino excludit; praedestinationem absolutam Mariae et huius redemptionem praeservativam. I. V.

806. - MONTALVERNE Joseph, O.F.M., *Mary's predestination with Jesus and her universal queenship*, in *Franc.Educ.Conf.* 35(1954) 519-530.

A. ad profundiorem Regalitatis marianae expositionem obtinendam prius delibat Dei Genitricis communionem cum Christi absoluto primatu; dein doctorum franciscalium nostrae aetatis sententiam circa

eiusdem totalem ab omni debito peccati contrahendi exemptionem; demum universalem eiusdem Regalitatem ad mentem Scholae franciscalis modernae. O. R.

Immaculata Conceptio - generalia - chronica 1954

Vide etiam: n.588 acroases; 767 primatus Christi; 1176-1202 devotiones; 1271-1277 liturgica; 1284-1287 praedicatio.

807. - *Bibliografia Imaculista 1904-1954*, in *Rev.Ecl.Brasil.* 14(1954) 841-851.

Principaliores colliguntur libri et lucubrationes typis editae ab an. 1904 ad 1954, quae consulto de Immaculata Conceptione agunt.

Praeter alias bibliographias, immensam segetem lucubrationum de re mariologica occasione Anni Marialis 1954 typis vulgatarum colligentes, consulere iuvat: *Ephemeridum mariologicus prospectus pro anno 1954*, in *Eph.Mariol.* 5(1955) 134-142. I. V.

808. - URIBE Angel, O.F.M., *La Inmaculada en la literatura franciscano-española,* in *Arch.Ib.Amer.* s.II 15(1955) 201-495.

In hoc amplissimo repertorio bibliographico 500 et amplius opera typis edita recensentur, a sodalibus franciscalibus hispanis (capuccinis exceptis) et monialibus Ordinis S. Clarae scripta de Immaculata Conceptione. Opera secundum scientificas normas bibliographicas accurate describuntur, ordine quidem alphabetico auctorum; eorum argumentum marianum est theologicum, scripturisticum, polemicum, homileticum, mysticum, historicum et litterarium. In introductione, catalogo praemissa, A. breviter adumbrat doctrinam de Immaculata Conceptione ab horum variorum generum dicendi scriptoribus traditam. I. V.

809. - *Catálogo de la Exposición Bibliográfica Concepcionista.* Estudio preliminar de María Lourdes DÍAZ-TRECHUELO Y LÓPEZ SPÍNOLA. Sevilla, Universidad de Sevilla, Facultad de Filosofía y Letras, 1953. 22 cm., 83 pp., 16 tab.

810. - ANGUITA VALDIVIA José, *Manuscritos concepcionistas de la Biblioteca Nacional.* Prólogo de José LÓPEZ DE TORO. Madrid, Dirección general de Archivos y Bibliotecas, 1955. 25 cm., 123 pp., 16 tab.

Volvente anno 1954, quo totus orbis christianus primum commemorabat centenarium a proclamatione dogmatica Conceptionis Immaculatae B.V. Mariae, A. in unum collegit codices manuscriptos Bibliothecae Nationalis matritensis hoc privilegium marianum illustrantes. Servato eorum ordine chronologico, exhibetur descriptio externa et interna, ex qua iam apparet diversitas argumentorum doctrinae et historiae, poeseos et artis.

Cum de re agatur maximopere a sodalibus franciscanis exculta, mirabitur nemo quod saepe saepius scriptores Ordinis afferantur; illos tamen singillatim ex hac codicum silva excerpere, limites huius notitiae bibliographicae excederet. Prae ceteris igitur sequentes recensemus. *Ms. 2.222* (antea *M.97*) et *Ms. 2.893* (antea *I.294*) continent opera Francisci BORDONI, T.O.R., quae luculenter illustravit Raphael PAZ-

ZELLI, T.O.R., an. 1951 (cf. *Coll.Franc.* 22[1952] 395-96). *Ms. 4.011* (antea *P.55*), f.104 exhibet supplicem libellum ab ILLUMINATO A MESSANA, O.F.M.Cap., exaratum (25 iul. 1616), cuius textus editus prostat in *Anal.O.F.M.Cap.* 7(1891) 87-88. *Ms. 8.540* (antea *V.398*) plura refert nomina eorum qui consociationi pro tuendo privilegio mariano adhaeserunt, et plures recensentur communitates religiosarum et religiosorum Ordinis franciscani, v.g. sodales capuccini coenobiorum Matritensis (13 aug. 1619) et Salmanticensis (26 nov. 1619). Demum *Ms. 2.909* (antea *1.319*) continet sermones autographos FIDELIS A SEGOVIA, O.F.M.Cap., quos a die 15 dec. an. 1787 scribebat, *Maria Triumphante en Discursos sagrados, históricos, políticos, morales y dogmáticos... Novena de la Inmaculada Concepción* (octo conciones). M. P.

811. - ARIAS José Luis, O.F.M., *Bibliografía inmaculista de la Provincia de Santiago,* in *Liceo Franc.* 7(1954) 7-36.

In hoc repertorio bibliographico operum de Immaculata Conceptione, ab alumnis prov. Compostellanae exaratorum saeculorum decursu, plures inveniuntur summi nominis et auctoritatis theologi, qui in dimicatione pro privilegio Immaculatae Conceptionis eminuerunt, in quibus, prae ceteris in repertorio allatis, hos recolimus: Franciscum DÍAZ DE S. BONAVENTURA († 1728), Dominicum LOSADA († 1741), Rodericum del PORTILLO († p.1633) et Andream de VEGA († 1549). De his, sicut et de aliis, opera recensentur et breve curriculum vitae adumbratur. I. V.

812. - *Virgo Immaculata.* Acta Congressus Mariologici-mariani Romae anno MCMLIV celebrati. Vol. VII: *De Immaculata Conceptione in Ordine S. Francisci.* Fasc. I: *Doctrina theologorum saec. XIII et XIV.* Fasc. II: *Doctrina auctorum inde a saec. XV usque ad nostram aetatem.* Fasc. III: *De disputationibus publicis et cultu erga Immaculatam Conceptionem.* Romae, Academia Mariana Internationalis, Via Merulana 124, 1957. 24 cm., VII-283, VIII-418, VIII-246 pp.

Ex amplissima collectione 18 voluminum in quibus Academia Mariana Internationalis acta permagni congressus mariologici-mariani, Romae diebus 24 oct. - 1 nov. anni 1954 celebrati, collegit atque edenda curavit, praeter vol. XVIII supra relatum (n.782), vol. VII hic afferimus quia plenum argumentis mariologicis franciscanis, quae infra suo loco singillatim recensemus. Volumen hoc, quod tres fasciculos vel potius tomos complectitur, insigne monumentum est operositatis theologicae Ordinis Seraphici, qui a primordiis ad haec usque tempora nostra invictus assertor exstitit atque exstare pergit privilegiorum marianorum.

Sed argumentum mariano-franciscanum his tribus tomis non totum exhaustum est, siquidem alia horum actorum volumina plures etiam exhibent dissertationes quae doctrinam franciscanam explanant, cum de controversiis marianis agitur. Quae praesertim reperiuntur in vol. IX: *De Immaculata Conceptione aliisque privilegiis B.V. Mariae pro statu Christum natum antecedente et concomitante* (Romae 1957, VIII-364 pp.), et vol. XI: *De debito contrahendi peccatum originale in B.V. Maria* (*ibid.* 1957, XI-512 pp.). Summarium harum lucubrationum aliarumque infra exaramus. I. V.

813. - *La Vierge Immaculée. Histoire et doctrine. Année Mariale - Québec 1954.* (Cinquième mille). Montréal, Éditions Franciscaines, 1954. 22 cm., XVIII-302 pp.

Cf. recensionem in *Coll.Franc.* 27(1957) 104s. - Articuli, qui res franciscanas tractant, infra separatim exhibentur ac describuntur.

814. - *L'Immacolata Concezione. Storia ed Esposizione del Dogma. VIII Settimana di Spiritualità promossa dall'Università Cattolica del Sacro Cuore (Milano, 9-16 Maggio 1954).* Milano, Società Editrice « Vita e Pensiero », [1954]. 18,5 cm., 177 pp.

In hebdomada spiritualitatis, quae promovente Universitate Catholica Mediolani diebus 9-16 maii an. 1954 locum habuit, plures clari viri de Immaculatae Conceptionis B.M.V. privilegio sermonem instituerunt. Hic tantum eas acroases breviter innuemus, quae directe ad nostram rem faciunt.

Caelestinus PIANO, O.F.M. (*Il privilegio dell'Immacolata nelle battaglie e nelle discussioni dei secoli,* 1-40) inde a famosa epistola S. BERNARDI CLAREVALLENSIS varia stadia controversiarum circa Immaculatam Conceptionem ferventium sequitur. A. discussiones maioris momenti saeculorum XIV, XV, XVI seligit easque luce collustrat. Inter ceteros commentariolos A. aestimatio sane eminet.

Ephraem LONGPRÉ, O.F.M. (*La scuola teologica francescana nello sviluppo del dogma dell'Immacolata Concezione,* 41-64) momentum interventus J.D. SCOTI, obstacula opinioni franciscanae in saeculis posterioribus obiecta necnon diffusionem eiusdem usque ad vigiliam dogmaticae definitionis paucis perpendit.

Eva TEA (*L'Immacolata Concezione nell'arte,* 145-162) parum ordinate evolutionem expressionis artis delibat, hic illic momentum Scholae franciscanae significans. O. R.

815. - *Regina Immaculata.* Studia a sodalibus Capuccinis scripta occasione primi centenarii a proclamatione dogmatica Immaculatae Conceptionis B.M.V., collecta et edita a P. MELCHIORE A POBLADURA, O.F.M. Cap. (Bibliotheca Seraphico-Capuccina. Sectio Historica, 15). Romae, Institutum Historicum Ord. Fr. Min. Cap. - Via Boncompagni 71, 1955. 25 cm., 595 pp., 27 tab.

Cf. recensionem in *Coll.Franc.* 26(1956) 313-316.

816. - FILOGRASSI Giuseppe, S.J., *L'Istituto Storico dei Padri Cappuccini e l'Immacolata Concezione,* in *Civ.Catt.* 108/2(1957) 408-413.

Praeter copiosam recensionem operis collectanei *Regina Immaculata* (cf. *supra* n.815), A. actuositatem scientificam in variis sectionibus Instituti Historici O.F.M.Cap. promotam describit, inter quae accensenda sunt *Coll.* et *Bibliog. Franciscana, Monumenta Historica O.F.M.Cap., Bibliotheca Seraphico-Capuccina,* necnon *Museum Franciscanum* et *Bibliographia Capuccina,* quae documenta dant vitae franciscalis vel operum quolibet tempore publici iuris factorum a sodalibus capuccinis. M. A.

817. - *Acta Ordinis Fratrum Minorum. Fasciculus specialis Beatae Mariae Virgini Immaculatae Reginae Universi uti corona anni mariani floribus serta dicatus.* An. LXXIII, Decembris 1954, fasc. IV. Ad Claras Aquas, Florentiae, Ex Typografia Collegii S. Bonaventurae, 1954. 28 cm., p.281-422.

In unum colliguntur ea quae occasione celebrati Anni Mariani 1954 acta sunt per summum pontificem PIUM XII, sive pro orbe ca-

tholico sive pro peculiaribus coetibus (p.287-362), per A. SÉPINSKI, min. gen. O.F.M. et per eiusdem Curiae officia (363-378); quibus accedunt quaedam vario modo notatu digna (379-385), inter quae inceptum a sodalibus O.F.M. urbis Petropolis in Brasilia perfectum pro colligenda iconographia JOANNIS DUNS SCOTI; tandem chronica praebentur sollemnium liturgicorum, sermonum, actuum academicorum, conventuum etc., quae per Fratres Minores ubique terrarum morantium peracta sunt (385-418). M. A.

818. - *Franciscan National Marian Congress. The story of an American Tribute to Our Lady Immaculate in California of the Padres. May 2-9, 1954. - Mary's Year. - California U.S.A. The Congress in action. Its origin and programm.* [San Francisco Calif., James H. Barry Co., 1957]. 24,5 cm., [X]-197 pp., ill.

819. - *Second Franciscan National Marian Congress in celebration of the Marian Year in honor of the centenary of the definition of the dogma of the Immaculate Conception, May 4-9, 1954.* (Studia Mariana, 9). San Francisco California, [Franciscan National Marian Commission], 1954[1957]. 25 cm., [XXI]-197 pp.

De Congressu Franciscano Nationali ad centenarium dogmaticae Immaculatae Conceptionis definitionis celebrandum, diebus 2-9 maii in California convocato, prius iam pauca exposita sunt: cf. *Coll.Franc.* 25 (1955) 217, et praesertim *Acta O.F.M.* 73(1954) 385-388; cf. praeterea commentationem R. OHLMANN, O.F.M., *infra* describendam (n.820). Primo volumine, quod prae manibus habere non potuimus, historia memorandi huius consessus tam scriptis quam imaginibus lucis arte expressis delibatur.

Volumine altero autem 10 acroases, hac ipsa occasione a sodalibus O.F.M. pronuntiatae, continentur. Quarum conspectus commode exhibetur in *Mar.* 20(1958) 264*s. — Foliis absque paginarum numeris singularum sessionum ratio seu programma necnon contiones praemittuntur. Liber amoene ornatus ac dispositus indicibus personarum, locorum rerumque opportune clauditur (193-197). O. R.

820. - OHLMANN Ralph, O.F.M., *Franciscan Marian perspective,* in *Second Franciscan National Marian Congress,* San Francisco Calif. 1957 (cf. *supra,* n.819), 1-10.

Hac prolusione A. prius praeparationem ac intentionem Congressus Franciscalis Nationalis in California, diebus 4-9 maii celebrati, adumbrat. De splendido ipsius successu praeclara sibi acquisivit merita A. BOEDDEKER, O.F.M. - Postea A. momentum perscrutationis vere theologicae in campo mariologico merito urget, ut siquidem discrimina devotionis popularis evitentur. Vias deinde ostendit ad partem mariologiae in studiorum curriculo augendam. O. R.

821. - *Tribute to Mary. Papers presented at the provincial Marian congress of the Assumption province of Franciscans on the occasion of*

the Marian Year. Published under the auspices of the very reverend Provincial. Edited by Fr. Theodore ZAREMBA, O.F.M. Pulaski, Wis., Franciscan Printery, 1955. 21 cm., 199 pp., 4 tab.

Ad Annum Marianum digne celebrandum Th. KALINOWSKI, Provinciae O.F.M. de Assumptione Americae Septentrionalis moderator, pro diebus 21-22 iulii 1954 conventum marianum provincialem ad Sturtevant (Wis.) peragendum indixit. Hic typis mandantur 8 prolusiones ibidem pronuntiatae necnon acroasis L. MACIOR, O.F.M., *Plants in the liturgy of the Blessed Virgin* (178-199), in academia mariana clericorum lecta. Liber amoene adornatus ferventis confratrum erga B.M.V. affectionis eloquens constituit monumentum. O. R.

822. - *La Inmaculada y la Provincia Franciscana de Santiago en el I centenario de la definición dogmática, 1854-1954*. (*Liceo Franciscano*. Revista cuatrimestral de los Coristas Franciscanos de Compostela. 2ª Época - Año VII - Números 19-20-21). 24 cm., 388 pp.

Hoc volumen speciale, a clericis O.F.M. prov. Compostellanae editum, occasione I centenarii definitionis dogmaticae, plures continet et sat accuratas lucubrationes historicas et doctrinales, quae non tantum ad historiam pertinent particularem provinciae, sed et ad historiam theologiae marianae. Illas infra suo loco recensemus. Laudes maximas hoc volumen promeruit, quae videri possunt in eodem commentario periodico 10(1957) 128-134. I. V.

823. - *Jornada de Estudios Marianos (5-8 de noviembre del Año Santo Mariano 1954) en celebración del primer centenario de la definición dogmática de la Inmaculada Concepción, Patrona de la Orden Franciscana, 1854-1954*. Cuzco, Perú, Convento de San Antonio de Padua - Recoleta, [1955]. 24,5 cm., 99 pp., ill.

824. - *Maria Immacolata nella Provincia dei Frati Minori Cappuccini di Lombardia. A ricordo dell'Anno Mariano* [Milano, Lux de Cruce, 1955]. 24,5 cm., 407 pp., 67 tab.

En egregium volumen a confratribus provinciae Langobardicae occasione Anni Mariani in honorem Reginae immaculatae oblatum et cura JACOBI A BORNO, O.F.M.Cap. (cf. p.6) in lucem prolatum.

Opus in triplicem dispertitur sectionem: prima quaedam eduntur acta officialia, sive Ecclesiae sive Ordinis, ad commemorationem dogmaticae definitionis spectantia (9-40); secunda exhibet varios commentarios tam doctrinales quam historicos et artem attinentes (41-259); tertia plurimas enarrat commemorationes et actuositates a provinciae sodalibus in Anno Mariano promotas (261-364). Opus utilibus locupletatur indicibus (387-403) atque 67 ornatur tabulis, quae praeprimis varia obiecta mariana in provincia asservata exprimunt. Volumen istud perinde ferventis confratrum Mediolanensium erga caelestem Reginam affectionis monumentum constituit aere perennius. - Commentationes franciscalis indolis infra suo loco describentur. O. R.

825. - *L'Immacolata nella Provincia Parmense dei FF. MM. Cappuccini.* Notizie storiche con alcune informazioni di carattere generale. Anno Mariano 1954. [Parma, Officina Grafica Fresching, 1954]. 24,5 cm., 168 pp., 15 ill.

Opera praesertim FELICIS A MARETO, provincia O.F.M.Cap. Parmensis hisce, primo recurrente centenario ab Immaculatae Conceptionis definitione, almae suae Patronae ad serti fere instar obtulit plures commentationes praeprimis de huius praerogativae in provincia monastica veneratione agentes. Disquisitiones historicae rem nostram attingentes suo loco delibantur. Silentio nullatenus praetereundae sunt 15 tabulae varia provinciae opera artis mariana egregie exprimentes. Praeter plura alia innuere demum licet: *Piccolo ufficio dell'Immacolata Concezione* (versione poetica del P. IGNAZIO DA VEZZANO), p.157-164. — Volumen istud haud dubie dignum ferventis capuccinorum Parmensium erga caelestem Patronam exsistit monumentum. O. R.

826. - ÁLVAREZ A., O.F.M., *Tadición concepcionista en la Provincia Bética* [franciscana], in *Archivo Hispalense* 27(1957) 159-197.

827. - *Congreso Mariológico Franciscano,* in *Verd.Vida* 12(1954) 273-280.

828. - FELIPE DE FUENTERRABÍA, O.F.M.Cap., *Congreso Mariológico Franciscano,* in *Estud.Franc.* 55(1954) 365-374.

Summarium praebetur singularum dissertationum quae de privilegio Immaculatae Conceptionis huiusque relationibus ad alias praerogativas marianas, de conceptu redemptionis praeservativae, de mente et doctrina aliquorum theologorum Scholae franciscalis in magno congressu mariologico Matriti diebus 3-8 nov. an. 1953 a sodalibus quatuor familiarum franciscanarum celebrato, prolatae fuerunt, quaeque, recurrente an. 1954, in periodicis commentariis *Verdad y Vida* necnon *Estudios Franciscanos* typis vulgatae sunt. Illas et nos infra recensemus.

Ad alterum congressum mariologicum ab iisdem familiis et pariter Matriti diebus 8-14 nov. an. 1954 habitum quod attinet, chronicam et elenchum dissertationum cf. apud *Estud.Franc.* 56(1955) 143-150; *Acta O.F.M.* 73(1954) 405-408; *Regina Immaculata* (cf. *supra* n.815), 549-552. Recolere hic licet parvum congressum marianum in urbe Zaragoza, diebus 8-11 eiusdem mensis a sodalibus quatuor familiarum franciscalium habitum, in quo dissertatiunculae potius ad pietatem et apostolatum marianum spectantes lectae fuerunt. Cf. *Estud.Franc.* 56(1955) 151. I. V.

829. - *Die dritte Tagung Franziskanischer Geistesgemeinschaft auf süddeutschem Raum.* Dillingen (Donau), Sekretariat Franziskanischer Geistesgemeinschaft, 1954. 20,5 cm., 83 pp.

Anni marialis occasionem arripientes, promotores coetus qui *Franziskanische Geistesgemeinschaft* audit atque spiritum franciscanum inter Sorores franciscalis originis fovere intendit, pro conventu an. 1954 (17-19 aug.,) percelebre Bavariae sanctuarium de Altötting selegerunt atque themata mariana tractanda sibi proposuerunt.

En elenchum acroasum, paucis de earum argumento adiunctis: ROMUALD, O.F.M., (Gorheim), *Die franziskanische Lehre über die Prädestination Mariens und die daraus folgenden Gnadenvorzüge Mariens* (5-14), qui, compraedestinatione B.M.V. simul cum Filio exposita, praerogativas praecipuas inde defluentes paucis delibat. — MAXIMILIAN [VON DEGGENDORF], O.F.M.Cap., *Maria, das « große Zeichen » der franziskanischen Ordensfrau* (15-29), qui B.M.V. veluti fulgidum exemplar vitae religiosarum variis sub respectibus celebrat, pluries exempla devotionis marianae Franciscalium recolens. — AGATHON, O.F.M.Conv., (Kaiserslautern), *Maria, die Mittlerin aller Gnaden* (30-55); A., postquam doctrinam communem de B.M.V. mediatrice omnium gratiarum explicavit, eiusdem vim ac effectus in vita S.D. Maximiliani KOLBE, O.F.M.Conv., demonstrat (46-55). Propius adhuc ad rem nostram accedit collatio VICTRICII [A SACHSENKAM], O.F.M.Cap., *Maria, Königin des Seraphischen Ordens* (56-75), qua siquidem ardens affectio mariana Ordinis nostri decursu saeculorum varie illustratur. O. R.

830. - [FECKES Carl], *Mariologische Arbeitsgemeinschaft Deutscher Theologen. Dritte Studientagung 1954.* [Königswinter 1955]. 21 cm., 20 pp.

Breviter refertur de coetu III consociationis mariologicae theologorum germanici idiomatis, 27-30 dec. 1954, habito. MEINOLFUS MÜCKSHOFF [VON OBERHAUSEN], O.F.M.Cap., hac occasione disseruit de acroasibus in Congressu Mariologico Internationali Romae an. 1954 pronuntiatis, mariologiam Scholae franciscanae spectantibus, speciatim de momento historico J.D. SCOTI (9-12). O. R.

831. - CHIMINELLI P., *Echi della « Cattedra Francescana » dell'Urbe nell'anno Mariano,* in *Frate Francesco* n.s. 1(1954) 62-66.

832. - Idem, *Cattedra Francescano 1955, ibid.* n.s. 2(1955) 89-93.

833. - BENIGNUS A SANT'ILARIO MILANESE, O.F.M.Cap., *Litterae circulares de Anno Mariano rite celebrando,* in *Regina Immaculata* (cf. *supra* n.815), 497-505.

Quibusdam delibatis argumentis de actis a Schola franciscana pro defendenda veritate Immaculatae Conceptionis, atque de praecipuis venerationis inceptis a Capuccinorum familia saeculorum decursu patratis, A. nonnulla praescribit pro celebrationibus indolis sive religiosae sive theologicae atque culturalis in honorem ipsius Virginis Immaculatae. Hae litterae prodierunt etiam anglice, germanice, hispanice, hollandice, italice (cf. notitiam bibliographicam *ibid.*, 556). M. A.

834. - HOLZER Oswald, O.F.M., *Die Frage nach dem Sinn des Marianischen Jahres,* in *Thur.Franc.* 9(1954) 13-31.

835. - *Litterae encyclicae Rev.mi P. Ministri Generalis Anno Mariano feliciter absoluto saeculari recurrente fausta memoria ab auspicata definitione dogmatis de Immaculata Conceptione B. Mariae Virginis gloriosae Patronae Ordinis, 1854 — 8 Decembris — 1954,* in *Acta O.F.M.* 73(1954) 363-372.

Potiora delibans de iis, quae in honorem Mariae Immaculatae peracta sunt an. 1954 a sodalibus O.F.M., A. nonnullas subinfert conside-

rationes de *Sacra Virginitate,* iuxta litteras encyclicas Pii XII (*AAS* 46 [1954] 161-191). Litteras partim italice vulgatas invenies etiam in *Vita Min.* 27(1955) 1-6; integras vero germanice in *Thur.Franc.* 10 (1955) 1-14. M. A.

836. - MELCHIOR A POBLADURA, O.F.M.Cap., *De solemni Anni Marialis celebratione in universo Fratrum Minorum Capuccinorum Ordine*, in *Regina Immaculata* (cf. *supra* n.815), 506-552.

Ex relationibus a ministris variarum provinciarum Ordinis Curiae generali O.F.M.Cap. missis circa peractas celebrationes occasione Anni Mariani, et nunc servatis Romae, *Arch.gen.O.F.M.Cap.*: *OZ. Annus Marialis* (*1953-1954*), A. conspectum quendam amplissimum describit iuxta hunc enarrationis ordinem: 1) de conatibus ad pietatem marianam fovendam atque excolendam, tum penes ipsos sodales religiosos, cum apud populum christianum et ipsum clerum dioecesanum ac religiosos viros ex aliis religiosis familiis (p.508-515); 2) de apostolatu mariano concionibus aliisque inceptis exercito: quo capite agitur de variis praedicationum habitarum speciebus, de devotionibus marianis propagatis, de religiosa vita apud sanctuaria mariana, de imaginibus corona redimitis ac de beneficientiae atque caritatis inceptis (515-525); 3) de praerogativis marianis pervestigandis et illustrandis, scil. lectionibus, conscriptis tractatibus, hebdomadibus ac congressibus mariologicis, artis expositionibus, etc. (525-534). Quibus accedit copia documentorum de eadem re agentium (535-552). Eadem relatio partim publici iuris facta est in *Anal.O.F.M.Cap.* 71(1955) 99-103. 117-125. 166-173. M. A.

837. - *Sacra sollemnia Anni Marialis ab Ordine in Urbe habita,* in *Anal.O.F.M.Cap.* 70(1954) 55-59.

Solemnes celebrationes liturgicae factae sunt diebus 13-16 maii 1954, adstantibus ipsis moderatoribus generalibus quatuor familiarum franciscalium, in ecclesia O.F.M.Cap. de Urbe, quae prima exstitit Romae Immaculatae Conceptioni dicata. M. A.

838. - ROMERI Candido, O.F.M., *Il contributo dei Frati Minori ai trionfi dell'Anno Mariano,* in *Vita Min.* 25(1954) 201-207.

Memoriae commendantur ea, quae Romae Fratres Minores operati sunt pro felici exitu Anni Mariani.

839. - *Capuccinorum Ordo pro celebratione Anni Mariani in Urbe,* in *Anal.O.F.M.Cap.* 70(1954) 216-218.

Sicut iam die 13 maii, ita iterum die 7 oct. 1954 pia peregrinatio pro Anno Mariano instituta est ad basilicam S. Mariae Maioris ab omnibus sodalibus O.F.M.Cap. Romae morantibus; qua occasione FRIDERICUS A BASELGA, O.F.M.Cap., dixit de habitudine Ordinis franciscalis ad venerabilem imaginem, quae «Salus Populi Romani» appellatur. M. A.

840. - GUIDO DA CURNASCO, O.F.M.Cap., *L'Anno Mariano nella Provincia dei Frati Minori Cappuccini di Lombardia*, in *Maria Immacolata nella Provincia dei Frati Minori Cappuccini di Lombardia*, Milano 1955 (cf. *supra* n.824), 25-33.

841. - *Cronaca dell'Anno Marano*, in *Maria Immacolata nella Provincia dei Frati Minori Minori Cappuccini di Lombardia*, Milano 1955 (cf. *supra* n.824), 261-364.

Immaculata Conceptio - historia doctrinalis

Vide etiam: 593 acroasis.

842. - PLASSMAN Thomas, O.F.M., *Radiant crown of glory. The story of the dogma of the Immaculate Conception*. New York, Benziger Bros., 1954. In-8°, 258 pp.

843. - RAÚL GONZÁLEZ Enrique, *Fe implícita y controversias escolásticas en torno a la Inmaculada. Síntesis histórica*, in *Misc.Comillas* 23(1955) 157-261.

Quia dogma Immaculatae Conceptionis formaliter implicite revelatum est, progressus historicos huius dogmatis A. signare conatur iuxta has tres periodos: 1) fides implicita, seu aetas patristica; 2) controversia scholastica (saec. XI-XIV); 3) publica professio, et quidem inceptoribus GUILELMO DE WARE et JOANNE DUNS SCOTO, quorum doctrinam fuse exponit p.232-261. I. V.

844. - GIACOBBE DE BORNO, O.F.M.Cap., *L'Immacolata nella storia*, in *Maria Immacolata nella Provincia dei FF. MM. Capp. di Lombardia*, Milano 1955 (cf. *supra* n.824), 59-92.

Hac prolusione, dein ampliata, A. historiam progressus dogmatici in Immaculata Conceptione cognoscenda delineat. - Prima parte A. considerat possessionem fidei pacificam saec. I-XII (60-66), tunc disceptationes praerogativam magis ac magis dilucidantes saec. XII-XV (66-74), tertio interventus Magisterii ecclesiastici saeculis subsequentibus (75-92). A., qui melioribus innititur elucubrationibus, res franciscanas, uti patet, passim memorat. O. R.

845. - FELICE DA MARETO, O.F.M.Cap., *L'Immacolata Concezione dalla libera controversia scolastica alla sua definizione*, in *L'Immacolata nella Provincia Parmense dei FF. MM. Cappuccini*, Parma 1954 (cf. *supra* n.825), 24-33.

846. - GIRAUDO Marco, O.P., *Storia della controversia del dogma dell'Immacolata*, in *Sapienza* 7(1954) 498-527.

Per summa capita A. hic exponit historiam disceptationum circa Immaculatam Conceptionem. Nostra tanguntur, ubi A. delibat difficul-

tates ab insignibus Scholasticae doctoribus huic privilegio oppositas (511-516), eiusdem dilucidationem ac defensionem a nostratibus factam (516-521), ulteriorem controversiarum evolutionem (521-527). O. R.

847. - HUBER Raphael M., O.F.M.Conv., *The Immaculate Conception in the Western Church*, in *Misc.Franc.* 54(1954) 140-197.

Aliorum eruditorum pervestigationibus innixus, A. historiam progressionis piae fidei inde a tempore SS. Patrum usque ad recentiorem aetatem delineat. Nostram rem attinet A. expositio circa doctrinam theologorum Scholasticae aureae (159-176) necnon circa praerogativae defensionem validam J.D. SCOTI eiusdemque discipulorum (176-187). Ad rapidum obtutum de controversiis sequentibus atque de doctrina aliarum Scholarum obtinendum cf. c.6 (187-193). A. merito insistit in intimo nexu inter peccati originalis adaequatum intellectum et mysterii Immaculatae cognitionis progressum. O. R.

848. - MATURUS [VAN 'S-GRAVENHAGE], O.F.M.Cap., *De ontwikkeling der leer van de Onbevlekte Ontvangenis in de orde der Minderbroeders*, in *Franc.Leven* 37(1954) 72-82.

849. - Idem, *Minderbroeders en Dominicianen in hun strijd om het geloof in de Onbevlekte Ontvangenis gedurende de XIV*e *en XV*e *eeuw*, *ibid.*, 179-184; 38(1955) 12-17.

En duplex commentariolum, quo progressio, praesertim promovente Ordine minoritico, piae sententiae de Immaculata Conceptione enarratur, et quidem 1) saeculo XIII inde ab initio fundationis nostri Ordinis, et 2) in saec. XIV-XV, aetate siquidem qua controversiae acerrimae inter Franciscales et Dominicanos fervebant.

A. praecipua capita, etsi brevi spatio, tamen scite ac aequo cum iudicio delibat. Commentationum istarum pretium non minimum in eo est, quod A. elucubrationes tam anteriores quam recentissimas apte in propriam convertit utilitatem. O. R.

850. - CELIS Hildwien, O.F.M., *De rol der Franciscanen in verband met het dogma der Onbevlekte Ontvangenis*, in *De Bestuurder der Derde Orde* 33(1953-54) 116-124. 138-149. 34(1954-55) 164-174.

Describuntur partes quas nostrates habuerunt in promovendo dogmate Immaculatae Conceptionis. — Vide etiam L. KÖBERLEIN, O.F.M., *Die Lehre von der unbefleckten Empfängnis Mariens im Blickfeld der franziskanischen Schule*, in *Verba Vitae et Salutis* (München) 25(1954) 89-96. 143-150.

851. - ROMAG Dagoberto, O.F.M., *Os Franciscanos e a Imaculada Conceição*, in *Rev.Ecl.Brasil.* 14(1954) 587-609.

A. theologos Scholae franciscanae recolit praestantiores, qui scriptis et opere in controversiis de Immaculata Conceptione privilegium marianum naviter propugnarunt pro saeculorum decursu. Doctrina huius

argumenti ante saec. XIV exposita, A. mentem perscrutatur JOANNIS DUNS SCOTI eiusque asseclarum saec. XIV; actuositatem marianam S. Francisci filiorum describit saec. XV-XVII; tandem, aliqua profert de ultimis dimicationibus pro Immaculata huiusque dogmatis definitione. I. V.

852. - CAÑAS A., O.F.M., *La Inmaculada Concepción y los franciscanos,* in *Ensayos* (Bogotá) n.339(1955) 27-58.

853. - ANDREOZZI Gabriele, T.O.R., *L'Immacolata Concezione di Maria nel Terz'Ordine Regolare di San Francesco,* in *Virgo Immaculata* VII/3 (cf. *supra* n.812), 158-170.

Tertius Ordo Regularis, non secus ac ceterae familiae franciscales, sacram suscipiens hereditatem S. FRANCISCI, doctrinam ac cultum marianum ferventer excoluit. Ad privilegium Immaculatae Conceptionis quod attinet, egregiam operam impendit, saeculorum decursu, in illius affirmatione et propagatione. Ab ipso B. RAIMUNDO LULL incipiens, A. nomina sodalium et acta legislativa Ordinis recolit, quae defensionem privilegii mariani luculenter demonstrant. Praesertim saec. XVII, aetate aurea Tertii Ordinis Regularis, eximii floruerunt theologi, Immaculatae Conceptionis invicti assertores, in quibus prae ceteris excelluerunt Franciscus BORDONI de Parma († 1671) et CYPRIANUS A S. MARIA de Sevilla (fl. 1654). Tandem Ordinis Regularis devotio erga Immaculatam Virginem affirmatur proclamatione eiusdem Virginis Immaculatae uti patronae Ordinis an. 1725 necnon festivis solemnitatibus quibus definitio dogmatica, uti triumphus franciscalis, ab Ordine suscepta est. Eadem dissertatio edita est in *Anal.T.O.R.* 6(1955) 548-560. I. V.

854. - DAVIS Francis, *The origins of devotion to our Lady's Immaculate Conception,* in *Dublin Review* 118(1954) 375-392.

855. - EMMEN Aquilinus, O.F.M., *De betekenis van St. Anselmus voor de Onbevlekte Ontvangenis,* in *Stud.Cath.* 29(1954) 249-262.

Perite describitur quamnam vim et utilitatem scripta S. ANSELMI tum spuria cum authentica habuerint apud Scholam franciscanam saec. XIV in defendenda Immaculata Conceptione. Praemissa vera ANSELMI sententia (Virgo tamen ipsa... cum originali peccato nata est) examinatur auctoritas *Tractatus de Conceptione S. Mariae,* ANSELMO attributi sed revera ab EADMERO conscripti, necnon *Epistolae ad coepiscopos Angliae* ignoti auctoris sed etiam nomine ANSELMI divulgatae. Deinde A. momentum ponderat quod authentica scripta ANSELMI praesertim in doctrina SCOTI de peccato originali et de perfectissimo redemptore acquisiverunt. S. ST. A.

856. - EMMEN Aquilinus, O.F.M., *De grote Scholastieken en Maria's Onbevlekte Ontvangenis,* in *De Standaard van Maria* (Oirschot) 30 (1954) 203-218.

Quidnam maiores scholastici auctores de Immaculata Conceptione tenuerint enarratur.

857. - LONGPRÉ Ephrem, O.F.M., *L'Immaculée Conception et L'Université de Paris*, in *L'Immaculée Conception. Compte-rendu in extenso*, Lyon, Congrès Marials Nationaux, VIIe Congrès 1954, 185.

858. - ROBERT Patrice, O.F.M., *L'Immaculée Conception au moyen âge*, in *La Vierge Immaculée*, Montréal 1954 (cf. *supra* n.813), 117-151.

Vastioris lectorum numeri intuitu (cf. *Coll.Franc.* 27[1957] 104s) inter nostrates examinantur S. BONAVENTURA (135-139) et praesertim J.D. SCOTUS (139-148). O. R.

859. - CHIETTINI Emanuele, O.F.M., *La prima santificazione di Maria SS.ma nella scuola francescana del sec. XIII*, in *Virgo Immaculata* VII/1 (cf. *supra* n. 812), 1-39.

Etsi primaevae Scholae franciscanae doctores immunitatem B.V. Mariae a peccato originali asserere non sunt ausi, potissimum vi argumenti traditionis moti, suis tamen sententiis de prima Mariae sanctificatione plurimum contulerunt ad doctrinam immaculati conceptus illustrandam atque evolvendam. Quod A. copiose demonstrat examini subiciendo doctrinas traditas a 17 theologis saec. XIII, a S. ANTONIO PATAVINO scil. usque ad RAIMUNDUM LULL. Praecipue immoratur in sententiis enucleandis PATAVINI, ALEXANDRI HALENSIS et S. BONAVENTURAE, et quidem circa has quaestiones: 1) prima sanctificatio Mariae in suo obiecto, nempe sanctificatio animae; 2) de tempore quo accidit haec sanctificatio (post animationem, in sensu chronologico); 3) de effectibus huius sanctificationis (purificatio a peccato originali, ligatio fomitis concupiscentiae); 4) prima sanctificatio relate ad redemptionem Christi. Tandem lucem afferre satagit circa veram positionem S. BONAVENTURAE, quem plus quam S. THOMAM contulisse affirmat ad viam explanandam pro SCOTI et huius discipulorum sententia de Immaculata Conceptione.
I. V.

860. - WOLTER Allan B., O.F.M., *Doctrine of the Immaculate Conception in the early Franciscan School*, in *Second Franciscan National Marian Congres* (cf. *supra* n.819), 26-69.

Fusa haec dissertatio circa primaevae Scholae franciscanae de Immaculata B.M.V. Conceptione sensum eruditione et aequa veritatis expositione pariter praecellit. Ut statum quaestionis tunc temporis problematum determinet, A. prius rapide, at scite, historiam festivae celebrationis Conceptionis perlustrat (26-30). - Prima sectione dein doctrinam exponit 1) ALEXANDRI HALENSIS, et quidem de peccato originali ac de sanctificatione in utero (30-40); 2) JOANNIS DE RUPELLA, ODONIS RIGAUD, GUILELMI DE MELITONA — ad modum unius — de B.M.V. sanctificatione (40-48); 3) S. BONAVENTURAE de sanctificatione et eius discussionem piae opinionis immaculistae (48-58). - Parte altera A. per varios gressus in sententiam GUILELMI DE WARE de marianae praero-

gativae veritate, Dei Genitricis gratiarum plenitudine, festi ratione inquirit (59-67). Ad epilogi instar A. quaestiones tractatas in compendium concinnum revocat (67-69). Conferatur aestimatio tam serena quam subtilis rationis contra Immaculatam Conceptionem oppositionis, a divina providentia ideo permissae, ut dogmatis verus sensus clarius dein intelligeretur. O. R.

861. - LATKO Ernest F., O.F.M., *The Franciscan position on the Immaculate Conception before Duns Scotus*, in *Franc.Educ.Conf.* 35 (1954), 1-75.

Exposito breviter sensu dogmatis Immaculatae Conceptionis (subiectum, natura, fons, certitudo privilegii) necnon historia festi Immaculatae paucis enarrata, A diligenter examinat quidnam ANTONIUS PATAVINUS (p.14-23), prior Schola franciscana (23-48; ALEXANDER HALENSIS 26-36; JOANNIS DE RUPELLA, ODO RIGAUD, GUILELMUS DE MELITONA 36-48), BONAVENTURA (48-57), RAIMUNDUS LULL (57-62), GUILELMUS DE WARE (63-73) de quaestionibus Immaculatam Conceptionem spectantibus senserint et quomodo ad veram doctrinam elaborandam contribuerint. Non ergo tantummodo determinat utrum memorati auctores piam sententiam docuerint necque, sed probe perpendit quomodo eorum disputationes de peccato originali, concupiscentia, iustitia originali, fomite peccati, natura et persona, sanctificationis momento, necessitate redemptionis possibilitate et decentia praeservationis opinionem SCOTI efficaciter praeparaverint. Post conclusionem (73-75) resumitur disputatio cuius haec prolusio, die 16 aug. 1954 in congressu annuo Franciscan Educational Conference habita ansam praebuit (75-78). S. ST. A.

862. - FRANCISCO LEITE DE FARIA DE GUIMARÃES, O.F.M.Cap., *L'opinion d'Henri de Gand sur la Conception de la Ste. Vierge*, in *Mar.* 16 (1954) 290-316.

863. - Idem, *L'attitude des théologiens au sujet de la doctrine d'Henri de Gand sur la Conception de la Sainte Vierge*, in *Ét.Franc.* n.s. 5(1954) 133-152.

Festivitas Conceptionis B.M.V., quae in saec. XIII magis magisque propagabatur, ab illius aetatis theologis diversimode explicabatur.

A. prius in doctorum saec. XIII sensum inquirit, qui siquidem festi obiectum in sanctificatione post conceptionem vel in conceptione, non qua peccaminosa, sed qua vitae Mariae felici initio, reposuerunt. Utrique explicationis nisui Franciscales adnumerandi sunt. — HENRICUS GANDAVENSIS vero, affirmans Virginem post primum ipsius conceptionis instans sanctificatam fuisse, gratiam vero exsistere antequam operetur, festum ad gratiam, primo eius vitae instante iam aliquomodo exsistentem, refert. Eiusmodi sententia apud posteros, puta J.D. SCOTUM, plurimum viguit ad veram definitivamque explanationem mysterii reperiendam.

In elucubratione altera A. magna cum eruditione theologorum disceptationes circa Doctoris Solemnis sententiam sequitur. Uti patet,

inter scriptores examinatos multi Franciscales inveniuntur, quos hic singillatim enumerare nequimus.

HENRICI opinionis interpretatio erat duplicis generis, i.e. gratia et peccatum originale eodem tempore in Dei Genitrice inveniebantur, vel: Virgo post primum vitae instans quo peccatum contraxit, sanctificata fuit. Interpretationi priori, quae mentem Doctoris verisimilius perperam reddit, nonnisi FRANCISCUS DE MEYRONNES, O.Min., adhaesisse — et quidem in quodam sermone — videtur (p.146). Inter nostrates vero sequentes censuere opinionem secundam non in se contradictoriam esse: ROBERTUS COWTON, J.D. SCOTUS, PETRUS AUREOLI, JOANNES DE BASSOLIS, FRANCISCUS DE MARCHIA, GUILELMUS DE RUBIÓ. O. R.

864. - RIERA ESTARELLAS Antonio, T.O.R., *La doctrina inmaculista en los orígenes de nuestras lenguas romances*, in *Estud.Marian.* 16(1955) 245-284.

Vestigia et monumenta scripta inquiruntur professionis et defensionis doctrinae de Immaculata Conceptione in primordiis linguarum hispanicarum catalaunicae et castellanae saec. XIII-XV. E nostratibus, A. hos scriptores recenset et quandoque principaliores locos illorum operum excerpit: RAIMUNDUM LULL (plura opera necnon influxus in alios scriptores), FRANCISCUM EIXIMENIS, O.Min. († ca. 1409-1412) (*Terç del crestiá; Vita Christi*) et ELISABETH DE VILLENA, O.S.Cl. († 1490) (*Vita Christi*, e qua cap. I-II exscribuntur). I. V.

865. - ALEJANDRO DE VILLALMONTE, O.F.M.Cap., *Contribución de la teología franciscana al desarrollo del dogma de la Inmaculada: siglos XIII y XIV*, in *Salmant.* 1(1954) 688-721.

Consilium A. est accurate pervestigare et statuere quid theologi franciscales saec. XIII-XIV contulerint ad progressum doctrinae de Immaculata Conceptione, et quidem principiis et methodo Scholae franciscanae propriis. Tres periodos in hac expositione distinguit: 1) doctrina theologorum primaevae Scholae franciscalis et GUILELMI DE WARE; 2) sententia JOANNI DUNS SCOTO propria fuse exponitur, unde liquido apparent tum huius eximii doctoris ingeniosa difficultatum solutio tum suae mariologiae principium seu fundamentum, scil. ordinatio Mariae ad primatum absolutum Christi « Summi Operis Dei », quo principio Scholae sectatores problema Immaculatae Conceptionis facilius solvunt; 3) doctrina systematice dilucidatur theologorum franciscalium, qui ante medium saec. XIV, factum immunitatis originalis Mariae unanimiter iam propugnabant.

Aliqua etiam traduntur de nostratibus privilegii mariani propugnatoribus indefessis iam ante saec. XVI, in his commentariis: SERRATOSA Ramón, O. de M., *Síntesis de la historia concepcionista hasta el Concilio de Trento*, in *Estudios* 10 (1954) 463-498; PEDRO BAUTISTA DE PESQUERA, O.F.M.Cap., *La Inmaculada en su historia*, in *Reflejos* (León) 14(1954) n.14, 33-50; PUERTO Germán, C.M.F., *La Inmaculada: del Concilio de Basilea al de Trento*, in *Ilustr.Clero* 47(1954) 158-165. I. V.

866. - BASILIO DE RUBÍ, O.F.M.Cap. *La escuela franciscana de Barcelona y su intervención en los decretos inmaculistas de la Corona de Aragón (siglos XIII-XIV)*, in *Estud.Franc.* 57(1956) 363-405.

Studium generale barcinonense O.Min., post medium saec. XIII institutum, praecellentem occupat locum in dimicatione pro privilegio mariano Immaculatae Conceptionis, ut fuse copioseque A. huius dissertationis demonstrat. Explanata primum doctrina RAIMUNDI LULL de Immaculata Conceptione illiusque necessitude cum JOANNE DUNS SCOTO, ad actuositatem mariologicam Studii barcinonensis enarrandam A. iam venit principalioresque magistros recenset. Theologi quorum sententias singillatim enodat, hi sunt: AUFREDUS GONTIER (GUNTER, † 1328), ANTONIUS ANDRÉS († ca. 1333), PETRUS ORIOL († 1322), GUILELMUS RUBIÓ († 1333), JOANNES BASSOLS (de BASSOLIS, † 1347) et PETRUS TOMÁS (PETRUS THOMAE, † ca. 1350).

Sodales huius Scholae devotionem marianam naviter promoverunt et propagaverunt, praesertim professionem publicam doctrinae de Immaculata Conceptione, quae variis decretis a regibus Aragoniae sancita fuit. Influxus Scholae barcinonensis validus etiam exstitit in controversias conciliorum Constantiae et Basileae.

De doctrina et cultu Immaculatae in vetere regno Aragoniae amplissimam instituit tractationem GUIX José María, *La Inmaculada y la Corona de Aragón en la baja Edad Media (siglos XIII-XV)*, in *Misc.Comillas* 22(1954) 193-326. Ad auctores O.Min. quod attinet, in doctrinam marianam A. inquirit RAIMUNDI LULL, PETRI THOMAE, JOANNIS BASSOLS, privilegii Immaculatae Conceptionis propugnatorum, et GUILELMI RUBIÓ, qui anceps in hac quaestione videtur; paternitatem operum *Libre de Benedicta tu* et *Liber de Immaculata Beatissimae Virginis Conceptione* RAIMUNDO LULL denegat. Inter litteratos linguae catalaunicae merito recolitur FRANCISCUS EIXIMENIS, O.Min., Immaculatae Conceptionis etiam eximius fautor. I. V.

867. - BRADY Ignatius, O.F.M., *The doctrine of the Immaculate Conception in the fourteenth century*, in *Second Franciscan National Marian Congres* (cf. *supra* n.819), 70-110.

Erudite describitur quomodo doctrina de Immaculata Conceptione saec. XIV sese expanderit post SCOTUM mortuum, et quidem primo intra Scholam franciscanam (p.70-101) penes praecipuum defensorem piae sententiae PETRUM AUREOLI, doctorem strenuum et invincibilem PETRUM THOMAE, qui primus scholasticorum fundamenta scripturistica et patristica Immaculatae Conceptionis adstruit, aliosque magistros oxonienses ac parisienses Ordinis (FRANCISCUM DE MEYRONNES, GUILELMUM RUBIÓ); deinde vero apud alias religiosas familias (Carmelitas, Augustinianos), Universitatem Parisiensem ac in Hispania (101-110).

Haec dissertatio quam A. exhibuit II Congressui mariano-franciscali Americae (cf. *Coll.Franc.* 25[1955] 217) etiam prodiit in *Franc.Stud.* 15(1955) 175-202, quodammodo tamen abbreviata et contracta: *The development of the doctrine on the Immaculate Conception in the fourteenth century after Aureoli.* S. ST. A.

868. - POMPEI Alfonso, O.F.M.Conv., *L'Immacolata Concezione e i teologi francescani del sec. XIV*, in *Virgo Immaculata* VII/1 (cf. *supra* n.812), 241-272.

Doctrina JOANNIS DUNS SCOTI de Immaculata Conceptione breviter exposita, huius sententiae professio et progressus apud alios auctores franciscales saec. XIV accurate inquiruntur, imprimis apud PETRUM AUREOLI, qui non secus ac SCOTUS, coexsistentiam, immo et libertatem utriusque opinionis defendit, quin hoc significet dubium, sed veram sub-

tilitatem theologicam. Influxus AUREOLI detegitur in theologis hispanis O.Min. BERNARDO DE DEO (fl. 1318), PETRO THOMAE († ca. 1350) et JOANNE VIDAL seu VITALIS († p. 1395). Hi omnes, una cum HUGONE DE NOVO CASTRO et FRANCISCO DE MEYRONNES aliisque quorum nomina recoluntur, « opinionem Minorum » firmarunt eiusque triumphum induxerunt in Universitates Parisiensem, Oxoniensem, Tolosanam et Barcinonensem. I. V.

869. - EMMEN Aquilin, O.F.M., *Heinrich von Langenstein und die Diskussion über die Empfängnis Mariens. Seine Stellungnahme - Änderung seiner Ansicht - Einfluß,* in *Theologie in Geschichte und Gegenwart,* München 1957, (cf. *supra* n.726), 625-650.

HENRICUS HEIMBUCHE DE LANGENSTEIN, alias H. AB HASSIA maior († 1397), Universitatis Vindobonensis professor, brevi temporis spatio ab Immaculatae Conceptionis adversario in eiusdem assertorem moderatum mutatus est. A. idem comprobat duobus ipsius scriptis: *Contra deceptationes fratrum mendicantium de Conceptione B. Mariae* (ed. v.g. Mediolani 1480), necnon eiusdem Sermone *Aedificavit* (*Clm 14658,* f.113*v*-130*r*). In utraque expositione honorem S. BERNARDI CLAREVALLENSIS contra FRANCISCUM DE MEYRONNES et GUILELMUM DE WARE vindicat simulque utriusque partis excessus condemnat. O. R.

870. - ELDAROV Giorgio, O.F.M.Conv., *La dottrina dell'Immacolata nei maestri francescani e nei teologi palamiti dei secoli XIV-XV,* in *Virgo Immaculata* IV, Romae 1955, 185-195.

Affinitatis indicia inter theologos palamitas saec. XIV-XV et magnos magistros franciscales in doctrina de Immaculata Conceptione, a studiosis de theologia orientali iam detecta, A. penitius perscrutari aggreditur. Quo proposito doctrinam JOANNIS DUNS SCOTI, PETRI AUREOLI, FRANCISCI DE MEYRONNES et JOANNIS VIDAL confert cum sententiis prolatis a Gregorio PALAMA († 1359), THEOPHANO NICAENO († 1381), Nicolao CABASILA († p. 1396) et Georgio SCHOLARIOS († p 1476). Congruentia illa invenitur non tantum in affirmatione privilegii Immaculatae Conceptionis, sed et in argumentis S. Scripturae et rationis theologicae, dum in solutione difficultatum adest verus abyssus speculativus inter magistros nostros et palamitas. Cf. *ibidem,* p.170-184. I. V.

871. - BARTOLINI Alessandra, *Il voto in difesa dell'Immacolata Concezione,* in *Eidos.* Revista de la Institución Teresiana, 1954, n.10, 55-90.

Sicut desumimus e *Bibl.Hisp.* 14(1956) 150, n.66. 492, A. disserit de publicis fidei expressionibus in favorem Immaculatae Conceptionis B.M.V. plura saecula ante eiusdem dogmaticam definitionem. Speciali modo A. votum ad istud privilegium defendendum considerat, quod Facultas theologica Universitatis Sorboniensis saec. XV emisit quodque per plures alias Universitates necnon regiones postea diffusum fuit. Praeter alia eiusmodi usus in Ordinibus religiosis luce collustratur. O. R.

872. - AMERI Hyacinthus, O.F.M., *Doctrina theologorum de Immaculata B.V. Mariae Conceptione tempore Concilii Basileensis.* (Bibliotheca Immaculatae Conceptionis. Textus et disquisitiones, 4). Romae, Academia Mariana Internationalis, 1954. 24 cm., XXIV-271 pp.

Cf. recensionem in *Coll.Franc.* 25(1955) 318-320.

873. - PARENT Édouard, O.F.M., *L'intervention de l'Église sous Sixte IV*, in *La Vierge Immaculée*, Montréal 1954 (cf. *supra* n.813), 153-178.

Priorum scriptorum pervestigationibus potissimum fultus, A. prima prolusionis parte exponit adiuncta motivaque historica SIXTI IV (1471-1484) bullae *Cum praecelsa* (1477); delibat scil. impugnationem privilegii marialis per V. BANDELLI, O.P., solemnem disputationem inter BANDELLI et Franciscum SANSONE (Nani de Brescia), O.F.M.Conv., necnon *Officium* in honorem Immaculatae a Leonardo NOGAROLA compositum. - Contra BANDELLI, qui iterum adversus praerogativam insurrexerat, Suminus Pontifex an. 1482 et 1483 bullam *Grave nimis* direxit, quam A. secunda sectione examinat. O. R.

874. - SERICOLI Cherubinus, O.F.M., *De praecipuis Sedis Apostolicae documentis in favorem Immaculatae B.M.V. Conceptionis editis*, in *Ant.* 29(1954) 373-408.

Mens et actuositas Sedis Apostolicae in proponenda, vindicanda atque extollenda veritate de Immaculata Conceptione saeculorum decursu, imprimis ex ipsis S. Sedis documentis probari debet. Quo consilio A. accurate recenset, ordine chronologico et synthetico, ea ecclesiastica documenta maioris momenti quae ad festi Immaculatae institutionem, commendationem ac praeceptivam impositionem necnon ad doctrinae de praeservatione Beatae Mariae a peccato originali comprobationem, defensionem et definitionem spectant. Unde triplex aetas distinguitur: 1) aetas praeliminaris interventus, quae SIXTI IV, O.F.M.Conv., pontificatum potissimum complectitur (1471-1484); 2) aetas lenti ac gradualis progressus, quae a pontificatu INNOCENTII VIII ad INNOCENTII X obitum se extendit (1484-1655); 3) aetas denique pleni et definitivi triumphi ab ALEXANDRI VII constitutionibus ad PII IX bullam *Ineffabilis Deus* (1655-1854) pertingit. Hic inde aliqua de actione Ordinis Seraphici in dimicatione pro privilegio mariano auctoritate apostolica firmando atque definiendo attinguntur.

Aliis in similibus lucubrationibus, data occasione, promerita Ordinis franciscalis in defensione Immaculatae Conceptionis, penes S. Sedem promovenda, commemorata invenimus, videlicet: LAURENTIN René, *L'action du Saint Siège par rapport au problème de l'Immaculée Conception*, in *Virgo Immaculata* II, Romae 1956, 1-98; LLORCA Bernardino, S.J., *La autoridad eclesiástica y el dogma de la Inmaculada Concepción*, in *Estud.Ecl.* 28(1954) 299-322; GUTIÉRREZ Constancio, S.J., *La bula « Sollicitudo » en favor de la Inmaculada y las gestiones para conseguirla (1659-1661)*, in *Virgo Immaculata* II, 153-173. I. V.

875. - SERICOLI Cherubinus, O.F.M., *Ordo franciscalis et Romanorum Pontificum acta de Immaculata B.M.V. Conceptione*, in *Virgo Immaculata* II, Romae 1956, 99-152.

Praecipua S. Sedis documenta in favorem privilegii Immaculatae Conceptionis colligens, A. solide pervestigat quorumnam istorum documentorum franciscales alumni fuerint sive destinatarii sive mediatores sive inspiratores. Exordiens a SIXTO IV, O.F.M.Conv., pontificia documenta ordine logico ac systematico percurrit quae de cultu Conceptionis agunt, et in altera sectione, quae doctrinam eiusdem Conceptionis Immaculatae respiciunt.

Ad documenta de cultu pertinent, quae pro erectione conventuum, ecclesiarum, provinciarum universi Ordinis franciscalis sub titulo atque invocatione Conceptionis Immaculatae sunt data, necnon ea quae confirmationem religiosorum Ordinum vel Congregationum vel confraternitatum Ordini Minorum subiectorum, indulgentiarum largitionem intuitu Conceptionis, approbationes festi, officii ac missae concedunt. In altera serie documentorum doctrinalium A. imprimis recenset atque explanat SIXTI IV constitutiones *Grave nimis* (1482, 1483), partesque recolit Franciscalium in aliarum constitutionum vel decretorum Pontificum subsequentium promulgatione. Tandem, de bulla *Ineffabilis* agens, sodalium vel supremorum Ordinis Seraphici moderatorum petitiones, labores in commissionibus praeparandis, vota consultorum et alia huiusmodi accurate commemorat. I. V.

876. - ROBICHAUD J. Armand, S.M., *The Immaculate Conception in the Magisterium of the Church before 1854*, in *Marian Stud.* 5(1954) 73-144.

Huius laudandae pervestigationis propositum est doctrinam ecclesiastici Magisterii circa festum ac mysterium Immaculatae Conceptionis determinare. Commentatio in triplicem dividitur partem: Summorum Pontificum sensus 1) usque ad SIXTUM IV († 1484) inclusive (82-103); 2) usque ad ALEXANDRUM VII († 1667: 103-122); 3) usque ad PIUM IX (122-141). Ad coronidis instar Civitatum Foederatarum Americae subsidium allatum paucis perstringitur (141-144).

Res franciscanas notavimus sequentibus in locis: JOANNES XXII († 1334: 91s); concilium Basiliense (93-95); SIXTUS IV (95-103); PIUS V († 1572: 110); SIXTUS V († 1590: 111); Antonius card. BARBERINI, O.F.M.Cap. (116); CLEMENS XI († 1721: 125s; cf. quoque *Lex.Cap.*, 807); CLEMENS XIII († 1769: 128); PIUS VI († 1799: 130); PIUS VII († 1823: 131). O. R.

877. - PIANA Celestino, O.F.M., *Una crisi spirituale di Feo Balcari per l'Immacolata Concezione e una lettera inedita di fr. Cherubino da Spoleto (1482)*, in *Arch.Franc.Hist.* 47(1954) 450-456.

Piissimus Feus BALCARI (1410-1484) carmen conscripserat in quo veritatem Immaculatae Conceptionis B.V. Mariae concinuerat. Dein, postremis suae vitae annis, lectione operum (vel etiam auditis sermonibus) Vincentii BANDELLI, O.P., implacabilis maculistae et tunc temporis (1481-1483) prioris conventus florentini S. Marci, timuit se contra rectam fidem scripsisse. Anxietate animi coactus, consilii petendi gratia, epistolam (nunc deperditam) misit ad CHERUBINUM DE SPOLETO, O. F.M.Obs. (1484), qui respondit nihil eidem timendum esse, eo quod nil contra fidem in eius carmine inveniretur, cum neque sacra Scriptura neque Ecclesia dixerint Mariam in peccato enatam esse. Epistola Cherubini fideliter hic exscribitur ex Firenze, *Bibl.Riccardiana, cod.1186*[3], f.169*v*-170*r*. M. A.

878. - BERARDINI Lorenzo, O.F.M.Conv., *L'Immacolata e il Sacro Convento*, in *S. Francesco Patrono d'Italia* 34(1954) 218-221.

Inter monumenta, quae Assisii apud basilicam Sacri Conventus asservantur, A. recenset originale bullae SIXTI IV *Cum praeexcelsa meritorum* (1476 febr. 28); tempore generalatus FRANCISCI SANSONIS (1475-1499) coepit Assisii celebrari officium peculiare de Immaculata Conceptione, quod incipit *Sicut lilium* una cum missa *Egredimini;* tandem ibidem asservatur scrinium, in quo deposita manent *vota* secreto elicita a cardinalibus, episcopis atque consultoribus pro definiendo dogmate Immaculatae Conceptionis. A. insuper probat quod, praesertim saec. XVI (v.g. die 17 dec. 1529), saepe sive in aulis sive in ipsamet ecclesia Sacri Conventus publicae disputationes academiae habitae sunt *De Immaculata Conceptione B. Mariae Virginis.* M. A.

879. - WEIJENBORG Reinoldus, O.F.M., *Doctrina de Immaculata Conceptione apud Joannem de Paltz, O.E.S.A., magistrum Lutheri novitii*, in *Virgo Immaculata* XIV, Romae 1957, 160-183.

JOANNES DE PALTZ, O.E.S.A. († 1511), qui, praeter varia munia in Ordine, officium lectoris in facultate theologica Erfurdiensi explevit, verbo et scripto Immaculatae Conceptionis privilegium diligenter apud fidelem populum evulgavit. Huius magistri doctrina, etsi scientifice non constructa, influxus patefacit franciscanos, tam in sententiis ex *Stimulo amoris* et ex sermonibus Joannis VIDAL, O.Min., depromptis, quam in schemate scotistico argumentationis. I. V.

880. - GUNTHERUS AB HORW, O.F.M.Cap., *Mariologia lutherana relate ad Scholam franciscanam in his quae spectant privilegium Immaculatae Conceptionis*, in *Regina Immaculata* (cf. *supra* n.815), 276-292.

A., qui eruditam de mariologia LUTHERI pervestigationem, proh dolor adhuc ineditam, peregit (*Das Marienbild Martin Luthers. Eine Untersuchung über das Zeugnis der Quellen*, Romae, Pont. Univ. Gregor., 1951/1952), hic in illius ad franciscanam Scholam nexum inquirit. - Prius doctrina LUTHERI de B.M.V. in genere ac de ipsius Immaculata Conceptione in specie exponitur (277-282). Tum themata theologiae praedilecta ac doctrina mariologica Philippi MELANCTHON in compendium rediguntur (284-286). Capite secundo dein habitudo Lutheranensium ad Franciscales et Franciscalium ad Novatores, speciatim ad quaestionem mariologicam quod attinet, enarratur (286-292). A., acerrimis nisibus non obstantibus, nonnisi pauca controversiarum vestigia quoad Immaculatae privilegium tuendum detexit.

Notetur subsidium a concionatoribus, uti Antonio BRUICH DE KÖNIGSTEIN et Nicolao FERBER DE HERBORN, utroque O.F.M.Obs., ad veram propugnandam doctrinam allatum. Nec momento caret, quod Conradus PELLIKAN, olim O.Min., iam placitis lutheranis adhaerens, Immaculatam Conceptionem tamen vindicat (291). LUTHERUS ipse ante an. 1522 idem privilegium, licet cunctanter, admisit, postea autem eidem apertissimis verbis infensus erat. - Etsiamsi influxus directus certaminis Novatorum in intemeratam B.M.V. conceptionem profundius proponendam vix animadvertatur, indirecte tamen eam haud parum foverunt, speciatim eo quod, obscurata peccati originalis notione, catholicos ad eamdem defendendam adstrinxere. O. R.

881. - GARCÍA José, O.F.M., *La Inmaculada y nuestros teólogos*, in *Liceo Franc.* 7(1954) 87-120.

Theologi hic recensiti, nempe PETRUS THOMAE, O.Min. († ca. 1350), Ludovicus de CARBAJAL († 1552), Joannes de OVANDO († ca. 1597), Ludovicus de MIRANDA († p. 1629), Lucas WADDING († 1657), Franciscus de HERRERA († ca. 1595) et Didacus de ESTELLA († 1578), e provincia Compostellana alumni, praecellentem obtinent locum in dimicatione pro Immaculata Conceptione. Operibus attente examinatis, illorum mens systematice adaperitur quoad solutionem difficultatum contra « piam sententiam » quam vocant, et quoad expositionem singulorum doctrinae necnon argumentorum, quibus hanc firmare student. Unanimes quando disserunt de praeservatione Virginis a peccato originali, non una eademque via ac ratio habetur quum sermonem instituunt de debito. I. V.

882. - BONNEFOY Jean-François, O.F.M., *Quand Séville fêtait la « Purísima », 1614-1617.* (Les Tracts Marials, nº 53 - Novembre 1954). Nicolet (Québec), Canada, Centre Marial Canadien, [1954]. 21 cm., 31 pp.

883. - BONNEFOY Juan-Fr., O.F.M., *Sevilla por la Inmaculada en 1614-1617. Principios de un decisivo movimiento teológico*, in *Arch.Ib. Amer.* s.II 15(1955) 7-33.

Historia enarratur motuum popularium pietatis erga Virginem Immaculatam qui an. 1614-1617 Hispali evenerunt, quique originem et permagnum impulsum dederunt fervori quo hispani theologi Immaculatam Conceptionem excolere ac dilucidare ceperunt.

Hae populi marianae manifestationes initium habuerunt occasione concionis cuiusdam fratris O.P. adversus piam doctrinam Immaculatae die 8 sept. 1613 prolatae. Hispalensis populus decorem Virginis Immaculatae ferventissime vindicare sategit publicis pietatis sollemniis, quae per totum annum 1614 protrahuntur. Anno vero 1615 hunc fervorem sustentavit ultroque accendit FRANCISCUS DE SANTIAGO, O.F.M.Obs., qui animum movit PHILIPPI III ad legationem mittendam ad PAULUM V, ut silentium adversariis sua auctoritate imponeret vel dogmaticam definitionem proclamaret. In his adiunctis Franciscus FRESNO, O.F.M. Obs., Toleti mense nov. eiusdem anni publicam defensionem theseos de exemptione B.V. a debito peccati annuntiavit, quae, apud toletanum tribunale Inquisitionis delata et deinceps ad Supremum Officium matritense translata, huius decreto *probabilis* declaratur (22 ian. 1616). Festivae sollemnitates in honorem Immaculatae Conceptionis Hispali culmen attigerunt festo 8 dec. 1617, quo die civitas hispalensis iuramentum sollemniter pronuntiavit de doctrina de Immaculata Conceptione defendenda propagandaque.

Altera lucubratio conversio est hispanica prioris, quibusdam adiunctis ab interprete SERAPHINO AB AUSEJO, O.F.M.Cap., amplioreque bibliographia in adnotationibus ditata. I. V.

884. - MELCHIOR A POBLADURA, O.F.M.Cap., *Petitiones Fr. Min. Capuccinorum ad Paulum V pro dogmatica definitione Immaculatae Conceptionis B.M. Virginis*, in *Regina Immaculata* (cf. *supra* n.815). 302-321.

Promovente Aula regia PHILIPPI III, Hispaniae regis, una cum studiorum Universitatibus, civitatibus atque ceteris religiosis Ordinibus, etiam moderatores provinciarum O.F.M.Cap. supplices litteras ad

PAULUM V miserunt, rogantes ut privilegium Immaculatae Virginis Conceptionis tandem definiretur. A. tres epistolas, quae solae usque nunc reperiri potuerunt, in lucem edit, scil.: 1) PAULI A CESENA, ministri generalis tunc in commissariatu Castellae sacram visitationem peragentis (25 iul. 1617); 2) moderatoris provinciae Catalauniae, cuius supplex libellus notatione temporis atque scribentis nomine caret; 3) ILLUMINATI A MESSINA, commissarii generalis prov. Castellae, cuius petitio probabiliter conscripta fuit mense iulio 1617; eius vero apographus asservatur Romae, *Bibl.Alessandrina, cod.96.P.2*, f.416*r*-420*r*. Argumenta vero pro obtinenda a S. Sede dogmatica piae sententiae definitione eadem sunt quae tunc temporis a viris doctis defendi solebant, scil.: « Consensus fidelium, auctoritas Ecclesiae, dignitas et excellentia Matris, decor atque honor Filii; neque desunt sacrae Scripturae loci, quos potius sensu allegorico quam litterali auctores interpretantur ». M. A.

885. - VAN DE WALLE Albertus, O.F.M., *Vier tractaten over de Onbevlekte Ontvangenis, ter gelegenheid van de discussie veroorzaakt door het decreet van 1644*, in *Franc.* 12/13(1957/58) 47-208.

Anno 1644 Romae divulgari cepit decretum quoddam Inquisitionis Generalis, a solo notario Antonio THOMASSENO signatum, statuens quod quando agebatur de titulo tribuendo *Immaculatae Conceptioni* Beatae Virginis, id nullo modo permitteretur, sed solum diceretur Conceptio *Immaculatae Virginis*. Hoc decretum, etsi numquam fuerit promulgatum seu intimatum, fuit tamen ab adversariis privilegii mariani exsecutum et magister S. Palatii facultatem cuiusvis operis imprimendi sub Immaculatae Conceptionis titulo deinceps negavit. Immo fratres O.P. duos libellos supplices dederunt Cardinalibus ad decretum firmiter defendendum. Contra quos libellos atque decretum plures scriptores franciscales insurrexerunt. Hac dissertatione abunde explicantur responsiones quas quatuor provinciae belgicae O.F.M.Rec., iussu JOANNIS DE NAPOLI tunc Ministri generalis, contra memorata scripta O.P. paraverunt (p.47-103). Deinde responsiones ipsae, hucusque ineditae, vulgantur (105-208).

Sunt quidem: 1) anonymi auctoris O.F.M.Rec., probabiliter provinciae Germaniae Inferioris socii, *Apologeticus marianus pro titulo Immaculatae Conceptionis Deiparae Virginis Mariae* (107-155); 2) *Ad duos libellos supplices responsio* fratris Pauli GUILLEBAULT, O.F.M.Rec. († 1669), pro provincia S. Andreae in Artesia; 3) *Responsio* fratris Mariani DE SMYTERE, O.F.M.Rec. († 1659), pro prov. S. Josephi in Comitatu Flandriae (193-204); 4) brevissima responsio *De titulo conceptionis immaculatae vel immaculatae Virginis Mariae* fratrum O.F.M.Rec. Matthiae HAUZEUR († 1676), Ambrosii PEUPLUS († 1658), Bonaventurae PERSAN, pro prov. Flandriae (205-208). S. ST. A.

886. - VÁZQUEZ Isaac, O.F.M., *Las negociaciones inmaculistas en la Curia Romana durante el reinado de Carlos II de España (1665-1700)*. Madrid, [San Francisco el Grande], 1957. 21 cm., 215 pp.

Recentiora scripta circa intemeratae B.M.V. conceptionis privilegium potius numero quam novis prominent notitiis. Quod tamen minime contigit in hac elucubratione, qua promerita enarrantur CAROLI II

Hispaniae regis (1665-1700) eiusque nuntiorum Romae operam navantium in obstaculis removendis privilegii mariani.

Inter regis legatos optime meritos recensetur Franciscus Díaz, O.F.M.Rec., qui Universitatis neapolitanae iusiurandum piae propugnandae opinionis vindicavit, censuras operi *Mística Ciudad de Dios* Mariae de Jesu ab Ágreda, O.Conc., inustas cohibuit, titulum *Immaculatae Conceptionis* necnon *Parvum Officium* in eiusdem honorem defendit (cf. *supra* n.885, *infra* n.1273). Commentatio permultis fulcitur documentis hucusque ignotis et ineditis. Quas notitias, cum librum ipsum minime inspicere potuerimus, desumpsimus a L. Ceyssens, O.F.M., in *Rev.Hist.Eccl.* 53(1958) 562s. O. R.

887. - Cambell Jacques, O.F.M., *L'Immaculée Conception chez les théologiens franciscains français des temps modernes*, in *Virgo Immaculata* VII/2 (cf. *supra* n.812), 99-165.

Aciem quamplurium theologorum gallicorum Seraphici Ordinis, qui a saec. XV de privilegio Immaculatae Conceptionis scriptis egerunt, recenset, illos iuxta duas aetates apte distribuens: 1) theologi ex Observantia (saec. XV et XVI) 14 enumerantur; 2) theologi vero pariter Observantes, Recollecti et Picputiani (seu ex T.O.R. gallicanae strictae Observantiae) saec. XVII et XVIII numerum 35 attingunt. Singulorum vita et scriptis adumbratis, in parte altera eorum doctrinam mariologicam systematice explanat quoad argumenta rationis theologicae, Sacrorum Librorum, SS. Patrum et doctorum, necnon partes recolit quas ipsi habuerunt in cultu mariali, praesertim in die festo Immaculatae promovendo atque propagando.

Ex illis 49 theologis iuvat hic afferre nomina principaliorum, nempe: ex O.F.M.Obs., Joannes-Gabriel Boyvin, Firminus Capitis, Franciscus Feuardent, Melchior Flavin, Claudius Frassen, Nicolaus Grandis, Mauritius Hylaret, Oliverius Maillard et Nicolaus Orvaux; ex O.F.M.Rec., Arturus du Monstier, Marcus Antonius Gravois, Joannes Maria Lécrivain et Cherubinus Ruppé. I. V.

888. - Macali Luigi, O.F.M.Conv., *La dottrina dell'Immacolata nei grandi scotisti O.F.M.Conv. dei secoli XVI-XIX*, in *Virgo Immaculata* VII/2 (cf. *supra* n.812), 44-98.

Quid contulerint eximiores magistri O.F.M.Conv. saec. XVI-XIX ad doctrinam scotisticam de Immaculata Conceptione firmandam atque evulgandam, in hoc amplissimo repertorio luculenter demonstratur, ubi praeter tot nomina, singulorum principaliora scripta mariana et doctrinae summarium accurate recensentur.

E saec. XVI septem theologi adducuntur, in quibus antistes Antonius Boniti de Cuccaro († 1510). - Ad magistros quod attinet saec. XVII, numerosiores quidem sunt, immo et ductores fuerunt theologiae scotisticae; quos A. in duas magnas sectiones distribuit, videlicet: *1*) qui cursus scholasticos in genere ediderunt (inter alios, Joannes Paulus Pallantieri [† ca. 1606], Philippus Fabbri seu Faber [† 1630], Mauritius Centini [† 1640], Gaspar Sghemma [† 1657], Franciscus Carrière de Apt [† 1665], Bonaventura Belluti de Catania [† 1676]; *2*) qui specificas monographias de Immaculata Conceptione typis ediderunt, nempe Matthaeus Ferchi (Ferkić) de Veglia († 1699) et Bonaventura Theuli de Velletri († 1670). - E saec. XVII recensentur Sebastianus Dupasquier († 1718), Gregorius Pius Milesi (Milišić) de Spalato (fl. 1754), Ignatius Como († 1775), Bonaventura Amedaeus de Cesare a Castrovillari († 1761), Laurentius Ganganelli (Clemens XIV, † 1774), Stephanus Chiesa (fl. 1726). - In saec. XIX eminent: Andreas Sgambati († 1805), Josephus Giacoboni (fl. 1825),

Joannes Bapt. TONINI († 1852), Angelus TRULLET († 1879), Angelus BIGONI († 1860), Philippus Maria ROSSI († 1872), Hyacinthus GUALERNI († 1863), Josephus a Copertino MILOŠEVIĆ († 1926) et Julius MARCHI (†1914). I. V.

889. - JULIEN-EYMARD D'ANGERS, O.F.M.Cap., *L'Immaculée Conception chez les écrivains capucins français du XVIIe siècle*, in *Franz.Stud.* 36(1954) 420-437.

890. - Idem, *La doctrine de l'Immaculée Conception chez les Capucins français du XVIIe siècle. Léandre de Dijon (1661), Zacharie de Lisieux (1662) et Louis-François d'Argentan (1680)*, in *Ét.Franc.* n.s. 5(1954) 153-182.

Duplici elucubratione A. subsidium a sodalibus capuccinis gallicis saec. XVII ad mysterium Immaculatae Conceptionis profundius indagandum exponendumque allatum considerat.

Commentationi priori opportune praemittitur elenchus bibliographicus scriptorum (420-422), deinde plures confratres generali perlustrantur obtutu, qui an. 1600-1660 rem praefatam quocumque modo tetigerunt (422-427); postea A. longius immoratur in examinando opere BALTHASSARIS DE RIEZ († 1678): *L'éminent privilège de la Très-Sainte Mère de Dieu qui l'a préservée du péché originel...*, Paris 1663 (427-432), demum plures mariologi, scriptores ascetici, concionatores mariani praesentantur, qui an. 1660-1700 opera vulgarunt (432-437).

Inter scriptores aevi ultimo loco definiti A. in altera disquisitione qui sequuntur elegit: LEANDRUM DE DIJON (154-163), ZACHARIAM DE LISIEUX (163-168), LUDOVICUM FRANCISCUM AB ARGENTAN (168-181). Istorum scriptorum opiniones fuse redduntur atque aeque perpenduntur. O. R.

891. - CARLO DA MILANO, O.F.M.Cap., *I cappuccini e l'Immacolata nei Manoscritti della biblioteca provincializia*, in *Maria Immacolata nella Provincia dei Frati Minori Cappuccini di Lombardia*, Milano 1955 (cf. *supra* n.824), 135-142.

892. - Idem, *Cappuccini lombardi del '600 e '700 che scrissero sull' Immacolata*, *ibid.*, 143-158.

Commentariolo priore A. prius introductionis instar significat quaedam manuscripta franciscalis originis, quae in bibliotheca coenobii O. F.M.Cap. de Monforte asservantur, v.g. *Sermones* B. BERNARDINI DE FELTRE, O.F.M.Obs., (cf. de editione ab A. curata *Bibliog.Franc.* VII, n.2124). - Deinde indicantur pauci codices scripta mariana sodalium capuccinorum exhibentes, v.g. BERNARDINI A GORLAGO († 1630).

Indagatione quae sequitur A. texit operum elenchum de Immaculata Conceptione agentium, quae capuccini mediolanenses saec. XVII et XVIII vulgaverunt. Absolutio perfecta minime intenditur. Illustrationis gratia A. opportune non semel textus scriptorum excerpsit.

En sodales quorum scripta mariana A. delibat: ALEXIUS SEGÀLA A SALÒ, MARCUS ANTONIUS GALIZIO A CARPENEDOLO — ipse inter ceteros omnino eminet († 1665: 145-152) —, FAUSTINUS GHIDONI A BRESCIA, IGNATIUS CARNAGO A CARNAGO, PETRUS ROTA A MARTINENGO, ANGELUS BONCARO A FRASCAROLO, THOMAS ACERBIS AB OLERA, TIMOTHEUS A BRESCIA, CAJETANUS M. MIGLIORINI A BERGAMO. O. R.

893. - GÖTZ Arnulf, O.F.M., *Die Immakulata und die Franziskaner auf bayerischem Boden (1625-1803)*, in *Franz.Stud.* 38(1956) 203-212, vel in *Virgo Immaculata* VII/3 (cf. *supra*, n.812), 124-139.

Cultu in regione bavarica erga B.M.V. fervente delibato, A. illustrat subsidium multiplex a sodalibus duarum provinciarum, Observantium siquidem et Reformatorum, allatum ad doctrinam Immaculatae Conceptionis dilucidandum et eiusdem venerationem diffundendam.

Innuitur solemnium disputationum usus ab AMBROSIO A GALBIATO, O.F.M.Ref. († 1639), olim introductus atque texitur elenchus elucubrationum de hoc privilegio ab utriusque provinciae alumnis typis mandatarum. Inter ipsos enituit praesertim Crescentius NIEBERLE, O.F.M.Obs. († 1770). - Postea A. concionatores luce eorum sermonum editorum examinat. Tum libellos ad devotionem Immaculatae fovendam vulgatos enumerat. Peculiari attentione dein digna sunt, quae de disceptationibus circa MARIAM A JESU DE ÁGREDA, O.Conc., ab Eusebio AMORT, C.S.A., suscitatis disserit. Hic tamen opportune indicari potuit H. LAIS, *Eusebius Amort u. seine Lehre über die Privatoffenbarungen. Ein historischer Beitrag zur Geschichte der Mystik,* Freiburg i. Br. 1941, specialiter p.17-27. - Peculiares celebrationes necnon Fraternitates in honorem Immaculatae enarrantur. Postremo devotio privata Fratrum perpenditur.
O. R.

894. - GALLUS Tiburtius, S.J., *Interpretatio mariologica Protoevangelii posttridentina usque ad definitionem dogmaticam Immaculatae Conceptionis.* Pars posterior: *Ab anno 1661 usque ad definitionem dogmaticam Immaculatae Conceptionis (1854).* Roma, Edizioni di Storia e Letteratura, 1954. 23 cm., XL-383 pp.

De indole huius Protoevangelii explanationis historia plura adnotata sunt, quando pars prior prodiit (cf. *Coll.Franc.* 25[1955] 183-185; pro hoc vol. *Schol.* 30[1955] 621, resp. *Mar.* 20[1958] 33*, n.573).

Notatu dignum est, quod in partis prioris supplemento (p.IX-XXXVIII) haud pauci scriptores antea omissi apparent. Nomina Franciscalium ibidem ac in toto volumine frequenter occurrentia, cuncta adducere nequimus. Citare liceat eos, quorum A. locum fusiorem vel cum quodam errore adducit: FRANCISCUS MACEDO A S. AUGUSTINO, O.F.M. *Disc.*, dein *Obs.* (p.XXXVIII et 31s); JOANNES ANTONIUS SESSA DE PALERMO, O.F.M.*Obs.* (1-9; †1714/1723; cf. *Dict.Théol.Cath.* XIV/2, 1988; similiter non ANTONIUS simpliciter; nomen etiam desideratur in conspectu sodalium Ordinum franciscalium p.328s); Guilelmus HERINCX, O.F.M.*Rec.* (28); MARCUS DE BÉRULLE, O.F.M.*Conv.* (33); HENRICUS DE BUKENTOP, O.F.M.*Rec.*, (96-98): SALVATOR MONTALBANI A SAMBUCA, O.F.M.Cap. († *1726*: 111s); HADRIANUS A NANCY, O.F.M.Cap. († *1745*: 114); *Marinus* PANGER, O.F.M.*Rec.* († *1733*: cf. *Virgo Immaculata* VII/3, 126: 116); Crescentius KRISPER, O.F.M.Ref. (134s; eius nomen desideratur in indicibus huius voluminis: 344*a*); Guilelmus SMITS, O.F.M.*Rec.* (145-155); Andreas SGAMBATI, O.F.M. Conv. († *1805*: 195); Petrus GUAL, O.F.M.*Obs.* (235-237); ALBERTUS KNOLL A BOZEN, O.F.M.*Cap.* (239s); Angelus PIANORI A BRISIGHELLA, O.F.M.Obs. (ep. Faventinus, † 1884: cf. *Arch.Franc.Hist* 6[1913] 198); ANTONIUS MARIA FANIA A RIGNANO, O.F.M. *Ref.* († *1880*: 264). - Nolumus negare A. sibi immanem assumpsisse laborem ac collectanea magni emolumenti compilasse, verumtamen profitendum est eiusmodi pervestigationes summa cum cura perficiendas esse, ne easdem consulentes unamquamque notitiam biographicam prius aliunde comprobare cogantur. Similiter conspectus ac indices ita disponuntur, ut eorum usus minime commodus ac expeditus evadat.
O. R.

895. - EMMEN Aquilinus, O.F.M., *De waarde van het dogma der Onbevlekte Ontvangenis voor de mariologie,* in *Werkgenootschap van katholieke theologen in Nederland. Jaarboek 1955. Voordrachten en discussies* (Hilversum 1955), p.145-164.

Quaenam lux ex dogmate Immaculatae Conceptionis eiusdemque historica evolutione irradietur in alias doctrinas mariologicas atque

christologicas (aspectum christologicum mariologiae, principia mariologiae, sanctitatem et assumptionem B. Virginis), hac dissertatione, penes Societatem theologorum catholicorum Neerlandiae an. 1955 lecta et disputata, docte periteque exponitur. Sententiae Scholae franciscanae saepissime apte adhibentur. S. St. A.

896. - Caggiano Aegidius, O.F.M., *De consonantia dogmatis Immaculatae Conceptionis cum aliis catholicis veritatibus,* in *Ant.* 29(1954) 409-438.

A., qui hic disserit de nexu Immaculatae Conceptionis 1) cum peccato originali a toto humano genere contracto necnon cum redemptione universali; 2) cum ceteris veritatibus marialibus, et quidem speciatim cum B.M.V. Maternitate, Virginitate Assumptioneque, non semel doctores nostros examinat, speciatim S. Bonaventuram et J.D. Scotum. O. R.

897. - Valentinus a Westende, O.F.M.Cap., *De relationibus inter Immaculatam Beatae Mariae Virginis Conceptionem et dona iustitiae originalis,* in *Regina Immaculata* (cf. *supra* n.815), 254-270; *Virgo Immaculata* IX, Romae 1957, 17-89.

Elucubratione concinna A. intendit « principiis Scholae franciscanae propriis doctrinam illustrare, quam magisterium Ecclesiae ... statuit de relationibus inter immaculatam conceptionem et dona iustitiae originalis, necnon opiniones liberae discussioni relictas ad mentem magistrorum eiusdem Scholae examini subicere » (254). Peculiari modo ad opera S. Bonaventurae, J.D. Scoti, S. Laurentii Brundusini se referens, A. prius doctrinam magisterii et opiniones liberas expandit (255-257); dein tradit notiones de peccato et iustitia originalibus, Doctori Subtili speciatim fultus (258-262); denique necessitudines inter Immaculatam Conceptionem et dona iustitiae originalis vigentes ostendit (262-270).

Huius pervestigationis cum solidae tum sobriae praecipuas affirmationes iuvat recolere: « Immaculata conceptio, secundum verba bullae *Ineffabilis,* significat praeservationem ab omni culpae originalis, et quidem culpae tantum » (262). « Fomitis concupiscentiae ligatio non fuit in B.V.M. donum iustitiae originalis, nec directe profluit ex immaculata conceptione qua tali; sed indirecte ex abundantia gratiae, quae in illo instante ei collata est » (264). « B.V.M. mortem subiit et dono immortalitatis caruit » (267). « Assumptio non videtur sequela directa et necessaria ex immaculata conceptione » (268). Quam doctrinam, uti A. expressis verbis monet, nullatenus utpote Scholae franciscanae propriam defendere intendit (270). O. R.

Immaculata Conceptio - debitum

898. - Bonnefoy Juan Fr., O.F.M., *La negación del « debitum peccati » en María. Síntesis histórica,* in *Verd.Vida* 12(1954) 103-171. [Extractum: ... Roma, P. Ateneo Antoniano, 1954. 24 cm., 71 pp.]

Conspectum historicum texens controversiae de negatione debiti peccati originalis in Beata Virgine, a primordiis quidem disceptationis usque ad definitionem dogmaticam an. 1854, has periodos distinguit: 1) Apparitio huius theoriae licet imperfecte seu impraecise saec. XIII

(ROBERTUS GROSSETESTE, PETRUS PASCHASIUS, O. de M., GUILELMUS DE WARE, O.Min.), quae dein a theologis, potissimum franciscanis saec. XIV-XV paulatim evolvitur; 2) thesis negativa debiti a Francisco FRESNO, O. F.M.Obs., Toleti an. 1615 publice proposita, quae a supremo Inquisitionis officio matritensi an. 1616 sententia probabilis reputata est; annus marialis (1615) in Baetica; disputationes franciscalium doctorum Compluti eodem anno; disceptatio hispalensis an. 1616; 3) controversiae progressus et vicissitudines ab an. 1617 ad 1749; doctrina S. ALFONSI DE' LIGUORI; 4) bulla *Ineffabilis* (1854), quae in suo contextu historico aeque diiudicata, aequivalentibus verbis negationem utcumque debiti sat clare proclamat.

Tamen huius bullae proclamatione theoria affirmativa debiti peccati sopita non est; illud adhuc incongrue defendunt, licet diverso modo, aliqui auctores hodierni, in quibus N. DEL PRADO, O.P. (eiusque confratres M. MARÍN-SOLÁ et C. FRIETHOFF), A. PLESSIS, S.M.M., X. LE BACHELET, S.J., G.M. ROSCHINI, O.S.M. Contra quos acrem refutationem instituit auctor noster hac in lucubratione: *Quelques théories modernes du « debitum peccati »*, in *Eph.Mariol.* 4(1954) 269-331. [Extractum: ... Extrait des « Ephemerides Mariologicae ». Rome, P. Ateneo Antoniano, 1954. 24,5 cm., 64 pp.].
I. V.

899. - ALEJANDRO DE VILLALMONTE, O.F.M.Cap., *La Inmaculada y el débito del pecado*, in *Verd.Vida* 12(1954) 49-101.

Vexatissimam quaestionem per saeculorum decursum de debito Mariae Virginis diserte copioseque dilucidans, primum historiam controversiae explanat in tres periodos distributam, nempe: a primordiis (GUILELMUS DE WARE et JOANNES DUNS SCOTUS) ad disputationes Compluti et Toleti an. 1615-1616 habitas; ab his disceptationibus ad proclamationem bullae *Ineffabilis*; tandem, ad haec usque tempora. Ut patet, plura nomina recoluntur theologorum franciscalium, qui pro negatione cuiuscumque debiti acriter decertarunt, licet non una eademque via ac ratione utentes. In parte altera traditionem Scholae franciscanae interpretari satagens, accuratam expositionem systematicam aggreditur solutionemque huius problematis proponit, hoc scil. statuendo: Maria utpote vi maternitatis divinae ad ordinem hypostaticum elevata uno eodemque decreto quo Christus praedestinatus fuit filius naturalis Dei, non ad ordinem supernaturalem pertinet filiorum Adami, ideoque eam contraxisse debitum peccati originalis omnino repugnat. Tandem de redemptione praeservativa Mariae sermonem instituit, quae intuitu meritorum Christi atque infusione gratiae a possibilitate contrahendi peccatum originale fuit singulariter praeservata.

Hanc interpretationem mentis Scholae franciscalis de exemptione Beatae Virginis a quocumque debito peccati, idem Auctor altius explanat et ultro perficit in altera elucubratione exclusive speculativa: *María Inmaculada exenta del débito del pecado original*, in *Regina Immaculata* (cf. *supra* n.815), 213-253; *Virgo Immaculata* XI, Romae 1957, 94-136. Praemisso principio ontologico mariologiae, i.e. praedestinatione Mariae quae cum Christo uno eodemque primo decreto in ordine hypostatico est constituta, vi huius transcendentiae omnino repugnat quod ipsa Virgo debitum contrahat peccati originalis, quod est proprium et exclusivum illorum qui in ordine Adami sunt constituti. Illud tamen redemptionis universalitatem minime excludere postremo capite luculenter demonstrat.

Tandem, inter hodiernos mariologos, Ordini franciscali extraneos, qui sententiam

franciscanam de exemptione Mariae a quocumque debito viriliter propugnant, placet hic recolere, prae alios, Joachimum Mariam ALONSO, C.M.F., qui mentem suam praesertim his in lucubrationibus luculenter exposuit: *De quolibet debito a B.M. Virgine prorsus excludendo.* (*Quaestio disputata*), in *Eph.Mariol.* 4(1954) 201-242; *El sentido teológico del débito en la Inmaculada*, in *Ilustr.Clero* 47(1954) 219-225; *El débito del pecado original en la Virgen. Reflexiones críticas*, in *Rev.Esp.Teol.* 15(1955) 67-95; *Num B. Virgo peccati debito fuerit obnoxia*, in *Eph.Mariol.* 5(1955) 33-46; *De recta methodo statuenda in quaestione de debito peccati in B.V. Maria.* (*Animadversiones criticae*), in *Virgo Immaculata* XI, Romae 1957, 414-455.

De hac quaestione de debito, olim acriter exagitata, sollemnis publica disputatio habita est diebus 29 et 30 oct. 1954 in Congressu Mariologico-mariano Romae, in qua partes sustinuerunt egregias sodales nostri. Relatio huius disceptationis legatur in *Virgo Immaculata* XI, 456-499. Consulere etiam expedit summarium et commentarios apud N. GARCÍA GARCÉS, C.M.F., *¿Debió tener la Santísima Virgen el pecado original?*, in *Eph.Mariol.* 5(1955) 95-110; J.M. DELGADO VARELA, O. de M., *Una célebre discusión acerca del débito del pecado original en la Virgen Santísima*, *ibid.* 191-209. Hic postremus A. mentem suam de exemptione Mariae a debito egregie explanavit in dissertatione: *La exclusión de todo débito a la luz de la razón teológica*, in *Virgo Immaculata* XI, 63-93. I. V.

900. - ALCÁNTARA Pedro de, O.F.M., *Las primeras elaboraciones de los conceptos de redención preservativa y débito del pecado*, in *Estud. Marian.* 16(1955) 101-133.

Ad quaestionem de Immaculata Conceptione, praesertim saec. XVII-XVIII agitatam, melius intelligendam, opportunum duxit sententias exponere priorum theologorum franciscalium, qui in theologiam conceptus introduxerunt redemptionis praeservativae et debiti. In parte prima, seu de fundamentis, conceptum redemptionis enodat iuxta S. THOMAM et JOANNEM DE RUPELLA, O.Min., ut clarius pateat status quaestionis ante JOANNIS DUNS SCOTI interventum; deinde mentem adaperit GUILELMI DE WARE et SCOTI circa redemptionem praeservativam. In parte altera obiectiones contra hanc redemptionem perpendit a JOANNE DE POLLIACO et JOANNE DE NAPOLI, O.P., prolatas. Tandem in parte tertia progressus conceptus redemptionis praeservativae discernit iuxta sententias PETRI AUREOLI, FRANCISCI DE MEYRONNES et pseudo-LULLI (1394), qui tamen aliquod debitum seu necessitatem contrahendi peccatum originale in B.V. Maria admittunt.

Has conceptus redemptionis praeservativae pervestigationes A. prosequitur, licet rem franciscanam directe iam non tangat, in lucubratione quae inscribitur: *La redención y el débito de María según Juan de Segovia y Juan de Torquemada* (*Concilio de Basilea*), in *Rev.Esp.Teol.* 16(1956) 3-51; de his theologis idem A. iam egerat in *Corredención, pecado y débito según los teólogos salmantinos*, in *Salmant.* 2(1955) 536-584. Ad JOANNEM DE SEGOVIA († 1458) quod attinet, utrum ipse Frater Minor fuerit annon, hanc quaestionem saepe agitatam negative solvit, examini subiciendo testamentum ipsius JOANNIS, Ottokar BONMANN, O.F.M., *De Testamento librorum Joannis de Segovia*, in *Ant.* 29(1954) 209-216. I. V.

901. - ALCÁNTARA Pedro de, O.F.M., *La redención preservativa y el débito remoto*, in *Salmant.* 1(1954) 301-342.

Origo et vicissitudines examinantur theoriae debiti remoti contrahendi peccatum originale a Beata Virgine vi generationis naturalis seu capitalitatis in Adamo, quod debitum excogitatum est ut condicio ne-

cessaria antecedens redemptionis praeservativae. Contra sententiam A. CATARINI, O.P., praeservationem ut exclusionem a pacto seu lege enodantis, fortiter pugnarunt, praeter alios claros theologos, sodales O.F.M.Obs. Antonius de CÓRDOBA († ca. 1578) et Joannes OVANDO († p. 1610), qui debitum potius personale in Beata Virgine, quia inclusa in lege seu pacto, agnoscebant. Celebre recolitur ac perpenditur decretum Supremi Inquisitionis Officii matritensis (1616) in favorem theseos franciscalium Toleti, qui debitum negabant, seu potius exemptionem a pacto, ut A. contra alios, praesertim J. Fr. BONNEFOY, sustinet. I. V.

902. - ALCÁNTARA Pedro de, O.F.M., *La redención y el débito de María. Siglos XVII-XVIII*, in *Verd.Vida* 12(1954) 1-48. 313-337. 445-480.

Conceptum redemptionis praeservativae, prout a theologis saec. XVII-XVIII, modo quidem vario, propugnatur, dilucidare aggressus, A. tractationem illorum sententiarum iuxta idem schema instituit, nempe: conceptum peccati originalis, debitum, redemptionem, debitum Mariae, redemptionem Mariae; iudiciumque fert theologicum de unoquoque auctore sub luce bullae *Ineffabilis*. Auctores vero hi sunt: AEGIDIUS A PRAESENTATIONE, O.E.S.A., Quirinus de SALAZAR, S.J., Silvester SAAVEDRA, O. de M., FRANCISCUS A CRUCE, O.P., Aug. BERNAL, S.J., Philippus ARANDA, S.J., DOMINICUS A S. TERESIA, O.C.D., SALVATOR MONTALBANO A SAMBUCA, O.F.M.Cap. (de quo p.445-478).

Haud pauca hic illic obiter traduntur de theologis franciscanis hispanicis, pro exemptione Beatae Virginis a quocumque debito saec. XVII decertantibus, in his dissertationibus quae historiam narrant disceptationum de debito: ENRIQUE DEL SAGRADO CORAZÓN, O.C.D., *La Inmaculada en la tradición teológica española: la sentencia sobre el debitum peccati, 1595-1600*, in *Cienc.Tom.* 81(1954) 513-594; CASADO Ovidio, C.M.F., *La Inmaculada Concepción y su problemática lapsaria en la mariología española de 1600 a 1655. (Estudio de teología positiva)*, in *Eph.Mariol.* 7(1957) 5-96, vel in extractu dissertationis ad Lauream in facultate theologica Pont. Universitatis Gregorianae: *Mariología clásica española. I. La Inmaculada Concepción y su problemática teológica en la mariología española de 1600 a 1655*, Madrid 1957, 24,5 cm., 112 pp. I. V.

903. - ALCÁNTARA Pedro de, O.F.M., *La redención de María y los méritos de Cristo*, in *Estud.Franc.* 55(1954) 195-254.

Historice enucleare satagit quaestionem de redemptione Virginis Mariae sub aspectu obiectivo, et quidem in causa meritoria passionis Christi. Ad hoc eximiores theologos saec. XVII-XVIII seligit, quorum sententias accurate exponit quoad applicationem meritorum Christi secundum quod signorum unitatem vel pluralitatem admittant. Unde has theorias distinguit: molinistarum (praedestinatio Christi redemptoris in priore signo), thomistarum (praedestinatio Christi redemptoris post praevisum peccatum), scotistarum (praedestinatio Mariae ante peccatum ob praevisa Christi merita). Huius theoriae scotisticae repraesentantes adducit, licet inter se in aliquibus differant, Th. FRANCÉS DE URRUTIGOYTI, O.F.M.Obs., SALVATOREM MONTALBANO A SAMBUCA, O.F.M.Cap., et C. DEL MORAL, O.F.M.Obs. I. V.

904. - PRADA Benito, C.M.F., *La redención y el débito de María en la « Ineffabilis », en sus esquemas y en los votos de los teólogos,* in *Estud.Marian.* 17(1956) 501-551.

A. historice, exegetice et critice pervestigare aggreditur problema conciliationis inter immunitatem seu praeservationem Beatae Mariae Virginis a peccato originali et redemptionem. In parte prima dilucidat diversas solutiones pro hac conciliatione propositas ab eminentioribus theologis, et quidem a JOANNE DUNS SCOTO ad hos usque dies; e nostratibus recoluntur praeterea theologi franciscani Toleti, SALVATOR MONTALBANO A SAMBUCA, O.F.M.Cap., hodiernique antidebitistae. In parte altera A. conciliationem interpretatur iuxta doctrinam traditam in bulla *Ineffabilis* necnon in schematibus et in votis (ubi aliquid invenitur de nostratibus) circa immunitatem a peccato et redemptionem marianam, quae quidem redemptio — iuxta A. interpretationem, a quo nostrates longe discrepant — fuit praeservativa, sed expostulat necessario debitum peccati.

De hac quaestione conferantur etiam: APERRIBAY Bernardo, O.F.M., *La redención preservativa en la bula «Ineffabilis»,* in *Estud.Franc.* 55(1954) 73-97; ALFARO Juan, S.J., *La fórmula definitoria de la Inmaculada Concepción,* in *Virgo Immaculata* II, Romae 1956, 201-275. - Ad partes quod attinet a sodalibus franciscanis actas in praeparatione sive remota sive proxima dogmaticae definitionis Immaculatae Conceptionis, aliqua reperiuntur his in dissertationibus: IPARRAGUIRRE Ignacio, S.J., *Pareceres encontrados sobre la definibilidad de la Inmaculada Concepción,* in *Est.Ecl.* 28(1954) 603-624; CRISÓSTOMO DE PAMPLONA, O.F.M.Cap., *Elaboración de la definición dogmática de la Inmaculada Concepción,* in *Estud.Franc.* 57 (1956) 41-72, et, omissis documentis, in *Virgo Immaculata* II, 174-200. Lucubrationes historicae de actuositate Ordinis Seraphici decursu saeculorum pro illa definitione, infra in sectione IV recensebuntur. I. V.

905. - CRISÓSTOMO DE PAMPLONA, O.F.M.Cap., *La redención preservativa de María y el requisito esencial de la preservación,* in *Estud. Marian.* 15(1955) 153-167.

Demonstrare aggreditur: 1) factum redemptionis praeservativae Mariae, quae, iuxta doctrinam Scholae franciscanae et verba mentemque bullae *Ineffabilis,* a Christo praeservata fuit a peccato originali, ab Ipso redempta et quidem in quantum eam a peccato originali praeservavit; 2) requisitum essentiale huius praeservationis, scil. certitudinem incursus in peccatum *nisi* aliquis interveniret ad hoc impediendum; superfluam igitur putat doctrinam de debito. I. V.

906. - BONNEFOY Jean-Fr., O.F.M., *Marie préservée de toute tache du péché originel,* in *L'Immaculée Conception.* Compte-rendu in extenso. Lyon, Congrès Marials Nationaux, VIIe Congrès, 1954, 187-220. [Extractum: ... Rapport présenté au VIIme Congrès Marial National, Lyon 1954 (Saint-Rémy, Imp. A. Lacroix, s.a.). 22,5 cm., 32 pp.]

Privilegium Immaculatae Conceptionis explanans, A. de adspectu negativo, i.e. de praeservatione a peccato originali disserit. Nisus bulla *Ineffabilis Deus,* quae in suo contextu historico iuxta « piam opinionem » Scholae franciscanae diiudicanda est, argumentum sibi propositum triplici gressu enodat: 1) Virgo Maria praeservata fuit ab omni ori-

ginalis peccati labe, ergo et ab omni debito peccati quod vocant; 2) fundamentum privilegii, seu prioritas praedestinationis et primatus cum Christo; 3) modus praeservationis: a primo instante conceptionis et intuitu quidem meritorum Christi Salvatoris generis humani. I. V.

907. - BONNEFOY Jean-Fr., O.F.M., *Marie indemne de toute tache du péché originel*, in *Virgo Immaculata* XI, Romae 1957, 1-62.

Cum iuxta dogmaticam definitionem Maria ab omni labe culpae originalis praeservata immunis fuerit, hic quaeritur de qua labe agatur, nempe an de infectione carnis aut de debito contrahendi peccatum originale. In binis sectionibus A. accurate perscrutatur sententias quae tenent vel infectionem carnis vel debitum peccati, contra quas, ex alia parte, testimonia affert eorum (ut patet, praesertim ex Schola scotistica) qui has labes omnino negarunt. Deinde de singulis his quaestionibus verba et mentem magisterii ecclesiastici sive ordinarii sive solemnis in suo contextu proximo et remoto perpendens, concludit non tantum infectionem carnis sed et omne debitum peccati in Virgine Maria absolute esse negandum. I. V.

908. - BARIL Hippolyte, O.F.M., *La préservation de la tache originelle en Marie*, in *La Vierge Immaculée*, Montréal 1954 (cf. *supra* n.813), 201-227.

In essentiam ac proprietates praeservationis B.M.V. inquirens, A. pluries doctrinas Franciscalium recolit, praesertim exemptionem a debito ac primatum Christi eiusque Matris. O. R.

909. - DIEKHANS Marianus, O.F.M., *Die Mutter Gottes und das Debitum peccati originalis*, in *Franz.Stud.* 38(1956), 399-403.

910. - Idem, *O « Debitum Peccati Originalis » em Maria Santíssima*, in *Rev.Ecl.Bras.* 17(1957) 331-340.

A. suscipit hoc commentario, postea in lusitanum sermonem verso, quaestionem vexatissimam denuo examinare. In solutionis suo tentamine procedit tam a definitione peccati originalis, duplici elemento constituti (defectus gratiae et doni integritatis), necnon a sententia scotistica absolutae praedestinationis B.M.V. insimul cum eiusdem Filio.

Pro Dei Genitrice purissima independenter ab Adae lapsu gratia praefinita fuit, quam eidem Redemptor plenitudinis gradu in Cruce promeruit, quin tamen ullo modo pro ea expiaverit. Donum integritatis Virgini quidem de iure spectavit, attamen in ordine exsecutionis corpus eidem derivatum est a parentibus imparibus sibi donum integritatis, gratiae infusionem appellans, tribuere. *Debitum* ad mentem A. in quodam titulo ad concupiscentiam contrahendam consistit, a qua tamen divinitus praeservata fuit. O. R.

911. - ALCÁNTARA MARTÍNEZ Pedro de, O.F.M., *La redención preservativa de María*, in *Eph.Mariol.* 4(1954) 243-267.

Doctrinam catholicam redemptionis praeservativae Virginis Immaculatae enucleare indendit, imprimis ex magisterio Ecclesiae; deinde hunc conceptum altius dilucidat sub aspectu tum obiectivo (merita

passionis Christi) tum subiectivo (infusio gratiae), copioseque disserit de debito necnon de actione praeservante gratiae, quae illam praeservationem efficit. Scholae scotisticae principiis et menti ad amussim adhaerens, A. concludere cogitur ex meritis passionis Christi gratiam Mariae concessam fuisse non quidem in Adamo, sed in ipso Christo, quia ad eundem ordinem Filii elevata est ut alma socia Mediatoris.

Similem sententiam explanat et complet alia in lucubratione: *La redención de la Santísima Virgen*, in *Virgo Immaculata* IX, Romae 1957, 16-41, ubi demonstrat Virginem Mariam, etsi omni debito caruit peccati originalis, tamen omnino a Christo redempta fuit. Quae redemptio, prorsus specialis seu praeservativa dicenda, omnia elementa continet verae et propriae redemptionis; passio enim Christi Mariae gratiam concessit, quae eam et sanctificavit et a peccato praeservavit. I. V.

912. - BASILIO DE PINILLA, O.F.M.Cap., *La Virgen y el débito del pecado original*, in *Reflejos* (Léon) 14(1954) n.15, 7-35.

Clara expositio sententiae Scholae franciscanae circa exemptionem Virginis Mariae, in ordine hypostatico constitutae, a quocumque debito peccati originalis. I. V.

913. - HUG Pacific, O.F.M., *The modern challenge against the Franciscan tradition as having taught an Immaculate Conception incompatible with redemption*, in *Virgo Immaculata* XI, Romae 1957, 365-413.

A. accusationes perpendens aliquorum theologorum post an. 1854 (J.B. MALOU, D. PALMIERI, S.J., N. DEL PRADO, O.P., P. LUMBRERAS, O.P., F. MARÍN-SOLÁ, O.P., etc.), iuxta quos doctrina de Immaculata Conceptione, a Schola franciscana traditionaliter sustentata, non congrueret cum conceptu verae redemptionis, ille, praemissis principiis de momento utendi criticis textibus et de serena adiunctorum historicorum consideratione, Scholae scotisticae systematice exponit doctrinam de debito, ipsiusque SCOTI mentem accurate perscrutatur; unde liquido apparet illas accusationes ex seipsis penitus ruere.

Contra principaliores hodiernos theologos (J.Fr. BONNEFOY, O.F.M., P. de ALCÁNTARA, O.F.M., ALEXANDRUM A VILLALMONTE, O.F.M.Cap., et J.M. ALONSO, C.M.F.) exemptionem Beatae Virginis a quocumque debito propugnantes, criticas animadversiones haud quidem suaves movent hi ultimae horae debitistae: LLAMERA Marceliano, O.P., *El problema del débito y la redención preservativa de María*, in *Cienc.Tom.* 81(1954) 441-511; *Estud.Marian.* 15(1955) 169-223; SAURAS Emilio, O.P., *Contenido doctrinal del Misterio de la Inmaculada*, in *Cienc.Tom.* 81(1954) 363-419; *Estud. Marian.* 15(1955) 9-52. Conferantur etiam: ALDAMA A. de, S.J., *Boletín mariológico en torno a la redención preservativa*, in *Salmant.* 1(1954) 764-777; BASILIO DE SAN PABLO, C.P., *Impresiones de un independiente sobre la cuestión del débito*, in *Eph. Mariol.* 5(1955) 9-32. I. V.

Corredemptio - assumptio - regalitas aliaque privilegia

Vide etiam: n.790 corredemptio, regalitas; 766 primatus.

914. - DILLENSCHNEIDER Clemente, C.SS.R., *Maria Corredentrice. Il merito mediatore della nuova Eva nell' economia della Redenzione.* [Traduzione dal Francese di Don Aldo POGGI]. (Mater Dei. Collana Mariologica, 7). [Roma], Edizioni Paoline, [1955]. 21,5 cm., 396 pp.

Pervestigatio positivo-speculativa circa B.M.V. cooperationem immediatam ad opus obiectum redemptionis versionem immutatam constituit libri: *Marie au service de notre rédemption. Le mérite médiateur de la nouvelle Ève dans l'économie rédemptrice. Le fait et son explication théologique,* Haguenau 1947; cf. *Mar.* 17(1955) 560. Contra testimoniorum adductorum interpretationem insurrexit H. LENNERZ, S.J. (cf. *Bibliog.Franc.* VIII, n.495).

Ad idem thema dilucidandum, ampliato tamen prospectu, A. recenter rediit: *Marie dans l'économie de la création renouvelée,* Paris [1957]; opus quod inspicere minime potuimus; cf. *Eph.Théol.Lov.* 34(1958) 397s et *Eph.Mariol.* 8(1958) 503. Cum A. in elucubratione altera sententiam paulo mutatam proponat, sane dolendum est, quod versio ulteriorum disceptationum rationem non habet. - Inter nostrates sequentium sententia plus minusve fuse examinatur: BALTHASSARIS A RIEZ, O.F.M.Cap., S. BERNARDINI SENENSIS, S. BONAVENTURAE, Francisci VAN HONDEGHEM, O.F.M.Rec., HUBERTINI A CASALE, S. LAURENTII A BRUNDUSIO, Maximiliani LENGLEZ, O.F.M.Rec., NICOLAI A DIJON, O.F.M.Cap. - Loci respectivi in indicibus auctorum memoratorum commode reperiuntur. O. R.

915. - BALIĆ Karl, O.F.M., *Die Corredemptrixfrage innerhalb der franziskanischen Theologie,* in *Franz.Stud.* 39(1957) 218-287.

916. - Idem, *Die Corredemptrixfrage,* in *Mariologische Arbeitsgemeinschaft Deutscher Theologen. [Vierte Studientagung vom 27.-30. Dezember 1955],* [Königswinter 1956] 11-14.

Cf. rec. in *Coll.Franc.* 29(1959) 521-523 et *supra* n.791.

917. - WARD SCHNUR [OF MARYTOWN], O.F.M.Cap., *Mary, Co-Redemptrix. Franciscan teaching from St. Bonaventure to St. Lawrence of Brindisi,* in *Round Table Franc.Res.* 19(1954) 58-61.

918. - NATHAN FEHRING [OF SLINGER], O.F.M.Cap., *Franciscan theologians to the present, ibid.,* 61-67.

Postquam UDALRICUS A FENNIMORE, O.F.M.Cap., de doctrina circa B.M.V. cooperationem ad redemptionem obiectivam in genere disseruit (54-58), A. prius citatus sententiam S. BONAVENTURAE, J.D. SCOTI aliorumque Franciscalium rapide examinat. A. alter dein idem thema penes doctores franciscanos inde a S. LAURENTIO BRUNDUSINO usque ad nostra tempora tractat. O. R.

919. - PIJOÁN José, O.F.M., *La Mediación universal y la Corredención de María en la teología franciscana española de los siglos XVII y XVIII,* in *Verd.Vida* 14(1956) 443-456.

Etsi in saec. XVII-XVIII mariologi franciscales hispani doctrinam de Immaculata Conceptione quasi exclusive excoluerunt, haud desunt magni nominis theologi qui alias praerogativas mariales, quae hodie summum locum in mariologia obtinent, alte dilucidaverunt. Ad quae-

stiones de Beata Maria mediatrice universali et corredemptrice quod attinet, consulto tractationem instituerunt JOANNES DE CARTAGENA, Thomas FRANCÉS DE URRITIGOYTI et Carolus DEL MORAL, omnes ex O.F.M.Obs., in quorum doctrinas A. singillatim inquirit quoad utramque quaestionem, mediationis scil. et corredemptionis. I. V.

920. - *Die heilsgeschichtliche Stellvertretung der Menschheit durch Maria. Ehrengabe an die unbefleckt Empfangene von der Mariologischen Arbeitsgemeinschaft Deutscher Theologen dargereicht.* Herausgegeben von Carl FECKES. Paderborn, Verlag Schöningh, 1954. 23 cm., XI-395 pp.

Cf. recensionem in *Coll.Franc.* 26(1956) 208-209; ceteras, simulque conspectum omnium dissertationum volumine contentarum, in *Mar.* 20(1958) 260*s, n.5350.

921. - MÜLLER Marianus, O.F.M., *Maria unsere Stellvertreterin nach der franziskanischen Schule,* in *Die heilsgeschichtliche Stellvertretung der Menschheit durch Maria,* Paderborn 1954 (cf. *supra* n.920), 186-198.

A. propositum est munus sociale salutis B.M.V. ad mentem doctorum praecipuorum Scholae franciscanae aestimare. Sequentia illustrantur themata: locus prorsus praecellens Dei Genitricis in oeconomia salutis necnon in universo; eiusdem munus gratiarum Mediatricis ac Corredemptricis. Auctoritas invocatur praesertim S. BONAVENTURAE, J.D. SCOTI, S. BERNARDINI SENENSIS. O. R.

922. - TRABUCCO Agostino, *La « Donna ravvolta di sole » (Apoc. 12). L'interpretazione ecclesiologica degli esegeti cattolici dal 1563 alla prima metà del secolo XIX. — Maria e la Chiesa secondo gli esegeti cattolici dal 1563 alla prima metà del secolo XIX,* in *Mar.* 19(1957) 1-58. 289-334.

Inter nostrates, qui *Apoc.* 12 interpretationem ecclesiologicam proposuerunt inde ab an. 1563 usque ad definitionem Immaculatae Conceptionem, sequentes examinantur vel saltem breviter delibantur: ANTONIUS A S. MICHAELE, O.F.M.Rec. († 1650), Franciscus CARRIÈRE, O.F.M.Conv. († 1665), JACOBUS BORDES DE COUTANCES, O.F.M.Cap. († 1669), MARCUS DE BÉRULLE, O.F.M.Conv. († 1682), Cajetanus POTESTÀ, O.F.M.Obs. († 1738), Aloysius Adalbertus WAIBEL, olim O.F.M.Rec. († 1852).
Sententiam mariano-ecclesiologicam vero propugnaverunt Joannes DE LA HAYE, O.F.M.Ref., FRANCISCUS MICHELI A CECCANO, O.F.M.Cap. († 1781).

A. pervestigationem suam ad solos exegetas sensu stricto restrinxit et ab ea idcirco theologos et praedicatores, v.g. S. LAURENTIUM BRUNDUSINUM, excludit. Verumtamen A. procul dubio minime omnes Franciscales, qui *Apocalypsim* explanaverunt, adducit. Cf. B. CUNEO, O.F.M., *Biblical scholars in the Franciscan Order,* in *Franc.Educ.Conf.* 7(1925) 30-134. - Caput supra dictum prius historice indagavit DOMENICUS UNGER [OF HERNDON], O.F.M.Cap., *Did St. John see the Virgin Mary in glory?* in *Cath.Bibl.Quart.* 11(1949) 249-262; 12(1950) 75-83. 155-161. 292-300. 405-415. O. R.

923. - BELLOLI Luigi, *La teologia dell'Assunzione corporea di Maria SS. dalla definizione dommatica dell'Immacolata Concezione alla fine del secolo XIX*. Contributo alla storia del domma. (Analecta Gregoriana, 79). Romae, Apud Aedes Universitatis Gregorianae, 1956. 23 cm., XXVI-407 pp.

In hac dissertatione, forsitan nimis subdivisa, cui censores generatim debitas tribuerunt laudes, plurium Franciscalium opiniones plus minusve fuse examinantur. Conspectum operis cf. v.g. in *Civ.Catt.* 108/4 (1957) 301s; alias recensiones in *Mar.* 20(1958) p.110*, n.2192.

Praecipuorum theologorum nostrorum nomina sunt ista: R. BUSELLI, O.F.M. Obs. (14-35); LUDOVICUS A CASTELPLANIO, O.F.M.Obs., necnon MARCELLINUS A CIVEZZA, O.F.M. (225-226), ALBERTUS A BOLZANO, quem A. parum prudenter sub nomine baptismatis Josephus KNOLL adducit, GODEFRIDUS A GRAUN, GUNDISALVUS A REETH, HILARIUS PARISIENSIS, THOMAS A CHARMES († 1765), an. 1885 iterum editus, omnes O.F.M.Cap. (271-273. 273. 305. 307. 317s). O. R.

924. - *Echi e commenti della proclamazione del domma dell'Assunzione*. (Studia Mariana, cura Academiae Marianae Internationalis, 8). Roma, Academia Mariana Internationalis, 1954. 25,5 cm., XI-387 pp.

Cf. rec. in *Coll.Franc.* 25(1955) 432-434.

925. - LAMIRANDE Émilien, O.M.I., *Bibliographie sur la Royauté universelle de Marie*, in *La Royauté de l'Immaculée*, Ottawa 1957, 223-232.

926. - SERICOLI Cherubinus, O.F.M., *De Regalitate B.M. Virginis iuxta auctorum franciscalium doctrinam*, in *Ant.* 30(1955) 105-118. 221-244.

Occasionem festi liturgici B.M.V. Reginae, die 1 nov. 1954 a PIO XII promulgati, arripiens A. ad mentem excellentiorum theologorum franciscanorum inquirit: 1) in naturam regalitatis marianae (110-118); 2) in eiusdem fundamenta theologica (221-231); 3) in ipsius exercitium postquam Dei Genitrix cum corpore assumpta in caelis regnat, vel cum adhuc in terris degeret (231-242).

Ex uberrimo pervestigationis exitu haec A. verba citare iuvat: Doctrinae nostrorum cum litteris encyclicis PII XII consonantia viget « tum relate ad naturam regalitatis marianae quae pariter intellegitur modo temperato atque analogico et assumitur non in sensu solummodo improprio seu pro primatu dignitatis et excellentiae, sed etiam in sensu proprio seu pro efficaci aliquo influxu atque dominio, utique spiritualis dumtaxat ordinis, in omnes creaturas; tum relate ad traditionalia fundamenta muneris Mariae regalis, quae itidem iuxta principium consortii in divina maternitate et in corredemptione reponuntur; tum relate ad exercitium marianae regalitatis in caelis, quod eodem modo fieri concipitur et per efficacem impetrationem ad Deum et materna cum liberalitate erga subditos » (242s). - Scholae franciscanae praesertim propria est doctrina de universali Mariae cum Filio primatu, qui regalitati ipsius novum confert splendorem.

Scriptores vero, quorum opera A. examinavit, sunt praesertim: S. ANTONIUS PATAVINUS, S. BONAVENTURA, CONRADUS DE SAXONIA, HUBERTINUS DE CASALI, BARTHOLOMAEUS DE PISA, S. BERNARDINUS SENENSIS, et inter Observantes: PELBARTUS DE TEMESVÁR, BERNARDINUS DE' BUSTIS, THOMAS FRANCÉS DE URRITIGOYTI, FRANCISCUS MACEDO A S. AUGUSTINO, CAROLUS DEL MORAL, Angelus VOLPI, O.F.M.Conv., S. LAURENTIUS BRUNDUSINUS, O.F.M.Cap. O. R.

927. - FIRMIN SCHMIDT [OF CATHARINE], O.F.M.Cap., *Mary's universal Queenship in Franciscan theologians*, in *Regina Immaculata* (cf. *supra* n.815) 84-106; *Virgo Immaculata* XII, Romae 1956, 85-111.

Universalis regalitatis privilegium marianum egregios habuit propugnatores in Ordine Seraphico. Hoc luculenter A. probat tam ex mente et scriptis S. FRANCISCI quam ex sententiis quas protulerunt S. ANTONIUS PATAVINUS, S. BONAVENTURA, CONRADUS DE SAXONIA, JOANNES DUNS SCOTUS, S. BERNARDINUS SENENSIS et S. LAURENTIUS BRUNDUSINUS, qui, prae ceteris auctoribus franciscanis, illam praerogativam explicite proclamaverunt et efficaciter promoverunt. I. V.

928. - FIRMIN SCHMIDT [OF CATHARINE], O.F.M., *Maria, Queen of the Friars Minor*, in *Franc.Educ.Conf.* 35(1954) 493-518.

929. - Idem, *Regina Ordinis Minorum*, in *Mary in the Franciscan Order*, St. Bonaventure, N.Y. 1955, 128-152.

A. in sensum theologicum festi Reginae Ordinis Minorum a PIO XII universis familiis franciscanis an. 1949 concessi inquirit.

Notionibus generalibus circa Reginae et Regalitatis marianae munus exhibitis, idem quoad Ordinem nostrum aestimat, et quidem prius S. FRANCISCI habitudinem erga B.M.V. enarrat, dein sententiam theologorum franciscalium magis insignium de eiusdem Regalitate enucleat. Examinantur inter alios: S. ANTONIUS PATAVINUS, S. BONAVENTURA, CONRADUS DE SAXONIA, J.D. SCOTUS, S. BERNARDINUS SENENSIS, S. LAURENTIUS BRUNDUSINUS. O. R.

930. - URIONABARRENECHEA Pedro María, O.F.M., *Fundamentos dogmáticos de la realeza misionera de María*, in *Misiones Franc.* 38(1954) 328-336.

931. - HERRÁN Laurentino, *La Realeza de María en la literatura de España*, in *Estud.Marian.* 17(1956) 205-260.

A. litteraturam hispanicam percurrit et eximiores poetas, scriptores soluto sermone, necnon scriptores de re ascetica et mystica recenset qui regalitatem Virginis Mariae celebrarunt vel consulto exposuerunt. E franciscanis recoluntur: RAIMUNDUS LULL, Franciscus EIXIMENIS, O. Min., Ambrosius MONTESINO, FRANCISCUS DE OSUNA, BERNARDINUS DE LAREDO, Didacus MURILLO, JOANNES AB ANGELIS, MELCHIOR DE CETINA (hi omnes ex O.F.M.Obs.), MARIA A JESU DE ÁGREDA, O.Conc., et ARCHANGELUS DE ALARCÓN A TORDESILLAS et MAURITIUS A BEGOÑA, O.F.M. Cap.

Ad poetas quod attinet regalitatem Mariae canentes, videatur etiam NAVARRO Santiago, C.M.F., *La Realeza de la Virgen en los poetas españoles*, in *Eph.Mariol.* 5(1955) 353-384; e nostratibus carmina exscribuntur ARCHANGELI DE ALARCÓN A TORDESILLAS et anonymi cuiusdam pariter capuccini (p.374). I. V.

932. - GÖSZMANN Maria Elisabeth, *Die Verkündigung an Maria im dogmatischen Verständnis des Mittelalters*. München, Max Hueber Verlag, 1957. 21,5 cm., 303 pp.

Cf. rec. in *Coll.Franc.* 29(1959) 525s necnon in *Mar.* 21(1959) 407-409.

933. - MARTINELLI Alessio, O.F.M., *Ancora sull'uso della ragione concesso alla B.V. Maria nel primo istante della sua esistenza,* in *Mar.* 17(1955) 473-526.

934. - Idem, *La B. Vergine vide in terra la divina essenza? Dottrina di Giulio Cesare Recupito, S.J. (1581-1647), ibid.* 19(1957) 417-489.

Pervestigationem priorem complens (*Bibliog.Franc.* IX, n.468), A. prima commentatione piae sententiae de usu rationis B.M.V. inde a primo vitae suae instante 72 novos assertores examinat, quorum nomina commode secundum eorum vitae saeculum disponuntur (485-498).

Uti patet, haud pauci Franciscales in elenchis istis occurrunt; quorum nomina tamen singulatim reddere nequimus. - Deinceps A. ad censuras, quibus G. PHILIPS (*Mar.* 15[1953] 483) necnon J. KAUP, O.F.M. (*Franz.Stud.* 34[1952] 431s) opus praefatum adnotavere, pacate respondet (498-517). Argumentum demum quibusdam affirmationibus systematice illustratur (517-524).

Occasione expositionis doctrinae J.C. RECUPITO, S.J., de doctrina, utrum Dei Genitrix in terra commorans iam divinam essentiam intuita sit, auctoritates ab ipso adductae accurato subiiciuntur examini; inter quos memorantur THOMAS GALLUS, O.S.B., et S. BONAVENTURA, S. BERNARDINUS SENENSIS, ROBERTUS GROSSETESTE, HUBERTINUS A CASALE, O. Min., Theodorus SMISING, O.F.M.Obs. († 1626).

Non nostrum esse ducimus sententiae propositae certitudinem aestimare. Iuvat tamen lectoribus iudicium satis severum famosi mariologi gallici R. LAURENTIN significare: « Les listes d'autorités qu'on réunit en faveur de pareilles théories peuvent être longues. Mais il s'agit essentiellement d'auteurs mineurs, récents et médiocres. Qu'ils aient pu entraîner dans leur sillage quelques personnages plus considérables, voire un saint canonisé, n'équilibre pas le reste » (*Vie Spir.* 101 [1959] 562*a*). O. R.

935. - HOLZER Oswald, O.F.M., *Mariens geistige Gestalt - Sedes sapientiae,* in [Carl FECKES], *Mariologische Arbeitsgemeinschaft deutscher Theologen.* [Vierte Studientagung vom 27.-30. Dezember 1955], [Königswinter 1956], 14-15.

Ed. refert quam brevissime de acroasi — quantum sciamus adhuc inedita — quam HOLZER in coeto praedicto (cf. *Coll.Franc.* 27[1957] 112 necnon W. HILLMANN, O.F.M., in *Wiss.Weish.* 19[1956] 145) pronuntiavit. Orator ibidem egit de quaestione acerrime discussa circa visionem beatam ac infusam B.V., dum adhuc in terris morabatur. Auctor in expositione se retulit praesertim ad opera J.D. SCOTI. O. R.

936. - CANAL José María, C.M.F., *Investigación sobre el matrimonio virginal de José y María en la Teología de los siglos XIV, XV y XVI,* in *Estud. Jos.* 8(1956) 39-78.

In inquisitione hac de matrimonio virginali S. Joseph praeter alios doctores Franciscalium, prout erudimur e *Bibl.Hisp.* 12(1954) 321*a*, sequentium exponitur doctrina theologica: J.D. SCOTI, S. BERNARDINI SENENSIS, BERNARDINI DE' BUSTIS, necnon exegesis NICOLAI DE LYRA. O. R.

937. - EGAN James M., O.P., *The doctrine of Mary's death during the Scholastic period*, in *Marian Stud.* 8(1957) 100-124.

A. in sententiam theologorum scholasticorum inde a saec. VIII circa mortem B.M.V. inquirit. In aetate Scholasticae mediae (p.106-124) delibatur, quid doctores exposuerint de tempore quo cadaver Virginis in tumulo remanserit, de facti mortis certitudine theologica, de rationibus ad factum stabiliendum, de mortis ad peccatum necessitudine, de genere mortis. Ut patet in hoc commentariolo plerique theologi franciscani memorantur. O. R.

Ecclesia - sacramenta

938. - GRABKA Gregory, O.F.M.Conv., *The mystical body of Christ in the Franciscan theological synthesis*, in *Franc.Educ.Conf.* 38(1957) 271-314.

Huius commentationis lectores inscriptione aliquatenus decipiuntur. Etiamsi nomina ALEXANDRI DE HALES, S. BONAVENTURAE, J.D. SCOTI aliorumque hic illic appareant et p.287-291 sententia de primatu Christi absoluto cum doctrina de Ecclesia conferatur, A. tamen pro maiore parte doctrinam communem de corpore mystico Christi ad mentem S. Pauli, S. AUGUSTINI, PII PP. XII proponit. O. R.

939. - MACCARRONE Michele, *« Potestas directa » e « potestas indirecta » nei teologi del XII e XIII secolo*, in *Miscellanea Historiae Pontificiae*, XVIII/50-57: *Sacerdozio e Regno da Gregorio VII a Bonifacio VIII*. Studi presentati alla sezione storica del congresso della Pontificia Università Gregoriana 13-17 ottobre 1953, Roma 1954, 27-47.

Sententiam theologorum saec. XII et XIII circa potestatem in rempublicam Summo Pontifici attributam examinans, A. sequentes Franciscales considerat: ALEXANDRUM DE HALES, ADAMUM DE MARSH, S. BONAVENTURAM, ROGERUM BACON, GILBERTUM DE TOURNAI, RICHARDUM DE MEDIAVILLA, PETRUM JOANNIS OLIVI. O. R.

940. - RONCAGLIA Martiniano, O.F.M., *Les Frères Mineurs et l'Église grecque orthodoxe au XIIIe siècle (1231-1274)*. (Biblioteca bio-bibliografica della Terra Santa e dell'Oriente francescano. Serie quarta: Studi, 2). Le Caire, Centre d'Études Orientales de la Custodie Franciscaine de Terre-Sainte, Shareh el-Bendaka 12, 1954. 27 cm., 285 pp., tab.

Hac continuatione pretiosae a H. GOLUBOVICH, O.F.M., quondam inchoatae collectionis non iam textus historiam Terrae Sanctae vel Orientis franciscani respicientes eduntur, sed pervestigationes proponuntur, qua actuositas Franciscalium in Oriente secundum determinatos adspectus et tempora opportune dilucidatur. Ita evenit sane, ut notitiae expositae prorsus novae non sint. Attamen pretium haud spernendum horum collectaneorum in eo sistit, quod commentationum in plerisque periodicis dispersarum affirmationes in unum colligunt atque in compendium revocant.

Volumine vero praesenti historia tentaminum Minoritarum saec. XIII ad unionem inter Ecclesiam Occidentis et Orientis denuo efficiendam enarratur. Capita singula in parte historica *Bibliog.Franc.* significabuntur atque describentur. Hic nonnisi sequentem anthologiam annuntiamus: *Appendice. Littérature théologique franciscaine « Contre les Grecs » (XIII*[e] *siècle)*, 183-267. Exhibentur siquidem textus partim iam vulgati partimque vero inediti quaestiones *Filioque* (185-241), panes azymos (242-244), primatum Romani Pontificis (245-267) attinentes.

Textus adducuntur ex operibus ALEXANDRI DE HALES, S. BONAVENTURAE, ODONIS RIGAUD, MATTHAEI AB ACQUASPARTA, J.D. SCOTI, ROGERI BACON, PETRI JOANNIS OLIVI, ROGERI MARSTON. O. R.

941. - LANDGRAF Artur Michael, *Dogmengeschichte der Frühscholastik.* Dritter Teil: *Die Lehre von den Sakramenten,* Band I-II. Regensburg, Verlag Friedrich Pustet, 1954/55. 24 cm., 360, 331 pp.

Cf. recensionem in *Coll.Franc.* 25(1955) 428-30.

942. - LATKO Ernest, O.F.M., *A cursory survey of the Franciscan contribution to sacramental theology,* in *Franc.Educ.Conf.* 38(1957) 181-245.

A. hic magistrorum Scholae franciscanae primaevae doctrinam de re sacramentaria generali conspectu comprehendit, innixus potissimum elucubrationibus scriptorum recentiorum, praesertim vero D. VAN DEN EYNDE, O.F.M.

Capite primo Sacramentorum definitiones inde ab HUGONE A S. VICTORE usque ad J.D. SCOTUM examinantur. Subsidium ab ALEXANDRO DE HALES allatum merito extollitur. - Capite secundo effectus seu causa finalis Sacramentorum explicantur, et quidem quod tam gratiam sacramentalem quam ipsum characterem spectat. (Circa ultimum cf. nunc J. GALOT, S.J., n.943). - Commentariolo tertio Sacramentorum causa efficiens seu institutio necnon genus causalitatis in gratia producenda definiuntur. Quo in loco quoad partem primam opiniones GUILELMI DE MELITONA in *Summa Halesiana*, S. BONAVENTURAE, Doctoris Subtilis, D. VAN DEN EYNDE (in *Ant.* 27[1952] 3-10) aestimantur. Quod partem alteram attinet praeter iam memoratos etiam sensus RICHARDI DE MEDIAVILLA et GUILELMI DE WARE aperitur. - Caput ultimum circa causae materialis et formalis Sacramentorum determinationem, et quidem inde a Scholastica priore usque ad Subtilem, versatur. - Quae synopsis historico-doctrinalis procul dubio haud parum utilis est ad campum vastissimum veloci gressu percurrendum. O. R.

943. - GALOT Jean, *La nature du caractère sacramental. Étude de Théologie médiévale.* Dissertatio ad Lauream in Facultate Theologica Pontificiae Universitatis Gregorianae. Gembloux 1957. 21,5 cm., 242 pp.; vel: (Museum Lessianum, 52). [Bruges], Desclée de Brouwer, [1957].

En pervestigatio egregia, omnibus praecedentibus completior ac subtilior de characteris sacramentorum Baptismi, Confirmationis, Ordinis natura. Capite primo signaculi sacramentalis aestimationes adducuntur: S. Scripturae, SS. Patrum, aetatis praescholasticae, tempore siquidem priusquam quaestio de intima eius natura expresse poneretur (22-62). Commentariolo qui sequitur definitiones inde a GUILELMO DE AUXERRE usque ad primum S. ALBERTI M. opus proponuntur (63-146). Hac in parte momentum omnino praecellens ALEXANDRI DE HALES, ut par est, in lucem profertur (94-115. 121-128). Caput tertium complectitur tempus inde a S. ALBERTO ad S. THOMAM inclusive (147-197). Ibidem

doctrina S. BONAVENTURAE insimul cum illa S. ALBERTI enucleatur (147-171). Capite quarto celerius doctrina theologorum temporis subsequentis usque ad Concilium Tridentinum examinatur (198-224). Opinionum diversitas ac progressio conspectu concinno ad instar epilogi exhibetur (225-231). Cum opus describendum plerisque codicibus ineditis innitatur, A. opportune indices manuscriptorum texuit; praeterea adiunxit indices nominum (232-234. 235-238).

Praeter PETRUM JOANNIS OLIVI (200-207) necnon J.D. SCOTUM (207-213) nostratum sequentes adhuc breviter tractantur: ALEXANDER AB ALEXANDRIA, ANTONIUS ANDREAS AB ARAGÓN, FRANCISCUS DE MEYRONNES, FRANCISCUS TOTI DE PERUSIA, GERALDUS ODONIS DE CHÂTEAUROUX, GUALTERUS DE CHATTON, GUILELMUS DE ALNWICH, GUILELMUS DE MELITONA, GUILELMUS DE OCKHAM, GUILELMUS DE RUBIÓ, GUILELMUS DE WARE, HUGO DE NOVO CASTRO, JOANNES DE BASSOLIS, JOANNES DE ERFURT, JOANNES DE RUPELLA, MATTHAEUS AB ACQUASPARTA, ODO DE ROSNY, PETRUS AB AQUILA, PETRUS AUREOLI, RAIMUNDUS LULLUS, RICHARDUS DE MEDIAVILLA, ROBERTUS DE COWTON, VITALIS DE FURNO. - Eiusmodi opera sane usu multum faciliora evaderent, si singulis doctoribus sigla respectivi Ordinis religiosi apponerentur.

Miramur, quod A. quaestionem *De caractere* (*cod.Vat.lat.4263* ac *Toulouse ville 737*) STEFANO DE POLINIACO tam fidenter attribuit, cum V. DOUCET, O.F.M., in *Arch. Franc.Hist.* 43(1950) 196-200, F. PELSTER, S.J., respondisset (121-128; cf. *Bibliog. Franc.* IX, 255s). Quod Doctorem Seraphicum spectat, notetur animadversio BONIFATII STRACK [A RAMSEN], O.F.M.Cap., *Christusleid im Christenleben*, Werl/Westf. 1960, 79 adn. 36 (cf. *Coll.Franc.* 31[1961] 108s). Pro doctrina Halensis cf. quoque pervestigationem L. HÖDL in *Münch.Theol.Zschr.* 7(1956) 297-299, et pro OLIVI illam J. KAUP, O.F.M., in *Theologie in Geschichte u. Gegenwart* (cf. *supra*, n.726), 807-824. Demum quod manuscripta Troyes, *Bibl.munic. 824* et *1862*, ODONI DE RIGAUD, O.Min. tributa (cf. p.234*b*) attinet, cf. etiam elucubrationem E. LIO, O.F.M., in *Franz.Stud.* 33 (1951) 385-420 (cf. *Bibliog.Franc.* X, n.1073). O. R.

944. - ARIMÓN Ginés, *El problema del bautismo de los niños infieles. Orientación escotista de la opinión de Fray Diego de Deza y Francisco Vitoria. Antecedentes doctrinales y circunstancias históricas*, in *Anal. S.Tarrac.* 30(1957) 203-232.

Quaestionem utrum pueri iudaeorum et aliorum infidelium sint invitis parentibus baptizandi A. examinat apud S. THOMAM aliosque post eum vigentes doctores scholasticos, deinde doctrinam Didaci DEZA, O.P., et Francisci VITORIA hac in re exponit.

Nostratum sententiae tractantur JOANNIS DUNS SCOTI, RICHARDI DE MEDIAVILLA, PETRI AUREOLI, ADAMI WOODHAM. Imprimis SCOTI opiniones retinendae sunt cum fortissimam auctoritatem apud posteros constituant, etiam penes DEZA et VITORIA. Docet Subtilis parentes habere ius in filios dum sunt parvuli, ideoque nullam personam privatam posse parvulos a talibus auferre nec iuste baptizare. Putat tamen hanc rationem non concludere de principe cui in regimine tales sunt subditi. Nam in parvulo Deus habet maius ius dominii quam parentes; si quis autem habet regere rem publicam, magis debet, quantum in se est, cogere unumquemque subdi domino superiori quam inferiori, immo superiori contempto inferiore, quando inferior in tali dominio resistit superiori. Per consequens non solum licet sed debet princeps auferre parvulos a dominio parentum volentium eos educare contra cultum Dei (cf. *IV Sent.*, d.1, q.9). S. ST. A.

945. - FINKENZELLER Josef, *Die Lehre von den Sakramenten der Taufe und Buße nach Johannes Baptist Gonet, O.P.* (*1616-1681*). (Münchener Theologische Studien. II. Systematische Abteilung, 11). München, Karl Zink Verlag, 1956. 22,5 cm., XX-335 pp.

Cum J.B. GONET, O.P., contra Aquinatis adversarios — inter nostros speciatim J.D. SCOTI ac Nominalismi fautores — opus quod sequitur conscripserit *Clypeus theologiae thomisticae contra novos eius impugnatores* (6 voll., Parisiis 1875-1876), A. in hac dissertatione de illius circa baptismum paenitentiamque sententia plures nostratum crebro recolit. Cf. in indicibus: ALEXANDER DE HALES, S. BONAVENTURA, J.D. SCOTUS, FRANCISCUS DE MEYRONNES, RICHARDUS DE MEDIAVILLA, GUILELMUS DE OCKHAM, ANDREAS DE VEGA, O.F.M.Obs. De pervestigationis pretiis egit V. HEYNCK, O.F.M., in *Franz.Stud.* 38(1956) 235s.
O. R.

946. - LYNCH Kilian F., O.F.M., *The Sacrament of Confirmation in the Early-middle Scholastic Period.* Volume I: *Texts.* (Franciscan Institute Publications. Theology Series, 5). St. Bonaventure, N.Y., The Franciscan Institute - Louvain, Belgium, E. Nauwelaerts - Paderborn, Germany, F. Schöningh, 1957. 23 cm., LXXV-256 pp.

Cf. recensionem in *Coll.Franc.* 29(1959) 109-110.

947. - BRINKTRINE Johannes, *Zur Lehre der mittelalterlichen Theologen über die Konsekrationsform der Eucharistie,* in *Theol.Glaube* 45 (1955) 188-207. 260-275.

Ordine exponitur quidnam doctores praecipui scholastici (a PASCHASIO RADBERTO ad S. THOMAM) docuerint de formula conficiendi Ssmam Eucharistiam. Nostratum longius examinatur GUILELMUS DE MELITONA iuxta placita sua in quarta parte *Summae Halesianae* exscripta (p.263-268). Breviter quoque sententia BONAVENTURAE memoratur (268s). GUILELMUS clare praeparavit opinionem SCOTI, qui nuntium historicum verbis consecrationis praecedentem ad valide conficiendum sacramentum habet necessarium ut condicionem sine qua non. S. ST. A.

948. - GERA L., *Evolutio doctrinae eucharisticae a Thoma ad Joannem Duns Scotum.* (Dissertatio ad Lauream). Bonn 1957.

Cf. E. GUTWENGER, S.J., in *Lex.Theol.Kirche* ²I, 137.

949. - [LAMPEN, Willibrord, O.F.M.], *Panis Angelicus. Bloemlezing uit de wereldliteratuur ter ere van het Heilig Sacrament.* Samengesteld door Willibrord LAMPEN, O.F.M. Tielt/Den Haag, Lannoo, [1955]. 25 cm., XXXV-237 pp.

Hoc libro colliguntur pulchriores celebrioresque loci a primaevis christianis temporibus usque aetatem nostram de Ssma Eucharistia conscripti. Ex nostratibus proponuntur excerpta scripta S. FRANCISCI, BONAVENTURAE, Joannis BRUGMAN, O.F.M.Obs., et carmen quoddam Didaci MURILLO, O.F.M.Obs. S. ST. A.

950. - GARCÍA TORRES Juan, *La necesidad de la confesión sensible (desde Suárez, 20 junio 1602 a la Instr. de la S. Penitenciaría, 25 marzo 1944),* in *Arch.Teol.Granadino* 18(1955) 63-132.

De necessitate absoluta confessionis sensibilis agens, A. has quaestiones iuxta varias Scholarum theologicarum sententias illustrare satagit, nempe: utrum confessio sit materia sacramenti paenitentiae, i.e. constitutivum essentiale vel condicio tantum indispensabilis seu necessaria vel dispositio interna, et utrum Concilium Tridentinum loqueretur de necessitate absoluta pro semper, vel eam ad ordinariam sacramenti administrationem restringeret. Singularum Scholarum sententias iuxta hoc schema perpendit: a) elementa constitutiva paenitentiae, b) adspectus iudicialis sacramenti, et c) absolutio morientis.

De Schola francisca agit p.80-89. In quaestione de constitutivis paenitentiae theologi franciscales ita discrepant ut tres sententiae habeantur: 1) JOANNES DUNS SCOTUS eiusque puriores asseclae (Cl. FRASSEN, O.F.M.Obs., And. de VEGA, O.F.M. Obs., Fr. HENNO, O.F.M.Obs., BERNARDUS A BOLOGNA, O.F.M.Cap., JOANNES DE CONSUEGRA, O.F.M.Obs., P. SPORER, O.F.M.Rec.) tenent signum sacramentale constitui absolutione; actus vero paenitentis (contritionem, confessionem, sanctificationem) requiri ut praevios vel sequentes; 2) alii (S. DUPASQUIER, O.F.M.Conv., C. KRISPER, O.F.M.Rec., J.G. BOYVIN, O.F.M.Rec., etc.) conciliare intendunt sententiam thomistam et scotistam, dum 3) non desunt (THOMAS A CHARMES, O.F.M.Cap., B. ELBEL, O.F.M. Obs., GABRIEL A GUARCINO [VARCENO], O.F.M.Cap.) qui hac in re sententiam scotisticam reiciunt. Quoad adspectum iudicialem sacramenti, scotistae puri tenent accusationem rei seu confessionem non esse essentialem ad iudicium, etsi requiritur ut sententia iusta proferri possit. Tandem in quaestione concreta de absolutione morientis Schola scotistica, cum aliqua parva discrepantia, tenet necessarium esse quod ille aliquod signum det exterius, nam confessio sensibilis est de necessitate absoluta, quia id exigit iudicium paenitentiale. I. V.

951. - SPYKMAN Gordon J., *Attrition and contrition at the Concil of Trent*. Kampen, J.K. Kok N.V., 1955, 24,5 cm., IX-270 pp.

Cf. recensionem in *Coll.Franc.* 27(1957) 219-221.

952. - MÜLLER Michael, *Die Lehre des hl. Augustinus von der Paradiesehe und ihre Auswirkung in der Sexualethik des 12. und 13. Jahrhunderts bis Thomas von Aquin*. Eine moralgeschichtliche Untersuchung. (Studien zur Geschichte der kath. Moraltheologie, 1). Regensburg, Verlag Friedrich Pustet, 1954. 22 cm., 325 pp.

In parte prima huius praeclari operis exponitur doctrina S. AUGUSTINI de matrimonio paradisiaco, in altera vero abunde docteque enarratur quale quantumque momentum huiusmodi doctrina habuerit in scholastica aestimatione rei sexualis ususque matrimonii saec. XII et XIII ad S. THOMAM inclusive. Capitibus 4 et 5 huius partis etiam tractantur sententiae Scholae franciscanae antiquioris (JOANNIS DE RUPELLA, ODONIS RIGAUD, *Summae fratris Alexandri*) et BONAVENTURAE. Conspectus doctrinalis et diiudicatio rerum tractatarum perutilis tertiam libri partem constituunt. Cf. *Franz.Stud.* 37(1955) 113-115.

S. ST. A.

953. - ZIEGLER Josef Georg, *Die Ehelehre der Pönitentialsummen*. Eine Untersuchung zur Geschichte der Moral- und Pastoraltheologie. (Studien zur Geschichte der kath. Moraltheologie, 4). Regensburg, Verlag Friedrich Pustet, 1956. 22 cm., XXIV-320 pp.

Eruditissime clareque exponitur doctrina et praxis theologico-mo-

ralis atque iuridica de matrimonio quatenus continetur in *Summis poenitentialibus* an. 1200-1350 compositis. Praemissis nonnullis considerationibus historiam litterariam huiusmodi librorum spectantibus, ordine rationeque omnes tractantur quaestiones quae ad essentiam matrimonii, ad eiusdem bona usumque pertinent. Magna rerum cognitione A. ostendit quomodo summae Scholasticae doctrinae de re morali ac iuridica ad pastoralem animarum curam applicentur. Ex nostratibus A. continue adducit MONALDUM DE CAPO D'ISTRIA et praesertim ASTESANUM DE ASTI.

Opus MONALDI *Summa de iure canonico* id habet proprium quod primum ordinem alphabeticum adhibuit in quaestionibus exponendis. Mere tamen iuridicum est. ASTESANI *Summa de casibus* maximi momenti est in historia curae pastoralis. Resumit enim principum scholasticorum doctrinam, sive sint Praedicatores sive Minores, et mentem magis apertam in rebus matrimonialibus ostendit quam auctores O.P. Nullam differentiam essentialem A. invenit inter ethicam sexualem Scholae franciscae et dominicanae, etiamsi plures minoris ponderis quaestiones (de matrimonio B. M. Virginis, de gratia sacramenti, de petitione tacita, de re sexuali materialiter iudicanda) suo quoque modo solvant. - De ethica sexuali mediae aetatis etiam vide L. BRANDL, O.F.M., *Die Sexualethik des heiligen Albertus Magnus*, Regensburg 1955; cf. *Bibliog.Franc.* IX, n.565s. S. ST. A.

Iustificatio - gratia - virtutes - peccatum - novissima

954. - ZUMKELLER Adolar, O.E.S.A., *Hugolin von Orvieto († 1373) über Prädestination, Rechtfertigung und Verdienst*, in *Augustiniana* 4(1954) 109-156; 5(1955) 5-51.

In hac ampla elucubratione plures Franciscales, scil. S. BONAVENTURA, J.D. SCOTUS, PETRUS AUREOLI, GUALTERUS CHATTON, GUILELMUS DE OCKHAM, vel comparationis causa vel ad influxum innuendum citantur. HUGOLINUS, O.E.S.A. theologus, eo quod opera meritoria Christi ac christifidelium e divina praedestinatione ac acceptatione pendere asserendo urget, influxum tam Seraphici quam Subtilis subiisse detegitur. In eiusdem opinionibus circa gratiam habitualem vestigia ockhamismi non habentur. Nominalismi vero vis in Nostrum deprehenditur in eiusdem placitis de numero praedestinatorum. O. R.

955. - OLAZARÁN Jesús, S.J., *Documentos inéditos tridentinos sobre la justificación.* Edición crítica y estudios introductorios. (Estudios Onienses I, 6. Facultad de Teología del Colegio Máximo S.J. de Oña). Madrid, Ediciones Fax, 1957. 24 cm., 384 pp.

Hoc volumine A. colligit, commentatur et iterum edit textus aliquorum theologorum circa doctrinam de iustificatione in sessione VI Concilii Tridentini expositam; quos textus A. prius vulgaverat in diversis commentariis periodicis.

Ad theologos franciscales quod attinet, in parte prima circa sex quaestiones de iustificatione die 21 iun. 1546 propositas exhibetur votum RICHARDI CENOMANI (LE MANS), O.F.M.Obs., die 22 iun. 1546 datum (p.39-44), cui praemittitur descriptio conditionum, auctoris, et voti aestimatio (31-39); interventio quoque Francisco VISDOMINI, O.F.M.Conv. attributa, die 27 iun. 1546 tradita, exponitur (68-78) ac editur (78-87). In altera parte votum ministri generalis O.F.M.Conv., BONAVENTURAE FAUNI (PIO) DE COSTACCIARO, die 22-23 iul. 1546 datum de tribus statibus iustificationis, examinatur (114-128) atque exscribitur (128-150). Tria demum documenta

eiusdem BONAVENTURAE DE COSTACCIARO de duplici iustitia et de certitudine salutis considerantur (244-283) et in lucem proferuntur (283-325). Cf. *Bibliog.Franc.* VII, n.2205s; IX, n.949; X, n.1469. S. ST. A.

956. - PAS P., *La doctrine de la double justice au Concile de Trente*, in *Eph.Theol.Lov.* 30(1954) 5-53.

In disceptationibus Concilii Tridentini an. 1546 circa duplicem iustitiam, prout ab H. SERIPANDO, O.E.S.A., proposita fuerat, plures Franciscales quoque intervenerunt. En quidem eminentiores: Bonaventura P. FAUNI a Costacciaro, Franciscus VISDOMINI, uterque O.F.M.Conv.; praeterea ex O.F.M.Obs.: Richardus LE MANS, ANDREAS DE VEGA, Vincentius LUNEL, Hieronymus LOMBARDELLI Ludovicus VITRIARI a Brescia. O. R.

957. - CZERNY Johannes, O.P., *Das übernatürliche Verdienst für andere. Eine Untersuchung über die Entwicklung dieser Lehre von der Frühscholastik an bis zur Theologie der Gegenwart.* (Studia Friburgensia. Neue Folge, 15). Freiburg, Schweiz, Universitätsverlag, 1957. 24 cm., XIX-107 pp.

Cf. recensionem in *Coll.Franc.* 28(1958) 338-340.

958. - KOKŠA Georg, *Die Lehre der Scholastiker des XVI. und XVII. Jahrhunderts von der Gnade und dem Verdienst der alttestamentlichen Gerechten.* Rom, Orbis Catholicus - Herder, 1955. 25,5 cm., XVI-278 pp.

Cf. recensionem in *Coll.Franc.* 27(1957) 432-434.

959. - ALSZEGHY Z., S.J., *Nova creatura. La nozione della grazia nei commentari medievali di S. Paolo.* (Analecta Gregoriana, 81. Series Facultatis Theologicae. Sectio A, n.14). Romae, Apud Aedes Universitatis Gregorianae, 1956. 23 cm., IV-284 pp.

Hac elucubratione A. doctrinae de gratia sanctificante evolutionem ope commentariorum in epistolas Paulinas enarrat. - Quo proposito definito (3-11), seriem commentariorum inde a tempore Patrum usque ad aetatem Concilii Tridentini texit, hic illinc animadversiones de ipsorum historia litteraria opportune inserens (12-36). Franciscalium saec. XIII unicus commentarius superest, qui probabiliter JOANNI DE RUPELLA, adiudicandus est quique tam Parisiis (*Bibl.Nat.cod.lat. 15602*) quam Romae (*Bibl.Vat., cod.Palat.lat. 94*) adservatur (30s). Saec. vero XIV plures nostratum Apostolum gentium ex professo commentati sunt, scil. PETRUS JOANNIS OLIVI, ALEXANDER BONINI DE ALEXANDRIA († 1314), PETRUS AUREOLI et speciatim NICOLAUS DE LYRA (31-33).

In ipso corpore inquisitionis luce textuum respectivorum S. Pauli themata quae sequuntur attento acutoque examini subiciuntur: diversa nomina ad gratiam designandam (39-98); conditio peculiaris christifidelium quoad vitam novam gratiae (99-128); deificatio christianorum (129-157); unio membrorum Corporis mystici ad invicem et cum Capite (158-180); necessitas gratiae ad vitam christianam digne condu-

cendam (181-256). In sectionibus praefatis plures textus *Commentarii in epistolas Paulinas*, JOANNI DE RUPELLA adscripti, e cod. Vat. extracti eduntur (74s. 136-138. 223-227. 247-250).

In conclusione (259-265) elucubrationis fructus in ambitum historiae idearum revocantur. In omnibus paene textibus A. animadvertere potuit, quomodo commentatores usque ad an. 1200 circa in gratia delibanda potius elementum psychologico-dynamicum protulerint, dum theologi posteriores, Franciscalibus non exclusis, ob influxum operum aristotelicorum adspectum statico-ontologicum magis collustravere.

Opus variis indicibus clauditur, scil. commentatorum (267s), incipitorum (269-276), manuscriptorum (277s), textuum S. Pauli (279), nominum (280-284). - Pervestigatio merito unanimem peritorum plausum recepit (cf. v.g. J. TERNUS, S.J., in *Schol.* 33[1958] 119-122). Dissertationibus similibus profecto secura erit dux necnon exemplum imitandum. O. R.

960. - *Divinisation*, in *Dict.Spir.* III, Paris 1957, col. 1370-1459.

Momentosa hac commentatione deificatio animae per gratiam secundum doctrinam SS. Patrum orientis et occidentis, necnon scriptorum medii ae moderni aevi usque ad saec. XVII a pluribus auctoribus describitur.

Nostram rem quod spectat, innuimus conspectum satis fusum, haud absque dexteritate confectum H. Th. CONUS, O.P., de doctrina ALEXANDRI HALENSIS ac S. BONAVENTURAE (col. 1414-1416. 1416-1421). Pro priore nunc omnino respiciendae sunt: *Quaest. disp. antequam esset frater*, I-III, Quaracchi 1960; pro altero indicari potuit: T. SZABÓ, O.F.M., *De SS. Trinitate in creaturis refulgente doctrina S. Bonaventurae*, Romae 1955 (cf. *Coll.Franc.* 26[1956] 435s). - J. ORCIBAL investigatione critico-historica acuta doctrinam BENEDICTI A CANFIELD, O.F.M.Cap., in trutinam vocat (col. 1446-1452). A. non semel illius opiniones contrarie ad interpretationem OPTATI DE VEGHEL, O.F.M.Cap. (cf. *Coll.Franc.* 21[1951] 226-228) definit, sensum siquidem plurium affirmationum eius ontologismum, immo emanatismum neoplatonicum sapere statuens. Iudicium definitivum de validitate huius interpretationis tunc solum emitti posse videtur, quando A. editionem criticam diversorum textuum eiusdem operis *Règle de perfection* inscripti in publicam lucem protulerit. O. R.

961. - NEUNHEUSER B., O.S.B., *Gnade, Geistesgaben, Heiliger Geist in mittelalterlicher und neutestamentlicher Sicht. Terminologische und sachliche Probleme. Ein Versuch*, in *Liturgie u. Mönchtum* 20(1957) 34-47.

962. - CUNNINGHAM Francis L.B., O.P., *The indwelling of the Trinity. A historico-doctrinal study of the theory of St. Thomas Aquinas.* Dubuque, The Priory Press, 1955. 22 cm., XVII-414 pp.

Opus, ut inscriptione patet, quaestionem perarduam de SS. Trinitate in anima iustorum inhabitante ad mentem S. THOMAE pertractare intendit. Ut A. vero Aquinatis cogitationes validius redderet, sententiam quoque praecipuorum scholasticorum anteriorum indicare decrevit. Quod nostrates autem attinet, *Summa Halesiana*, scripta certe authentica ALEXANDRI DE HALES necnon doctrina JOANNIS DE RUPELLA, ODONIS RIGAUD et S. BONAVENTURAE exponuntur.

Capite enim tertio prius quaestiones circa historiam litterariam operum examinandorum traduntur (74-77. 78s. 89-93). Doctrina omnibus magistris illo tempore communi delibata (79-87. 94-102), capite quarto prius opiniones *Summae Halesianae* ample subtiliterque explanantur ac crisi subiciuntur (109-139). Postea brevius aestimatur, quid Doctor Seraphicus de inhabitatione senserit (156-165. 173-177). In appendice specimina eduntur Doctoris Irrefragabilis *Quaestionum disputatarum de missionibus* e *cod.Vat.lat. 782* (356-359; cf. nunc *Quaestiones disputatas 'antequam esset frater'*, q.14 [Quaracchi 1960, 170ss]); necnon ODONIS *Commentarii in Libros Sent.* e *cod.Vat.lat. 5982* (359s); demum *Anonymi* e *cod.Vat.lat. 691* (360s). - Nec silendum est de pluribus conspectibus, quibus similitudines doctrinales S. THOMAE *Scripti super Sent.* cum doctoribus nostris ac S. ALBERTO M. significantur (363-371). Transcribere iuvat comparationis exitum generalem; numerantur loci paralleli *accurati* inter Aquinatem et *Summam Halesianam* (= *A*): 53 et S. BONAVENTURAM (= *B*): 9; *approximativi* penes *A*: 21 et *B*: 28; *remoti* penes *A*: 18 et *B*: 17; *discrimina* apud *A*: 5 et *B*: 3 (371). Denique duplici tabula argumentum doctrinale tam *A* quam *B* conspectu concinno perstringitur (374s). Elenchus copiosus operum atque indices uberrimi materiarum et personarum coronant hanc optimam Pont. Athenaei Angelici Urbis dissertationem (378-393. 395-414).

Opus commendatur magna gravitate pervestigationis. Plures adspectus opportune complentur disquisitione postea edita J.F. DEDEK (cf. *Coll.Franc.* 30[1960] 107s). Minus vero placet systema mirum A. in adlegandis textibus, qui maiore numero ad finem uniuscuiusque capituli apponuntur, alii vero ope asterisci in ima pagina offeruntur. O. R.

963. - *Dons du Saint-Esprit*, in *Dict.Spir.* III, Paris 1957, col. 1579-1641.

Hisce a variis auctoribus doctrina de septem donis apud sanctos Patres, in medio et moderno aevo, penes S. THOMAM necnon in vita quorundam Sanctorum exponitur.

Res franciscanas tangit F. VANDENBROUCKE, O.S.B., qui, praesertim elucubrationibus O. LOTTIN, O.S.B., innixus, opiniones scriptorum mediaevalium in compendium cogit (1587-1603). Conferantur ea quae A. de Schola franciscana in genere (col. 1590-1595), necnon de Henrico HERP et BERNARDINO DE OSUNA, O.F.M.Obs., in speciali innuit (col. 1599. 1602). In ulteriore evolutione doctrinali delineando A. RAEZ, S.J., PAULUM DE LAGNY, O.F.M.Cap., adducit, dum Ch. BERNARD, S.J., opusculum YVONIS DE MOHON, O.F.M.Cap. († 1927), valde praedicat (col. 1608. 1641). O. R.

964. - GUINDON Roger, O.M.I., *Béatitude et Théologie morale chez Saint Thomas d'Aquin. Origines - Interprétation.* Thèse présentée à l'Université de Fribourg (Suisse) pour l'obtention du grade de docteur en théologie. Ottawa, Editions de l'Université d'Ottawa, 1956. 24 cm., 360 pp.

Ut propositum suum, scil. indolem « eudaemonicam » doctrinae moralis S. THOMAE describendi, adaequatius exsequeretur, A. opportuno consilio partem historicam sat amplam praemittit (17-145). Primo capite siquidem initia Scholasticae usque ad ortum Ordinum Mendicantium illustrantur (17-60); secundo primi magistri franciscani (61-105); tertio magistri dominicani ante Aquinatem (107-145) examinantur. Quod vero nostrates attinet, primo loco opiniones ALEXANDRI DE HALES de beatitudine, et quidem partim operibus manuscriptis confirmatae (61-79), dein JOANNIS DE RUPELLA (79-98), demum S. BONAVENTURAE (98-

109) definiuntur. Schola franciscana, ut A. asserit, conceptum legis ac conscientiae prae adspectu « eudaemonico » magis in lucem profert.
O. R.

965. - FRANZ Zephyrinus, O.F.M., *De legislatione circa probabilismum in Ordine Fratrum Minorum cum respectu particulari Provinciarum linguae germanicae,* in *Ant.* 29(1954) 255-268.

Nonnisi 100 annos post exortam famosam controversiam de systematibus moralibus primum invenitur documentum quo moderatores O.F.M.Obs. in hac disputatione intervenerunt, scil. *Statuta pro missionibus in Indiis Occidentalibus* (7 apr. 1686). Suadetur ac mandatur missionariis « ut doctrinas tutiores et probabiliores semper doceant et amplectantur ». Idem textus repetitur in *Directorio 3 Ordinum Franciscalium* Romae an. 1688 edito. Haec tamen decreta, quae Ordo protulit cum se accommodare vellet desiderio INNOCENTII XI, nullum effectum practicum habuisse videntur. Primum efficax statutum contra probabilismum pro toto Ordine sancitum est in Capitulo generali Mantuae an. 1762 celebrato. Illo tempore acerrimus probabilismi inimicus exstitit PASCHALIS A VARISIO qui ab an. 1768 Minister fuit generalis. Speciali modo A. examinat quemnam effectum habuerit memoratum statutum in provinciis linguae germanicae, scil. Germano-Belgica, Bavarica, Saxonica, Borussica, Argentinensi. S. ST. A.

966. - BLOOMFIELD Morton W., *A preliminary list of Incipits of Latin works on the Virtues and Vices, mainly in the thirteenth, fourteenth, and fifteenth centuries,* in *Traditio* 11(1955) 259-379.

Hoc opere exhibentur 1100 initia latinorum operum, an. 1200-1500 conscriptorum, quibus praesertim agitur de peccatis, vitiis et virtutibus. Excluduntur tamen quaestiones quodlibetales, quas P. GLORIEUX recensuerat (cf. *Coll.Franc.* 7[1937] 319s), necnon opera theologica generaliora et sermones haec argumenta attingentes. Praeter initia indicantur — quantum fieri potuit — auctores, tituli, codices manuscripti, editiones.

Ad hanc initiorum seriem colligendam A. permultos spoliavit catalogos codicum ineditorum et innumeros libros manuscriptos ipse pervolutavit. Collectiones anglicas melius examinare potuit quam illas continentis, et maximas bibliothecas Vaticanam, Matritensem, Monacensem, Viennensem, Berolinensem systematice perquirere nequivit. Nihilominus quam maximam utilitatem index affert etiam pro rebus franciscanis. Nostrates enim plurimi occurrunt: ALEXANDER HALENSIS n.683. 735-739. 742. 745s. 748. 750. 853. Anonymus O.Min. 473, ASTESANUS DE ASTI 98, BARTHOLOMAEUS ANGLICUS 122, BARTHOLOMAEUS DE CHAYMIS vel DE MILANO 161a, BERNARDINUS SENENSIS 129, BERTRANDUS DE TURRE 211, BONAVENTURA 34. 75. 243. 307. 357. 993, DAVID DE AUGSBURG 342. 670, FRANCISCUS DE MEYRONNES 88. 995s. 1060, GILBERTUS MINORITA 12. 31. 39. 113. 314. 930, GUALTERUS DE BRUGGE 730. 773, GUILELMUS DE AQUITANIA 382, GUILELMUS DE MELITONA 378, GUILELMUS DE NOTTINGHAM 35, GUILELMUS DE OCKHAM 209, JOANNES DE DÜREN 167, JOANNES GUALLENSIS 23. 36. 39b. 160. 168. 475. 487. 579. 690. 770. 821. 830, JOANNES EDE DE HEREFORD 18, JOANNES MICHAELIS 114, JOANNES GENESIUS QUAYA DE PARMA 349, JOANNES DE PECHAM 5. 75. 306. 402. 541. 661. 731. 744. 767. 971, JOANNES MARCHESINI DE REGIO LEPIDI 413, JOANNES RIGAUD 142. 945, JOANNES DE RUPELLA 46. 825. 829, JOANNES RUSSELL 102, JOANNES DE VIENNA 194, MONALDUS 7, NICOLAUS (tractatus de pugna), 762, NICOLAUS

de Lyra 599, Petrus Aureoli 12, Pseudo-Bonaventura 382. 590. 699. 814. 1022. 1064. 1089, Pseudo-Joannes Guallensis 887, Pseudo-Joannes de Pecham 534. 887. 945, Pseudo-Joannes Rigaud 159, Pseudo-Raimundus Llull 510, Raimundus Llull 147. 171. 187. 196, Richardus 755, Robertus Grosseteste 49. 90. 150. 172. 272. 352. 431. 516. 609. 627. 681. 702. 809. 878. 887. 891. 923. 934. 936. 976. 979. 1016, Robertus de Leicester 352, Rogerus Conway 128, Servasanctus de Faenza 270. 534. 556. 1033, Thomas de York 378, Zuanus de Verona 349. S. St. A.

967. - Landgraf Artur Michael, *Dogmengeschichte der Frühscholastik.* Vierter Teil: *Die Lehre von der Sünde und ihren Folgen,* Band I-II. Regensburg, Verlag Friedrich Pustet, 1955-56. 24 cm., 387, 365 pp.

Cf. recensionem in *Coll.Franc.* 28(1958) 337s.

968. - Vooght Paul de, *La 'Simoniaca haeresis' selon les auteurs scolastiques,* in *Eph.Theol.Lov.* 30(1954) 64-80.

Inde a S. Gregorio M. simoniae crimen frequentius haereseos nomine venerat. Cuius cogitationis evolutionem, speciatim saec. XI et XII, J. Leclercq, O.S.B., olim exposuit. Pervestigationem continuans usque ad initium saec. XIV A. ostendit sententiam antiquorum usque ad controversias circa Joannis Wiclif († 1384) errores sic fere explanatam fuisse: simonia, nisi quis putet spiritualia pecuniae pretio posse aestimari, haeresis sensu largo tantum vocari potest. In hunc conveniunt sensum inter nostrates: S. Bonaventura, Richardus de Mediavilla, Guilelmus de Ockham. Breviter tantum opinio J.D. Scoti ac Petri Aureoli redditur. O. R.

969. - Wicki Nikolaus, *Die Lehre von der himmlischen Seligkeit in der mittelalterlichen Scholastik von Petrus Lombardus bis Thomas von Aquin.* Dissertation zur Erlangung der Doktorwürde der hochwürdigen theologischen Fakultät der Universität Freiburg, Schweiz, eingereicht. (Studia Friburgensia. N.F., 3). Freiburg (Schweiz), Universitätsverlag, 1954. 23,5 cm., 334 pp.

Introductione A. obiectum inquisitionis clare concinneque circumscribit, scil. caelitum beatitudinem formalem supernaturalem, prout a theologis inde a Petro Lombardo usque ad S. Thomam definiebatur, enarrare (p.1-5).

Prima parte, circa historiam litterariam doctorum eorumque operum versante (7-56), primo tractatus eschatologici ante Lombardum, tunc ipsius Magistri Sententiarum et eius coaevorum scripta, postea opera eiusdem discipulorum ac Porretanorum, dein magistrorum Parisiensium Scholasticae mediae incipientis necnon Scholae franciscanae antiquioris (33-35) ac Dominicanorum usque ad S. Albertum Magnum exponuntur.

Parte altera, admodum ampliore (57-318), ipsae quaestiones ad praefatum thema spectantes dilucidantur, et quidem primo terminologia, definitiones naturae ac subiectum beatitudinis caelestis penes magistros supra nominatos explicantur (57-94). Tunc visio beatifica tamquam visio intellectualis immediata Dei, eiusque obiectum, intellectus humani auxilia superna ac quaestio, utrum in terra degentes visione Dei frui possint, tractantur (95-174). Capite sequenti actus voluntatis beatorum, et quidem caritas perfecta, ordo caritatis, fruitio delibantur (175-194). Postea « prae-historia » problematis de constitutivo formali beatitudinis examinatur

(195-201). Alia aestimatione doctrinae de dotibus animae gloriosae ortus, praesupposita; earum expositio tamquam beatitudinis consideratio specialis; ipsarum natura, numerus ac nomina describuntur (202-237). Commentariolo sexto inaequalitas beatitudinis caelestis aestimatur (238-255). Dein inquiritur, utrum virtutes infusae ac dona Spiritus Sancti necnon scientia naturaliter acquisita in patria perdurent (256-279). Capite sequenti augmentum gloriae resurrectione corporis necnon tempus gloriae inchoationis determinantur (280-297). Denique aureolarum exsistentia, natura, genera definiuntur (298-318).

Epilogo adserta egregiae huius pervestigationis in compendium rediguntur (319-325); cui indices personarum, rerum notabilium, manuscriptorum accedunt (327-334). - Doctorum franciscalium sequentium opera adducuntur: ALEXANDRI DE HALES, JOANNIS DE RUPELLA, ODONIS RIGAUD, S. BONAVENTURAE, GUILELMI DE MELITONA, RICHARDI RUFI DE CORNWALL. O. R.

970. - WILLIAMS Germain, O.F.M.Conv., *The last things - the return of man to God*, in *Franc.Educ.Conf.* 38(1957) 315-336.

Elucubratione concinna ac accurata A. in doctrinam S. BONAVENTURAE ac J.D. SCOTI inquirit, attentis tamen solis operibus ipsorum, quin aliorum studia consuluerit (cf. *supra* n.969).

Examinatur siquidem Seraphici sententia de beatitudinis desiderio, de beatitudinis subiecto in animae facultatibus, de gloria humani corporis ac eiusdem dotibus. Item delibantur Subtilis beatitudinis conceptus, Dei fruitio tamquam actus liber in genere et visio beatificans in specie, necessitudo visionis beatificae ac fruitionis Beatorum cum facultatibus naturalibus animae. - Disquisitiones anteriores commode reperies ap. O. SCHÄFER, O.F.M., *Bibliographia de vita, operibus et doctrina J.D. Scoti*, Romae 1955, 210*a* et 222*b* (cf. *Coll.Franc.* 26 [1956] 212s). O. R.

971. - FORSTER Karl, *Anschauung Gottes*. III. *Dogmengeschichte*. IV. *Systematik*, in *Lexikon für Theologie und Kirche* [2]I (cf. *supra* n.126), 586-591.

Hoc conspectu denso opiniones quoque Franciscalium paucis proferuntur, speciatim ALEXANDRI DE HALES, S. BONAVENTURAE, J.D. SCOTI. Utilis insuper evadit elenchus bibliographicus (591). O. R.

972. - FORSTER Karl, *Die Verteidigung der Lehre des hl. Thomas von der Gottesschau durch Johannes Capreolus*. (Münchener Theologische Studien. II. Systematische Abteilung, 9). München, Karl Zink Verlag, 1955. 23 cm., XVI-407 pp.

Hac dissertatione, ab Universitatis Monacensis Facultate theologica primo praemio ornata, A. varia problemata visionem beatam attinentia penes « principem thomistarum » egregie dilucidavit. In doctrina delibanda CAPREOLUS S. THOMAM contra plures — et veros et praesumptos — adversarios defendit. Inter quos sane locum principem obtinet J.D. SCOTUS; pluries quoque examinatur et refutatur PETRUS AUREOLI.

Prima dissertationis pars circa beatitudinem formalem veluti actum ipsiusque cum intellectu speculativo nexum versatur; quo in loco praeter alia controversiae CAPREOLI cum SCOTO circa *aeterni* et *aevi* conceptus explanantur (13-145. 40-50). Sectione secunda singula elementa penitius definiuntur, scil. obiectum primarium ac secundarium visionis; Dei essentia utpote forma intellegibilis visionis; lumen gloriae; visio beatifica tamquam desiderii naturalis complementum (146-383). Ad epilogi instar praefata doctrina in compendium cogitur simulque vis ac aequitas defensionis diiudicantur (383-401). - CAPREOLUS pluries Doctori Subtili sententias attribuit quas numquam docuerat. Quod A. sincerae veritatis sensu in claram profert lucem. Plura circa hanc elucubrationem adnotavere J. KAUP, O.F.M., in *Franz.Stud.* 38(1956) 230-232 et J. AUER, in *Münch.Theol.Zschr.* 6(1955) 268s. O. R.

973. - *Die Verkündigung des Reiches Gottes in der Kirche Jesu Christi. Zeugnisse aus allen Jahrhunderten und allen Konfessionen*, zusammengestellt von Ernst STAEHELIN. Dritter Band: *Von Bernhard von Clairvaux bis zu Girolamo Savonarola.* Basel, F. Reinhardt, [s.a. 1955]. 23 cm., X-548 pp.

Ad doctrinam christianam omnium aetatum et cuiuscumque professionis religiosae illustrandam A. amplissimum colligere incepit florilegium textuum praedicationem regni eschatologici illustrantium. Primo huius operis anthologici volumine doctrinam praefatam ab Apostolorum aetate usque ad regni Romani dissolutionem, et altero inde a Francorum conversione usque ad primam crucesignatorum expeditionem enarravit. Tertio tomo nunc concionatorum, theologorum, mysticorum, haereticorum circa regni Dei adventum sensum examinat inde a S. BERNARDO CLAREVALLENSI usque ad Hieronymum SAVONAROLA, O.P., inclusive. Nostrum non est omnia hoc volumine contenta innuere (cf. conspectum ac debitas laudes in *Freib.Zschr.Phil.Theol.* 2[1955] 476-478), sed res franciscanas paucis tantum significabimus.

Paragrapho 101, *Franziskus und die Anfänge des Franziskanerordens* inscripta (198-212), A. offert pauca verba e S. Fundatoris *Regulis*, explanatione *Pater noster*, quae tamen opusculis spuriis adnumeranda est; ex JACOBI VITRIACENSIS epistola ac *Historia orientali*, bulla canonizationis, *Vita prima* THOMAE DE CELANO. Adiungitur versio germanica integrae sequentiae quae a verbis *Dies irae* incipit (210-212). - § 104 praenotatur *Der Joachismus bis zum Jahre 1260*, delibans PS-JOACHIMI FLORENSIS *Scriptum super Hieremiam*, GERARDI A BORGO SAN DONNINO, O.Min., *Evangelium aeternum* necnon SALIMBENE PARMENSIS, O.Min., relationem de Joachismo (251-270. — Paragraphus sequens dicatur BERTHOLDO DE RATISBONA, O.Min., cuius quidam loci sermonum lingua germanica media exaratorum seliguntur (270-279). - Deinde florilegium ex operibus tam S. BONAVENTURAE quam S. THOMAE offertur (279-302). Doctoris Seraphici mens ostenditur ope *IV Sent.*, *Breviloquii*, *Itinerarii mentis*, *Legendae maioris*, *Collationum in Hexaem.* (280-291). — § 109 inscribitur: *Apokalyptische Stimmen von der Wende des dreizehnten zum vierzehnten Jahrhundert* (320-331). Praeter alia vertuntur hic pauca de PETRI JOANNIS OLIVI, O.Min., *Postilla in Apocalypsim* (320-324). In § 112 simul agitur de MARSILIO DE PADOVA ac GUILELMO DE OCKHAM (376-390). Ultimi quaedam proponuntur ex *Tractatu de imperatorum et pontificum potestate* (387-390). - Sectio 116 praenotatur *Apokalyptische Stimmen aus der Mitte und vom Ende des vierzehnten Jahrhunderts* (421-440). A. hic transtulit ex JOANNIS DE WINTERTHUR (Vitodurani), O.Min. († post 1348), opere *Chronicon* dicto (422-424), necnon ex JOANNIS DE RUPESCISSA (Roquetaillade), O.Min. († post 1365), *Vademecum in tribulatione* (429-431). Opus utilissimum uberrimis locupletatur indicibus locorum biblicorum, personarum, nominum geographicorum rerumque (523-548). O. R.

2. - *De spiritualitate*

Generalia

Vide etiam relationes de S. Francisco: n.163-218 opuscula (editiones et studia); 219-263 vitae antiquae (editiones et studia); 264-341 biographiae; 342-382 studia biographica; 383-458 spiritualitas; 459-500 devotio et cultus; 501-542 ars et litteratura; 600-602. 607 ephemerides.

974. - *Bibliographie over de franciscaanse spiritualiteit.* (Opgemaakt door het Theologicum van de Minderbroeders te St.-Truiden en het studiecentrum Franciscana). 1956, 27 cm., 18 pp. (dactyl. multiplicatum).

975. - GRAU Engelbert, O.F.M., *Literatur,* in *Werkbuch zur Regel des hl. Franziskus,* Werl/Westf. 1955, 367-372.

Ad *Regulae* franciscanae profundiorem intellectum fovendum A. hic elenchum bibliographicum satis uberem disposuit, et quidem hoc ordine: opera et articuli 1) de spiritualitate franciscana in genere; 2) de pietate franciscana in specie; 3) de votis spiritu franciscano intellectis; 4) de Ordinis nostri momento pro nostra aetate; 5) de communitate fraterna nostra; 6) de *Regula* ac Ordinis legibus; 7) de Ordine religioso votisque in genere.

Compilator praesertim, ut patet, ad publicationes germanici idiomatis advertit; hic illic quoque pauca critice animadvertit. Non semel tamen eius iudicia nimis subiectiva esse videntur. Sincere censemus, libris enumeratis paucas adiungendo lineas, eorum merita ac demerita minime qua par est posse declarari. - Omnino laudandi sunt copiosismi indices fontium adductorum (373-379) rerumque (381-434). O.R.

976. - VILLASANTE Luis, O.F.M., *Trabajos de espiritualidad publicados por los franciscanos,* in *Estado actual de los estudios de Teología espiritual.* Trabajos del I Congreso de Espiritualidad, Barcelona 1957, 435-478.

Amplissimum exhibetur repertorium systematicum operum seu lucubrationum spiritualitatem pertractantium a sodalibus franciscanis Hispaniae (exceptis Capuccinis, de quibus cf. *infra* n.977) exaratorum in hac nostra aetate, i.e. potissimum ab an. 1939. Decem et septem instituuntur sectiones iuxta argumenta generalia, in quibus de S. Francisco et S. Clara, de S. Bonaventura, de spiritualitate franciscana, de hagiographia franciscano-hispanica, de auctoribus spiritualibus, etc. I. V.

977. - MELCHOR DE POBLADURA, O.F.M.Cap., *Aportación de los capuchinos españoles al estudio de la espiritualidad. Reseña bibliográfica (1939-1954),* in *Estado actual de los estudios de Teología espiritual* (cf. *supra* n.976), 294-319.

Accurata texitur expositio actuositatis Capuccinorum hispanicorum in re spirituali pertractanda et ope preli evulganda. Conspectus hic sy-

stematicus, qui omnes libros et commentarios comprehendit an. 1939-1954 typis editos, iuxta has materias seu sectiones apte disponitur: formatio seu institutio clericorum et religiosorum in genere, historia spiritualitatis franciscanae, doctrina huius spiritualitatis, opera ad pietatem fovendam inter populum et Tertium Ordinem saecularem, biographiae.

E ceteris dissertationibus in hoc volumine actorum vulgatis, liceat et hanc afferre: MARTINS Mario, S.J., *Los estudios de espiritualidad en Portugal*, 641-660. Haud pauca traduntur quae ad spiritualitatem franciscanam spectant, sive quia studia de scriptoribus franciscanis recensentur (v.g., de ANTONIO DAS CHAGAS seu A VULNERIBUS, O.F.M.Obs., † 1682) sive quia plures auctores istiusmodi lucubrationum sodales sunt franciscani. I. V.

978. - FLOYD RICHARDSON [OF MILWAUKEE], O.F.M.Cap., *Early Capuchin spiritual writers*, in *Round Table Franc.Res.* 21(1956) 8-13.

Summarie recensentur primaevi scriptores capuccini de re spirituali, nempe: JOANNES A FANO († 1539), BERNARDINUS A BALVANO († ca. 1570), BENEDICTUS A CANFIELD († 1610), S. LAURENTIUS BRUNDUSINUS († 1619), MATTHIAS A SALÒ († 1611), JOSEPHUS A LEONESSA († 1612), ALEXIUS A SALÒ († 1628) et JOSEPHUS TREMBLAY A PARIS († 1638). Ii omnes potissimum de oratione, contemplatione, virtutibus asceticis scripserunt. I. V.

979. - BOHIGAS Pere, *Petita contribució a l'inventari d'obres catalanes de pietat popular anteriors al segle XIX*, in *Anal.S.Tarrac.* 28 (1955) 355-368.

Repertorium exaratur systematicum manuscriptorum ante saec. XIX quae opera pietatis, catalaunice exarata, continent; de unoquoque manuscripto exhibetur bibliotheca ubi adservatur et signum collocationis necnon bibliographia si adest. In sectione prima recensentur 29 mss. (exercitia devotionis et piae preces); in altera vero opera pia et divulgationis popularis sive ante saec. XVI (67) sive saec. XVI-XVIII (30).

Quia de unoquoque manuscripto datur tantum *incipit* minime facile est scire utrum auctores habeant franciscales necne. Haec tamen ad rem franciscalem pertinent: n.29, *Via Crucis* auctore DANIELE A MALLORCA, (O.F.M.Cap., 1842) (Madrid, *Bibl.Nac.* 1875[36]); n.116, *Declaraciò de las indulgèncias certas que tenen concedidas los terciaris del P. S. Francesch en virtut de la butlla que expedí Benet XIV* (Barcelona, *Univ.* 1890[3]); n.117, *Breu resumen sobre la veritat de la indulgència de la Porciúncula* (*ibid.* 1890[4]). - Haud pauca mss. huius repertorii in conventu O.F.M. de Balaguer ante an. 1936 exstabant.

Notitiae aliquae de re franciscana etiam exhibentur in commentariolo: MADURELL MARIMON Josep M.ª, *Llicències reials per l'edició de llibres piadosos catalans* (1563-1704), in *Anal.S.Tarrac.* 28(1955) 379-383. Inter alia opera, quibus regia conceditur licentia ut typis mandentur, haec invenimus recensita: *Miracles de Sant Antoni de Pàdua*, auctore Josepho COLOMER (Barcelona 1688); Francesc BALCELLS, O.F.M.Obs., *Font mística y sagrada del Paradís de la Iglésia* (Barcelona 1704, [2]1711). I. V.

980. - *Dictionnaire de Spiritualité, Ascétique et Mystique. Doctrine et histoire.* Tome III: *Dabert - Duvergier de Hauranne.* Paris, Beauchesne, 1957. 30 cm., 1884 col.

In hoc encyclopaediae volumine plura gravis ponderis argumenta fuse lateque dilucidantur, quae tamen in respectivis sectionibus indicabuntur, si in eis auctores Minoritae adducuntur. Hic sufficiat commentariolos minores paucis innuisse.

Sequentium Franciscalium vitae curriculum ac opera ascetico-mystica illustrantur: DANIELIS DE CREMA, O.F.M.Cap. († ca. 1760) [16]; DANIELIS DE TORRICELLA, O.F.M.Cap. († 1945) [19]; DANIELIS ZIMBONE DE MINEO, O.F.M.Cap. († 1917) [20s]; Sr. Mariae Agnetis DAUVAINE, O.Ann.M. († 1665) [42]; DAVIDIS DE SAVIGNANO, O.F.M.Cap. († 1945) [46]; Petri DAVID, O.F.M.Conv. (fl. 1666) [50]; Antonii DAZA, O.F.M.Obs. († ca. 1640) [52s]; Rumoldi DE COSTER, O.F.M.Rec. († 1679) [58]; Balduini DE JONGHE, O.F.M.Rec. († 1634) [116s]; Raphaelis DELARBRE DE AURILLAC, O.F.M. († 1924) [120s]; Antonii DELGADO, O.F.M.Obs. (fl. 1595) [129]; Bonaventurae DERNOYE, O.F.M.Rec. († 1653) [517]; DESIDERII BELLEGRANDO DE ORIANO, O.F.M.Cap. († 1681) [604]; Emmanuelis DIAZ DE BEDOYA, ep., O.F.M.Cap. († 1851) [856s]; DIDACI A SANCTA ANNA, O.F.M.Disc. († 1630) [875]; Jacobi DU BOSC, O.F.M.Conv. (fl. saec. 17) [1742s]; Sr. BONAE DE PARIS, O.S.Cl.Cap., in saeculo Anna DU JARDIN († 1652) [1774f].

In commentario *désappropriation* inscripto (518-529) sententiae quorumdam Franciscalium, v.g. JOANNIS FRANCISCI DE REIMS, O.F.M.Cap. († 1660) citatur (524). Sub voce *Directoire* (1214-1216) huiusmodi opuscula BERNARDI DE CASTELVETERE, O.F.M.Cap. († 1756) et FELICIS DE MARETO, O.F.M.Cap., innuuntur. Pro sensu vocabuli *disciplinae* DAVID DE AUGSBURG necnon BERNARDUS A BESSA audiuntur (1291-1302. 1300). Quod doctrinam de discretione adhibenda attinet, DAVID praedictus et S. BONAVENTURA citantur (1324), dum CONSTANTINUS A BARBANSON, O.F.M.Cap., adfertur pro locutione platonica *regionis dissimilitudinis* illustranda (1344s). Circa dona Spiritus Sancti opus IVONIS DE MOHON, O.F.M.Cap. († 1927) celebratur (1641). Guilelmi DU VAIR, episcopi et scriptoris de rebus moralibus († 1621), influxus in quosdam Franciscales adumbratur (1856), dum de sacerdote Andrea DUVAL († 1638) refertur, quod in commissionem ad dissidia in T.O.F. componenda adscitus fuit (1858). O. R.

Historia spiritualitatis saec. XIII-XX

981. - OPTATUS [VAN VEGHEL], O.F.M.Cap., *Franciscaanse school. B. Spiritualiteit*, in *Theologisch Woordenboek* afl. 4(1954) col. 1542-1559.

Generaliore modo primum consideratur spiritualitas franciscana secundum originem, proprietates ac fontes. Deinde eiusdem spiritualitatis historia in particulari describitur secundum cuiusque saeculi praecipuos auctores. Perutilis hic conspectus ad alias investigationes perficiendas excitat et affert auxilium. S. ST. A.

982. - BONAFEDE Giulio, *I Mistici medioevali*, in *Grande Antologia Filosofica*. Vol. IV: *Il pensiero cristiano* (*La Scolastica*), Milano 1954, 1477-1598.

A. propositum est mysticae doctrinae experientiaeque motus media aetate florentes succincte enarrare ac praecipuis quibusdam textibus illustrare.

Intra margines opere anthologico limitatas A. monstrat, quomodo huius aevi religiosissimi viri in nisu ascetico propriae quidem animae salutem impense curarent, at semper et praeprimis Christum intenderent. In cognitionibus adaugendis ipsi insuper nihil aliud quaerebant, nisi ut Deum ferventius diligerent. Inter confinia praefata A. nunc indolem specificam variarum Scholarum spiritualium describere nititur.

Franciscales — sic fere scribit A. — duce praesertim S. BONAVENTURAE et exemplum Victoriensium secuti, in spiritualitatis doctrina ac usu aequam elementi affectivi et speculativi synthesim elaborarunt.

Bibliographia principalis dein offertur (1489-1491); lectoribus sane magno erat fructui, si A. ibidem commentationes bibliographico-periodicas significasset, puta *Bibliog.Franc.* Postea plerique exhibentur textus italice versi quorundam mysticorum, quibus A. ad eos facilius intellegendos pauca praemittit. En nomina nostrorum, quorum textus excerpuntur: S. FRANCISCUS, S. BONAVENTURA, JACOPONUS (*Tractatus* tamen valde dubiae est authenticitatis: cf. F. AGENO, *Jacopone da Todi, O.Min., Laudi, Trattato e Detti,* Firenze 1953, p.XXIV; cf. *Coll.Franc.* 25[1955] 195s), JOANNES DE PECHAM, JACOBUS MEDIOLANENSIS, AEGIDIUS ASSISIENSIS, CONRADUS DE SAXONIA, J.D. SCOTUS, RAIMUNDUS LULLUS.

Qui conspectus, licet suapte natura incompletus, primae percontationi omnino commodum affert. Circa eiusdem merita ac limites cf. praeterea *Est.Lul.* 2(1958) 115s. O. R.

983. - PETRY Ray C., *Late Medieval Mysticism.* (The Library of Christian Classics, 13). London, S.C.M. Press, 1957. 23,5 cm., 424 pp.

984. - EUGENIUS [VAN LEIDEN], O.F.M.Cap. - WERENFRIDUS [VAN OISTERWIJK], O.F.M.Cap., *Overpeinzingen van een arme in de eenzaamheid,* in *Franc.Leven* 39(1956) 2-4. 33-35. 65-68. 97-98. 129-130. 161-166; 40(1957) 1-4. 33-36. 65-68. 97-99. 129-131. 161-162.

Laudandum sane, etsi perarduum consilium horum duorum auctorum fuit tractatum ignoti Franciscalis saec. XIII ad finem vertentis qui *Meditatio pauperis in solitudine* nuncupatur (ed. F.M. DELORME, O.F.M. [Bibl.Franc.Asc.M.A., 7]. Ad Claras Aquas 1929: cf. *Coll.Franc.* 1[1931] 118) in neerlandicum transferre idioma.

Verumtamen, uti videtur, interpretes animo defecerunt in hoc libello tantopere eiusdem aevi mente imbuto convertendo; etenim eorum opera nonnisi ad medietatem cap. 5: *De laudibus caritatis et exhortatio ad ipsam* pertingit (*ed. cit.*, p.1-61: Haec Gregorius, et ibi multa de hoc). - Forsitan in his operibus vertendis maiore cum fructu sententiae pretiosiores seliguntur et in ordine systematico ad instar florilegii disponuntur, uti v.g. optime perfecit S. CLASEN, O.F.M., cum S. ANTONII PATAVINI *Sermonibus* (cf. *Coll.Franc.* 28[1958] 106s). O. R.

985. - ALBERTANUS BRIXIENSIS, *Sermones quattuor.* Edizione curata su codici bresciani da Marta FERRARI. Lonato, A cura della Fondazione Ugo da Como, 1955. In-8º, VI-65 pp.

ALBERTANUS DE BRESCIA, qui inter italos saec. XIII vir celeberrimus exstitit in re politica, litteratura atque iure, una cum iuris peritis sui aevi consuevit convenire in coenobio Fratrum Minorum Brixiae, qua occasione sive unus ex minoritis sive alius ex convenientibus orationem de re morali vel spirituali dicebat. Hic in lucem eduntur quatuor ex his orationibus, ab ALBERTANO recitatae, in quarum inscriptione adnotatur quod ALBERTANUS illas « edidit inter fratres minores et causidicos brixienses, in congregatione quam faciunt more solito », an. 1250. Textus acceptus fuit e Brescia, *Bibl.Queriniana, C.VII.14* (an. 1311) et Lonato, *Bibl. Da Como* (saec. XV). Cf. *Aevum* 29(1955) 196s. M. A.

986. - RUH Kurt, *Altdeutsche Mystik. Ein Forschungsbericht*, in *Wirkendes Wort* 7(1957) 135-146. 211-231.

Hunc conspectum criticum de ultimorum annorum editionibus fontium, inquisitionibus criticis, commentationibus litterariis et systematicis circa mysticos germanicos antiquos proh dolor inspicere nequivimus. Verumtamen lacunam opportune fraterneque complet MAXIMILIANUS A MOERDIJK, O.F.M.Cap., qui studia franciscana ibidem signata singillatim enumerat in *Franc.Leven* 40(1957) 118s. Eumdem hisce presse sequemur, commentationes in prioribus *Bibliog.Franc.* voluminibus praetermissis innuentes.

Viam ad mysticae germanicae ortum paravit LAMBERTUS [Lamprecht] DE RATISBONA, O.Min. (fl. 1250), cuius poema magni momenti prodiit cura J. VAN MIERLO, S.J., *Vander Dochtere van Syon.* Fac-simile-druk met een inleiding. (Vereeniging der Antwerpsche bibliophielen, 44). Antwerpen, Nederlandsche Boekhandel, 1941. Cuius redactionem primitivam postea detexit, historice descripsit ediditque J.M. WILLEUMIER-SCHALY, *Vander Dochtere van Syon*, in *Tijd.Nederl.Taal- en Letterkunde* 67(1949) 1-23. Cuius archetypum latinum, a quodam S. BERNARDI CLAREVALLENSIS discipulo saec. XII compositum, prius iam invenerat P. REYPENS, S.J., *Het Latijnsche origineel der allegorie « Vander Dochtere van Syon »*, in *Ons Geest.Erf* 57(1943) 174-179. - LAMBERTUS conducit spontanee ad maximi influxus scriptorem, DAVIDEM DE AUGUSTA, O.Min., de quo ipse RUH plures novas attulit notitias (cf. *infra* in sectione de scriptoribus necnon in *Coll.Franc.* 27[1957] 217s). - A. insuper sermonem facit de MAXIMILIANI editione versionis *Legendae mai.*, a JACOBO VAN MAERLANT peractae (cf. *Coll.Franc.* 26[1956] 430s). Disseritur etiam de editione operis *Christenspiegel* Theodorici COELDE, O.F.M.Obs. (cf. *ibid.* 25[1955] 436-438); de Joannis BRUGMAN, O.F.M.Obs., diversorum scriptorum editionibus ac circa eadem disquisitionibus (cf. *Bibliog.Franc.* VIII, n.785-790[a]); de Henrici HERP, O.F.M.Obs., doctrina et momento (*ibid.* VII, n.2118). Non praetermittitur, uti patet, pietatis neerlandicae pervestigatio magistralis St. AXTERS, O.P. (cf. *ibid.*, X, n.653). - Conspectum textuum lingua germanica mediaevali soluta conscriptorum, qua manuscripta prostantium, exhibuit utilissimum W. STAMMLER, *Mittelalterliche Prosa in deutscher Sprache*, Berlin 1954. - Tempore, quod A. examen amplectitur, prodierunt quoque textuum florilegia C.C. DE BRUIN et AXTERS (*ibid.*, VII, n.1044. 1024). Ultimi magnis exornatur laudibus subsidium mystico-semasiologicum: *Scholastiek Lexikon. Latijn-Nederlansch*, Antwerpen, Geloofsverdediging, 1937.

Inter huius conspectus asserta notatu digna sunt, quod siquidem LAMBERTI carmen spiritui Cisterciensium saec. XII innititur; quod DAVID eiusque sequaces mysticam sponsalem consulto dereliquerunt; quod *Devotionis Modernae* motus imprimis a Minoritis, et quidem speciatim a S. BONAVENTURA, nutriebatur. Praeterea mysticum erga Christum eiusque Passionem amorem prout a Franciscalibus magnopere excultus est, aevo moderno transmisere LUDOLFUS A SAXONIA, O.Cart. (*Vita Christi*) atque BRUGMAN (*Leven van Jesus*). MARTINUS A COCHEM, O.F.M.Cap., vero eumdem saec. XIX opere suo *Leben Christi* porrexit. - Unice dolendum est, quod ad hanc commentationem maximi momenti legendam tam difficilis patet accessus. O. R.

987. - ZORZI Diego, *Valori religiosi nella letteratura provenzale. La spiritualità trinitaria.* (Pubblicazioni dell'Università Cattolica del Sacro Cuore. N.S., 44). Milano, Società Editrice « Vita e Pensiero », [1954]. 25 cm., X-381 pp.

Propositum istius pervestigationis magistralis in eo consistit: monstrare, quomodo dogma SS. Trinitatis carmina poetarum amatoriorum saec. XII-XIV regionis Provinciae qui *Troubadours* appellantur irradiaverit. Prima parte ad introductionis instar obiectum disquisitionis de-

limitatur; causae thematis selecti, ambitus mundi « provincialis », fundus trinitarius in theologia, liturgia, praedicatione, Ordine de SS. Trinitate, arte significantur (3-50). Parte secunda dein spiritualitas trinitaria in poesi eiusdem temporis extra ambitum poetarum praefatorum, sive catholici fuerint, sive ad Valdensium sectam pertinuerint, aestimatur (53-133). Parte tertia A. spiritualitatem poetarum amatoriorum explicite trinitariam (137-248), quarta vero implicite trinitariam (251-340) examini subicit. Adiunguntur amplissimus elenchus bibliographicus circa spiritualitatem trinitariam necnon litteraturam mundumque provincialem (347-362); indices manuscriptorum (362), poetarum eorumque operum (363-366), materiarum nominumque geographicorum (367-371), nominum personarum (373-379).

Quod res franciscanas attinet, A. praeter S. FRANCISCI eiusque Ordinis amorem erga SS. Trinitatem (5. 37), influxum visionis franciscanae creaturarum in praefatos poetas innuit (251s. 277. 318s. 339). Persaepe nomen S. BONAVENTURAE occurrit (374*a*). Agitur quoque de fratre anonymo conventus O.Min. de Apt saec. XIV, qui sat probabiliter quondam poeta amatorius fuit (73-75. 267). Inspiciantur quoque p.75s. 364*a* (vita B. DELPHINAE DE SIGNE necnon S. DONOLINAE, T.O.F.). O. R.

988. - LEVASTI A., *Poésie et mystique chez les Franciscaines italiens du XIIIe siècle,* in *Cahiers du Sud* 44(1957) 180-196.

Verum quippe est quod S. FRANCISCUS eiusque asseclae ex saec. XIII nullum mysticum systema inauguraverint vel aliquod magni momenti poema conscriptum reliquerint. At integra S. FRANCISCI vita tendit ad intimam cum Christo unionem (quae, ope stigmatum, excellentissimo modo accidit), et tam luculenter motivis poeticis abundat. M. A.

989. - IVÁNKA Endre von, *Zur Überwindung des neuplatonischen Intellektualismus in der Deutung der Mystik: intelligentia oder principalis affectio,* in *Schol.* 30(1955) 185-194.

De quinta animae facultate, *intelligentia* vel *principalis affectio* vel *synderesis* nuncupata, penes THOMAM GALLUM, O.S.B., disserens, A. eiusdem originem detegere ac influxum in posteros paucis perstringere conatur (cf. tamen *BTAM* VIII, n.2126). Quibus vocibus substituto tamen pro *principali affectione apice mentis,* ad divinorum cognitionem mysticam designandam S. BONAVENTURA quoque usus est. Cf. etiam eiusdem commentariolum: *Zum Problem des christlichen Neuplatonismus* I, *ibid.,* 31(1956) 31-40, spec. 37. O. R.

990. - *Denys l'Aréopagite* (Le Pseudo-), in *Dict.Spir.* III, Paris 1957, col. 244-429.

In hac amplissima commentatione de Pseudo-DIONYSII persona tot nubibus obvoluta, de scriptis, doctrina, influxu in orientales ac occidentales agente plures sodales nostri recoluntur. Ob momentum peculiare pro Schola franciscana ROBERTI GROSSETESTE significamus commentariolum SERVI DE ST. ANTHONIS, O.F.M.Cap., de episcopi Lincolniensis versionibus, commentariis in corpus dionysiacum deque doctrina eius (col. 340-343). Proh dolor tractatio influxus Areopagitae in S. BONA-

VENTURAM desideratur. Cf. pauca quae innuit J. RATZINGER, *Die Geschichtstheologie des hl. Bonaventura,* München-Zürich 1959, 165*b*: index (vide *Coll.Franc.* 30[1960] 227-229). - A. COMBES prudenter at satis fuse de citationibus e Ps.-DIONYSII operibus in variis scriptis Henrici HERP, O.F.M.Obs., disserit (col. 378-383). - J. KRYNEN vim Areopagitae in scriptores hispanicos saec. XVI ante S. JOANNEM DE CRUCE enarrans (col. 386-399), sermonem quoque instituit de sequentibus sodalibus O.F.M.Obs.: FRANCISCO DE OSUNA, FRANCISCO ORTIZ, BERNARDINO DE LAREDO. De BENEDICTO DE CANFIELD, O.F.M.Cap., deque eiusdem discipulis breviter eruditeque agit OPTATUS DE VEGHEL, O.F.M. Cap. (col. 421s), dum A. RAYEZ, S.J., Fulgentium BOTTENS, O.F.M.Rec., per transennam commemorat (col. 424s). O. R.

991. - RODE Rosemarie, *Studien zu den mittelalterlichen Kind-Jesu-Visionen.* (Philosophische Dissertation). Frankfurt a. M., 1957. 120 pp. (dactylogr. multiplicatum).

992. - SALMON Pierre, O.S.B., *L'ascèse monastique et la spiritualité,* in *Vie Spir.Supplém.* 7(1954) 195-240.

Saec. XIII et XIV in vita religiosa summi ponderis immutationes locum obtinuere. Bene notus rerum monasticarum ac liturgicarum cultor hic in unum respectum earum inquirit, scil. in vim, quam novae fundationes observantiis externis attribuerunt. Pervestigationis exitus iste fere est, quod siquidem efficacia horum bonorum operum instrumentorum, uti vocabantur, magis magisque diminuta est. Inde ab ortu Ordinum recentiorum usque ad adventum *Devotionis Modernae* dictae scriptores ascetico-mystici vitam religiosam in dies praevalenter internam ac spiritualem finxerunt.

A. in his paginis delibat quoque habitudinem S. FRANCISCI (198-200. 212s); examinat insuper scripta DAVIDIS DE AUGSBURG, S. BONAVENTURAE, BERNARDI DE BESSA, *Meditationum de Passione* (214-220). - Factum progressionis superius adumbratae negari minime potest, at quaeri licet, utrum A. non quadamtenus praeiudicata opinione textus aggressus sit. (Cf. etiam *Rev.Asc.Myst.* 33[1957] 264, adn. 1). Res procul dubio digna est, ut monographice subtilius dilucidetur. A. p.213, adn. 19, Spiritualium factionem nimis blande tractat. Nonne in pergravi paupertatis quaestione — sicuti certum pro omnibus sacrae Religionis institutis — iudicio Ecclesiae magisterii standum est? O. R.

993. - DUBY G., *L'esprit franciscain et l'éducation de la sensibilité européenne,* in *Cahiers du Sud* 44(1957) 171-179.

Circa an. 1270 clare persentimus in medio christianitatis occidentalis orbem quendam humaniorem, affectivum et ad res quae societatis vitam attingunt magis attentum: quod, saltem magna ex parte, a motu franciscali provenit et ad efformandam animam moderni hominis quam maxime valet. Mysteriorum scaenica repraesentatio, drama theatrale, fundationes caritativae pro pueris parentibus orbatis, etc., ab hac renovatione a franciscanismo inducta ultimo proveniunt. Ita res resumitur in *Bull.Sign.* XIII, n.6435. M. A.

994. - WERNER Ernst - ERBSTÖSSER Martin, *Sozial-religiöse Bewegungen im Mittelalter*, in *Wissenschaftliche Zeitschrift der Karl-Marx-Universität Leipzig* 7(1957-1958) 257-282.

AA. referunt de commentationibus circa motus religiosos necnon haereses medii aevi, quas varii auctores in Congressu internationali scientiarum historicarum, Romae 4-11 sept. 1955 coacto, pronuntiarunt, quaeque III vol., Florentiae eodem anno edito, continentur. Censorum propensio manifesta est; cf. quoque *Coll.Franc.* 28(1958) 334-336. O. R.

995. - PETROCCHI Giorgio, *Ascesi e mistica trecentesca.* (Biblioteca letteraria. Pubblicazioni a cura dell'Istituto di filologia moderna dell'Università di Messina, 1). Firenze, F. Le Monnier, 1957. In-12°, 235 pp.

Librum istum minime inspicere potuimus. Prout erudimur e *BTAM* VIII, n.1987, A. in his miscellaneis plura studia in variis periodicis inter an. 1950-1956 vulgata colligit. Jesuatarum Fundator, B. Joannes COLOMBINI († 1367), comparatur cum S. FRANCISCO (cf. *BTAM* VI, n.2248). Nova proponitur sententia de auctore et tempore originis *Meditationum Vitae Christi* (cf. *Bibliog.Franc.* X, n.583); B. ANGELAE DE FOLIGNO, T.O.F., exponitur « abstractio » et « realismus »; HUGONIS PANZIERA, O.Min. († ca. 1330) delibantur scripta poetica; de nexu disseritur inter *Actus B. Francisci* et *Flosculos* italicos (cf. *ibid.* XI, n.255); demum enarratur quoque habitudo JOANNIS DELLE CELLE, O.S.B.Vall., ad Spirituales (cf. *ibid.* X, n.1137). O. R.

996. - *Prosatori minori del Trecento.* Tomo I: *Scrittori di religione.* A cura di don Giuseppe DE LUCA (La letteratura italiana. Storia e Testi, 1). Milano-Napoli, Riccardo Ricciardi, [1954]. In-8°, 1237 pp.

In hoc collecticio opere legimus excerpta ex meditationibus falso S. BONAVENTURAE tributis (349-419) vel ab ipso re vera dictatis (803-815); ex historia tribulationum ANGELI CLARENI, O.Min., (869-881); ex *Legenda* B. HUMILIANAE DE CERCHI conscripta a VITO DE CORTONA vel DE VOLTERRA, O.Min., et ex narratione supplicii MICHAELIS DE CALCI († 1389), fraticelli (211-236). De quibus suo loco sermo fiet. M. A.

997. - ZEEMAN Elizabeth, *Continuity and change in Middle Englisch versions of the Meditationes Vitae Christi*, in *Medium Aevum* 26(1957) 25-31.

Nicolaus LOVE coenobii O.Cart. « Montis gratiae » ad Yorkshire prior, initio saec. XV integrum opus *Meditationes Vitae Christi* nuncupatum anglice transtulit: *Mirror of the Blessed Life of Jesu Christ* (ed. L.F. POWELL, Oxford 1911). A. hisce eiusdem interpretationis artem examini subicit, quatenus eam cum versione cuiusdam partis praefati operis ab ignotis auctoribus facta attente conferat.

Eadem conversio dicti scripti inde ab Ultima Cena usque ad sepulturam Domini in sequentibus enim invenitur codicibus: Cambridge, *Univ.Libr., cod. Ii.IV.9. - Caius Coll., cod 669, - Trinity Coll., cod. B.14.38;* Oxford, *Bodl.Libr., cod. 789. - Laud.Miscell., cod. 23;* Edinburgh, *Univ.Libr., cod. 65.* Quae conversio veluti inter-

polatio reperitur quoque ad Maldon, *Beeleigh Abbey, Mr. W. Foyle.* E consonatia plurium locorum A. arguit, quod interpres traditioni versionum innixus est.

LOVE transferendi artem A. in alia commentatione quoque pervestigavit: *Nicholas Love, a fifteenth century translator*, in *Rev.Engl.Stud.* N.S. 6(1955) 113-127. O .R.

998. - CREMASCHI Giovanni, *Un libro di devozione del sec. XV. Manoscritto con testi vari inediti*, in *Bergomum* n.s. 29(1955) 9-37.

Scriba codicis devotionalis (in ipso adsunt preces, planctus, laudes), liturgici atque disciplinaris, qui asservatur Bergomo, *Bibl.Civica d.2.20*, se subscribit « Frater Victor de Feltro Ordinis Minorum, pulsator organorum ». A. quosdam textus hic in lucem edit. M. A.

999. - DEBONGNIE Pierre, C.SS.R., « *Dévotion moderne* », in *Dict. Spir.* III, Paris 1957, col. 727-747.

Motus *Devotionis Modernae* ortum, diffusionem, scriptores praecipuos ac minores, fontes, indolem generalem ac novitatem, occasum ac influxum explicans, A. e catalogis auctoritatum nostrorum sequentes indicat: S. BONAVENTURAM, Ps.-BONAVENTURAM, DAVIDEM DE AUGSBURG, HUBERTINUM DE CASALE, ANGELAM DE FOLIGNO. Seraphici Doctoris specialis vis qua par est premitur (col. 742s). O. R.

1000. - *Zeven eeuwen katholieke poesie.* Een bloemlezing samengesteld door ANTON VAN DUINKERKEN. (De Zonnewijzer, 22). Utrecht/Antwerpen, Uitgeverij Het Spectrum, [1955]. 18 cm., 272 pp.

In his anthologicis, quae complectuntur septem saecula poesis catholicae neerlandicae, haec adsunt carmina franciscana: Joannis BRUGMAN, O.F.M.Obs., *Och, eeuwelijk is so lank* (p.57s); Guilelmi SPOELBERGH, O.F.M.Obs., *Onze Vader* (110), *Wees gegroet* (111), *In druk en tegenspoed* (112), *Sint Willem* (113s), *Een ander bruiloftreferijn* (114ss), *Als dorst een hert* (116s); LUCAE A MECHELEN, O.F.M.Cap., *'t Hofke van Oliveten* (181s); J. VAN DEN VONDEL, *Lofzang van Sint Clara* (170s). S. ST. A.

1001. - POURRAT Pierre, S.S., *Christian Spirituality in the Middle Ages.* Volume II. Translated by S.P. JACQUES. - Volume III. *Later developments.* Part I: *from the Renaissance to Jansenism.* Translated by W.H. MITCHELL, M.A. - Volume IV. Part II: *from Jansenism to Modern Times.* Translated by Donald ATTWATER. Westminster, Maryland, The Newman Press, 1953, 1955. 20 cm., XIII-341, XII-405, XIX-551 pp.

Veste typographica amoena versio anglica voluminum II-III operis historiam spiritualitatis generali obtutu perlustrantis an. 1927 primum vulgatorum denuo editur. Volumen vero IV hisce primum lectoribus anglicis offertur.

Schola franciscana tractatur: II, 152-195. 286-290. Pro singulis indices conferantur (337-341). In vol. III videas sub *Franciscan Writers* (403*a*), resp. *Capuchin Writers* (402*b*). In vol. IV cf. p.294-297, ubi sodales O.F.M.Rec. ac O.F.M.Cap.

breviter tanguntur. Proh dolor in hoc volumine adnotationes criticae non ad calcem paginarum sed in fine singulorum capitum apponuntur. Quod BENEDICTUM DE CANFIELD, O.F.M.Cap., attinet, inspiciantur p.103-106. 119 (in adnotationibus opus fundamentale OPTATI DE VEGHEL, O.F.M.Cap. [*Bibliog.Franc.* IX, n.976; cf. quoque nn.974-983] desideratur). O. R.

1002. - LETURIA Pedro de, S.J., *Estudios Ignacianos.* Revisados por el P. Ignacio IPARRAGUIRRE, S.J. I. *Estudios biográficos.* II. *Estudios espirituales.* (Bibliotheca Instituti Historici S.J., 10-11). Roma, Institutum Historicum S.J., 1957. 23,5 cm. XXXII-475, VIII-546 pp., tab.

Comploratus historiae ecclesiasticae in Universitate Gregoriana professor diu iam ceperat consilium amplam S. IGNATII vitae enarrationem digerere. Multiplicibus studiis vero distentus, A. idem alio cum proposito commutavit siquidem dissertationes pluribus linguis ac variis in periodicis vulgatas in unum colligere. Cum tamen an. 1955 e vivis sublatus sit, ne istud quidem in effectum deducere potuit. Laudabili erga magistrum pietatis sensu Ed. hunc laborem haud modicum assumpsit commentationes praedictas ad defuncti confratris nutum perpolire non secus ac apparatum criticum iisdem normis conformare. His laboribus optime impensis Ed. non solum confratri monumentum aere perennius exstruxit, sed quoque tam Ecclesiae quam spiritualitatis cultorum gratitudinem sibi comparavit.

Ut operis inscriptio pandit, primo volumine disquisitiones ad vitam S. Fundatoris, altero ad spiritum religiosum ipsius spectantes offeruntur. Ob nostri periodici indolem peculiarem eas hic singillatim indicare nequimus. Conferatur fusa relatio H. CHIRAT in *Rev.Sc.Rel.* 32(1958) 216-218.

Iuvat autem commentariolum recolere quem A. antea vulgaverat in *Ecclesia* (Città del Vaticano) 6(1947) 351-355 *Aspetti francescani in S. Ignazio di Loyola* praenotatum ac denuo editum in vol. II, 419-423 (cf. *Bibliog.Franc.* VIII, n.283). Verumtamen A. pluries adhuc de spiritus Pauperculi eiusque filiorum nonnullorum influxu in S. IGNATIUM disserit. Eiusmodi loci sat facile reperiuntur, quippe cum Ed. amplos indices nominum rerumque magna cum diligentia confecerit (481-544). En voces quas ob uberem materiem inspicias: *Franciscanos, Francisco de Asís, Buenaventura, Herp Henricus, Jerusalén, Pobreza* (II, 503*ab*. 489*a*. 506*b*. 509s. 530s). Agitur de methodo franciscana meditationis necnon de libellis meditationis a nostratibus vulgatis. Franciscalium necessitudo cum *Devotionis Modernae* motu illustratur. Familia Fundatoris, immo ipsius Sancti consuetudo cum alumnis coenobii de Azpeitia significatur. Quod influxum spiritus franciscani in S. IGNATIUM spectat, A. speciatim memorat eius amorem erga paupertatem ac Palaestinam, diffusionem devotionis erga SS. Nomen Jesu, contemplandi Creatoris in creaturis studium. Sanctus insuper non solum quorundam sodalium franciscalium consilia petiit, sed etiam *Constitutiones* eorum inspexit. Cf. etiam *supra* nn.475-477.

Plurimi sodales Ordinum franciscalium nominantur: scil. B. AEGIDIUS ASSISIENSIS, B. RAIMUNDUS LULL, S. BERNARDINUS SENENSIS, FRANCISCUS EIXIMENIS, O.Min., B. AMEDEUS MENEZ DE SILVA, O.F.M.Am., sequentes quoque sodales O.F.M. Obs. occurrunt: JOANNES DE TEXEDA, ANTONIUS CRUZADO, PETRUS DE HOZ, Antonius ac Petrus MARTINEZ DE SILVA, MARTINUS DE SEGURA, ANGELUS DE FERRARA, Ambrosius MONTESINO, DIDACUS DE ALCÁNTARA (Sancti confessor an. 1524-1526), F. XIMÉNES DE CISNEROS, ALFONSUS DE MADRID, card. FRANCISCUS DE ANGELIS QUIÑONES, BERNARDINUS DE LAREDO, FRANCISCUS DE OSUNA, Franciscus QUARESMI (Quaresmio). Praeterea THEODOSIUS DE LODI, O.F.M.Ref. (confessor Sancti an. 1539 et 1541), S. PETRUS DE ALCÁNTARA, B. ANGELA DE FOLIGNO, MARIA DE GUEVARA, O.S.Cl. Recoluntur quoque

plura coenobia franciscana quae hic brevitatis causa praetermittimus. Sodales O.F.M. Cap. per transennam nominantur (II, 191). Praeterea nomen BERNARDINI OCHINO A SIENA occurrit. O. R.

1003. - A Benedictine of Standbrook Abbey, *Mediaeval mystical tradition and Saint John of the Cross*. London, Burns & Oates, 1954. 22 cm., 161 pp.

Argumentum momentumque huius voluminis, quod nobis transmissum non fuit, fuse describuntur in *Rev.Esp.* 14(1956) 299s. Disseritur ibidem siquidem de similitudinibus inter JOANNEM A CRUCE et scripta bonaventuriana (56-85) necnon quaedam scripta pseudo-bonaventuriana, v.g. DAVIDEM DE AUGSBURG (86-100). In capite sexto *Spain again and Saint John of the Cross* nuncupato plurium mysticorum franciscalium Hispaniae opera examinantur. Adnotasse iuvat, quod pervestigatio satis severe diiudicatur (*ibid.*, 300). O. R.

1004. - WEISE Georg, *Das Element des Heroischen in der spanischen religiösen Literatur der Zeit der Gegenreformation*, in *Gesammelte Aufsätze zur Kulturgeschichte Spaniens*. 10. Band. In Verbindung mit Edmund SCHRAMM, Georg SCHREIBER und José VIVES herausgegeben von Johannes VINCKE. (Spanische Forschungen der Görresgesellschaft, I/10). Münster/Westf., Aschendorffsche Verlagsbuchhandlung, 1955, 161-304, 17 tab.

Commentatione hac ampla ac momentosa A. in thema heroicitatis apud scriptores religiosos hispanicos saec. XVI inquirit. Praeter alios eminentes viros ex nostris sequentium scripta adducuntur: ALFONSI MATRITENSIS, DIDACI DE ESTELLA, JOANNIS AB ANGELIS, MARIAE A JESU DE ÁGREDA. Cf. elenchum scriptorum *ibid.*, 167-169.

In prima parte notio heroicitatis, frequentia vocis, termini applicatio ad singulas virtutes, ad exempla Sanctorum, speciatim Jesu ac B. Virginis necnon magnificentiae sensus in operibus artis veluti thematis religiosi effectus significantur (169-181). In secunda parte A. adhuc magis ad minuta descendit, quatenus ad modum loquendi praefatorum auctorum, ad voces alte sonantes pro rebus religiosis exprimendis adhibitas attendat (182-210). Tertio tamquam thematis heroicitatis praedilecti effectus istorum scriptorum nisus ad nomina, numeros, attributa accumulanda delibatur (210-220). Quarto dein momentum curiae caelestis in eorum scribendi genere pervestigatur. Etenim distantia inter Deum et hominem et hominis vilitas (prout v.g. e servi titulo apparet), vehementer urgetur (220-240). Quinto thema honoris ac gloriae divinae necnon eiusdem laesionis per peccatum examinatur (240-253). Sexto indoles militaris seu bellicosa, voluntatis ac fortitudinis prominens momentum, sicut in scriptis horum virorum iterum ac iterum manifestantur, luce collustrantur (253-269). Septimo fortitudo ac constantia in Passionis ac Infantiae Domini necnon compassionis B.M.V. meditatione illustrantur (269-296). Ad modum fere epilogi A. novae mentis vim in opera artis, ope praesertim tabularum articulo appositarum, dimetitur (296-304). Videatur v.g. tabula tertia, qua pars altaris maioris coenobii S. Clarae de Briviesca imagine luce expressa redditur. Nemo est qui non videat, quantum eiusmodi pervestigationes semanticae ad spiritualitatis religiosae ac artis evolutionem profundius intellegendam conferre valeant. O. R.

1005. - PETROCCHI Massimo, *Pagine sulla letteratura religiosa lombarda del '500*. Napoli, Libreria Scientifica Editrice, 1956. 19,5 cm., 115 pp.

Hoc libello sex continentur disquisitiones, maiore numero in variis ephemeridibus iam vulgatae, eminentiores personas vel opera spiritualitatem religiosam lombardicae regionis attinentes.

Pervestigatio franciscalis indolis prima: *L' « idea del vescovo » in Francesco Panigarola*, ep. O.F.M.Obs. († 1594), inscribitur (47-55), de qua infra in sectione de scriptoribus sermo redibit; secunda vero, prius iam edita (cf. *Bibliogr.Franc.* X, n.2093), sic praenotatur: *Il problema dell'ascesi in Mattia da Salò*, O.F.M.Cap. (57-73). Alibi rapide etiam agitur de quorumdam sodalium Capuccinorum Galliae in spiritualitatem mediolanensem vi (p.80), atque diiudicatur habitudo theologica BENEDICTI DE CANFIELD, O.F.M.Cap., versus humanae voluntatis cum Deo cooperationem (97s). **O. R.**

1006. - BEHN Irene, *Spanische Mystik. Darstellung und Deutung.* Düsseldorf, Patmos-Verlag, 1957. 22,5 cm., 792 pp.

Hoc opus momentosum prae manibus habere nequivimus. Agitur siquidem de historia mysticorum hispanicorum saec. XVII, cum peritia haud communi descripta, sicut e laudibus plurium censorum patet: cf. praesertim *Rev.Esp.* 17(1958) 111-113; *Wiss.Weish.* 21(1958) 69s; *Vie Spir.* 99(1958) 319.

Capite circa mysticam doctrinam experientiamque RAIMUNDI LULL, T.O.R., praemisso, in parte de viris mysticis extra carmelitarum Ordine disserente (p.45-262) nostratum sequentes considerantur: PETRUS DE ALCÁNTARA, O.F.M.Disc. (88-112), ALFONSUS DE MADRID et FRANCISCUS DE OSUNA (113-124), BERNARDINUS DE LAREDO (125-159), JOANNES AB ANGELIS (160-168), omnes O.F.M.Obs. - In sectione tertia breviore (743-788) principaliores notiones circa experientiam mysticam dilucidantur. O. R.

1007. - MENÉNDEZ PELAYO Marcelino, *La mística española.* Edición y estudio preliminar de Pedro SÁINZ RODRÍGUEZ. (Col. « Clásicos y Maestros », 6). Madrid, Afrodisio Aguado, 1956. 18 cm., 419 pp.

In hac anthologia Ed. colligit et denuo edendas curat dissertationes aliquas insignis polygraphi hispani M. MENÉNDEZ PELAYO († 1912), qui de scriptoribus ascetico-mysticis Hispaniae egregie pervestigaverat. Una ex his dissertationibus de RAIMUNDO LULL agit; de auctoribus franciscanis, praesertim de FRANCISCO DE OSUNA, JOANNE AB ANGELIS et DIDACO DE ESTELLA, fuse disseritur in lucubrationibus inscriptis: *La estética platónica en los místicos del siglo XVI y XVII*; *Inventario bibliográfico de los libros místicos y ascéticos.*

Promerita M. MENÉNDEZ PELAYO in pervestiganda actuositate litteraria auctorum franciscalium iure celebrat et recenset J. CORRAL FERNÁNDEZ, O.F.M., *Menéndez Pelayo y la mística franciscana*, in *Liceo Franc.* (Santiago de Compostela) 9(1956) 103-111. I. V.

1008. - HATZFELD Helmut, *Estudios literarios sobre mística española.* (Biblioteca Románica Hispánica. II. Estudios y ensayos, 16) Madrid, Editorial Gredos, 1955. 20,5 cm., 405 pp.

Hoc in opere colliguntur decem capita, prius in commentariis periodicis vulgata, quae argumentum litterarium de usu et stilo symbolorum

apud mysticos scriptores hispanos attingunt. Fontes horum symbolorum opera indicantur RAIMUNDI LULL et Joannis VAN RUUSBROEC (cap. II); praesertim magni scriptores carmelitani considerantur necnon comparatio instituitur inter mysticam hispanicam et gallicam. I. V.

1009. - GROULT P., *Les courants spirituels dans la Péninsule Ibérique aux XVe, XVIe et XVIIe siècles*, in *Lettr.Rom.* 9(1955) 208-225.

Influxus perpenduntur ERASMI DE ROTTERDAM et mysticorum septentrionalium in mysticam hispanicam et lusitanam. Figura et opus illustrantur eximii Lusitaniae scriptoris spiritualis ANTONII DAS CHAGAS (a VULNERIBUS, O.F.M.Obs., 1631-1682). I. V.

1010. - OLIVIER DE QUÉBEC, O.F.M.Cap., *La spiritualité capucine*, in *Laurentianum* (Ottawa) 1(1956-1957) n.4, 53-71.

Elucubrationibus scriptorum anteriorum innixus, A. vitae curriculum ac doctrinam spiritualem sequentium ex O.F.M.Cap. breviter, at dextere delibat: JOANNIS DE FANO, BENEDICTI DE CANFIELD, S. LAURENTII A BRUNDUSIO. O. R.

1011. - WILBERT LANSER [OF PORT WASHINGTON], O.F.M.Cap., *Capuchin spirituality 1619-1761*, in *Round Table Franc.Res.* 22(1957) 124-133.

Modo compendiato redditur MELCHIOR A POBLADURA, O.F.M.Cap., *Historia generalis* I/2, 177-241.

1012. - METODIO DA NEMBRO, O.F.M.Cap., *Sentimento religioso nell'Italia del '700*, in *Italia Franc.* 32(1957) 33-53.

A. nititur demonstrare quod a veritate non parum elongantur scriptores qui saeculum XVIII nigro omnino lapillo notarunt, quasi tunc temporis quilibet genuinus sensus religiosus defuisset. Ipse vero facile probat quod negativum hoc iudicium nititur scriptis, quae quidam de seipsis reliquerunt et veritatis superlationibus praedicatorum popularium contra vitia insurgentium. Re tamen vera sensus religiosus facile revelatur ardore apostolico plurium sacerdotum tum ex altiore cum ex inferiore clero, sacra praedicatione populari quae floruit praesertim sub forma missionum popularium, scriptis mysticis atque asceticis quae tunc temporis in lucem prodierunt, ope virorum ac mulierum sanctitate illustrium, ac tandem institutione novarum congregationum religiosarum quae caritatis operibus atque paenitentiae se dediderunt. In hac investigatione plurimi occurrunt franciscales viri, quos longum esset memorare. M. A.

1013. - DIRKS Walter, *The Monk and the World.* Translated from the German by Daniel COOGAN. New York, David McKay Company, 1954. In-8°, 234 pp.

Cf. recensionem operis originalis in *Bibliog.Franc.* X, n.1925. Vide etiam animadversiones quas circa A. interpretationem actionis Ordinis

franciscalis in saec. XX, movet PIERRE VAN GROLL [OF MANITOWOC], O. F.M.Cap., *A layman looks at us*, in *Round Table Franc.Res.* 20(1955) 60-64. 73.

1014. - ZÜRCHER Josef, S.M.B. (Hrg.), *Päpstliche Dokumente zur Ordensreform.* [Übersetzung durch Erich CAMENZIND]. Einsiedeln-Zürich-Köln, Benziger-Verlag, [1954]. 21,5 cm., 155 pp.

Ed. hisce documenta varia PII PP. XII ad vitam religiosam spectantia selegit atque partim germanice versa edidit. Inter quae plura reperiuntur a Summo Pontifice ad familias franciscales directa. En elenchum cum paginis versionem innuentibus: allocutio ad Capitulum generale O.F.M. diei 5 iunii 1939 (9s); litterae apostolicae ad Ministrum generalem T.O.R. diei 30 iunii 1948 (47s); allocutio ac litterae ad Ordinem Capuccinorum diei 25 nov. 1948, resp. 4 dec. 1948 (p.50-54); litterae ad ministrum provinciae Romanae O.F.M. diei 12 martii 1951 (104). O. R.

1015. - HARDICK Lothar, O.F.M., *Brauchtum in unseren Klöstern zur Förderung franziskanischer Geisteshaltung.* (Referat, gehalten auf der Konferenz der Patres Provinziäle in Wien am 27. 4. 1955), in *Vita Seraphica* 36(1955) 297-313.

Hac acroasi notatu digna A. momentum consuetudinum claustralium luce totius historiae monasticae extollit. Praeter alia, sequentia themata tanguntur: influxus ambitus in Regulam efformandam; vis consuetudinum in leges liturgicas earumque in vitam cotidianam; periculum, quod Ordines veteres influxui novarum institutionum nimis sese aperiant; antiquitas quorumdam praescriptorum gestus moresque regulantium; momentum habitus religiosi eiusque nexus ad determinatam mentem religiosam servandam; auctoritas Fundatoris, « Patrum », Sanctorum Ordinis; influxus diversarum regionum et aetatum in vitam regularem. Huiusmodi usus vel diurno tempore oretenus tantum traduntur vel scriptis consignantur, qui tamen data occasione partim vel totaliter renovantur. A. ad modum conclusionis quasdam quaestiones ad consuetudines Ordinis franciscalis servandas ac adaptandas adiungit. O. R.

1016. - RONCAGLIA Martiniano, O.F.M., *Educazione conventuale o apostolica?*, in *Vita Min.* 28(1957) 122-128.

Acrimoniosae atque exaggeratae quaedam proponuntur animadversiones circa praesumptum quendam formalismum, qui aridum omnino atque inanem efficeret conatum atque studium quorundam « iuvenum », qui ad novas apostolatus formas, modernae aetati respondentes, competunt. Etenim res nimis generice proponuntur, et videntur potius subiectivum quendam animi scribentis statum patefacere, quam reale quid detegere. Etenim A. omnia, quae ad suum Ordinem spectant, nigerrimo signat lapillo, acerbitate potius animi quam veritatis amore, uti videtur. M. A.

1017. - BRACALONI Leone, O.F.M., *La spiritualità francescana contro la decadenza*, in *Vita Min.* 25(1954) 10-12.

1018. - Idem, *La spiritualità francescana nella pratica reale* *ibid.* 26(1955) 7-9.

Ut Ordo franciscalis a spiritus religiosi imminutionis necnon observantiae regularis ruinae periculo praecaveatur, A. varia monita ac remedia opportuna innuit. - Nostra aetate, ut A. in secundo commentariolo disserit, spiritus S. Fundatoris cognitio historica haud parum evoluta est ac multiplices promulgatae sunt leges ad eum in actionem deducendum. Verumtamen tum singulorum cum communitatum vita non semel ad promissa vix respondet. Ad quod discrimen generose evitandum proin A. confratres adhortatur. O. R.

1019. - BRACALONI Leone, O.F.M., *La spiritualità francescana nel convento*, in *Vita Min.* 25(1954) 161-164.

1020. - Idem, *La spiritualità francescana nei nuovi conventi*, *ibid.* 213-216.

Ferax rerum franciscalium scriptor thema iam ante tractatum (cf. *Bibliog.Franc.* VII, n.1093-1096) denuo dilucidat. In commentariolo priore tam indolem quam momentum conventus compositionis nitoris, spiritus tempore primigenio Fundatoris, reformationis Observantium ac Capuccinorum adumbrat. Aestimatione altera monstrare satagit, quomodo nostris diebus *ideale* coenobii franciscalis cum architecturae permagno progressu componatur. O. R.

1021. - PENELLO Remigio, O.F.M., *La spiritualità francescana risponde al carattere dell'uomo moderno*, in *Vita Min.* 28(1957) 5-9.

Cum spiritualitas franciscana ad vires personamque hominum evolvendas nitatur, necnon momentum actuosae operationis et humanitatis studiorum, spiritu utique christiano-religioso imbutorum, extollat, A. affirmat eamdem apprime nostri temporis exigentiis aptari. - Commentariolum lusitane redditur in *Itiner.* 3(1957) 642-646.

1022. - SCHNEIDER Reinhold, *Die Stunde des heiligen Franz von Assisi.* (3. Auflage). Heidelberg, F.H. Kerle Verlag, (1956). 19.5 cm., 125 pp.

1023. - MARIANI Eliodoro, O.F.M., *Preannunci della speranza.* Verona, Bettinelli, 1956. In-16°, 102 pp.

Librum ipsum inspicere non potuimus. Sicut a capite *Incontro francescano* nuncupato et speciminis causa in *Vita Min.* 27(1956) 167-170 vulgato necnon e censura (*ibid.*, invol. n.5, p.2), desumimus, commentatio ad quaestiones hominum infidelium, dubitantium et praesertim credentium nostrorum dierum respondere intendit. Philosophiae angustiae ac timoris A., documentis evangelicis et doctrinae franciscali innixus, christianam spem opponit. O. R.

1024. - MAURICIO DE BEGOÑA, O.F.M.Cap., *El caso de San Francisco de Asís*. Prólogo a la obra del R.P. Fr. GONZALO DE CÓRDOBA, O.F.M.Cap., « Del solar franciscano. Santoral de las tres órdenes ». (Tirada aparte). Madrid, Ediciones Studium, 1954. 18 cm., 24 pp.

Hic fasciculus introductio est operis GONSALVI A CÓRDOBA, O.F.M.Cap., *Del solar franciscano*, in *Coll.Franc.* 28(1958) 434s. recensiti. Qua introductione — iuxta recensoris verba — A. « non solum illius [libri] proprietates litterarias et hagiographicas perpendit, sed, subtilibus interpretationibus utens, arguta argumenta adumbrat multiformis varietatis, qua vis ac virtus franciscanismi in animarum cuiusque condicionis socialis elevatione operata est ». I. V.

1025. - POZZO Gianni M., *Francescanesimo nella scuola e nella vita*, in *Humanitas*. Rivista mensile di cultura (Brescia) 9(1954) 40-43.

Ad discrimina vitae tam socialis quam scholaris componenda A. spiritum franciscanum veluti remedium efficax commendat, i.e. simplicitatem animi, vinculum fraternae caritatis, magistri generosam suimetipsius donationem. O. R.

1026. - BRACALONI Leone, O.F.M., *La spiritualità francescana nell'aspetto sociale*, in *Vita Min.* 25(1954) 93-96. 132-135.

Monstratur, quantum spiritus Pauperculi peraptus sit ad quaestionem socialem expediendam. S. FRANCISCUS siquidem ad eiusmodi difficultates auferendas, genuino evangelico spiritu imbutus, non quidem omnimodam bonorum aequationem ad mentem communistarum promovit, sed omnes fraterna amplexatus est caritate, arctissimam paupertatem libere vixit, christianam laboris coluit cogitationem atque affirmavit post protoparentum lapsum omnia bona hominibus veluti eleemosynas divinitus esse concessa. O. R.

1027. - NATALI Augusto, *Prezzi, Ofelimità, Francescanesimo*, in *Italia Franc.* 29(1954) 1-13.

Propositum commentarioli, inscriptione quadamtenus obscura absconditum, est istud: Cum PIUS PP. XII an. 1953 S. FRANCISCUM caelestem apud Deum mercatorum patronum constituerit (cf. *Bibliog. Franc.* X, n.338 et *supra* n.498), A. opportune insistit, ut reipublicae moderatores annonae pretium iustitiae postulatis aequius accommodandum curent. Simulque affirmat spiritum paupertatis franciscanae ad oblectamentorum hiatum temperandum ac ad homines nostri temporis a terrenorum servitute liberandos peraptum esse. O. R.

1028. - BERBUIR Eucharius, O.F.M., *Bernanos und der heilige Franz predigen uns Priestern*, in *Sanctificatio Nostra* 21(1956) 451-459.

A. « charisma propheticum » Pauperculi et famosi poetae gallici Georgii BERNANOS († 1948) ad invicem confert. Monitiones utriusque, speciatim quod paupertatem attinet, in lucem profert. Praeterea ideas quas poeta de Assisiensi ac LUTHERO expressit, examinat. O. R.

1029. - SEMENTOVSKI-KURILLO Nicola, *La crisi della civiltà, la Russia e il francescanesimo,* in *Humanitas* 9(1954) 48-59.

A. considerationes nonnullas philosophico-historicas proponit circa debilitationem sensus religiosi et consequentis pessimismi (quasi ipsi ad occasum vel interitum necessario properarent) penes Europae christianae populos et, simul, circa animam populi Russiarum, cui nec Ecclesia schismatica nec illuminismus occidentalis inde a gallica subversione neque tandem communismus materialisticus formam vitae populi animae consonam dare quiverunt.

Etenim sicut media aetate in Occidente « è stata praticamente la visione della natura cristianizzata dello spirito del Santo di Assisi a far sorgere quel *régime d'unité de la chair et de l'esprit* che all'apogeo del Medio Evo costituiva la base di un *humanisme virtuel et implicite* (J. Maritain) » (56), ita « sulla via che porta alla riconciliazione fra l'Europa e la Russia si erge come faro luminoso la figura del Santo d'Assisi. Nel rianimare la visione della natura cristianizzata nello spirito di Francesco, l'Occidente potrà comprendere e apprezzare meglio quel cristianesimo russo che ancora oggi si ispira all'idea della materna protezione della terra e delle sue forze, idea che a sua volta dà vita al diffuso culto della Madonna » (58s).

A. natus est in urbe Poltava (Russia) an. 1901, et iam abhinc multos annos vacat conscribendo operi quod inscribitur: *San Francesco. Trilogia di una missione universale.* M. A.

Perfectio franciscana - opera generalia

1030. - PANI Saturnino, *I principî fondamentali della spiritualità cattolica secondo le varie scuole di spiritualità.* (Studi e Testi Francescani, 8) Roma, Edizioni Francescane, via Merulana 124, 1954. 24 cm., 79 pp.

A. propositum est: numerum permagnum Scholarum spiritualitatis diminuere, eo siquidem quod earum adspectus varios ad pauca reducit principia. - Bibliografia praemissa (9-11), introductionis gratia conceptum spiritualitatis accuratius determinare cupit (13-22). Tunc A. primo capite quaestionem agitat, utrum reapse plures dentur Scholae spiritus (23-39). A. utique sustinet pluralitatem ipsarum, verumtamen eam non a nisu ascetico vario tantum, sed a modo diverso, quo tota religio christiana consideratur, derivat. Huiusmodi genus respiciendi veritates fidei ac morum christianas nonnisi triplex exsistere propugnat: In omnibus vel gloriam Dei, vel amoris divini manifestationem, vel paradisum adquirendum intendere.

Tria ista adagia triplici capite respectivis Scholis applicantur. A. asserit primo spiritualitatem « theocentricam » Ordinis Praedicatorum, Societatis Jesu, Congregationis Sanctissimi Redemptoris apte exprimi (41-50). Secundo spiritualitatem « christocentricam » illam Ordinis minoritici, Petri DE BÉRULLE, S. FRANCISCI SALESII significari (51-62); tertio spiritualitatem « anthropocentricam » — sensu utique latissimo intellectam — illam monachorum antiquorum orientalium, Benedictinorum, « Devotionis Modernae » innui (63-73). Capitulum ultimum pauca criteria significat circa habitudinem singulorum versus varias spiritualitates sequendam (75-78).

Non nostrum esse ducimus in diiudicando hoc libello — mente utique serena — conscripto longius immorari. Lectores relationis nostrae illico percipiunt A. rem tam multiplicem uberemque nimis systematice ac simplicius tractasse. Sicut FELICIANUS DE VENTOSA, O.F.M.Cap. (cf. *infra* n.1031) recte omnino animadvertit, A. experientiam religiosam fundatorum paene praetermisit. Insuper omnibus viris peritis qui istiusmodi studiis occupantur enixe commendamus, ut pervestigationes monographicas perficiant, antequam syntheses multiplicant. Quaestio valde intricata est ista, qualis fuerit necessitudo Ordinis fundatorum ad suas Scholas paulatim evolutas. Cf. praeter alios OPTATUM DE VEGHEL, O.F.M.Cap. (*Bibliog.Franc.* X, n.556) et F. VAN DEN BORNE, O.F.M., *Franciscus-geest en franciskaanse geest*, in *Sint Franc.* 4 (1958) 37-65; 5(1959) 94-103. Nolimus nostram relationem absolvere, quin dicamus A. in sua commentatione expressisse plura digna, ut attente examinentur. O. R.

1031. - FELICIANO DE VENTOSA, O.F.M.Cap., *Método para llegar a determinar las diversas escuelas de espiritualidad católica. A propósito de dos nuevos libros de espiritualidad franciscana*, in *Nat.Gracia* (Salamanca) 2(1955) 133-150.

A. animadversiones movet criticas contra methodum respective theologico-systematicam et critico-psychologicam in interpretatione S. FRANCISCI eiusque Ordinis spiritualitatis ab auctoribus horum recentiorum operum adhibitam, videlicet: S. PANI, O.F.M., *I principi fondamentali della spiritualità cattolica secondo le varie scuole di spiritualità* (Roma 1954, cf. *supra* n.1030), et LORENZO CASUTT [DA FALERA], O.F.M.Cap., *L'eredità di S. Francesco* (Roma 1952, cf. *Bibliog.Franc.* IX, n.177; X, n.283). Auctor huius lucubrationis criticae aliam methodum propugnat, nempe methodum integralem, quae hos adspectus comprehendit, theologicum scil. seu doctrinam, psychologicum seu « viventiam » et historicum seu itinerarium peculiare animae; quam methodum A. deinde applicat ad examen et partitionem diversarum Scholarum spiritualitatis, imprimis franciscanae. I. V.

1032. - ESZER Kajetan, O.F.M. *Gestalt und Ideal des Minderbrüderordens in seinen Anfängen*, in *Franz.Stud.* 39(1957) 1-22.

Momentosae huius inquisitionis propositum est Ordinis Minorum formam primaevam ac S. FRANCISCI in eo fundando intentum enucleare. Quoniam vero fontes franciscales biographici non semel vel peculiari factioni favent vel tardioris evolutionis rationem ad tempus anterius referunt, A. indagationem ad sola Pauperculi *Opuscula* necnon ad testimonia antiqua Ordini extraneorum restrinxit, innixus praesertim editioni L. LEMMENS, O.F.M., *Testimonia minora saec. XIII de S. Francisco...* (Ad Claras Aquas 1926).

Quaestiones vero, quas A. agitat, sunt istae: utrum Noster Ordinem sensu vero fundare intenderit; in quanam re testes praedicti *ideale*, uti aiunt, primitivum reposuerint; quibusne vinculis Fratrum communitas, nullo munita loco stabili ac claustri perfugio privata, copulata sit; quae discrimina Ordini nascenti imminuerint et quomodo sint domata. - Testium asserta omnino nos certos reddunt S. Fundatorem non fraternitatem piam, sed verum Ordinem seu Religionem, licet indolis prorsus novae, fundare voluisse. - *Ideale* primitivum his fere notis constituebatur: extrema vitae paupertate et austeritate, victu e labore manuum vel eleemosynis comparato, apostolatu praedicationis itinerantis. - Vincula Ordinis alumnos intime colligentia fuere: idem habitus, oboedientia erga Ordinis et Ecclesiae superiores, capitula quovis anno coacta, Regulae praecepta sensim sine sensu evoluta ac novis

vitae postulatis aptata. - Pericula demum JACOBUS VITRIACENSIS dilucide advertit: iuvenum conversatio in mundo, quin prius disciplinae claustrali fuerint subiecti; candidatorum admissio indiscreta; evagatio libera haud paucorum, nullo superiorum imperio coarctanda. Discrimina Sanctus eo vincere sategit, quod Card. HUGOLINUM veluti Ordinis protectorem petivit et, HONORII III litteris impulsus, novitiatum introduxit, et inde conventus locosque stabiles admisit atque privilegia quaedam ad regularem roborandam disciplinam impetravit.

A. eiusmodi affirmationes hic compendiose proposuit, quia easdem, ampliato visionis prospectu, postea iterum aggredi constituit: cf. *Ordo Fratrum Minorum. Über seine Anfänge u. ursprünglichen Zielsetzungen, ibid.* 42(1960) 97-129. 297-355 (continuabitur), necnon pro disceptationibus recentioribus: OPTATUS [VAN VEGHEL], O.F.M.Cap., *Is Franciscus de stichter van een kloosterorde of van een seculier instituut?*, in *Franc.Leven* 42(1959) 161-174; idem, *Franciscaans leven is: Evangelisch-apostolisch leven, ibid.* 43(1960) 1-10. 50-57. 61-76. O. R.

1033. - CICCARELLI Marciano M., O.F.M., *I capisaldi della spiritualità francescana.* Presentazione del P. G.-Fr. BONNEFOY, O.F.M. [Monza, Tipografia Monzese, 1955]. 19 cm., 373 pp.

Cf. recensionem in *Coll.Franc.* 26(1956) 310.

1034. - ESSER Cajetan, O.F.M., *The Order of St. Francis.* [Translated by Sr. M. FRIDIAN, O.S.F.], in *Franc.Her. & For.* 34(1955) 328-331. 358-360; 35(1956) 10-13. 32. 75-78. 107-110. 128.

1034[a]. - Idem, *L'Ordre de saint François, son esprit, sa mission.* Traduit de l'allemand par le P. Luc MÉLY, O.F.M. (Présence de saint François, 2). Paris, Éditions Franciscaines, [1957]. 18 cm., 56 pp.

1035. - Idem, *Franciscaans Ordesleven,* in *Sint Franc.* 1(1955) 43-53.

1035[a]. - Idem, *Wezenlijke trekken van het franciscaanse ordesleven en van de franciscaanse vroomheid, ibid.* 3(1957) 125-142.

Versionem anglicam et gallicam offerunt opusculi lingua germanica olim editi cf. *Bibliog.Franc.* IX, n.1306; X, n.1935s. - Commentariolo neerlandico A. S. FRANCISCI secretum religiosum penitius enucleare nititur idemque in eiusdem affectione tenerrima erga Verbum incarnatum se invenisse censet cuius, opusculo superius significato innixus, varios adspectus adumbrat. - Articulo altero dein notas vitae tam regulari quam religiosae nostri Ordinis proprias determinat. Vita Ordinis scil. praecepta evangelica in actionem deducit simulque intimo nexu cum Ecclesia copulatur. Pariter pietas eiusdem circa Christum tum S. Scriptura expressum cum in Ecclesia perenniter praesentem versatur. O. R.

1036. - ANTHONY SCANNELL [OF FOND DU LAC], O.F.M.Cap., *An outline and compendium of Franciscan spirituality. - Franciscan spirituality. Part 2,* in *Round Table Franc.Res.* 20(1955) 126-138; 21(1956) 3-7.

Spiritualitatis franciscanae elementa praecipua colligere satagit A., adducendo opiniones plurimorum auctorum qui circa hoc thema scripta vulgaverunt. O. R.

1037. - WALLENSTEIN Antoine, O.F.M., *Guide pratique de la perfection chrétienne*. Traduit par le R.P. Stanislas DAUL, O.F.M. Mulhouse (Ht-Rhin), Éditions « Salvator », 1956. 19,5 cm., 253 pp.

1038. - Idem, *Guía práctica de la perfección cristiana*. Traducción del alemán por el P. Juan MESEGUER F., O.F.M. Barcelona, Herder, 1955. 19,5 cm., 318 pp.

1039. - Idem, *Guida pratica alla perfezione cristiana*. [4 edizione italiana riveduta e ampliata a cura di Gino BENZONI. Milano], Vita e Pensiero, [1956]. 19 cm., XI-327 pp.

Cf. recensionem versionis gallicae in *Coll.Franc.* 27(1957) 209-210.

1040. - BETTONI Efrem, O.F.M., *Visione francescana della vita*. Brescia, Morcelliana, 1956. In-8°, 186 pp.

1041. - Idem, *Visión franciscana de la vida*. Traducción de la 2ª edición italiana por el R.P. Marino MARTÍNEZ, O.F.M. Oñate (Guipúzcoa), Editorial Franciscana « Aránzazu », [1957]. 15,5 cm., 263 pp.

Hanc alteram editionem italicam prae manibus habere non potuimus. De intentione indoleque huius operis plura scripta fuere, quando primum prodiit in *Bibliog.Franc.* VIII, n.360; cf. quoque *Vita Pens.* 40(1957) 69s. - Versionem hispanicam similiter inspicere nequivimus.
O. R.

1042. - BRETON Valentino, O.F.M., *La spiritualità francescana*, in Giovanni GAUTIER, S.S., *La spiritualità cattolica*. (Biblioteca Cattolica. Spiritualità, 1). Milano, Editrice Àncora, [1956], 49-74.

Haec inquisitionum in varias Scholas spirituales collectanea prius idiomate gallico prodierunt: *La spiritualité catholique*, Paris, Éditions Le Rameau, 1953 (cf. *Bibliog.Franc.* X, n.555). Quoniam commentationem gallicam BRETON prae manibus habuere non potuimus, eam hic paucis perstringemus. - A. exponit prius exemplum doctrinamque S. FRANCISCI, tum doctrinam theologico-spiritualem S. BONAVENTURAE et praesertim J.D. SCOTI, tertio habitudinem erga varia obiecta ac mysteria necnon pias exercitationes. Bibliographia copiosa exhibetur p. 385-389.

A., qui haud paucas vulgavit elucubrationes spirituales (cf. *Coll.Franc.* 29 [1959] 543s), vehementer urget locum prorsus praecellentem Christi in synthesi theologico-franciscana. En ipsius verba: « Questa spiritualità è infatti, senza mescolanza di elementi estranei, senza omissione di alcun dato rivelato, unicamente e puramente evangelica. Il Cristo è tutto: il fondamento e la sommità, la porta e la chiave, la Via e il termine, la Verità e la Vita » (p.74). - Commentatio procul dubio plura elementa omnino probanda universimque agnita continet. Circa scripta S. Fundatoris non semel aestimationes perpulchrae subtilesque occurrunt (v.g. 54). Laudamus quoque ea quae circa paupertatem proponuntur (70-73). Multa tamen nimis apodictice affirmantur (cf. assertum citatum), quin ullo argumento firmentur. Eiusmodi expositionum communis exsistit sors: syntheses elaborantur prius quam examina monographica qua par est praemittuntur. - Pro ceteris cf. B. BORGHINI, O.S.B., in *Riv.Asc.Mist.* 2(1957) 182-192. O. R.

1043. - BROECKAERT Norbertus, O.F.M., *Over Franciskaanse Spiritualiteit*, in *Alter Christus* 12(1957) 42-46.

Ut seriem articulorum de spiritualitate franciscana agentium introducat, A. quasdam considerationes generaliores praemittit. Quaeritur siquidem, utrum spiritualitas franciscana a ceteris distincta inveniatur; postea notas generales eiusdem luce eminentis personae S. FRANCISCI illustrat, Fundatoris fidem vivam, habitudinem ad Deum, Christum, creaturas breviter delibans. O. R.

1044. - BRETON Valentin, O.F.M., *Franciscan Spirituality. Synthesis, antithesis*. Translated from the French by Flavian FREY, O.F.M. Chicago 9, Illinois, Franciscan Herald Press, [1957]. 18 cm., 70 pp.

Cf. recensionem prioris editionis gallicae (1935) in *Coll.Franc.* 7 (1937) 526-527; altera editio gallica an. 1948 prodiit.

1045. - HESS Bede M., O.F.M.Conv., *Franciscan Spirituality. What is It?* Translated by Fr. Nicholas M. WEISS, O.F.M.Conv., from the « Litterae de spiritualitate franciscali ». (Guild Pamphlets). Paterson, N.J., St. Anthony's Guild, 1957. 15 cm., IV-43 pp.

Anglica versio litterarum circularium moderatoris generalis O.F. M.Conv. Bedae H. HESS († 1953), die 4 oct. 1951 datarum. Cf. *Bibliog. Franc.* X, n.551.

1046. - SÉRENT Antoine de, O.F.M., *Sept éléments de la spiritualité franciscaine*. Brive, La Voix de saint Antoine, [1955]. 21,5 cm., 15 pp.

Cum opusculum istud nobis transmissum non fuerit, eiusdem argumentum significare non possumus. Cf. tamen articulum similem eiusdem A., antea vulgatum, in *Bibliog.Franc.* IX, n.397.

1047. - ESZER Kajetan, O.F.M., *Zusammenfassung und Zusammenschau*, in *Werkbuch zur Regel des hl. Franziskus*, Werl/Westf. 1955, 341-366.

Ut summa ditissima dilucidationum huius *Werkbuch* (cf. *supra* n.182-184) paucis perstringatur, A. hic quaedam themata praecipua vitae franciscanae, puta poenitentiam evangelicam, paupertatem, humilitatem necnon orationem liturgicam, sacrificium Missae, ministerium apostolicum intra Ecclesiae communionem tamquam responsa valida ad nostri temporis discrimina inculcat. - Amplum conspectum rerum hoc volumine contentarum reperis in *Franz.Stud.* 40(1958) 94-96. O. R.

1048. - MEYER James, O.F.M., *A Primer of Christian perfection for everybody*. Chicago, Ill., Franciscan Herald Press, [1957]. 18 cm., VIII-184 pp.

A. fundamenta christianae perfectionis perspicue exponit in 28 capitibus iuxta hanc generaliorem divisionem: definitio, gressus, obstacula, subsidia, praxis singularum virtutum. Saepissime A. se refert ad

vitam et doctrinam Seraphici Patris necnon ad exemplum sanctorum Ordinis franciscalis. Liber hic potissimum tertiariis valde utilis erit. I. V.

1049. - *Ce que saint François nous a dit...*, in *Cah.Vie Franc.* 2 (1955) 403-421.

Spiritualitas franciscana exponitur vivenda in familiis, praesertim T.O.F.

1050. - KOPER Rigobert, O.F.M., *Sint Franciscus' Woord*, in *Praeco Regis* 8(1954) 3-8. 52-59. 101-108. 154-160; 9(1955) 13-19. 53-60. 104-108. 165-168.

Hic A. commentariolorum serie intuitu T.O.F. sodalium vitae religiosae fovendae quosdam franciscani spiritus adspectus, ope praesertim *Opusculorum* S. Fundatoris, delibat. Tanguntur siquidem secundum hunc ordinem: idea paenitentiae, « spiritus Domini », pura simplicitas, vita catholica, imitatio Christi, paenitentiae sacramentum ac virtus, oratio (duplici articulo!). O. R.

1051. - RAYMUND LINDEN [VON DUISBURG], O.F.M.Cap., *Das Streben nach Vollkommenheit im Orden von der Buße. Zur Begründung der Lebensform im Orden von der Buße aus der Heiligen Schrift und der Überlieferung der Kirche.* Koblenz-Ehrenbreitstein, Als Manuskript für die Drittordenskommissare gedruckt vom Provinzialat der Kapuziner, [s.a.]. 21 cm., 24 pp.

Ut pro discussionibus T.O.F. commissariorum prov. O.F.M.Cap. Rheno-Westfalicae, 17-19 aug. 1954 ad Bensheim convocatorum, solidum subministret fundamentum, A., S. Scripturae ac Traditioni innixus, perfectionis christianae appetendae naturam et effectionem in genere necnon perfectionis ideam ac expressionem in T.O.F. in specie tractat. O. R.

1052. - CÉSAIRE DE TOURS, O.F.M.Cap., *Franciscan Perfection.* Translated by PAUL BARRETT [OF DUBLIN], O.F.M.Cap. Westminster, Maryland, The Newman Press, 1956. 22 cm., X-193 pp.

Cf. recensionem in *Coll.Franc.* 27(1957) 427-428.

1053. - GHINATO Alberto, O.F.M., *La vita spirituale nell'ideale francescano.* IIa edizione. (Quaderni francescani di spiritualità, 3). Roma, Edizioni Francescane, 1954. 17 cm., 37 pp.

Pro prima editione cf. *Bibliog.Franc.* IX, n.390.

1054. - VEUTHEY Leo, O.F.M.Conv., *Union with Christ. Lessons in Franciscan ascetism.* Translated by James MEYER, O.F.M. (Franciscan Spirituality, 1). Chicago 9, Illinois, Franciscan Herald Press, [1954]. 20,5 cm., IX-96 pp., ill.

Anglica interpretatio editionis italicae (Romae 1953), quae compendium est amplioris operis: *Itinerarium animae franciscanae. Commentarium theologico-ascetico-mysticum* (Romae 1938). Cf. recensionem

huius primaevae editionis in *Coll.Franc.* 10(1940) 256-260; quoad varias versiones sive amplioris sive brevioris operis vide *ibid.* 18(1948) 306-308; 21(1951) 438-440; *Bibliog.Franc.* VIII, n.408; IX, n.383-385. I. V.

1055. - NIGRELLI Giovanni M., O.F.M.Conv., *La vita in Cristo sulle tracce di S. Francesco d'Assisi.* Palermo [Basilica di S. Francesco], 1954. In-16°, 85 pp.

Libellum inspicere non potuimus. Sicut censor in *Misc.Franc.* 55 (1955) 435 innuit, A. opusculo praesertim L. VEUTHEY, O.F.M.Conv., *Piccolo Itinerario* (cf. *Coll.Franc.* 18[1948] 306) fultus, vitam christianam veluti conformitatem cum Christo sub luce spiritus franciscani aestimat. O. R.

1056. - RADIĆ Ignatius, T.O.R., *Pro formatione religiosorum,* in *Anal.T.O.R.* 6/2(1955-1956) 840-845.

Summa vitae religiosae T.O.R. ope quorumdam textuum legis circumscripta, A. perfectionem evangelicam paucis delibat, ut dein finem generalem T.O.R. hisce verbis determinet: Jesum Christum imitari et S. FRANCISCI monitis et exemplis adhaerere. O. R.

1057. - MARXEN Bentivolius, O.F.M., *In der Schule der Straße,* in *Bruder Franz* 9(1956) 56-61. 88-91. 122-126. 154-156. 185-187; 10(1957) 25-27. 57-59.

Intuitu sodalium T.O.F. iuvenum A. sub imagine ambulandi in via varios spiritus franciscani adspectus illustrare satagit. O. R.

1058. - WEITHAAS Anselm, *Die Kirche als Lehrmeisterin des hl. Franziskus,* in *Bruder Franz* 9(1956) 132-133.

Modo brevi, at efficaci Ecclesiae influxus benevolus beneficusque in S. FRANCISCUM necnon eiusdem affectio et fidelitas erga Ecclesiam delibantur. De eodem argumento vide W. FORSTER, O.F.M., *Franciscus vir catholicus,* in *Verba Vitae et Salutis* 28(1957) 115-123. O. R.

Perfectio franciscana - auxilia - virtutes

1059. - RUSSO Innocenzo, O.F.M., Mons., *Lo studio come mezzo educativo di sè e degli altri,* in *Vita Min.* 27(1956) 191-201.

1060. - Idem, *Lo studio come mezzo di santificazione, ibid.* 28(1957) 34-43.

Hic duplex prolusio offertur, quam A. coram lectoribus quarumdam provinciarum O.F.M. Italiae in loco Montecalvo Irpino die 23 iunii 1956 congregatis pronuntiavit. Prima studiositatis emolumenta paedagogica pro scientiae cultore ipso ac pro ceteris sibi vicinis copiose subtiliterque enucleantur. S. FRANCISCI ac S. BONAVENTURAE sententia circa studiorum in spiritualem vitam vim breviter delibata, A.

eorumdem multiplices enarrat fructus: ob scientiarum amplitudinem scil. augetur humilitas ac mutuae operae sociandae nisus; ob arduum pervestigandi opus fovetur disciplina spiritus; ob inquisitioni vacandae otium rationis reddendae exacuitur sensus; tot creaturae cognitae ad superna appetenda erigunt bona ac ad divinam fruendam sapientiam expediunt. Studiosorum vita virtutis confratribus praelucet velut efficax exemplum; continuata divinarum rerum pervestigatio feracissimum insuper reddit ministerium apostolicum.

Acroasi altera A. has dilucidat cogitationes: studiositas efficax exsistit sanctitudinis stimulus; labor mentalis animum paribus librat ponderibus necnon ad divinam vocationem melius respondendum excitat; pervestigatio suffragatur ministerio atque rerum exsistentium reductioni ad earum principium fontale; viros peritos demum ad sanctitatis apicem attingendam impellit.

Utraquae commentatio eminent doctrina solida ac testimoniis exemplisque franciscalibus apte confirmantur. Videantur insuper plures elucubrationes circa idem thema nuper vulgatas in *Rev.Asc.Mist.* 5(1960) 213-704 vel Firenze 1960. O. R.

1061. - Bracaloni Leone, O.F.M., *Lo studio e la scienza secondo la spiritualità francescana,* in *Vita Min.* 25(1954) 55-58.

1062. - *Direction spirituelle,* in *Dict.Spir.* III, Paris 1957, 1002-1214.

Plurimi viri periti regiminis animarum historiam ac naturam sub diversis respectibus illustrant. Nostrum vero hic tantum est, ut alumnos ex Ordinibus franciscalibus qui vel hoc munere laudabili zelo functi sunt vel ad illud melius exsequendum scripta vulgarunt, paucis innuamus.

F. Vandenbroucke, O.S.B., qui varia regiminis animarum formas in oriente ac occidente enarrat (col. 1008-1098), breviter quoque Scholam franciscanam primaevam considerat. Adumbrantur siquidem scripta necnon ideae praecipuae S. Francisci, Davidis de Augsburg, Angelae de Foligno (col. 1089s). Mentio fit insuper Henrici Herp, O.F.M.Obs. (col. 1098).

Expositionem historicam intermittens, A. Rayez, S.J., momentum quarumdam Institutionum pro directione spirituali diffundenda urget, quo in loco Tertii Ordines nominantur (col. 1101s). In commentariorum parte quae saec. XVI dicatur (col. 1108-1119) M. Olphe-Galliard, S.J., paucis lineis de mysticis hispanicis ex Observantia disserit (col. 1111). Fusiore calamo vero Ch. Berthelot du Chesnay, C.J.M., thema praefatum inde a saec. XVII usque ad nostros dies tractat (col. 1119-1142). Multi sodales O.F.M.Cap. et quidam O.F.M.Rec. vel O.F.M.Obs. necnon Chrysostomus de Saint-Lô, T.O.F., recoluntur, qui saec. XVII floruerunt (col. 1124s). Pro saec. XVIII solus Ambrosius de Lombez, O.F.M.Cap., pro saeculis sequentibus vero nullus nostrorum nominatur (col. 1135). O. R.

1063. - Gambari Elio, S.M.M., *Directoires spirituels,* in *Dict.Spir.* III, Paris 1957, col. 1216-1222.

Constitutionibus Congregationum recentiorum, praecipiente S. Congregatione pro Religiosis, liber consuetudinum ac precationum, *Direttorio* seu *Coutumier* nuncupatus, apponi solet. A., historiam horum supplementorum religioso-asceticorum delineans, plura exempla ex In-

stitutis franciscalibus invocat (col. 1219). Praedictis libellis in Ordinibus veteribus ii Regulae ac Constitutionum commentarii respondent qui a respectivis moderatoribus veluti proprii Ordinis spiritus expressio fidelis assumpti ac declarati fuere, sicut v.g. pro opere ALBERTI A BOLZANO, O.F.M.Cap., in Ordine Capuccinorum obtigit. Ad hoc exemplum A. alludit col. 1218. O. R.

1064. - BERTAUD Émile, O.S.B., *Dialogues spirituels,* in *Dict.Spir.* III, Paris 1957, col. 834-850.

Conspectu memoratu digno A., singula saecula perlustrans, illos scriptores recenset, qui dialogos indolis religiosae ac moralis scripserunt. Ex Ordine minoritico sequentes notavimus (cf. col. 840-848): S. BONAVENTURAM, RAIMUNDUM LULLUM, BERNARDINUM SENENSEM, S. CATHARINAM GENUENSEM, BARTHOLOMAEUM DE CITTÀ DI CASTELLO, NICODEMUM DE FLORENTIA, LUDOVICUM DE S. JOANNE EVANGELISTA, JOANNEM AB ANGELIS, DIDACUM BRAVO DE BELALCAZAR, omnes O.F.M.Obs., Victorem VERHOEF, prius S.J., postea O.F.M.Rec., JOANNEM DE FANO, BENEDICTUM DE CANFIELD, JOSEPHUM DE MORLAIX, O.F.M.Cap. O. R.

1065. - PICCARDA, *Il velo del cuore. Lettere francescane di una « secolare ».* Milano, Opera della Regalità di N. S. Gesù Cristo, [1954]. 18 cm., 240 pp., 3 tab.

1066. - BRACALONI Leone, O.F.M., *Lo spirito francescano-serafico in amore,* in *Vita Min.* 26(1955) 79-82.

1067. - Idem, *La spiritualità francescana non sempre compresa, ibid.,* 149-152.

1068. - Idem, *La spiritualità francescana fra le varie impostazioni, ibid.,* 173-176.

1069. - Idem, *La spiritualità francescana totalmente cristocentrica, ibid.* 27(1956) 159-162.

1070. - Idem, *La spiritualità francescana e le Beatitudini evangeliche, ibid.* 28(1957) 101-104.

A. prius momentum caritatis seraphicae veluti spiritualitatis franciscanae centrum celebrat. - Aestimatione sequenti mosntratur, quomodo eiusmodi mens labentibus saeculis tam intra quam extra Ordinem non semel perperam intellectus sit, praesertim penes Spirituales, qui loco gaudii iugem tristitiam praedicarunt atque paupertatem austerissimam vitae nostrae quasi finem fastigiumque declararunt. - Tertio dein eiusdem indoles *christocentrica* cum ceteris spiritualitatis Scholis valde generice comparatur, cuius indolis quarto commentariolo consectaria practica significantur. - Postremo loco vis *Sermonis Domini in Monte* tam in Fundatoris *Opusculis* quam in eiusdem vita ostenditur. — Fraternitatis ac humilitatis spiritus penes primaevos S. FRANCISCI filios inventus exponitur apud J. GRÉAL, *Telle est la vraie fraternité,* in *Cah.Vie Franc.* 4(1957) 23-27, et I.-E. MOTTE, O.F.M., *Ils s'appelleront « Frères Mineurs », ibid.* 1-10.

1071. - VITUS A BUSSUM, O.F.M.Cap., *Virtues proper to Capuchin Franciscans.* [II.] *The spirit of poverty.* Tr. by JUSTINIAN LIEBL [OF SHEBOYGAN], O.F.M.Cap., in *Round Table Franc.Res.* 19(1954) 23-29.

1072. - Idem, *Virtues proper to Franciscans.* [III.] *Charity and zeal for souls.* Tr. by MATTHEW GOTTSCHALK [OF MILWAUKEE], O.F.M. Cap., *ibid.*, 68-73.

1073. - Idem, *Virtues proper to Franciscans.* [IV.] *The spirit of humility.* Tr. by PIERRE VAN GROLL [OF MANITOWOC], O.F.M.Cap., *ibid.*, 105-110.

1074. - Idem, *Virtues proper to Franciscans.* [V.] *The spirit of simplicity.* Tr. by JOSEPH FRANCIS RAUCH [OF VALDERS], O.F.M.Cap., *ibid.*, 147-153.

1075. - Idem, *Virtues proper to Franciscans.* [VI.] *Love of the Cross and penance.* Tr. by NELSON HART [OF ALLENTON], O.F.M.Cap., *ibid.* 20(1955) 26-31. 38.

Anglice vertuntur quinque meditationes, quas VITUS A BUSSUM, optime meritus spiritualitatis franciscanae cultor, occasione Congressus interprovincialis O.F.M.Cap., diebus 21-27 nov. 1948 in Urbe coacti, pronuntiavit (cf. *Bibliog.Franc.* X, n.592). Prima consideratio de spiritu orationis et recollectionis in versione praetermittitur. O. R.

1076. - ZAREMBA Theodore, O.F.M., *May the Lord give you peace. Reflections on topics affecting the average man's heart.* Pulaski, Wisconsin, Franciscan Printery, 1955. 19 cm., 64 pp., ill.

Hanc veram pacem quam homo societasque hodierna anxie quaerunt, A. horum lucubrationum statuit tantum esse illam quam Deus dat, quamque S. FRANCISCUS ita accepit et exemplo docuit, nempe cognoscere, amare et servire Deum. Cf. etiam J. GRÉAL, *Un fils de la paix*, in *Cah.Vie Franc.* 2(1955) 459-464 de pacificandi opere S. FRANCISCI, necnon P. LIPPERT, S.J., *Un modèle de bonté: François d'Assise, ibid.* 3(1956) 75-84. I. V.

1077. - VALDERRAMA Andrade Carlos, [O.F.M.], *Paz cristiana y Franciscanismo*, in *Bolívar* (Bogotá), 1954, n.34, 653-667.

Delineatur primum conceptus pacis, quatenus apud nonnullos praeclaros magistros spiritualitatis seraphicae (e.g. BONAVENTURAM et RAIMUNDUM LLULL) apparet. Deinde brevis conspectus exhibetur operositatis paciferae S. FRANCISCI. Postea A. examinans quae partes in universali pacificatione agendae sint franciscanismo, praesertim T.O.F. significat ut instrumentum maxime accommodatum illius operis. S. ST. A.

1078. - ALBARET DE LÉON Pol, O.F.M., *Joy.* Translated from the French. Chicago, Ill., Franciscan Herald Press, [1954]. 17 cm., 78 pp., ill.

Hoc libello A. lectores ad veram laetitiam christianam non secus ac franciscanam colendam efficaciter incitat.

1079. - AGUILAR Enrique, O.F.M., *Diálogo de las criaturas sobre la belleza y el amor*. St. Bonaventure, N.Y., St. Bonaventure University, 1957. 22 cm., 116 pp.

Dialogus effingitur franciscano-lullianus inter entia allegorica et poetam circa pulchritudinem et amorem Dei.

1080. - VEUTHEY Leone, O.F.M.Conv., *La Spiritualità Francescana nelle Beatitudini Evangeliche*. Roma, (Piazza SS. Apostoli), 1955. In-12°, 65 pp.

1081. - LONG Valentine, O.F.M., *Fountain of living waters. A collection of essays having as common denominator the Faith: as shown in the yearning of poets, the lives of the heroic and the needs of daily life*. Paterson, N.J., St. Anthony Guild Press, [1957]. 19,5 cm., VII-339 pp.

Horum miscellaneorum propositum satis ipse subtitulus innuit. Ex his 19 lucubrationibus tres directe ad rem franciscanam spectant: de S. FRANCISCO (*The nobody everybody loves*, p.119-143); de S. ANTONIO PATAVINO (*Saint Anthony and his Lady of Angels*, 145-160); de Junipero SERRA, O.F.M.Obs. (*California remembers*, 179-193). I. V.

Paenitentia

1082. - BENIGNUS A SANT'ILARIO MILANESE, O.F.M.Cap., *Litterae circulares de necessitate agendae paenitentiae*, in *Anal.O.F.M.Cap.* 71 (1955) 3-17.

1083. - Idem, *La Penitenza. Lettera pastorale*. Milano, Tipografia « Lux de Cruce », [1955]. 24,5 cm., 18 pp.

1084. - Idem, *Carta del Rvdmo. P. General sobre la necesidad de hacer penitencia*, in *Bol.Ofic.Prov.Cap.Castilla* 8(1955) 29-41.

1085. - Idem, *Notwendigkeit der Buße*, in *St.Fidelis* 42(1955) 193-205 [tertia pars compendiose tantum redditur].

1086. - Idem, *Circular letter on the need of doing penance*, in *Messenger* 18(1955) 67-79.

1087. - Idem, *Noodzakelijkheid van de boetvaardigheid*, in *Uni Trinoque* 11(1954-1957) 165-181.

Minister generalis in prima litterarum circularium parte urget paenitentiam tam cordis quam operis; secundo commendat, ut paenitentiae sacramentum frequenter ac fructuose recipiatur; tertio ut idem sacramentum a nostratibus sedulo, tamen caute ac perite administretur. O. R.

1088. - MATZERATH Roger, S.A., *The spirit of penance in the Franciscan life*, in *Franc.Educ.Conf.* 37(1956) 232-285.

Quia spiritus paenitentiae intelligi debet in suo fundamentali sensu christiano, i.e., ut vera virtus, A. sat immoratur in expositione illius vocabuli iuxta graecum verbum « metanoia » (mutatio mentis et conversio e peccato ad Deum) necnon in doctrina enucleanda theologica et spirituali virtutis paenitentiae. Deinde paenitentiam sic intellectam in vita franciscana considerat, imprimis in ipsa vita S. FRANCISCI, cui factum et spiritus paenitentiae has notas peculiares habuit: amorem crucis, moderationem, laetitiam, inspirationem evangelicam. Tandem, de hoc spiritu in vita hodierna, seu in accommodata renovatione, animadversiones practicas profert. Vide etiam A.R., *François et la modération*, in *Cah.Vie Franc.* 3(1956) 158-167, et de sensu verborum *purus/puritas - paenitentia - corpus - caro* apud S. FRANCISCUM cf. K. ESSER, O.F.M., *Le langage de saint François, ibid.* 4(1957) 116-123. I. V.

1089. - ERIN CHOJNACKI [OF MILWAUKEE], O.F.M.Cap., *Franciscan ascetism,* in *Round Table Franc.Res.* 22(1957) 102-108.

1090. - BORGESE Maria Pia, *L'umiltà francescana, pentimento e conoscenza,* in *Italia Franc.* 29(1954) 104-107.

1091. - *Dépouillement,* in *Dict.Spir.* III, Paris 1957, col. 455-502.

Semetipsius spoliandi sibique abdicandi conceptus historiam plures auctores hoc commentario enarrant. Nostras res attinent ea quae R.L. OECHSLIN, O.P., de scriptoribus mediaevalibus disserit (col. 468-484). Ibidem quaedam adumbrantur de S. FRANCISCO, BONAVENTURA, BERNARDO DE BESSA (col. 469s), de Henrico HERP (col. 475s), FRANCISCO DE OSUNA, BERNARDINO DE LAREDO (col. 477).. Quod vero tempora recentiora spectat, H. MARTIN, S.S., nostratres valde parce attendit. Etenim nonnisi AMBROSII DE LOMBEZ, O.F.M.Cap., doctrina paucis exponitur (col. 495). O. R.

1092. - MESTRE Luis, O.F.M., *Camino del cielo. Reflexiones sobre la abnegación cristiana.* Valencia, Ediciones Paz y Bien, 1955. 17 cm., XXIV-370 pp.

Opus, cum nobis transmissum non sit, ample delibare nequimus. Ex iis quae censor in *Arch.Franc.Hist.* 48(1955) 480 innuit, desumimus quod A. necessitatem paenitentiae ac abnegationis in vita christiana urget. Idem siquidem, documentis evangelicis innixus, S. FRANCISCUS in T.O.F. fundando appetivit. A. ad spiritum franciscanae paenitentiae declarandum saepius historiae hagiographicae invocat testimonia. O. R.

1093. - FERNANDEZ António, *Humanismo franciscano,* in *Itinerarium* 1(1955) 360-366.

Humanismum franciscanum A. intelligit heroicam sanctitatem quam S. FRANCISCUS eiusque sodales coluerunt maxime in leprosorum servitio. Praemissis nonnullis considerationibus de S. Patriarchae con-

suetudine cum leprosis, A. virtutes extollit quibus nostrates excelluerunt curantes leprosarium de Mosimien (cf. *Bibliog.Franc.* X, n.3609s).
S. ST. A.

1094. - CELESTINO DE LA RIBA, O.F.M.Cap., *Carácter positivo de la renuncia franciscana,* in *Reflejos* (León) n.18(1957) 5-18.

Notae peculiares renuntiationis franciscanae, ut illae in vita ipsius Seraphici Patris liquido apparent, hae sunt: renuntiatio totalis, perennis, suavis et laeta. Christus denique pauper et crucifixus radix est seu motivum huius franciscanae renuntiationis. I. V.

1095. - JESÚS MARÍA DE AZPEITIA, O.F.M.Cap., *San Francisco y la naturaleza,* in *Anal.Col.Of.Veterin.Navarra* 2(1957) 11-14.

1096. - BROECKAERT Norbertus, O.F.M., *De eerbied voor het menselijke in de franciskaanse spiritualiteit,* in *Alter Christus* 12(1957) 282-287.

Reverentiam tractans, quam spiritualitas franciscana rebus humanis exhibet, A. quaerit, utrum S. FRANCISCUS humanorum cultor ad instar virorum temporis renascentiae fuerit. Post responsum — ut patet negativum —, monstrat tamen, quomodo Sanctus eius abnegationis studio non obstante valores humanos aestimaverit, quia in ipsis Creatorem ac Christum conspexit. Hoc sensu humanorum cultor christianus (Humanist) appellari potest. O. R.

1097. - BRACALONI Leone, O.F.M., *Spiritualità francescana. La sensibilità serafica,* in *Vita Min.* 27(1956) 19-22.

A. incipit cum influxu S. FRANCISCI in opera artis modo magis humano exprimenda (cf. tamen *supra* n.509[a]). Postea testimonia praesertim *Legendae antiquae* — immerito quidem sic nuncupatae — invocans, ostendit, quantum S. Fundator vim sensuum et affectuum in vita religiosa urserit. Demum iure in sensibus qua par est evolvendis educandisque insistit. O. R.

Paupertas - oboedientia

1098. - PIAT Stéphane, O.F.M., *L'Évangile de la pauvreté. Ce que Jésus pensait des riches et des pauvres.* Paris, Éditions Franciscaines, [1955]. 18,5 cm., 278 pp.

1099. - Idem, *El Evangelio de la pobreza.* [Traducción de Rafael CREMADES CEPA]. (Patmos. Libros de espiritualidad, 58). Madrid, Rialp, 1956. 16 cm., 299 pp.

Cf. recensionem versionis anglicae in *Coll.Franc.* 29(1959) 510s; vide etiam de hoc argumento *Armoede als godsdienstige gesteltenis in de Heilige Schrift,* in *Sint Franc.* 1(1955) 130-170.

1100. - CLASEN Sophronius, O.F.M., *Armutsbewegung*, in *Lexikon für Theologie und Kirche* ²I (cf. *supra* n.126), 883-886.

1101. - Idem, *Armutsstreit*, in *Lexikon für Theologie und Kirche* ²I (cf. *supra* n.126), 886-887.

1102. - HARDICK Lothar, O.F.M., *Armut. II. Moraltheologisch*, in *Lexikon für Theologie und Kirche* ²I (cf. *supra* n.126), 881-883.

1103. - CORREIA PONTE Abel, O.F.M., *Bemaventurados os pobres!...* Braga, Tip. Missões Franciscanas, 1954. 19,5 cm., 323 pp.

1104. - *Poverty*. Translated by Lancelot C. SHEPPARD. (Religious life, 4). London, Blackfriars - Westminster, Newman Press, 1954. In-8°, 253 pp.

En versio anglica collectaneorum gallicorum mulieribus religiosis destinatorum ac an. 1952 Parisiis primum editorum. Eamdem prae manibus habere non potuimus, scimus tamen F. LECLERC, O.F.M., commentariolum profundum circa S. FRANCISCI paupertatis conceptum ibidem proposuisse (cf. *Bibliog.Franc.* X, n.356).

1105. - CERESI V., *Il mistero della Povertà*. Alba, Edizioni Paoline, 1955. 21 cm., 306 pp.

A. hic, uti e censura B. BORGHINI in *Riv.Asc.Mist* 2(1957) 201s scimus, in ideam paupertatis evangelicam subtiliter inquirit, quam dein exemplo S. FRANCISCI necnon S. PII X lepide illustrat. O. R.

1106. - SANTERATO Gianni, *Dalla ricchezza alla povertà*, in *Ven. Franc.* 22(1955) 165-191.

Ut momentum perenne franciscani spiritus inculcaret, A. hac acroasi in cathedra franciscana Veronae pronuntiata, evolutionem psychologicam S. FRANCISCI conversionis delibat. Enarrantur siquidem eiusdem solutio a vita peccatorum, et quidem a nimio terrenarum rerum amore necnon a propriae sublimitatis ambitione, et progressio ad perfectum cum domina paupertate connubium atque ad heroicam Christi sequelam.

Commentatio subtilis, etsi quandoque inflato orationis genere conscripta, commendatur, cum peculiarem paupertatis tum internae cum externae vim in claram proferat lucem. O. R.

1107. - DUNSTAN [DOBBINS DE LONDON], O.F.M.Cap., *La pauvreté religieuse d'aujourd'hui*, in *Vie Spir.Supplém.* 9(1956) 133-148.

Bene notus doctrinae mysticae Doctoris Seraphici cultor (cf. *Coll.Franc.* 3[1933] 231), die 27 apr. 1960 e vivis ereptus, hic paupertatis religiosae in nostris diebus usum determinare quaerit, peculiaria discrimina ac subsidia ad ea dirimenda significat. Urget praesertim in omnibus erga ecclesiasticam auctoritatem obsequium ac spiritualem a bonis externis solutionem. Ad haec omnia efficacius illustranda exem-

plum mentemque S. FRANCISCI et S. BONAVENTURAE invocat (cf. quoque *supra* n.449-454).

In paupertatis momento externo recentissime, et iure meritoque quidem, insistit K. RAHNER, S.J., *Die Armut des Ordenslebens in einer veränderten Welt*, in *Geist u. Leben* 33(1960) 262-290. Cf. etiam confratrum domus studiorum theologicorum prov. O.F.M. hollandicae commentationes: *Armoede als godsdienstige gesteltenis in de Heilige Schrift*, in *Sint Franc.* 1(1955) 130-170; *Theologie van de armoede, ibid.*, 224-240. O. R.

1108. - ZIMMERMAN Damien R., O.F.M.Conv., *Franciscan poverty today*, in *Franc.Educ.Conf.* 37(1956) 178-199.

Enuntiatis tribus elementis paupertatis seraphicae, quae evangelica, franciscana et ad instar legum esse debet, A. paupertatem Christi describit ac perpendit necnon huius evangelicae paupertatis definitionem ecclesiasticam; deinde, paupertatem evangelicam in vita et spiritu S. FRANCISCI considerat, quae quidem, utpote et ab ecclesia approbata, medium est perfectionis. Tandem considerationes seu animadversiones profert circa exercitium huius paupertatis a quocumque franciscano sodali hodierno, praesertim americano, quem in observantia paupertatis ad coetum « pauperum decentium » pertinere A. autumat. I. V.

1109. - PATNODE Kieran, O.F.M.Conv. *Franciscan poverty and the American way of life*, in *Inter-Prov.Conference O.F.M.Conv.* 5(1954) 117-122.

De problemate observantiae paupertatis a sodalibus franciscanis, consideratis Americae adiunctis, agens, A. principium statuit illos ad « moderatum operariorum coetum » pertinere; inde normas practicas profert de usu rerum praesertim mediorum seu instrumentorum apostolatus. I. V.

1110. - BENIGNUS A SANT ILARIO MILANESE, O.F.M.Cap., *Litterae circulares de oboedientia religiosa*, in *Anal.O.F.M.Cap.* 72(1956) 3-15.

1111. - Idem, *L'obbedienza religiosa. Lettera pastorale.* Milano, Tipografia « Lux de Cruce », [1956]. 24,5 cm., 15 pp.

1112. - Idem, *Lettre circulaire sur l'obéissance religieuse, Bull. Prov.Cap.Paris* (1956) no.1, 2-11.

1113. - Idem, *Carta del Rvdmo. P. General sobre la obediencia religiosa*, in *Bol.Ofic.Prov.Castilla* 9(1956) 8-17.

1114. - Idem, *Der Gehorsam im Ordensstand*, in *St.Fidelis* 43(1956) 97-109.

1115. - Idem, *Circular letter on religious obedience*, in *Messenger* 19(1956) 100-110.

1116. - Idem, *Kloosterlijke gehoorzaamheid*, in *Uni Trinoque* 11 (1954-1957) 325-339.

His litteris circularibus supremus Ordinis nostri Moderator praestantiam extollit oboedientiae voti virtutisque; dilucidat obsequii voluntatis ad humanam libertatem, hodiedum tantopere inculcatam, habitudinem; circumscribit genuinam oboedientiae franciscalis naturam.
O. R.

1117. - *Die Gelübde im Ordensleben.* Band I: *Der Gehorsam.* Auf Grund der Veröffentlichungen der Arbeitsgemeinschaft « Vie Spirituelle » bearbeitet und herausgegeben von Prof. Dr. J[osef] ZÜRCHER, S.M.B. [Übersetzung durch Sr. M. Hedwig WALTER]. Zürich-Köln, Benziger Verlag, [1956]. 21,5 cm., 220 pp.

1118. - *L'Obbedienza e la religiosa d'oggi.* Alba, Edizioni Paoline, [s.a. 1957?]. 20 cm., 366 pp.

Prae manibus habuimus nonnisi versionem germanicam collectaneorum *Problèmes de la religieuse d'aujourd'hui* nuncupatorum (Paris, Éditions du Cerf, 1951; idem volumen anglice prodiit: *Obedience,* London, Blackfriars - Westminster, Newman Press, 1953).

In partis historicae capite secundo M.A. CORSELIS, O.F.M., S. FRANCISCI eiusque Ordinis oboedientiae conceptum enucleat (47-55). Commentariolum, etsi plura omnino recte subtiliterque determinet, suppleatur oportet cum elucubratione K. ESZER, O.F.M., in *Wiss.Weish.* 15(1952) 161-173 (*Bibliog.Franc.* X, n.295). Circa cetera huius libri studia videatur *Geist u. Leben* 30(1957) 473s. O. R.

Oratio - meditatio - contemplatio

1119. - REDENTO M. DE JESÚS CRUCIFICADO, O.C.D., *Escuelas de espiritualidad y Ejercicios Espirituales,* in *Rev.Esp.* 15(1956) 409-438.

Auctor de quaestione disserit, utrum Religiosi secundum Ecclesiae praeceptum *Exercitia spiritualia* ad mentem S. IGNATII peragere teneantur, an proprii Instituti spiritualitatem sequi valeant.

En A. assertum compendiose dictum: « ... estimamos que en una comunidad o Congregación se debe seguir aquel método que esté más conforme con su espiritualidad, tradición y aun necesidades circunstanciales, que puede imponer la humana debilidad y que se traten de remediar por medio de los Ejercicios » (p.437).

A. idcirco singulorum Ordinum spiritualitatem breviter exponit simulque innuit opera quorumdam ipsorum alumnorum, quae ad piam praxim exsequendam opem ferre possunt. Quod fundationem minoriticam attinet, A. adducit: opuscula Doctoris Seraphici *Itinerarium mentis* et *De triplici via,* opus e eiusdem scriptis a D. FACCIN, O.F.M., olim compilatum et nuper anglice conversum (cf. *Coll.Franc.* 27[1957] 428), et CAIETANI A BERGAMO, O.F.M.Cap., librum *Capuccinus in solitudine* vocatum (424-427). O. R.

1120. - PLASSMAN Thomas, O.F.M., *The Upper Room. Retreat readings for priests.* (Franciscan Institute. Spirit and Life Series, 6). St. Bonaventure, N.Y., Franciscan Institute, 1954. In-8°, 210 pp.

1121. - PÍO MARÍA DE MONDREGANES, O.F.M.Cap., « *Alvernia* ». Conferencias para Ejercicios espirituales, Retiros y Misiones. (Colección « Tolle et lege », 30). Madrid-Buenos Aires, Ediciones Stvdivm, 1956. 18 cm., 808 pp.

Hoc promptuarium concionum seu meditationum, potissimum pro annua recollectione apud religiosas familias, amplissimam praebet materiam ad usum sive moderatoris exercitiorum spiritualium sive eorum qui illam recollectionem peragunt. Apta dispositio atque argumentum materierum per 10 dies distributarum, ex horum dierum titulis, satis colliguntur, videlicet: dies praeparationis, dies cognitionis, dies compunctionis, dies timoris, dies tremoris et spei, dies unionis supernaturalis, dies perfectionis, dies imitationis et amoris, dies unionis mysticae, dies actionis et deprecationis.

Idem sollers et pius A. et alterum composuit librum exercitiorum moderatoribus dicatum, scil.: « *Perfice munus* ». *Guía de superiores.* Madrid, Centro de Propaganda - Cervantes 40, 1956. 19,5 cm. 261 pp. In his 16 meditationibus seu concionibus moderatores edocet de dotibus seu qualitatibus ad munia rite obeunda, de defectibus vitandis in regimine, de virtutibus specificis, de recta institutione iuventutis. Non secus ac in priore opere doctrinam saepe adducit franciscanam ex mente et verbo S. FRANCISCI et auctoritate scriptorum franciscalium; immo et acroasis dicatur tota (14) spiritualitati franciscanae interpretandae et explanandae. I. V.

1122. - *Los sagrados retiros franciscanos.* Recomendados por los Sumos Pontífices y Ministros Generales. [Pro manuscripto]. Cali, Colombia, Editorial Franciscana Ltda., [s.a.] 15,5 cm., [30] pp.

1123. - MELCHIOR DE POBLADURA, O.F.M.Cap., *Déserts* (Saints). *2. Les déserts dans l'Ordre de saint François*, in *Dict.Spir.* III, Paris 1957, col. 539-549.

Quamvis et legislatio primigenia et fontes historici de fundatione « desertorum » sileant, idea subiacens, videlicet ad vitam contemplativam ac eremiticam ducendam, variis nominibus ac conaminibus decursu saeculorum expressa fuit, quorum A. conspectum concinnum praebet. Prima commentarii parte habitudo S. FRANCISCI necnon varia eremitoria usque ad an. 1517 eorumque statuta ac spiritus religiosus considerantur. Postea domuum Recollectionis evolutio inde ab Ordinis seiunctione delineatur. Capitulo sequenti origo ac diffusio sacrorum recessuum usque ad recentiora tempora significantur. A praedictis formis, uti A. sub novo numero innuit, alia conamina quae solitudinis seu *Incontro* nomine veniunt, sedulo distinguenda sunt. Ipsa ad formam desertorum, prout in aliis Ordinibus excoluntur, propius accedunt. Postremo eiusmodi vitae contemplativae et eremiticae nisus apud sodales O.F.M.Cap., et quidem in luce *Constitutionum* primaevarum ipsorum necnon posterioris historiae describuntur. Rem nuperrime ampliori examini subiecit: D. BLUMA, O.F.M., *De vita recessuali in*

historia et legislatione O.F.M. (Studi e testi francescani, 14), Romae 1959 (cf. *Coll.Franc.* 30[1960] 468s). O. R.

1124. - Sonet Jean, S.J., *Répertoire d'incipit de prières en ancien français*. (Société de publications romanes et françaises, 54). Genève, Librairie E. Droz, 1956. 25 cm., XVI-410 pp.

Hoc indice initiorum recensentur 2374 preces antiqua lingua gallica redactae sive arte poetica sive soluta oratione sint compositae. Praeter codices manuscriptos referuntur editiones si prostant.

Haec franciscana excerpsimus intra uncos numerum huius repertorii ponentes: 's-Gravenhage, *Koninkl.Bibl. 78J49*, f.380*v*: Glorieux confés saint Anthoine (n.699, saec. XV); Bruxelles, *Bibl.Royale II.4314*, f.104*r-v* et *II.6334*, f.44: O saint Anthoine, noble pasteur quis guaris les maladies (n.1488, ineunte saec. XVI et an. 1554); Sens, *Bibl.Munic. 39*: Saint Anthoine, je te supplie (n.1813; ed. P. Tarbé, *Romancero de Champagne* I, Reims 1863, p.94); - Paris, *Bibl.Nat.lat. 1186*, f.163*v*-165*v*: Saint Bernardin confesseur, de la foy vray predicateur (n.1814, saec. XV); - Paris, *Bibl.Nat.franç. 2095*, f.35-36: Tres chiere espouse de l'espous tres hault (S. Clarae dedicatum; n.2127, saec. XIV); - Cambridge, *Univ.Libr. EE.6.16*, f.16: Douz sire seint Franceis que Jhesu tant amastes (n.544, saec. XIV; ed. P. Meyer in *Romania* 15[1886] 271); Bruxelles, *Bibl.Royale II.4314*, f.98-100: Je te salue tres glorieux sainct Franchoy (n.899, ineunte saec. XVI); Paris, *Bibl.Mazarine...*, f.45: O sainct François le glorieulx (n.1492, saec. XV-XVI); Angers, *Bibl.Mun. 128(120)*, f.109*v*: Sainct Francoys tres glorieulx (n.1825, saec. XV); - *Louenges à N.S.* [vetus editio], Paris, Vérard, f.XXIII (Jehan Panier): Je te requier de cueur entier Roy Saint Loys (n.861); - Vich, *Musée épiscopale 206*, f.30*r-v*: O glorieulx confesseur et amy de Dieu, mon seigneur sainct Roch (n.1374, an. 1552); *ibidem*, f.30*v*-31: Sainct Roch, vray preservateur de feu (n.1843); Genève, *Bibl.Publ.Univers.lat. 31*, f.2: Qui sert saint Roch, il le garde de pestilence et de tempeste (n.1743, saec. XIV). S. St. A.

1125. - [Diener Gangolf, O.F.M.], *Betet Brüder. Gebetbuch der Laienbrüder der bayrischen Franziskanerprovinz.* Herausgegeben vom Provinzialat der bayrischen Franziskanerprovinz. [München], Provinzialat der Franziskaner, [1954]. 14,5 cm., 374 pp., 1 tab.

Pluribus collaborantibus provinciae O.F.M. bavaricae sodalibus, moderante G. Diener optimum manuale precum pro fratribus laicis confectum est. Eminet siquidem eo, quod spiritu liturgico non secus ac spiritu genuine franciscano imbutum est. In octo dividitur partes: communes conventus precationes (5-87); Officium divinum (88-122); Missa ac Communio (123-199); cetera Sacramenta (200-229); meditatio (pars forsan nimia brevitate absolvitur: 230-236); precationes privatae (237-329); indulgentiae Ordini concessae (330-343); ad vitam regularem fovendam demum *Regula bullata, Testamentum*, quaedam *verba S. Francisci* tam e suis *Opusculis* quam e scriptis biographicis excerpta germanice exhibentur (344-370). Omni sectioni brevis instructio praemittitur. O. R.

1126. - Chancerel Léon, *Le grillon franciscain*. Ill. par Félix Oudin. Paris, Éditions Franciscaines, 1955. 20 cm., 120 pp.

De huius poematum ac precum libelli prima editione cf. *Bibliog. Franc.* VIII, n.307.

1127. - Diener Gangolf, O.F.M., *Pilgergebet. Gebete in den Kirchen von Rom und Assisi und an anderen franziskanischen Stätten.* [Bamberg, St. Otto-Verlag, 1956]. 14,5 cm., 126 pp.

1128. - Biezeno I., O.P., *Het bidden heeft zijn geschiedenis,* in *Tijdschr.Geest.Leven* 12(1956) 109-138.

Sicut P. Grootens, S.J., in *Ons Geest.Erf* 31(1957) 75 refert, A. historiam meditationis generali obtutu perlustrat, et quidem in prima commentarii sectione partem cordis; in secunda momentum intellectus; in tertia precationis impulsum in actuositatem sequitur. Pro indole affectiva Schola franciscana in genere ac S. Petrus de Alcántara in specie adducuntur. Quod demum methodum meditandi attinet, nostrorum speciatim S. Bonaventura commemoratur. O. R.

1129. - Albareda Anselmo M., O.S.B., *Intorno alla scuola di orazione metodica stabilita a Monserrato dall'abate Garsías Jiménez de Cisneros (1493-1510),* in *Commentarii Ignatiani 1556-1956* (= *Arch. Hist.S.J.* 25[1956]) 254-316.

In hac dissertatione A. pervestigat primordia sic dictae « Devotionis Modernae » in coenobio Montis Serrati O.S.B. ab ineunte saec. XV, erectionem scholae orationis methodicae (1500) ab abate Garsías Jiménez de Cisneros, huiusque exercitii praxim et diffusionem usque ad saec. XVIII.

Haud pauca legimus quae influxum scriptorum franciscalium de re mystica testantur in vitam spiritualem illius coenobii et scholae. Equidem, inter libros spirituales qui tunc temporis (1500) in bibliotheca coenobii asservabantur, aliquos invenimus Antonii de Bitonto, O.F.M.Obs. († 1465), Bernardini De' Bustis, O.F.M.Obs. († 1500), S. Bonaventurae (6 opera, n.50-55), Pseudo-Bonaventurae (sex pariter, in quibus *Meditationes vitae Christi,* primum opus quod prodiit an. 1499 ex typographia coenobii quodque deinceps saepe in sermonem catalaunicum versum fuit), Davidis de Augsburg, O.Min. († 1272), Francisci Eiximenis, O.Min. († 1408), Joannis Gritsch, O.Min. (fl. ca. 1430), Nicolai de Lyra, O.Min. (†1349), Raimundi Lull, T.O.F. († 1315), Hubertini de Casale, O.Min. († 1329).

De diffusione operum franciscalium pietatis in Catalaunia id temporis aliquae notitiae traduntur apud Rubío Jordi, *Notas sobre los libros de lectura espiritual en Barcelona entre 1500 y 1530, ibid.* 317-327. I. V.

1130. - Abad Camilo María, S.J., *El V.P. Martín Gutiérrez, de la Compañía de Jesús: su vida y sus pláticas sobre los dos modos de oración.* Texto, Introducciones y notas, in *Misc.Comillas* 28(1957) 1-300.

Ex hac editione tractatuum Martini Gutiérrez, S.J. (1524-1573), de duplici orationis genere notare volumus crebras citationes quae illic occurrunt operum S. Bonaventurae (cui etiam P. Gutiérrez tribuit opus *Mystica theologia* Henrici seu Hugonis de Balma, O.Carth.), *Meditationum vitae Christi* Joannis de Caulibus, O.Min., *Theologiae mysticae* Henrici Herp (Harpius), O.F.M.Obs. († 1477), operis anonymi *Vitae spiritus* a quodam sodale O.F.M.Obs. provinciae Angelorum compositi (Sevilla 1532, de quo cf. *Arch.Hist.S.J.* 23[1954] 358) et *Abecedario* Francisci de Osuna, O.F.M.Obs. († 1541). Hos influxus franciscanos merito et Ed. recolit in amplissima introductione.

Aliqua etiam de re franciscali inveniuntur in opere: IPARRAGUIRRE Ignacio, S.J. *Historia de los Ejercicios de San Ignacio.* Vol. II: *Desde la muerte de San Ignacio hasta la promulgación del Directorio Oficial (1556-1599).* (Bibliotheca Instituti Historici S.I., 7). Bilbao, El Mensajero del Corazón de Jesús - Roma, Institutum Historicum S.I., 1955. 23,5 cm., 48*-588 pp. Praxis exercitiorum spiritualium S. IGNATII reformationem effecit monasterii clarissarum de Jaraicejo an. 1558 (p.230s). In elencho principaliorum personarum quae illa exercitia, moderantibus patribus S.J., peregerunt saec. XVI (535-554) e nostratibus tantum invenimus Joannem MICHEL, O.F.M.Conv., guardianum conventus friburgensis (1503) et doctorem Sorbonae. I. V.

1131. - GEBHARD FESENMAYER [VON AUGSBURG]. O.F.M.Cap., *Deine Zwiesprache mit Gott.* (Franziskanische Lebenswerte, herausgegeben von den Kapuzinern, 1). Zürich, Thomas-Verlag - Paderborn-Wien, Schöningh, 1956. 19,5 cm., 168 pp.

Cf. recensionem in *Coll.Franc.* 27(1957) 331.

1132. - SANCHÍS ALVENTOSA Joaquín, O.F.M., *Doce nos orare. Meditaciones sobre temas litúrgicos para franciscanos.* Segunda edición. Valencia, [Tipografía Moderna], 1956. 15 cm., 2 voll., 941, 871 pp.

Cf. recensionem primae editionis in *Bibliog.Franc.* X, n.600.

1133. - HASENÖHRL Pirmin, O.F.M., *Meditations on the rule and life of the Friars Minor, in conjunction with the liturgical year.* Translated under authority of the very reverend Ministers Provincial O.F.M. of the United States and Canada. 2 voll. Chicago, Illinois, Franciscan Herald Press, [1954]. 22 cm., 696, 613 pp.

Cf. quod indolem huius meditationum franciscalium cursus spectat *Bibliog.Franc.* X, n.590.

1134. - BERNARDIN GOEBEL [VON VALWIG], O.F.M.Cap., *Der Kapuziner vor Gott. Betrachtungen zur Gestaltung franziskanischen Lebens.* IV. *Ostern bis Pfingsten.* [3. verbesserte Auflage]. Stuttgart-Degerloch, Otto Schloz Verlag, [1954]. 17,5 cm., 284 pp.

1135. - Idem, *Mit Franziskus vor Gott. Betrachtungen zur Gestaltung franziskanischen Lebens.* I. *Advent bis Epiphanie.* III. *Aschermittwoch bis Ostern.* V. *Dreifaltigkeit bis achten Sonntag nach Pfingsten.* VII. *Siebzehnter bis vierundzwanzigster Sonntag nach Pfingsten.* [2./3. verbesserte Auflage des früher unter dem Titel « Der Kapuziner vor Gott » erschienenen Werkes]. Werl/Westf., Dietrich-Coelde-Verlag, [1956/56/57/57]. 17,5 cm., 212, 200, 260, 251 pp.

1135ª. - Idem, *Con San Francesco davanti a Dio. Meditazioni di spiritualità francescana.* I: *Dall'Avvento all'Epifania.* II: *Dall'Epifania al Mercoledì delle Ceneri.* III: *Dal Mercoledì delle Ceneri alla Domenica di Pasqua.* IV: *Da Pasqua a Pentecoste.* V: *Dalla festa della SS. Trinità alla domenica ottava dopo Pentecoste.* VI: *Dalla domenica IX alla domenica XVI dopo Pentecoste.* VII: *Dalla domenica XVII alla domenica XXIV dopo Pentecoste.* [Traduzione di P. BONAVENTURA DA MALÈ, O.F.M.Cap.]. Roma, Amministrazione dell'« Analecta » O.F.M.Cap., Via

Boncompagni 71, 1954/54/55/56/57/57/57. 17,5 cm., 240-316-233-307-301-308-296 pp.

1136. - Idem, *Con San Francisco ante Dios. Meditaciones para la formación del espíritu franciscano.* Tomo I: *Tiempo de Adviento y Navidad.* Tomo II: *Tiempo después de la Epifanía.* Versión española por el P. TEÓFILO DE GUSENDOS, O.F.M.Cap., Madrid, Centro de Propaganda - Cervantes 40, 1956/57. 17 cm., 262, 398 pp.

Promptuarium meditationum franciscanarum, cuius indoles lectoribus iam est sat superque notum (cf. *Bibliog.Franc.* VI, n.1901; X, n.586), hic altera vel tertia vice editum prostat, respective a secunda editione germanica italice et hispanice convertitur. Cum orationis mentalis cursus, quondam O.F.M.Cap. sodalibus tantum destinatus, inter ceterarum Pauperculi familiarum filios, immo et inter clerum saecularem satis diffunderetur, eum A. felici consilio recognovit, generaliorem titulum libellis praefigens ac res capuccinis magis proprias auferens (cf. tamen praefationem FRIDERICI A BASELGA, O.F.M.Cap., primi tomuli italici [p.7] circa rationem, cur interpres citationes e *Constitutionibus O.F.M.Cap.* non penitus eliminaverit). Nihil ergo superest, nisi ut huic aurifodinae evangelici et seraphici spiritus auctos adhuc lectores exoptemus. O. R.

1137. - CUTBERTO GUMBINGER DE CHICAGO, O.F.M.Cap., *Nuestras fiestas. Meditaciones para las fiestas de los Santos y Beatos y otras solemnidades litúrgicas de la Orden Capuchina.* Versión del inglés « Our Feast Days » por Fray FÉLIX DE MIRALCAMP, O.F.M.Cap. (Colección Seráfica, 2). México, D.F., [1956]. 17,5 cm., 228 pp.

Versio est hispanica operis CUTHBERTI A CHICAGO, an. 1945 typis vulgati (cf. *Coll.Franc.* 18[1948] 348-349). Interpres appendicem addit cum aliquibus novis piis exercitiis in honorem divini Pastoris Matris, B. JOANNIS DE RIBERA, Dominae Nostrae de Montserrat et S. Joseph Opificis. I. V.

1138. - *Discernement des esprits*, in *Dict.Spir.* III, Paris 1957, col. 1222-1291.

Plures scriptores discretionis naturam, prout eam eminentiores personae inde a Novo Testamento usque ad recentiora tempora definierunt, illustrant.

F. VANDENBROUCKE, O.S.B., mediam aetatem delibans, nostrorum nonnisi BERNARDINUM SENENSEM in testimonium adducit (col. 1262). Nuperrime ad illius doctrinam non semel alludit H. MADINGER, in *Myst.Theol.* 4(1958) 169-210: cf. *Coll.Franc.* 28 (1958) 433. - Miramur vero, quod A. de S. FRANCISCO et S. BONAVENTURA ne verbulum quidem faciat. Cf. v.g. *Anal.Franc.* X, 735*c* (indices) necnon K. ESZER - E. GRAU, O.F.M., *Antwort der Liebe*, Werl/Westf. 1958, 256-258 (cf. *Coll.Franc.* 29[1959] 512s) et pro Doctore Seraphico: *De sex alis Seraphim*, c.6: *De quinta ala praelatorum, quae est circumspecta discretio*: *Op.Om.* VIII, 142*a*-147*b*. - Pro aevo moderno J. PEGON, S.J., in bibliographia solum L. BRANCATI DE LAURIA, O.F.M.Conv., adducit (col. 1280). O. R.

1139. - CARR Aidan M., O.F.M.Conv., *The primacy of contemplation in the Franciscan life*, in *Franc.Educ.Conf.* 37(1956) 151-177.

Quia vitae franciscanae ratio, ex ipsa mente atque exemplo Seraphici Patris, mixta est, seu contemplativa simul et activa, primatum in ordine causalitatis seu prioritatis naturae contemplatio obtinet. Haec mixta vitae forma ex ipso christocentrismo scaturit; locum et momentum quod contemplatio habuit in vita S. FRANCISCI et primorum sociorum A. luculenter demonstrat, et tandem normas practicas tradit circa praxim contemplationis in vita hodierni franciscalis. — Vide etiam G. GUILLERM, O.F.M., *L'esprit du Seigneur et sa sainte opération*, in *Cah.Vie Franc.* 3(1956) 58-74. I. V.

1140. - REYPENS Léonce, S.J., 1. *Dieu* (connaissance mystique), in *Dict.Spir.* III, Paris 1957, col. 883-929.

Quaestione definita, A. mysticorum de cognitione Dei scribentium opiniones prius generali obtutu perlustrat, ut dein quorumdam eminentiorum sententiam accuratius examinet. Exstat siquidem duplex tendentia: prior partem potiorem intellectui tribuit, altera momentum voluntatis fortius extollit. S. BONAVENTURA, ut patet, secundis accensendus est (col. 896s). Praeter Doctorem Seraphicum opiniones B. ANGELAE DE FOLIGNO, Henrici HERP, O.F.M.Obs., necnon BENEDICTI DE CANFIELD, O.F.M.Cap., discutiuntur (col. 901. 912-914. 921s). O. R.

1141. - BROECKAERT Norbertus, O.F.M., *God in de Franciskaanse Spiritualiteit*, in *Alter Christus* 12(1957) 118-122.

A. effatum quoddam A. GEMELLI, O.F.M., commentatur, quod siquidem spiritualitas franciscana in omnibus Deum ac Christum contuetur. Dein innuit, quomodo homines nostri temporis in mundo creaturarum veluti in libro legere valeant. O. R.

1142. - THURSTON Herbert, S.J., *Surprising mystics*. Edited by J.H. CREHAN, S.J., London, Burns & Oates, 1955. In-8°, IX-238 pp.

1143. - Idem, *Fenomeni fisici del misticismo*. (Collana « Multiformis sapientia », 8). [Alba], Edizioni Paoline, [1956]. 21,5 cm., 501 pp.

1144. - Idem, *Die körperlichen Begleiterscheinungen der Mystik*. Herausgegeben von Joseph H. CREHAN, S.J. Mit einem Vorwort von Gebhard FREI, S.M.B. (Grenzfragen der Psychologie, 2). Luzern, Verlag Räber, 1956. In-8°, 501 pp.

Cf. rec. versionis italicae in *Coll.Franc.* 28(1958) 230s.

Devotiones - erga Christum

1145. - CHATILLON Jean, *Devotio*, in *Dict.Spir.* III, Paris 1957, 702-716.

A., ubertatem sensus vocis *devotionis* in lingua latina classica ac in lingua latina christiana tam medii aevi quam moderni temporis enucleans, quosdam quoque textus S. BONAVENTURAE ac DAVIDIS DE AUGS-

BURG in testimonium adducit (col. 713). Lectoribus hic significare iuvat, quod K. ESZER, O.F.M., et L. HARDICK, O.F.M., in versionis germanicae *Opusculorum* S. FRANCISCI editione altera excursum circa illius *devotionis* usum apposuerunt (Werl/Westf. 1956, 235-237; cf. *supra* n.165). O. R.

1146. - BERTAUD Émile, O.S.B. - RAYEZ André, S.J., *Dévotions*, in *Dict.Spir.* III, Paris 1957, col. 747-778.

Aestimationibus theologicis circa momentum devotionum in vita christifidelium praelibatis, auctores pauca de evolutione historica earum adiungunt, de quibus tamen potius bibliographia principalior praebetur (col. 759-760. 777s). Postea praecipuas devotiones, scil. ad SS. Trinitatem, S. Spiritum, ad Christum, Beatam Virginem, Angelos Sanctosque, ad Ecclesiam et Summum Pontificem enumerant, hic illic quosdam sodales Ordinis minoritici recensentes, qui in iisdem excolendis eminuerunt. Omnes probe norunt his paucis paginis rem omnibus numeris absolvi nec posse nec intendi. Conspectus tamen pro ulterioribus inquisitionibus instituendis pretio minime destituitur. O. R.

1147. - SANTIAGO DE LA CORUÑA, O.F.M.Cap., *La humanidad de Cristo en la espiritualidad franciscana,* in *Reflejos* n.16 (1955) 3-27.

De momento humanitatis Christi pauperis et crucifixi in spiritualitate franciscana A. disserens, locum describit quem Christus patiens occupat imprimis in vita Pauperculi assisiensis, et deinde in ascetica et mystica franciscana, adductis testimoniis praecellentium magistrorum et scriptorum Ordinis Seraphici; ex quo concludit finem spiritualitatis franciscanae esse transformationem in Christum patientem, seu huius imitationem ex rationibus internis modi agendi ipsius Christi. Tandem insigniora percurrit exercitia pietatis quibus Ordo franciscalis devotionem et cultum erga humanitatem Christi profitetur. I. V.

1148. - COLLURA Bernardino, O.F.M., *Cristocentrismo e Francescanesimo,* in *Sicilia Seraf.* 1(1955) n.3, 18-20; n.4, 7-9. n.5, 21-22.

1149. - ARNO [VON AUGSBURG], O.F.M.Cap., *Franziskus, ein anderer Christus,* in *Altött.Franz.Blatt* 58(1957) 193-204.

Ut T.O.F. sodales vero spiritu evangelico-franciscano imbuat, A. hisce mysterium magni S. FRANCISCI in Ecclesia influxus enucleare intendit. Idem invenisse putat in Assisiensis stupenda conformitate cum Christo. O. R.

1150. - MOTTE Ignace-Étienne, O.F.M., *La vocation eucharistique du Frère Mineur.* (Commentaire du chapitre 23e de la Règle de 1221), in *Cah.Vie Franc.* 3(1956) 8-18.

Vide de eodem argumento MIGUEL DE JUNEDA, O.F.M.Cap., *San Francisco y la Eucaristia,* in *Apost.Franc.* 48(1957) 173-175. 194-197.

1151. - FRANK Hubert, O.F.M., *Der « Besuch der sieben Kirchen » als religiöse Übung der ultramontanen Observanten*, in *Franz.Stud.* 37 (1955) 260-272.

Ne Fratres sub pietatis praetextu ac haud sine regularis observantiae discrimine multas regiones peragrarent, an. 1459 ZEGERUS DUCLAIR DE HUNSLARE, O.F.M.Obs., a PIO II († 1461) privilegium expetivit, ut Fratres provinciarum Observantium ultramontanorum indulgentias septem Urbis Stationum in propriis ecclesiis acquirere possent. Quae gratia primum bis vivae vocis oraculo pro tribus annis, dein, intercedente Card. NICOLAO CUSANO, etiam scriptis ac ad tempus indefinitum concessa fuit.

Prima elucubrationis parte ortus huius privilegii enarratur; postea conditiones ad indulgentias promerendas enumerantur; huius piae exercitationis diffusio inter Fratres ac demum ulterior eiusdem progressio delibantur. Ad appendicis fere instar A. nexum historicum inter septem Stationum visitationem ac devotionem erga septem Christi patientis casus stabilire conatur; circa quam ultimam cf. quoque AMEDEUM DE ZEDELGEM, O.F.M.Cap., in *Coll.Franc.* 19(1949) 71-76; circa priorem vero J. CAMPELO, O.F.M., *De indulgentiis seraphici Ordinis...*, Compostellae [2]1943, 677*a* (Stationum Urbis...). O. R.

1152. - RICARD Robert, *Le thème de Jésus Crucifié chez quelques auteurs espagnols du XVIe et du XVIIe siècle*, in *Bull.Hisp.* 57(1955) 45-55; 59(1957) 75s.

1153. - JOSAPHAT DOMBROWSKI [OF MILWAUKEE], O.F.M.Cap., *Franciscan devotion to the Sacred Heart. St. Francis of Assisi*, in *Round Table Franc.Res.* 22(1957) 84-87.

1154. - BORROMEO JACKSON [OF MARQUETTE], O.F.M.Cap., *Later Franciscans, ibid.*, 87-92.

1155. - FLOYD RICHARDSON [OF MILWAUKEE], O.F.M.Cap., *Father Francis Haas, ibid.*, 92-95.

AA. de cultu erga SS. Cor Jesu agunt. Prior quaedam ipsius indicia in vita S. FRANCISCI quaerere nititur; alter eumdem penes S. ANTONIUM PATAVINUM, S. BONAVENTURAM et capuccinos, spec. ap. THOMAM A BERGAMO et JOSEPHUM DU TREMBLAY PARISIENSEM, illustrat; tertius A. eamdem devotionem apud FRANCISCUM A METZERLEN, O.F.M. Cap., provinciae Calvariensis fundatorem († 1895), examinat. O. R.

1156. - FLAVIANO DE POLIZZI, O.F.M.Cap., *Via-Crucis. Breve historia - Legislación y ejercicio práctico.* Pasto (Colombia, A.S.), Convento de PP. Capuchinos, 1957. 13,5 cm., IV-35 pp.

In hoc opusculo A. summatim illustrat historiam pii exerciti Viae Crucis, quod auctores habet franciscanos, custodes Terrae Sanctae et ductores peregrinorum in visitatione Sacrorum Locorum; indulgentiae concessae necnon condiciones ad illas lucrandas enumerantur; tandem pro pio exercitio textum proponit devotissimum. I. V.

1157. - RAINERI Carmelo, O.F.M., *Devozioni francescane. La Via Crucis*, in *Sicilia Seraf.* 1(1955) n.10, 21-24.

1158. - *La « Via Crucis » con S. Francesco d'Assisi.* (*Riduzione dal Tedesco di un antico testo francescano*). Xilografie originali di Suor Elena KOENIG. A cura di P. Giacomo JOVINE, O.F.M. Roma, Edizioni « Fiamma Nova », Viale delle Mura Aurelie, 1955. 16,5 cm., 75 pp., ill.

Curante G. JOVINE, O.F.M., opusculum perutile prodiit. Eo siquidem continentur quatuor *Viae Crucis* formulae singulis animae dispositionibus accommodatae. Praefatione praemissa, prius offertur, modo quidem compendioso, versio textus antiqui franciscani, quo mysterium Passionis Domini genere dicendi simplici sobrioque, at profundo delibatur. Simulque apponuntur imagines a Sor. Helena KOENIG delineatae, S. FRANCISCUM Christo cum dolentem exprimentes (7-38). - Opportune dein Ed. ortum progressumque huius devotionis paucis illustrat (39-45). - Qui piam praxim solemnius peragere cupit, gratus magni *Viae Crucis* apostoli, S. LEONARDI A PORTO MAURIZIO, O.F.M.Ref., formulam adhibebit (46-64). Demum pro angustias temporis patientibus necnon pro infantibus textus breviores suppeditantur (65-67. 69-73). O. R.

1159. - VEUTHEY Leo, O.F.M.Conv., *The Way of the Cross.* Translated by Theodoric KERNEL, O.F.M. (Franciscan Spirituality, 3). Chicago 9, Illinois, Franciscan Herald Press, [1956]. 19,5 cm., [XI]-106 pp., ill.

Anglica interpretatio operis Romae an. 1943 italice typis editi (cf. rec. in *Coll.Franc.* 18[1948] 307-308).

1160. - GÖTZ Arnulf, O.F.M., *Zur Bibliographie der Kreuzweg-Andacht in Deutschland (1710-1833)*, in *Franz.Stud.* 36(1954) 284-289.

Occasione centenarii S. LEONARDI A PORTO MAURIZIO, O.F.M.Ref., oblata, A., nuper praemature e vivis ereptus (2 martii 1960), in historiam Viae Crucis exercitii in Germania inquisivit. Pervestigationis exitum sub forma commentariolorum collegit (cf. *Bibliog.Franc.* X, n.2344). Eadem circa historiam asserta hic prius modo concinno resumuntur, postea texitur bibliographia libellorum Viam Crucis inde ab initio devotionis usque ad Illuminismi aetatem explanantium ac in Germania propagantium.

Eiusmodi scripta inter annos 1730-1833 hic 69 recensentur, quin sane numerus absolute completus attingatur. Pro nostratibus significatur FLORIDUS A BURGHAUSEN, O.F.M.Cap. (p.287, n.23: libellus germanice probabiliter iam 1746, latine dein 1747 prodiit); cf. tamen pro ipso et ceteris MELCHIOR A POBLADURA, O.F.M.Cap., *Historia generalis O.F.M. Cap.* I/2, 205; III, 204. O. R.

1161. - KRAMER Ernst, *Kreuzweg und Kalvarienberg. Historische und baugeschichtliche Untersuchungen.* Mit. Katalog, 206 Abbildungen und 1 Tafel. (Studien zur deutschen Kunstgeschichte, 313). Straßburg, Verlag Librairie Heitz - Éditions P.H. Heitz Kehl, 1957. 23,5 cm., 138 pp., 206 ill., 1 tab.

Brevi Viae Crucis historia praemissa, agitur de septem casibus

Domini, de quatuordecim Stationibus, de diversorum typorum monumentalium origine, de aediculis imaginum seriem includentibus, de exercitationis progressione ab Ecclesia directa. Adduntur adnotationes criticae et fontes. Postremo texitur catalogus monumentorum quae A. examini subiecit (97-136). O. R.

1162. - ANSELMO DA CESCHIO, O.F.M.Cap., *La letteratura francescana prebernardiniana sul nome di Gesù,* in *Bull.Reg.Deput.Abruz.Stor. Patria* 6(1944: editus an. 1957) 33-46.

1163. - FLOYD RICHARDSON [OF MILWAUKEE], O.F.M.Cap., *Franciscans and the Holy Name,* in *Round Table Franc.Res.* 20(1955) 12-16. 25.

1164. - VEUTHEY Léon, O.F.M.Conv., *The Our Father.* Translated by James MEYER, O.F.M. (Franciscan Spirituality, 2). Chicago 9, Illinois, Franciscan Herald Press, 1955. 19,5 cm., 92 pp.

Cf. recensionem editionis gallicae (1947) in *Coll.Franc.* 20(1950) 438, et editionis germanicae (1951) in *Bibliog.Franc.* X, n.599.

1165. - ALBARET DE LÉON Pol, O.F.M., *Het officie van de twaalf Onze Vaders. Ter heiliging van de dag.* Brugge, Franciskaanse Standaard, 1956. In-16°, 84 pp.

Sodales T.O.F. erudiuntur Officium 12 *Pater noster* spiritu ecclesiastico ac franciscano recitare.

Devotiones - erga B.M.V.

1166. - VEUTHEY Leone, O.F.M.Conv., *La pietà mariana nella spiritualità francescana,* in *Vita Cristiana* 23(1954) 223-237.

Devotione S. FRANCISCI erga B.M.V. delibata, A. eminentiorum ipsius filiorum quorundam doctrinam et affectionem marianam paucis perstringit. Postea monumenta pietatis artisque marialia adumbrantur. Postremo pro saec. XX Maximiliani KOLBE, O.F.M.Conv., ardor marianus extollitur. O. R.

1167. - EUGÈNE Christian, O.F.M., *Our Lady. Devotion to Mary in Franciscan Tradition.* Translated from the French. Chicago 9, Illinois, Franciscan Herald Press Publishers of Franciscan Literature, [1954]. 17 cm., 55 pp., ill.

In hoc libello, perpulchre illustrato, conspectus exhibetur devotionis Ordinis franciscani erga Beatissimam Virginem. Imprimis verba S. FRANCISCI, relate ad Mariam, ex eiusdem scriptis desumuntur ac breviter explanantur; deinde principaliores sodales recensentur devotionis marialis cultores eximii; tandem aliquae sacrae aedes et monumenta necnon opera artis argumenti mariani recoluntur in Gallia. I. V.

1168. - ALFRED [DE SAINT ALEXANDRE], O.F.M.Cap., *La dévotion Mariale et l'Ordre Franciscain,* in *Annal.Franc.* 86(1954) 233-236.

1169. - COITEUX Ferdinand, O.F.M., *Le caractère marial des origines franciscaines,* in *La Vierge Immaculée. Histoire et doctrine,* Montréal, 1954 (cf. *supra* n.813), 91-116.

Quod integra miscellanea spectat, cf. *Coll.Franc.* 27(1957) 104s. - COITEUX prima commentarioli parte indolem marianam S. FRANCISCI ostendere nititur, eo quod prius textus de paupertate agentes adducit et delibat; deinde eiusdem opuscula *Salutationem B.V., Salutationem virtutum,* et antiphonam marianam *Officii Passionis* examinat; postremo e *V admonitione* Sancti primatum Christi et Virginis inferre satagit (95-104; cf. quoque *supra* n.427-433). In secunda sectione A. primatus doctrinam necnon precationes marianas penes S. ANTONIUM PATAVINUM pluribus textibus illustrat (104-115). O. R.

1170. - DI FONZO Lorenzo, O.F.M.Conv., *De vita mariologico-mariana apud Ordines religiosos.* 5. - *Apud religiosos O.F.M.Conv.,* in *Eph.Mar.* 4(1954) 480-487.

A. ad has fere quaestiones breviter, at efficaciter respondet: momentum B.M.V. in Ordine franciscano fundando, in eiusdem spiritualitate, in Sanctorum itinere spirituali, in *Opusculis* S. Fundatoris; titulus specialis cultus mariani ac ipsius indoles; mens S. FRANCISCI circa efficaciam B.M.V. in sanctitudine adipiscenda et ministerio apostolico exercendo; praescripta mariana Constitutionum; exercitia peculiaria primorum sodalium; libri mariani in alumnorum institutione adhibiti; scientia mariologica in studiorum theologicorum cursu; exercitia specialia necnon Fraternitates marianae quas diffundendas Ordo suscepit; ephemerides mariales. O. R.

1171. - *De vita mariologico-mariana apud religiosorum Ordines.* 15. - *Apud O.F.M.Cap.,* in *Eph.Mar.* 6(1956) 478-480.

Ignotus A. ad 14 quaestiones partim et quam brevissime respondet scil. de momento, indole modisque cultus mariani in O.F.M.Cap. O. R.

1172. - LECLERCQ Jean, O.S.B., *Grandeur et misère de la dévotion mariale au moyen âge,* in *Maison-Dieu,* 1954, n.38, 122-135.

1173. - *Maria. Études sur la Sainte Vierge* sous la direction d'Hubert DU MANOIR, S.J. Tome IV. Paris, Beauchesne et ses Fils, 1956. 24 cm., 1038 pp., 3 tab.

Dum vol. III amplissimae collectionis doctrinae cultusque mariani ad *Bibliog.Franc.* non attinet (cf. conspectum in *Mar.* 17[1955] 267s), tomus IV studia circa B.M.V. venerationem in variis Europae (p.49-828) et Asiae regionibus (829-1033) reddit.

Non nostrum esse ducimus hic respectus franciscanos minutatim in lucem proferre. Satis sit ursisse vastissimum pervestigationis ambitum necnon ubertatem bibliographiae singulis capitibus opportune adnexae. Quod vero singulas elucubrationes spectat, cf. G.M. BESUTTI, O.S.M., *ibid.* 18(1956) 385-412. O. R.

1174. - GIAMMARIA DA SPIRANO, O.F.M.Cap. *Fioretti mariani raccolti tra i Cappuccini lombardi,* in *Maria Immacolata nella Provincia dei Frati Minori Cappuccini di Lombardia,* Milano 1955 (cf. *supra* n.824), 159-193.

1175. - STANISLAO DA CAMPAGNOLA, O.F.M.Cap., *Florilegio mariano dei Cappuccini parmensi,* in *L'Immacolata nella Provincia Parmense dei FF. MM. Cappuccini,* Parma 1954 (cf. *supra* n.825), 42-63.

Praesertim ex *Annalibus* provinciae Lombardiae et Parmensis AA. nonnullas excerpunt narratiunculas de quamplurimis viris, qui sacra praedicatione, ingenua pietate atque propagatis devotionibus erga B.V. Immaculatam in iisdem provinciis effloruerunt. M. A.

Devotio erga Immaculatam

1176. - BRLEK Michael, O.F.M., *Legislatio Ordinis Fratrum Minorum de Immaculata Conceptione B.M.V.,* in *Ant.* 29(1954) 3-44.

Erudita hac pervestigatione A. quoad legislationem O.Min. inquirit 1) in nomina titulosque honorificos B.V.M. tributos (5-11); 2) in statuta mariana in genere, speciali vero respectu habito ad Immaculatam Conceptionem (11-25); 3) in festum et officium Immaculatae (25-33); 4) in Missam Immaculatae in sabbato cantandam vel privatim dicendam (33-39); in antiphonam *Tota pulchra es Maria* (40-41). Ad epilogi instar A. praecellentem locum pietatis marianae in genere et defensionis Immaculatae Conceptionis praerogativae in specie intra Ordinem nostrum urget.

Hanc dissertationem A. prius die 7 oct. 1953 occasione inaugurationis novi anni academici in Pont. Athenaeo Antoniano pronuntiavit. Tot notitiis redundat ista commentatio egregia, ut in summarium cogi nullatenus possit. De alia A. elucubratione simili infra sermo redibit, quando de J.D. SCOTO disseretur. O. R.

1177. - CASTRO Manuel de, O.F.M., *Legislación inmaculista de la Orden Franciscana en España,* in *Arch.Ib.Amer.* ép. II 15(1955) 35-103.

Hac indagatione amplissima A. ad idem contendit, quod M. BRLEK, O.F.M., pro Ordine franciscali in genere, et FIDELIS A PAMPLONA, O.F.M.Cap., pro Ordine capuccino praestiterunt (cf. *supra* n.1176 et *infra* n.1178), scil. colligere statuta necnon institutiones, quas provinciae franciscanae Hispaniae condidere.

1) Expanduntur traditiones ac hereditas religiosa provinciarum quod hoc privilegium spectat (36-72). Recoluntur siquidem celebriores scriptores mariani, eminentiores controversiarum eventus, confraternitates in honorem Immaculatae institutae. Examinantur hic insuper tam statuta capitulorum generalium quam ordinationes capitulorum provincialium. - 2) Delineatur evolutio festivitatis liturgicae (72-78; cf. tamen ad p.73, adn. 114, et ad p.89s commentarium S.J.P. VAN DIJK, O.F.M., in *Arch.Franc.Hist.* 48[1955] 450-456). 3) Enarratur officii liturgici in honorem Purissimae recitatio in Hispania (79-85). 4) Luce collustratur statutum, ut qualibet feria VI post Completorium in B.M.V. laudem nocturnum, vulgo *Benedicta* nuncupatum, decantaretur (86-89). 5) Inquiritur in Missae votivae sabbato litandae usum (89-97). Postremo praescripta circa antiphonam *Tota pulchra* examinantur (97-103).
O. R.

1178. - Fidel de Pamplona, O.F.M.Cap., *Fervor concepcionista en la Orden Capuchina. Un recorrido a la legislación,* in *Arch.Ib.Amer.* II ép. 16(1956) 87-118.

Similiter ac M. Brlek, O.F.M., pro Ordine Minorum peregit (cf. *supra* n.1176), A. hic indolem legislationis circa Immaculatam Conceptionem, prius in Ordine capuccino in genere, dein in provinciis hispanicis in specie pervestigavit (90-103. 103-118).

Monstratur, quomodo Ordo noster in hoc mysterio venerando et vindicando hereditatem spiritualem in Ordine franciscali iam solide formatam susceperit, sive quod festum celebrandum, sive Officium recitandum attinet. Qui fervor in tantum succrevit, ut an. 1712 Immaculatam tamquam Ordinis patronam officialiter elegerint. Non ante an. 1802 privilegium Missae votivae quovis sabbato non impedito litandae obtinuerunt.

Hispaniae provinciae vero petitiones ad piam fidem definiendam ad Apostolicam Sedem detulerunt; Immaculatam insuper provinciarum vel coenobiorum patronam constituerunt; eiusdem festivitatem peculiari splendore ornaverunt; specialibus pietatis exercitationibus continuam mysterii huius memoriam tenuerunt; immo votum emiserunt eiusdem credendi atque propagandi. O. R.

1179. - Roberto de Langayo, O.F.M.Cap., *La Inmaculada en la legislación capuchina,* in *Reflejos* (León) 14(1954) n.14, 51-78.

Breviter sed sat accurate attinguntur haec capita; primorum capuccinorum devotio cultusque erga Virginem sine labe conceptam; huius proclamatio uti patronae Ordinis, decreto an. 1744 a S. Rituum Congregatione approbata; partes Capulatorum in defensione privilegii mariani et eorum petitiones pro definitione dogmatis; tandem breviter recensentur decreta sive generalia sive provincialia circa festum Immaculatae, Missa in sabbato, Officium Parvum, aliaeque devotionis preces apud nostrates usitatae. I. V.

1180. - F.L., *A piedade franciscana no dogma da Imaculada Conceição,* in *Col.Estud.* s.II 5(1954) 181-194.

Brevis conspectus divulgativus de pietate mariana S. Francisci eiusque filiorum saeculorum decursu.

1181. - Veuthey Leone, O.F.M.Conv., *La spiritualità francescana e l'Immacolata,* in *Virgo Immaculata* VII/3 (cf. *supra* n.812), 227-232.

De influxu et momento quod habuit in spiritualitate franciscana saecularis illa dimicatio Ordinis Seraphici pro privilegio Immaculatae Conceptionis A. breviter disserens, enodatis elementis huius spiritualitatis, quae affectiva est et christocentrica, concludit doctrinam de Immaculata Conceptione, a S. Francisci asseclis viriliter propugnatam, logice terminum esse *ad quem* illius spiritualitatis necnon terminum *a quo* pro illimitato amore erga Deiparam fovendo et actuositate apostolica plenius evolvenda. I. V.

1182. - Casolini Fausta, L'*Immaculata nella spiritualità francescana,* in *Frate Francesco* n.s. 1(1954) 84-87. 121-126. 168-173.

Hac prolusione de momento festivitatis ac mysterii Immaculatae

Conceptionis in historia spiritualitatis franciscanae inde a. S. FRANCISCO usque ad recentissima tempora disseritur. Ut patet, ad plurima alluditur, quin penitus enucleentur. O. R.

1183. - CHERUBINO DA RONCOSCAGLIA, O.F.M.Cap., *Maria Immacolata Mediatrice e modello di perfezione. Ritiri mensili francescani.* Roma, Edizioni del Centro Nazionale del T.O.F., [s.a. 1954]. 15 cm., 183 pp.

Ad pium exercitium recollectionis mensilis pro T.O.F. sodalibus fructuosius reddendum A. his duodecim meditationibus B.M.V. Immaculatam Conceptionem, Corredemptionem, Mediationem, virtutes theologales et cardinales explicat. O. R.

1184. - ALLEGRA Gabriel Maria, O.F.M., *Trahe nos, Virgo Immaculata!*, in *Ant.* 29(1954) 439-474.

A. propositum est: « illa theologiae spiritualis capita delineare, quae cum mysterio Immaculatae Conceptionis B.M.V. connectuntur » (439). Idcirco 1) notione huius privilegii tradita, eiusdem momentum pro vita spirituali urget; 2) quaerit, quomodo in filios adoptionis influat; dilucidat actionem Immaculatae in vitam supernaturalem 3) quoad viam purgativam; 4) quoad vitam illuminativam; 5) quoad viam unitivam.

Scriptores nostri in commentatione ista passim occurrunt. — Nobis videtur, quod A. fervor quandoque ultra sanae theologiae limites progrediatur, speciatim cum de « unione mystica cum Maria » loquitur (470-473). O. R.

1185. - NELSON HART [OF ALLENTON], O.F.M.Cap., *Capuchin devotion to Mary Immaculate*, in *Round Tab.Franc.Res.* 19(1954) 4-15.

1186. - *Die Verehrung unseres Ordens zur unbefleckten Jungfrau*, in *Provinzbote Bay.Kap.Prov.* 29(1955) 17-18. 33-37.

Hoc conspectu vis variaque devotionis sodalium capuccinorum erga Immaculatam genera generali perlustrantur obtutu. Considerantur enim coenobia ac provinciae Purissimae dicandi usus; egregii scriptores, qui de hoc mysterio opera edidere (7-10); acta publica Ordinis; actuositas apostolico-mariana; habitudo confratrum nostrorum ad proclamationem dogmaticam istius praerogativae. - Commentariolo germanico articulus praedictus modo libero convertitur. O. R.

1187. - CUTHBERT GUMBINGER [OF CHICAGO], O.F.M.Cap., *Mary Immaculate in Capuchin devotion and apostolate*, in *Franc.Educ.Conf.* 35(1954) 223-236.

Locum modosque capuccinorum affectionis erga Immaculatam Conceptionem determinans, A. disserit de iis qui circa hoc privilegium opera vulgaverunt; de provinciis monasticis, coenobiis ecclesiisque eidem dicatis; de momento huius devotionis in vita et actibus Ordinis; de Re-

ginae Immaculatae patrocinio; de almae Lauretanae domus translationis festo; de cultus mariani propagatione in apostolico ministerio Fratrum. O. R.

1188. - GUIDO DA CURNASCO, O.F.M.Cap., *Gli insegnamenti dell'Immacolata*, in *Maria Immacolata nella Provincia dei Frati Minori Cappuccini di Lombardia*, Milano 1955 (cf. *supra* n.824), 93-103.

1189. - CATTANEO Enrico, *Maria Santissima nella storia della spiritualità milanese*. (Archivio Ambrosiano, 8). Milano, [Rivista « Ambrosius »], 1955. 24 cm., 164 pp., 32 tab.

Momentum devotionis erga SS. Virginem in spiritualitate Mediolanensium extollens, A. pluries sodales franciscales eorumque merita recolit. Praeter alia eorum pars in haereticis debellandis enarratur (68. 71-75). Praeter Jacobum CAPELLI, O.Min., speciatim LEONIS DEI VALVASSORI DE PEREGO, O.Min., inde a 1244 archiep. Mediolanensis operositas antihaeretica celebratur. Quod controversias circa Immaculatae Conceptionis privilegium Mediolani ferventes attinet, eminens pars Nostrorum fusius delibatur (123-134). De adiumento ad cultum marianum a sodalibus O.F.M.Cap. allato A. penitus silet. Conferatur volumen *Maria Immacolata nella Provincia dei FF. MM. Capp. di Lombardia*, Milano 1955, passim (cf. *supra* n.824). O. R.

1190. - TEODOSIO DA FAETO, O.F.M.Cap., *I Cappuccini e la devozione all'Immacolata*, in *L'Immacolata nella Provincia Parmense dei FF. MM. Cappuccini*, Parma 1954 (cf. *supra* n.825), 34-37.

1191. - GIAMMARIA DA SPIRANO, O.F.M.Cap., « *La corona di dodici stelle* », in *Maria Immacolata nella Provincia dei Frati Minori Cappuccini di Lombardia*, Milano 1955 (cf. *supra* n.824), 235-259.

Hac evocatione historico-poetica A. triplici sub scaenarum sectione de Immaculatae B.M.V. Conceptionis praerogativa disputantes inducit 1) S. FRANCISCUM aliosque eminentiores primorum saeculorum ipsius filios; 2) quosdam Sanctos capuccinos necnon famosum pictorem MURILLO; 3) illustriores provinciae monasticae Mediolanensis alumnos. O. R.

1192. - CRADDOCK Lawrence, O.F.M., *The Blessed Mary in the writings of Franciscans*, in *Mary in the Franciscan Order*. St. Bonaventure, N.Y., 1955, 117-127.

A. has assertiones explanare ac firmare studet, nempe: Deiparam patronam atque inspiratricem fuisse Ordinis Seraphici ab huius primordiis; in amore ac veneratione erga Ipsam stimulum inesse franciscalium actuositatis litterariae, potissimum lyricae et dramaticae; hancque actuositatem essentialiter ex ipso poetico spiritu profluisse Ordinis, ei a S. FRANCISCO afflato. Quo pacto verba recolit et commentatur S. FRANCISCI, S. BONAVENTURAE, JACOPONI DE TODI, ANTONII PATAVINI, THOMAE DE CELANO, anglicorum fratrum aliorumque etiam hodiernorum poetarum franciscalium. I. V.

1193. - NAVARRO Santiago, C.M.F., *La Inmaculada en la lírica y épica españolas*, in *Estud.Marian.* 16(1955) 285-328.

Carmina integra vel eorum fragmenta exscribuntur, systematice disposita, poetarum hispanorum qui laudes Virginis Immaculatae fulgide cecinerunt. E nostratibus quinquies recolitur ARCHANGELUS DE ALARCÓN A TORDESILLAS, O.F.M.Cap. († 1598), qui pretiosum carminum opus composuit: *Vergel de plantas divinas*, Barcelona 1594. Specimina etiam exhibentur consonorum carminum (*coplas*), quae a populo hispalensi decantabantur illis in sollemniis quibus an. 1614-1617 Immaculatae privilegium publice profitebatur. I. V.

1194. - DIÉGUEZ Luis M.ª, O.F.M., *Los escritores piadosos y la Inmaculada*, in *Liceo Franc.* 7(1954) 149-170.

Etsi A. ad auctores de re spirituali prov. Compostellanae O.F.M. se perstringit, haec dissertatio ad historiam generalem dogmatis Immaculatae Conceptionis iure pertinet, siquidem illorum scriptorum opera ambitum provinciae, immo et nationis, longe superaverunt. Scriptores enim hic recensiti magni nominis sunt, videlicet: Ludovicus de MIRANDA († p. 1629), Philippus DÍEZ († 1601) et Antonius ÁLVAREZ († 1598). De singulis his, exemptionem Virginis Mariae a peccato originali egregie propugnantibus, accurata expositio doctrinalis fit et fortiora perpenduntur argumenta S. Scripturae, traditionis et rationis theologicae ab illis allata. I. V.

1195. - [BILODERIČ Bernardinus] Caelius Dalmatius [pseud.], O.F.M., *Mariophilus seraphicus iubilans Virgini Immaculatae cum astris matutinis et vespertinis*. Romae, [Collegio S. Antonio - Scuola Tipografica Pax et Bonum], 1954. 17 cm., XV-414 pp.

Libellus quem A. occasione Anni Mariani in testimonium magni sui ac Ordinis franciscalis erga Immaculatam amoris digessit, in tres partes dividitur: prima *Iubilus mentis* inscripta, A. meditationes de Virgine Immaculata agentes undique collegit ac secundum plures respectus disposuit (2-217). Videantur speciatim epitheta innumerabilia quae A. in variis scriptis SS. Patrum Doctorumque perquisivit et secundum ordinem alphabeticum pro meditatione ac praedicatione exhibet (91-217). Parte secunda *Iubilus cordis et oris* praenotata orationes ad Virginem immaculatam pro variis occasionibus, exercitiis ac festis porriguntur (219-316). Sectione ultima *Iubilus laboris* nuncupata praecipui nisus litterarii alumnorum Ordinis franciscalis ad hoc privilegium contra adversarios vindicandum significantur (317-403). Peculiari modo merita J.D. SCOTI ac sodalium franciscalium saec. XVII viventium celebrantur. Post epilogum (403-406), elenchus texitur scriptorum ad quos A. pro libro conficiendo recurrit (407s). O. R.

1196. - CANAL José María, C.M.F., *La consagración a la Virgen y a su Corazón Inmaculado. (Historia y teología)*, in *Virgo Immaculata* XII, Romae 1956, 221-348.

In hac amplissima dissertatione nostrum potius interest pars prima, seu conspectus historicus consecrationis in genere Virgini Mariae decursu saeculorum. Sic, cum sermo est de inceptis huius consecrationis publicae, recolitur primum sodalitium quod servitutem erga Mariam profitebatur, quodque ab AGNETE BAPTISTA A S. PAULO, O.Conc., an. 1595 in monasterio S. Ursulae in Alcalá de Henares institutum fuit. JOANNES AB ANGELIS, O.F.M.Obs., statuta an. 1608 composuit huius confraternitatis, necnon MELCHIOR DE CETINA, O.F.M.Obs., ibidem an. 1618 typis vulgavit aureum tractatum theologico-asceticum de hac piissima servitutis marialis praxi. I. V.

1197. - CROWLEY Bonaventure M., O.F.M.Conv., *The Militia of Mary Immaculate,* in *Franc.Educ.Conf.* 35(1954) 376-395.

Hic describitur *Militiae Mariae Immaculatae* fundatio (Romae die 18 oct. 1917) necnon ulterior progressio tam in Polonia, praesertim civitate Niepokalanow erecta, quam in Japonia. Consideratur huius pii sodalitii ortus ac consolidatio in Italia, in Romania ac Hungaria; postremo in Civitatibus Foederatis Americae Septentrionalis. Ad modum coronidis exhibetur *Statutum Piae Unionis* lingua latina necnon conspectus principalium sodalitii domuum non secus ac sodalium in diversis mundi partibus numerus approximativus. O. R.

1198. - ALLEGRA G., O.F.M., *La guardia d'Onore del Cuore Immacolato di Maria,* in *Vita Min.* 28(1957) 138-148.

Huismodi consociatio, quam Pius XII archiconfraternitatis titulo atque privilegiis ornavit, promovendo cultui B.V. Mariae destinatur atque magnum accepit incrementum a Bonaventura BLATTMANN, O.F.M. († 1942). Hic historia, statuta atque finis aliquo modo explanantur.
M. A.

1199. - CARMEL FLORA [OF NEW YORK], O.F.M.Cap., *The Chaplet of the Immaculate Conception,* in *Franc.Educ.Conf.* 35(1954) 421-431.

Coronis in honorem Immaculatae anterioribus, praesertim S. JOSEPHI CALASANCTII († 1648) necnon S. JOANNIS BERCHMANS, S.J. († 1621), enumeratis ac examinatis, A. prius innuit eiusmodi pium exercitium apud ATHANASIUM A MEGEN, O.F.M.Cap. (fl. saec. XVIII), deinceps longius immoratur in *Corona* enarranda, quam BONAVENTURA A FERRARA, O.F.M.Cap. († 1884) introduxerat (424-426). An. 1852 monaci Camaldulenses aliam formam approbandam S. Sedi submiserunt. Ad epilogi instar A. quaerit, utrum eiusmodi Coronae recitatio qua talis indulgentiis ditetur an non. O. R.

1200. - FELIX A MARETO, O.F.M.Cap., *Beata Maria, Virgo Immaculata, Patrona Principalis Ordinis Fratrum Minorum Capuccinorum,* in *Regina Immaculata* (cf. *supra* n.815), 295-301.

Patres capitulares comitiorum generalium mense maio an. 1712 votum edixerunt B.M.V. sub titulo Immaculatae Conceptionis in praeci-

puam O.F.M.Cap. Patronam eligendi. MICHAELANGELUS A RAGUSA, Minister generalis una cum suo definitorio 15 oct. eiusdem anni protulit decretum. Ad cuius effectum iuridicum sortiendum JOANNES ANTONIUS A FLORENTIA, Procurator generalis, supplicem praesentavit libellum S. Congregationi, quae electionem nonnisi 10 mart. 1714 confirmavit.

Procurator praelaudatus universis Ordinis sodalibus laetum scripsit nuntium, quod generali plausu gaudioque fuit exceptum. A. dein Immaculatae festivam celebrationem, prout in provincia parmensi usu venerat, singillatim delibat, opportune innuens peculiaria pietatis et paenitentiae exercitia festo praemissa necnon consecrationem in ultima nocte ante festum peractam. Cum provincia monastica praefata iam an. 1679 B.M.V. Immaculatam principalem elegerit Patronam, haud absonum est cum A. suspicari JOANNEM FRANCISCUM MATTACODI A SCANDIANO († 1730), tunc eximium provinciae ministrum, ad electionem capituli generalis superius dictam haud parum contribuisse. - Inde ab an. 1719 specialis Ordinis Patrona a sodalibus religiosis antiphona *Unica est columba mea* quotidie salutatur. Insuper an. 1802 singulis sabbatis pro unoquoque coenobio unica missa votiva in honorem Immaculatae permittitur, quod privilegium an. 1866 ad omnes Ordinis sacerdotes extenditur. Amoena A. commentatio 4 ditatur tabulis Patrocinium intemeratae Virginis egregie illustrantibus. O. R.

1201. - FRANCIS MARY SCANNEL [OF FOND DU LAC], O.F.M.Cap., *Queen of the Seraphic Order*, in *Round Table Franc.Res.* 19(1954) 92-97. 130-137.

Commentarioli parte priore momentum ac praecipui pietatis marianae modi in vita S. FRANCISCI explicantur. Sectione secunda eiusdem spiritus filiorum affectio secundum varia expressionis genera delibatur. Speciali vero modo attenditur ad Immaculatae Conceptionis praerogativam. O. R.

1202. - ZAREMBA Theodore, O.F.M., *Mary Our Queen. Devotion appropriate for the Feast of the Queenship of Mary*. Pulaski, Wis., Franciscan Printery, 1955. 15 cm., 31 pp.

Aliae devotiones marianae

1203. - BENIGNUS A SANT'ILARIO MILANESE, O.F.M.Cap., *Litterae circulares: De divini Pastoris Matris cultu Ordinis nostri proprio*, in *Anal.O.F.M.Cap.* 70(1954) 241-244.

Sub titulo Pastricis B.V. Maria coepit invocari ab ISIDORO DE SEVILLA, O.F.M.Cap., atque die 19 nov. 1885 S. Congr. Rituum indulsit illam sub tali appellatione coli posse ab universo Capuccinorum Ordine. A. efflagitat ut sub illius patrocinio ponantur praesertim novelli ad Ordinem candidati et apostolatus pro reditu dissidentium ad unitatem, cum et ab ipsis Orientalibus Maria invocetur titulo « Reginae pascuorum ».

Cf. commentarium harum litterarum: JUAN B. DE ARDALES, O.F.M.Cap., *Monografías de la Divina Pastora. A propósito de un documento transcendental sobre la Divina Pastora*, in *Adalid Seráf.* (Sevilla) 55(1955) 121-22. M. A.

1204. - ANTON MARIA VON SCHRAMBERG, O.F.M.Cap., *Die Guthirtenmutter, die große Missionärin unserer Zeit!* [Innsbruck, Druck von Felizian Rauch, 1954]. 12,5 cm., 9 pp.

1205. - Idem, *Die Mutter des Guten Hirten, die große Missionärin unserer Zeit*. 4. Auflage. Innsbruck 1956. 15 cm., 15 pp.

Disseritur de cultus erga divini Pastoris Matrem historia, simulque offeruntur precationes in eiusdem honorem. Libello ultimo additur duplex folium *Lebens-Messe mit Maria der Mutter des Guten Hirten*. « *Die Minute bei Jesus* » praenotatum. O. R.

1206. - Mauricio de Begoña, O.F.M.Cap., *Horas poéticas a la Divina Pastora*. Madrid, Centro de Propaganda, 1955. 14 cm., 62 pp.

1207. - Anselmo de Legarda, O.F.M.Cap., *Con la Divina Pastora*. Madrid, Centro de Propaganda - Cervantes 40, 1957. 17,5 cm., 117 pp.

1208. - Jacinto de Chucena, O.F.M.Cap., *Triduo a la Divina Pastora*. Sevilla 1954. 30 pp.

1209. - Valentí de Sant Joan de les Abadeses, O.F.M.Cap., *Novena de Divina Pastora. Ordenada segons els principals oficis d'un bon pastor...* [Quinta edició]. Barcelona, Editorial Franciscana, [1956]. 13.5 cm., 49 pp.

1210. - *Miriam*. Revista Mariana Universal (Sevilla). Año VIII, n.44, marzo-abril 1956, 41-80.

Huius pulcherrimae ephemeridis fasciculus integer Mariae divini Pastoris Matri dicatur, in quo historia, theologia et cultus huius marianae advocationis, modo potius evulgativo, adumbrantur.

Iuvat summarium principaliorum commentariorum afferre: Daniel de Palencia, O.F.M.Cap., *María, Divina Pastora de las almas. Historia - Apóstoles - Liturgia - Cofradías - Patronatos*, 49-55; Serafín de Ausejo, O.F.M.Cap., *Del Buen Pastor a la Divina Pastora*, 47-48 (rationes theologicae); Mariano de Sanlúcar, O.F.M.Cap., *La representación de la Divina Pastora*, 56-57; Daniel de Palencia, O.F.M.Cap., *Reina de los deportes. Historia del Patronato Deportivo de la Divina Pastora*, 68-69; Julián de Montefrío, O.F.M.Cap., *Museo de la Divina Pastora* (in conventu hispalensi O.F.M.Cap.), 72-73 (cf. etiam 226-228). Fasciculus quampluribus imaginibus, ope lucis expressis, Mariae divini Pastoris Matris exornatur.

Notitiae de devotione et cultu Mariae divini Pastoris Matri saeculorum decursu exhibito afferuntur plures in: Daniel de Palencia, O.F.M.Cap., *Divina Pastora de las Almas. Datos divulgativos*, in *Adalid Seráf.* (Sevilla) 54(1954) 141. 150; necnon in serie commentariolorum in eadem ephemeride (54-57[1954-57]) crebro vulgatorum a Joanne Baptista ab Ardales, O.F.M.Cap. in sectione *Monografías de la Divina Pastora*.

Ad figurationem quod attinet Virginis animarum Pastricis in arte, praesertim sculptura et pictura, aliqua traduntur in his commentariolis: Gómez Moreno María Elena, *Iconografía mariana en Segovia. VII Exposición de Arte Antiguo (1954)*, in *Estud.Segov.* 7(1955) 415-440, tab.; Bacaicoa Francisco [Anselmo de Legarda, O.F.M. Cap.], *La Virgen como Pastora*, in *Arch.Esp.Arte* 30(1957) 242-245, ubi inquirit ac describit iconographiam Mariae divini Pastoris Matris in arte hispanica saec. XVIII, innuitque talem repraesentationem iam ortum habuisse ante illud saeculum et quidem in Baetica. I. V.

1211. - *Manual do Associado da A*[*ssociação*] *M*[*issionária*] *D*[*ivina*] *P*[*astora*] *no Brasil*. São Paulo, Editôra « Anais Franciscanos », 1956. 14 cm., 176 pp., tab.

Opusculum hoc, a sodalibus O.F.M.Cap. provinciae S. Pauli in Brasilia egregie editum, pietatis exercitia exhibet quibus socii sodalitatis missionariae divini Pastoris Matris, beatissimam Virginem missionum capulatorum patronam colere et honorare digne ac devote queant, tam in eius die festo quam singulis diebus.

Praecedit brevis disquisitio de fundamento biblico pastoralis officii beatissimae Virginis Mariae necnon notitia de huius devotionis inceptore ISIDORO A SEVILLA, O.F.M.Cap. († 1750) et percelebri fautore B. DIDACO JOSEPHO A CÁDIZ, de institutione sodalitatis an. 1929 a clericis O.F.M.Cap. conventus de Montehano provinciae Castellae, de propagatione huius instituti inter alias Ordinis provincias, praesertim in Brasilia ubi 20 sedes singillatim recoluntur huiusmodi sodalitii. Adumbratur etiam historia tituli quo divini Pastoris Mater patrona universalis omnium capuccinarum missionum declarata fuit, et statuta exscribuntur sodalitatis in Brasilia. Tandem themata innuuntur pro curriculis studiorum missionalium necnon aliqua de organisatione archivi sodalitatis in singulis sedibus traduntur. I. V.

1212. - SANTIAGO DE LA CORUÑA, O.F.M.Cap., *La Divina Pastora y el deporte*, in *Reflejos* (León) 14(1954) n.15, 127-133.

In Hispania his nostris temporibus validus suscitatus est motus, fautoribus sodalibus capuccinis, ad Mariam divini Pastoris Matrem patronam proclamandam ludorum (*sport*). In hoc commentariolo A. rationes historicas et spirituales huius patronatus breviter enodat.

I. V.

1213. - RAINERI Carmelo, O.F.M., *Devozione francescana a Maria. Rosario francescano*, in *Sicilia Seraf.* 1(1955) n.4, 1-3.

1214. - O'DEA Linus, O.S.F., *Franciscan Crown of the seven joys*, in *Franc.Educ.Conf.* 35(1954) 432-442.

1215. - Idem, *The Franciscan Crown of the seven joys*, in *Mary in the Franciscan Order*, St. Bonaventure, N.Y., 1955, 173-183.

Modo potius generaliore ac usum cotidianum respiciente A. historiam *Coronae franciscanae* recitationis enarrare satagit. Varii generis *Rosarii* exercitio inde a tempore antiquo usque ad medium aevum adumbrato, opinionem examinat, quae ortum *Coronae* ARNULFO DE VILLIERS, O.Cist. († 1228), attribuit. Postea narrationem originis exhibet, prout generatim traditur, necnon effectus spirituales eiusdem usus extollit. Postremo ad eam frequenter ahibendam ac diffundendam auditores adhortatur.

In discussione subsequente Fr. PHILIPPUS, O.S.F., interrogat, curnam O.F.M.Cap. sodales ab eiusdem recitatione abstineant (443). - Bibliographiam completiorem reperies in *Lex.Cap.*, 465s. - In volumine altero adiungitur commentariolum circa indulgentias huius coronae recitationi adnexas: R. KNOPKE, O.F.M., *Indulgences attached to the Crown*, 184s. O. R.

1216. - DOMINIC J. UNGER [OF HERNDON], O.F.M.Cap., *The Angelus; its Meaning and History*. Chicago, Ill., Franciscan Herald Press, 1956. 14,5 cm., [32] pp.

Piae precis *Angelus* nuncupatae A. sensum mariologicum adaperit, et, historiam adumbrans, partes merito recolit franciscalium in hac devotione firmanda atque apud fidelem populum propaganda.

Placet hic recensere et commendare anglicam interpretationem et commentarios *Parvi Officii* Beatae Mariae Virginis ab eodem A., rei mariologicae noto cultore, peractos: *Our Lady's Daily Hours. The Little Office of the Blessed Virgin Mary according to the Roman Breviary...* Edited with a complete commentary. Paterson, N.J., St. Anthony Guild Press, [1954]. 15,5 cm., XXV-534 pp., ill. Pulcherrima quidem editio. I. V.

1217. - ARRIGHINI A., *Una preghiera adatta ai tempi*: *Le Tre Ave Maria.* Torino, Edizioni L.I.C.E., R. Berruti, 1957. 22 cm., 86 pp.

Libellum inspicere nequivimus. Sicut ex *Eph.Mariol.* 10(1960) 341 desuminus, agitur de aestimatione historico-doctrinali circa devotionem trium *Ave Maria* recitandorum. O. R.

1218. - BERTAUD Émile, O.S.B., *Douleurs* (Notre-Dame des Sept-), in *Dict.Spir.* III, Paris 1957, 1686-1701.

A. his paginis obiectum atque historiam devotionis de septem doloribus B. Mariae aestimat. In Matre Perdolenti veneranda S. BONAVENTURA et JACOPONUS TUDERTINUS haud minimam habuerunt partem. A. praeterea tractat *Officium de compassione* Doctori Seraphico falso adscriptum (col. 1692) necnon Missam in honorem Perdolentis a SIXTO IV an. 1482 compositam (col. 1694). O. R.

1219. - CORREDOR GARCÍA Antonio, O.F.M., *Stabat Mater Dolorosa.* Antología de la Santísima Virgen de los Dolores, entresacada de diversos autores. Cáceres, Cruzada Mariana, [s.a. 1957?]. 15 cm., 63 pp.

1220. - RIEDMATTER P.O., *Abschied Jesu von Maria* (vor der Passion), in *Lexikon der Marienkunde.* 1. Lieferung. Regensburg 1957, col. 28-33.

Thema praeterbiblicum de discessu Jesu a sua Matre antequam Passionem inchoavit apud concionatores franciscales saepe tractabatur, puta ROBERTUM CARACCIOLO DE LECCE, Joannem BRUGMAN, BERNARDINUM A FOSSA, BERNARDINUM DE' BUSTIS, omnes O.F.M.Obs., necnon MARTINUM A COCHEM, O.F.M.Cap., et apud auctorem ignotum Argentoratensem an. 1450 (col. 29). O. R.

1221. - DIDIER DE CRÉ, O.F.M.Cap., *Notre-Dame de la Trinité. Méditations théologiques.* I: *Le grand vocable.* Blois, Librairie Mariale et Franciscaine, 1957. 21 cm., 354 pp.

Hoc opere, tribus voluminibus distributo (II: *Les Trois Ave Maria;* III: *Les Trois Prérogatives,* Blois 1958/59), A. fundamenta theologica Salutationis angelicae quovis die ter repetendae ostendere conatur. Elucubratio, quae iam debitas obtinuit censorum laudes, nonnisi indirecte obiectum *Bibliog.Franc.* constituit, quatenus siquidem devotio-

praedicta a JOANNE BAPTISTA A CHÉMERY, O.F.M.Cap. († 1918) in civitate Blois instituta ac ab ipso et eius successoribus, nunc DESIDERIO laudato, mirifice propagabatur (cf. p.13-15 et *Lex.Cap.*, 1733). O. R.

1222. - *Unsere Liebe Frau von der Allerheiligsten Dreifaltigkeit. Januar-Februar 1955, Nr. 1.* [Blois (Loir-et-Cher), Éditions Notre-Dame de la Trinité, 1955]. 26 cm., 32 pp., ill.

Moderante J.J. ZIMMER editio germanica noti commentarii periodici, quod olim *Le Propagateur des Trois Ave Maria,* nunc vero *Notre-Dame de la Trinité* appellant, inchoatur. Hoc primo numero passim de huius devotionis a JOANNE BAPTISTA A CHÉMERY, O.F.M. Cap. († 1918), invectae ac excultae historia sermo fit (cf. *Lex.Cap.*, 1733). O. R.

1223. - URQUIRI Timotheus, C.M.F., *De devotione erga Cor « eucharisticum » B.M. Virginis,* in *Eph.Mariol.* 7(1957) 98-125.

A. prius ample examinat FIDELIS MARIAE A BENISA, O.F.M.Cap. (98-106) necnon Andreae OCERÍN-JÁUREGI, O.F.M., (106-108) sententiam de devotione erga « eucharisticum » Cor B.M.V. propaganda. Parte altera vero eamdem examini critico subicit eamque ut theologice minus probandam, et merito quidem, reicit (115-124). O. R.

1224. - [ERMINIO DA TREVIGLIO, O.F.M.Cap.], *La Madonna degli emigrati,* in *Maria Immacolata nella Provincia dei Frati Minori Cappuccini di Lombardia,* Milano 1955 (cf. *supra* n. 824), 229-233.

B.V. Mariam sub hac nova appellatione pinxit F. AGNESOTTI an. 1954, atque eiusmodi effigies ad nonnullas communitates italorum ad exteras nationes (praesertim in Belgium) emigratorum missa fuit. Ipsa tandem corona aurea redimita fuit Mediolani an. 1955. M. A.

1225. - SLOOTS Cunibertus, O.F.M., *Een zeldzaam boekje,* in *Bijdr. Gesch.Prov.Minderbr.Nederl.* 1955, bundel 18, 420-424.

Describitur rarissimus libellus, an. 1662 in Roermond (Hollandia) editus, quo celebratur B.M.V. sub titulo Regina Coeli. Huius opusculi auctor fuit aliquis frater O.F.M.Obs. conventus de Weert, fortasse Judocus VAN AELST. Potius tamen hac descriptione attenduntur adspectus historico-locales libelli quam eiusdem doctrinae vel devotiones. Haec legitur operis inscriptio: « *H. Maria, Coninginne des Hemels,* In 't licht uytgegeven door eenen Minderbroeder, Woonachtigh in 't Convent der selve Oorden buyten Weerdt gelegen, In Sinte Jeronymus Bosch. Tot Ruremondt, By Lenaert van Ophoven Ordinaris Stads-drucker woonende op de Merckt. 1662 » (13,5 cm., [10]-136 pp.). Vide etiam *Franc.Leven* 18(1935) 21-25. S. ST. A.

1226. - JOSÉ ANTONIO DE SAN SEBASTIÁN, O.F.M.Cap., *Cantos mariales,* in *Tesoro Sacro-Mus.* n.6(1957) 1*-20*.

Devotio erga S. Joseph aliosque Sanctos

1227. - TROTTIER Aimé, C.S.C., *Essai de bibliographie sur saint Joseph*, in *Cahiers de Joséphologie* 2(1954) 77-144. 227-264; 3(1955) 51-117.

1228. - Idem, *Essai de bibliographie sur Saint Joseph, suivi d'index systématique, chronologique et géographique. Extrait des « Cahiers de Joséphologie » 1953-1955.* Montréal, Centre de Recherches et de Documentation, [1955]. 22,5 cm., 283 pp.

Elenchum bibliographico-historicum continuans (cf. *Bibliog.Franc.* X, n.152), A. in secunda et tertia parte illos auctores qui scripta vel doctrinalia vel devotionalia de S. Joseph ediderunt, et quidem a littera M usque ad finem alphabeti, recenset. In quarta sectione prius A. supplementi gratia scriptores vel scripta anonyma, in serie bibliographica anteriore praetermissa, innuit; dein p.89-117 offertur index tam systematicus quam chronologico-geographicus. Etiamsi hic illic lacunae deteguntur, haec bibliographia procul dubio omnibus qui circa studia de S. Joseph occupantur magna praestat servitia.

Cum ibidem plurimi scriptores ex Ordinibus franciscalibus significentur, eos paucis innuemus, lectorem remittentes ad paginas ephemeridis etiam in extracto indicatas.

MARCELLINUS A CIVEZZA, O.F.M. († 1906: 82); P. MARCHANT, O.F.M.Rec. († 1661: 82); JOANNES DE CARTHAGENA, prius S.J., dein O.F.M.Obs. († 1617: 82); MAURUS DE SUBIACO, O.F.M.Cap. († 1916: 86); WENCESLAUS NOWAKOWSKI [A SULGOSTÓW], O.F.M. Cap. († 1909: 109); PH. PARMENTIER, O.F.M.Rec. (ed. 1698: 116); PEREGRINUS SALVET I CABOT DE MATARÓ, O.F.M.Cap. († 1939: 120); PETRUS A MURO, O.F.M.Cap. († 1719: 124); Antonius Maria DALLA PERGOLA, O.F.M.Ref. (ed. 1713: 121); PHILIPPUS DE MERON, O.Min. (ed. 1492: 124); St. PIAT, O.F.M. (ed. 1945: 124); PETRUS GUAETTA A PALERMO, O.F.M.Cap. (ed. 1721: 125); PROSPER DECRICK AB ENGHIEN, O.F.M.Cap. († 1926: 131); RAPHAEL DE NOVELÉ, O.F.M.Cap. (ed. 1953: 132 et III, 84); J.J. SALAZAR, O.F.M. Obs. (ed. 1754: 231); EMMANUEL MARIA DIAZ DE BEDOYA DE SANLÚCAR, ep. O.F.M.Cap. († 1851: 234); MAURUS DE GRIZZANA, O.F.M.Cap. (ed. 1943: 234); JOANNES CHRYSOSTOMUS SCHULTE [A HERDRINGEN], O.F.M.Cap. († 1943: 237); Ph. SEEBÖCK, O.F.M. († 1914: 238); A. SERJEWICZ, O.F.M.Obs. (ed. 1726: 239); A. SERROVIRA DI LICATA, O.F.M.Conv. (ed. 1730: 239); ANDREAS DE SOTO, O.F.M.Rec. († 1625: 244, n.5030-5033); H. STORFF, O.F.M. (ed. 1914: 246 et III, 87); MARTINUS A COCHEM, O.F.M.Cap. († 1712: 253); Ph. VERDIN, O.F.M.Obs. (ed. 1704: 255); MARIA DE JESUS DE ÁGREDA, O.Conc. (257); P. VIAUD, O.F.M. (ed. 1910: 257); JOSEPHUS CALASANCTIUS VIVES Y TUTÓ [A LLEVANERAS], card. O.F.M.Cap. († 1913: 260s et III, 88), VIRGILIUS WASS [A WERFENWENG], O.F.M.Cap. († 1959: 262). - Scripta auctorum ignotorum franciscalium inveniuntur: p.96, n.3356; 105, n.3513; 124, n.4267; 131, n.4382; 234, n.4695 necnon in vol. III: 54, n.5458; 81, n.5988; 80, 5968.

In supplemento autem sequentes sodales franciscales adducuntur: D. BALDI, O.F.M. (ed. 1925: 54), BERNARDINUS DE LAREDO, O.F.M.Obs. († 1540: 55); C. BERRI, O.F.M. (ed. 1953: 56); M.A. BIGONI, O.F.M.Conv. († 1860: 56); N.G. CAMILLI, ep. O.F.M.Conv. († 1916: 60); DIDACUS DE CEA, O.F.M.Obs. († 1640: 60); R. DELARBRE D'AURILLAC, O.F.M. († 1924: 65); M. DZIEWULSKI, O.F.M.Conv. (ed. 1725: 68); S. EIJAN, O.F.M. (ed. 1925: 68); A.M. FIGLEWSKI, O.F.M.Conv. (ed. 1940: 69); FRANCISCUS ANTONIUS A COLLELONGO, O.F.M.Ref. (ed. 1734: 70); HONORATUS KOZMINSKI A BIAŁA PODLASKA, O.F.M.Cap. († 1916: 73); MARCELLINUS A PISA, O.F.M.Cap. († 1656: 79); M. MOMBRION, O.F.M.Rec. (ed. 1645: 80); Joannes MUÑOZ, O.F.M.Obs. (ed. 1644: 80); A. DE OCERÍN-JÁUREGUI, O.F.M. (ed. 1920: 82); B. PÉREZ DE MEGA, O.F.M.Disc. (ed. 1638: 83); PETRUS A S. THOMA DE TLOMAR, O.F.M.Disc. (ed. 1636: 83); AUGUSTINUS MARIA RIZZARDI A BRESCIA, O.F.M.Cap. († 1774: 85); Didacus

RODRÍGUEZ, O.F.M.Obs. (ed. 1626: 86); THEODORUS ROEMER AB APPLETON, O.F.M.Cap. (ed. 1943: 86).

Ut finem relationi nostrae imponamus, A. supplementi gratia adhuc innuere liceat *Lexicon Capuccinum*, Romae 1951, col. 856s, ubi alia bibliographia ab ipso praetermissa exhibetur. O. R.

1229. - LONGPRÉ Ephrem, O.F.M., *Saint Joseph et l'école franciscaine du XIIIe siècle*, in *Le patronage de Saint Joseph. Actes du Congrès d'études tenu à l'Oratoire Saint--Joseph, Montréal, 1er-9 août 1955. Section historique.* Montréal-Paris 1956, 217-254.

Praecellenti hac elucubratione A. conspectum historico-doctrinalem circa sententiam doctorum franciscalium saec. XIII de S. Joseph praebet. - Prima sectione veluti posteriorum praecursores interrogantur, quid senserint, praesertim de matrimonio virginali Sancti cum B.M.V., ALEXANDER DE HALES, JOANNES DE RUPELLA, ODO DE ROSNY (219-224). - Maioris momenti vero pro devotionis evolutione fuit S. BONAVENTURA, cum in pluribus scriptis suis de Sponso virginali, et quidem ferventiore modo quam eius coaevi, loquatur (224-237). Notetur quod A. de exsistentia peculiaris cultus iam saec. XIII in Ordine minoritico disserit (233s). - Satis fuse A. agit de momento prorsus eminenti PETRI JOANNIS OLIVI *Commentarii in Mt.* eiusque sequacium, et quidem praesertim HUBERTINI DE CASALE, BARTHOLOMAEI DE PISA, FRANCISCI EIXIMENIS (237-246). - Capite quarto doctrina et vis peculiaris J.D. SCOTI eiusque discipulorum debite extollitur (246-253). Doctor Subtilis prominet in voto absoluto Virginis defendendo. A. innuit quoque doctrinam peculiarem concionatoris franciscani anonymi, qui saec. XV vertente scripsit ac S. Joseph quoad decretum divinum cum Christo et Dei Genitrice associat (251-253). Eamdem doctrinam postea propugnabit S. LAURENTIUS BRUNDUSINUS, O.F.M.Cap.

Haec pervestigatio ubertate et rigore scientifico ceteris sane praestat. Peculiari laude digni sunt copiosa bibliographia necnon plurimi textus saepe saepius e codicibus manuscriptis desumpti. Hic illic tamen quaedam emendanda occurrunt, v.g. imago in capella Nativitatis Graecii minime est « contemporaine du fait » (217; cf. A. TERZI, O.F.M., *Memorie francescane nella Valle Reatina*, Roma 1955, 149. 152s; *Coll.Franc.* 26[1956] 80-83). Cum fontes de scaena Nativitatis S. FRANCISCI agentes de figura S. Joseph penitus sileant, arcessitum apparet A. conamen inter utrumque nexum statuere. - In historicam veritatem minus quadrat, si A. ait: « Nul théologien ignore que selon Scot le Christ-Roi et Marie Immaculée constituent l'objet premier des décrets divins »(251). Quantum sciamus, Subtilis de Mariae praedestinatione nullibi expresse loquitur. - His parvulis umbris significatis tamen egregii A. magna merita minime diminuere voluimus. O. R.

1230. - ARIAS José Aníbal, O.F.M., *La teología de San José en la primitiva Escuela Franciscana*, in *Liceo Franc.* 2ª Epoca 10(1957) 124-127.

In compendium redegit A. elucubrationem E. LONGPRÉ, O.F.M. (cf. *supra* n.1229) .

1231. - GAUTHIER Roland, C.S.C. - CHARBONNEAU Paul-Eugène, C.S.C., *Chronique sur le culte de saint Joseph*, in *Cahiers de Joséphologie* 2(1954) 265-270.

Epistola die 21 iunii 1954 ad confratrem directa E. LONGPRÉ, O.F. M., notum fecit se in quodam ms. PETRI JOANNIS OLIVI *Commentarium super Mt.* continente, decem quaestiones de S. Joseph agentes detegisse (p.270). O. R.

1232. - DUSSERRE Joseph, *Les origines de la dévotion à Saint Joseph,* in *Cahiers de Joséphologie* 2(1954) 5-30.

Conspectum historicum de devotione erga S. Joseph continuans (cf. *Bibliog.Franc.* X, n.765), A. inter scriptores saec.. XV praeter J. GERSON et PETRUM DE AILLY nostrorum speciatim influxum eminentem S. BERNARDINI SENENSIS celebrat (17-25). Textibus in apparatu critico iuxtapositis dependentia Senensis ab HUBERTINO DE CASALE ad evidentiam usque demonstratur. Innuitur quoque meritum SIXTI IV qui cultum S. Joseph an. 1479 in Ecclesiae Liturgiam introduxit (26). Ad conclusionis instar A. evolutionem devotionis generali obtutu perlustrat, denuoque momentum spiritualitatis franciscalis vehementer urget.

O. R.

1233. - STEPHEN MANNIE [OF WEST NEW YORK], O.F.M.Cap., *Seraphic devotion to St. Joseph,* in *Round Table Franc Res.* 21(1956) 14-24.

Cultum erga S. Joseph in Ordine franciscali delibans, A. peculiariter advertit ad S. BERNARDINUM SENENSEM, S. PETRUM DE ALCÁNTARA, S. LEONARDUM DE PORTO MAURIZIO, O.F.M.Ref., S. LAURENTIUM A BRINDISI, O.F.M.Cap., Card. Josephum Calasanctium VIVES Y TUTÓ, O.F.M.Cap. O. R.

1234. - GAUTHIER Roland, C.S.C., *Existence et nature de la paternité de saint Joseph,* in *Cahiers de Joséphologie* 1(1953) 211-245; 2 (1954) 31-32; 3(1955) 5-28; 4(1956) 17-50; 5(1957) 7-26. 173-202.

In hac disquisitione theologico-historica circa S. Joseph paternitatis exsistentiam ac naturam pluries nomina sodalium franciscalium occurrunt. Cum A. studium in subsequenti volumine continuet, in vol. XII *Bibliog.Franc.* de eo redibit sermo. O. R.

1235. - GAUTHIER Roland, C.S.C., *L'Immaculée Conception de Marie, privilège singulier ou unique? Étude historique sur l'opinion de l'immaculée conception de S. Joseph,* in *Cahiers de Joséphologie* 2 (1954) 177-205.

A. varia stadia examinat evolutionis, omnino gratuito affirmatae, de immaculatae conceptionis privilegio ad S. Joseph quoque extendendo. En scriptores O.F.M.Obs. qui sententiam de sanctificatione Sponsi virginalis in utero eiusdem matris velut probabilem propugnabant: BERNARDINUS DE' BUSTIS, BERNARDINUS DE LAREDO et auctor anonymus quem E. LONGPRÉ, O.F.M., B. BERNARDINUM DE FELTRE esse autumnat. Quae opinio in Hispania a Dominicanis, attestante B. SORIO, O.P. (an. 1511), vehementer impugnata fuit.

Post Concilium Tridentinum usque ad an. 1854 nominantur: AN-

DREAS DE SOTO, O.F.M.Rec., et JOANNES DE CARTHAGENA, O.F.M.Obs., P. MARCHANT, O.F.M.Rec., S. LEONARDUS A PORTO MAURIZIO, JOSEPHUS NEBRISSENSIS [A LEBRIJA], O.F.M.Cap. († 1731), EMMANUEL MARIA DE SANLÚCAR DE BARRAMEDA, O.F.M.Cap., seu ep. E. DIAZ DE BEDOYA († 1851). - Recentissimo tempore denique ad affirmandum privilegium immaculatae conceptionis propensi erant: A. DE OCERÍN-JÁUREGUI, O. F.M., necnon MICHELANGELUS DE NARBONNE, O.F.M.Cap. († 1939).
O. R.

1236. - FILAS Francis L., S.J., *Joseph most just. Theological questions about St. Joseph.* Milwaukee, Bruce, [1956]. 22 cm., XII-141 pp.

Quaestiones theologicas de S. Joseph proponens, A. etiam sententiam S. BERNARDINI examinat (41s). Praeterea in appendice devotio Ordinum religiosorum ad S. Joseph in ultimis quatuor saeculis enarratur. Hoc desumpsimus e *Cahiers de Joséphologie* 4(1956) 319-324.
O. R.

1237. - *Saint Joseph et les Franciscains au Canada. Studium* 10 (1956) n.2. *Recueil dactylographié, tiré en offset.* Rosemont-Montréal. 23 cm., 216 pp.

Hoc numero commentarii periodici Studii theologici prov. O.F.M. Canadensis 13 articuli de historia cultus erga S. Joseph in regione Canadensi offeruntur, sicut erudimur e *Vie Spir.* 100(1959) 98. Collectionem siquidem inspicere nequivimus. O. R.

1238. - *The scapular of Saint Joseph. Its origin and history.* « Go to Joseph » (Gen. 41, 55). Detroit, Mich., St. Bonaventure Friary, 1956. 14,5 cm., 20 pp.

Libellus praesens continet brevissimam historiam cultus erga S. Joseph in Ordinibus minoriticis, ortum scapularis, indulgentias idem gestantibus concessas, quasdam in honorem Sancti precationes. O. R.

1239. - JOSEPH SMETANA [OF BLOOMER], O.F.M.Cap., *The scapular of St. Joseph,* in *Round Table Franc.Res.* 20(1955) 65-68. 78.

1240. - KLUG I., *Ringende und Reife. Lebensbilder vollendeter Menschen.* 33. Tausend. Paderborn, Verlag F. Schöningh, 1955. 387 pp.

En nova editio immutata collectaneorum septem biographiarum Sanctorum insignium, lingua efficaci ac sentiendi generi modernorum accommodata conscriptarum. Prima editio prodierat an. 1921 (cf. *Theol. Pr.Qschr.* 75[1922] 170s). Vita variorum Ordinum franciscalium alumnorum enarratur, scil. S. FRANCISCI, S. ANTONII, S. ELISABETH, Joannis VIANNEY, T.O.F. O. R.

1241. - KREITNER Maria, *Heilige um uns.* Wien-München, Universum Verlagsges[ellschaft] M.B.H., [1956]. 24 cm., 383 pp., 16 tab.

Collectioni isti vitae curriculorum Sanctorum et Beatorum — su-

nuntur praesertim ii qui e nationibus germanicis prodierunt — peculiare momentum inest, quia A. eorum nomina non solum secundum litterarum ordinem disposuit, sed insuper vitae delibationi attributa specialia necnon patrocinia praemisit.

Uti patet, inter memoratos plures Franciscales occurrunt. Cf. v.g. p.129-134, ubi vita, virtutes, themata iconographica S. FRANCISCI satis diffuse exponuntur. Adiunguntur varii indices, scil. attributorum, patrociniorum. Describuntur vestimenta clerus saecularis et singulorum Ordinum religiosorum. Explanantur quoque vocabula linguarum exterarum. Postremo additur elenchus 16 tabularum et paucorum librorum. O. R.

1242. - RATHGEBER Alphons Maria, *Heiligenlegende*. 4., vollständig neu bearbeitete Auflage. Nürnberg, Sebaldus-Verlag, 1956. In-8°, 936 pp.

Hanc uberem vitae Sanctorum enarrationum collectionem, quae iam ad quartam pervenit editionem et hisce penitus recognita praesentatur, prae manibus habere non potuimus. O. R.

3. - *De liturgia*

Generalia

Vide etiam: n.43 rituale; 40 caerimoniale; 43 manuale; 77 libri liturgici; 86s ordo, calendarium; 114 dubia circa rubricas.

1243. - VAN DIJK S.J.P., O.F.M., *Some manuscripts of the earliest Franciscan liturgy*, in *Franc.Stud.* 14(1954) 225-264; 16(1956) 60-101.

Fuse accurateque describuntur hic quaedam manuscripta liturgiam Ordinis Minorum post *Regulae bullatae* promulgationem (1223) usque ad emendationem HAYMONIS A FAVERSHAM, O.Min., exhibentia (1243-1244; ideo *prae-haymoniana* [= *pr.-ha.*] vocata). Quorum codicum distingui possunt genera haec: missalia portatilia, breviaria notis musicis instructa, breviaria chori, breviaria portatilia, antiphonaria, ritualia, ordines benedictionis mensae. Elenchum istiusmodi codicum, quantum tunc cognoverit, texit A. I, 226s (addito II, 101); cf. nunc insuper: idem-J.H. WALKER, *The origins of the modern Roman liturgy*, London [1960]; vide *Coll.Franc.* 31(1961) 235-238. - Libri liturgici dicti in his conveniunt punctis: derivant ab eiusdem aevi liturgia secundum ordinem curiae papalis, quam tamen postulatis conventuum fratrum parumper aptant; insertas demum libris habent rubricas.

A. non immerito opinatur plurima adhuc in archivis Europae latere manuscripta pr.-ha.; attamen ob subsecutas additiones et adaptationes eorum indolem difficulter animadverti. Idcirco sequentes codices ample describit, ut notae praecipuae huius liturgiae pervestigatoribus omnino pateant.

Paris, *Bibl.nat., lat. 4162*[A]: unicum, quantum sciatur, exemplar superstes Ordinarii Romanae curiae tempore inde ab INNOCENTIO III (231-234); Mende (Lozère), *Bibl.munic. 1*: collectio propemodum completa documentorum liturgicorum O.Min. circa medium saec. XIII (234-247); Assisi, *Bibl.comun. 611*: breviarium olim a pro-

totypo pr.-ha. pro O.E.S.A. transcriptum (247-253); Assisi, *Bibl.comun. 693*: breviarium pr.-ha. chori, rubricis notisque musicis instructum (253-257); Assisi, *Bibl. comun. 694*: idem (257-258); cf. nunc insuper G. ABATE, O.F.M.Conv., in *Misc.Franc.* 60[1960] 47-240); Besançon, *Bibl.munic. 58*: breviarium haymonianum cum quibusdam elementis pr.-ha. (258-264); Chicago, *Newberry Libr. 24(23817)*: breviarium pr.-ha., cum notis musicis, olim Perusiae adhibitum (60-67); Monza, *Bibl.capit. G 10/122*: pars invernalis breviarii pr.-ha. de tempore usque ad Pasquam (67s); München, *Franziskanerkloster, cod.S.Annae*: breviarium chori, notis instructum, post 1234 conscriptum (68-73); Napoli, *Bibl.naz. VI. E. 20*: breviarium portatile conventus O.Min. Troja cum textu sicut Assisi, *Bibl.comun. 693-694* (73-76); Padova, *Bibl. capit. A 66*: breviarium haymonianum cum elementis pr.-ha. (77-80); Padova, *Bibl. univ. 1043*: breviarium pr.-ha. ad usum — saltem inde a saec. XV — O.E.S.A. (80-89); Roma, *Bibl.Casan. 250*: Breviarium parvulum ab exemplari pr.-ha. transcriptum (89-97); Roma, *Bibl.Vat., Regin.lat. 1742*: breviarium pr.-ha. pro coenobio franciscali compositum, at postea ab O.E.S.A. alumnis adhibitum (97-99). O.R.

1244. - WALKER Joan Hazelden, *Early Franciscan influence of thirteenth-century Roman liturgy*, in *Sobornost* (Series III/9), London 1956, 344-362.

Hanc elucubrationem, cum nobis transmissa non fuerit, inspicere non potuimus. Cf. *Eph.Lit.* 70(1956) 390.

1245. - PIANA Celestino, O.F.M., *Agiografia e storia in un codice dell'antico monastero di S. Chiara in Modena*, in *Stud.Franc.* 52(1955) 224-235.

Cod. 162 in tabulario historico Mutinae adservatus iam quidem a viris doctis notus et adhibitus erat, a nemine autem adamussim descriptus. Et hic est finis praesentis dissertationis. A., neglecto foliorum ordine, argumenta singula ordinatim disponit, scil. textus hagiographicos et liturgicos, documenta historiam monasterii Mutinensis S. Clarae illustrantia, textus auctorum franciscalium, qui sunt sequentes: *Ufficium* Ssmae Trinitatis, auctore JOANNE DE PECHAM, *Legenda* et Hymni S. CLARAE, antiphona et oratio S. LUDOVICI, episc., *Testamentum* S. FRANCISCI, testimonium de indulgentia Portiunculae, auctore Michaele BERRARDUTII. Qui quidem textus iam omnes in lucem prolati sunt.
M. P.

1246. - EDGAR UDULUTSCH [OF NORWALK/WIS.], O.F.M.Cap., *Liturgy in the Capuchin Reform*, in *Round Table Franc.Res.* 20(1955) 92-103.

Legislationem liturgicam Ordinis capuccini primaevi temporis examinans, ad praescriptorum severitatem sobrietatemque melius intellegendas, A. prius abusus tempore renascentiae cultum liturgicum obscurantes ostendit. Postea legislationem ipsam Constitutionum Alvacinae conditarum, tum illarum an. 1536 promulgatarum, demum Constitutionum, Ordinationum Capitulorum generalium, Caeremonialium, etc., post annum dictum editarum pervestigat. A., studiis praeexistentibus praesertim fultus, conspectum validum utilemque confecit. O. R.

1247. - HRBOKA Romildo, T.O.R., *Il Calendario del Codice Vaticano Illir. 5-6*, in *Anal.T.O.R.* 6(1956) 889-924. 1122-1138.

Absoluta codicis inquisitione, A. asserit in eo contineri kalendarium franciscanum paleoslavum saec. XIV, et quidem sodalium Tertii Ordinis Regularis provinciae Dalmatiae, quippe qui soli ius et officium habebant divinas laudes idiomate illyrico persolvere. Dissertatio separatim quoque prodiit Romae an. 1956. **M. P.**

1248. - MARCORA Carlo, *I Frati minori e il rito ambrosiano*, in *Ambrosius* (Milano) 30(1954) 162.

1249. - VAN DIJK S.J.P., O.F.M., *Liturgical movement past and present*, in *Clergy Rev.* 41(1956) 526-534.

Missale - breviarium - varia liturgica Immaculatae

Vide etiam: n.79 missale; 63. 781 breviaria.

1250. - VAN DIJK S.J.P., O.F.M., *The Lateran Missal*, in *Sacris Erudiri* 6(1954) 125-179.

Occasione elucubrationis V.L. KENNEDY, *The Lateran Missal and some allied documents*, in *Med.Stud.* 14(1952) 61-78, A., quibusdam animadversionibus generalibus praemissis circa manuscriptorum liturgicorum pervestigationem fructuosam, denuo describit *cod.Arch.Basil. San Giovanni in Laterano 65* Urbis. Postea sententiam KENNEDY circa tempus ortus necnon fontes liturgicos in trutinam vocat eamque funditus evertere suscipit. Praefatum manuscriptum minime est Missale Aretinum, circa an. 1230 exaratum, tres complectens *Ordines* tridui Maioris Hebdomadae, medium locum tenentes inter Ordinarium Curiae Pontificiae (1220) et correctionem liturgicam HAYMONIS A FAVERSHAM († 1244). Quin potius rubricae istorum *Ordinum* transcriptae sunt ex antiquo Missali franciscano prae-haymoniano ope Ordinarii HAYMONIS emendato. Annus ergo non anterior est assignandus quam circiter 1250 ac locus originis quaerendus est probabilius in dioecesi vallis Tiberinae superioris. Cf. nunc quoque VAN DIJK-J.H. WALKER, *The origins of the modern Roman liturgy. The liturgy of the papal court and the Franciscan Order in the thirteenth century*, Westminster - London [1960] 549*a*; cf. *Coll.Franc.* 31(1961) 235-238.

1251. - ANDRIEU Michel, *L'authenticité du « Missel de la Chapelle papale »*, in *Scriptorium* 9(1955) 17-34.

Contra impugnationem S.A. VAN DIJK, O.F.M. (*ibid.* 6[1952] 213-242: cf. *Bibliog.Franc.* X. n.658) opinionis Auctoris, quod siquidem *cod.Avenion.Bibl.munic. 100* necnon *cod.Vat.Ottob.lat. 356*, versus finem saec. XIII orti, Missale Capellae Palatii Laterani fideliter reddant, A. eamden positionem novis argumentis firmare satagit. Rationes in favorem propriae opinionis allatas quod spectat, ipse A. profitetur quasdam earum singulatim nonnisi probabilitatem gignere, omnes simul sumptas vero velut certas perpendendas esse. VAN DIJK sententiam suam nuper denuo defendit ac confirmavit (cf. *infra* n. 1252). O. R.

1252. - VAN DIJK S.J.P., O.F.M., *The Legend of « the Missal of the Papal Chapel » and the fact of Cardinal Orsini's Reform*, in *Sacris Erudiri* 8(1956) 76-142.

Contra affirmationem M. ANDRIEU, quod siquidem Sacramentaria *cod.Vat.Ottobon.lat. 356* necnon *cod. 100 Bibl.municipalis* de Avignon liturgiam ipsius Curiae Romanae exhibeant, A. denuo ac variis argumentis insurgit, astruens illos, non secus ac quidam alii codices, liturgiam Urbis, prout a medio saec. XIII usque ad finem circiter saec. XIV celebrabatur, continere. Ad ANDRIEU difficultates evertendas A. non raro ad liturgiam primaevam franciscanam provocat. Quodam e testimonio ANGELI CLARENI (cf. p.124-126) erui posse videtur liturgiam et in Lateranensi palatio et in Curia Avenionensi et in ecclesiis Minorum tunc eamdem fuisse. O. R.

1253. - *Missale Romano-Seraphicum, ex decreto sacrosancti Concilii tridentini restitutum, summorum pontificum cura recognitum, missis trium Ordinum S.P.N. Francisci approbatis locupletatum ac Rev.mi P. Augustini Sépinski, totius Ordinis Fratrum Minorum Ministri generalis sollicitudine impressum.* Editio prima post Typicam, Florentiae, ad Claras Aquas, typis Collegii S. Bonaventurae, 1954. 31,5 cm., LXI-860-[199] pp., tab., ill.

1254. - *Die Eigenmessen des Franziskanerordens. Lateinisch und deutsch.* Im Anschluß an die Schott-Meßbücher herausgegeben von P. Robert HAGEN, O.F.M., 5. Auflage. Freiburg im Breisgau, Herder, [1954]. 14,5 cm., 270 pp.

Supplementum festorum franciscalium ad Missalis Romani versionem germanicam ab A. SCHOTT, O.S.B., quondam factam, primum an. 1926 cura Arnulfi FRANZ, O.F.M., ter inde ab an. 1931 moderante Irenaeo PICKEL, O.F.M., et quintum auctore R. HAGEN prodiit. Calendario romano-franciscano, precibus Ordini franciscano propriis (*Confiteor, Praefationes S. Francisci, S. Clarae, S. Dominici*) praemissis, festorum singulorum mensium formulae germanice, partimque et latine, exhibentur. Sanctorum et Beatorum vita brevissime delineatur. Ad instar appendicis preces variae offeruntur, scil. praeter alia litaniae in honorem omnium Ordinis Seraphici Sanctorum necnon Rosarium franciscale de septem gaudiis B.M.V. Nec desunt indices nominum Sanctorum. O. R.

1255. - *Propre de l'Ordre des Frères Mineurs Capucins.* Notices et traduction par les Franciscaines de Ste. Marie de l'Esvière. Lussaud, Fontenay-le-Comte, 1956.

Hunc libellum proh dolor prae manibus habere nequivimus. Quantum sciamus e *Route d'Assise* 57(1956) 144 agitur de altera editione versionis gallicae Missae formularum Ordini capuccino propriarum.

1256. - ODORICUS AB ANTONIO PRADO, O.F.M.Cap., *De obligatione assistendi ad Missam conventualem,* in *Ius Seraph.* 1(1955) 429-440.

Introductionis gratia A. per modum analogiae ad officium chorale asserit duos eiusdem Ordinis sodales, incluso sacerdote Missam celebrante, pro assistentia ad Missam conventualem satis esse videre. Postea quaestionem istam sibi solvendam proponit: Utrum ad satisfaciendum obligationi Missae conventualis choralium assistentia necessaria sit.

A. omnia argumenta a fautoribus ad obligationem iuridicam astruendam adducta singillatim examinat atque affirmat nullum debiti iuridici exsistentiam evincere. « Assistentia ergo ad Missam conventualem dicitur esse actus solemnis regularis observantiae, non praeceptum stricte dictum, ad quem tenemur titulo religionis, gratitudinis et iustitiae eo quod a benefactoribus eleemosynas accipimus pro quibus nos preces fundere oportet » (440).

Sententia A. sub aspectu stricte iuridico everti non posse videtur. Miramur tamen, quod A. quidem, verbis ALBERTI A BULSANO, O.F.M.Cap., usus, momentum muneris pastoralis urgentis merito inculcat (430s), attamen nullibi summam convenientiam actuosae participationis omnium choralium ad Missam conventualem postulat. Videantur ac perpendantur nunc omnino ea quae *Rubricae Breviarii et Missalis Romani,* n.288. 285 (Typis Polyglottis Vaticanis 1960, 58) disponunt. Cum Missa conventualis Officii divini culmen coronaque sit, modo solemni vel, indulto pontificio exsistente, saltem velut lecta litetur, omnibus choralibus ad verba ordinarii celebrantis respondentibus. Hinc non est dubium, quin ad Ecclesiae mentem omnibus pietatis exercitiis (meditationi, Litaniis Sanctorum, etc.) antecedat. Cf. nunc quae OPTATUS [VON DORNBIRN], O.F.M.Cap., *Unsere Konventmesse,* in *Bote Tirol.Kap.* 44(1961) 197-203 de nostra quaestione disserit. O. R.

1257. - HARDICK Lothar, O.F.M., *Gedanken zu Sinn und Tragweite des Begriffes « Clerici »,* in *Arch.Franc.Hist.* 50(1957) 7-26.

Bene notus rerum franciscalium cultor hic in sensum vocis *clerici* in legislatione praesertim liturgica *Regulae bullatae* inquirere nititur. En ipsa S. Fundatoris verba: « Clerici faciant divinum officium secundum ordinem sanctae romanae Ecclesiae... Laici vero dicant viginti quatuor *Pater noster...* » (*Opuscula,* Ad Claras Aquas [3]1949, 66). Termino *clerici* significanturne ii qui in ordinibus sive minoribus sive maioribus sunt constituti vel ii qui ad animarum curam sunt deputati vel demum ii qui litteris fuerunt imbuti?

Ad quaesito securius respondendum A., vestigia terens pervestigationis A.M. LANDGRAF in *Coll.Franc.* 22(1952) 74-78, prima studii sui parte testimonia saec. XII ad finem vertentis examinat, qui triplicis supra dicti sensus praesentiam attestantur. - Quod vero ad S. FRANCISCUM attinet, A. omnes *Opusculorum* colligit atque attente examinat locos, qui de *clericis* faciunt sermonem. A. caute omnino procedit et pluries minime ad sensum undequaque definitum concludit. In loco supra citato *Regulae* censet voce *clericorum* inclusos fuisse tam clericos sensu hierarchico sumptos quam « laicos... scientes legere », prout habetur in *Regula non bullata,* c.3 (*ed. cit.,* 28). Ad quod argumentis firmandum A. plura testimonia tum e vitis S. Fundatoris cum e scriptis spiritu filiorum ipsius adducit.

Contra hanc textus *Regulae* interpretationem recentissime nervose insurrexerunt S.J.P. VAN DIJK, O.F.M. - J.H. WALKER, *The origins of the modern Roman liturgy,* London [1960], spec. 38s. 193-202. 259-261 (cf. *Coll.Franc.* 31[1961] 235-238). En eorum assertum: « Both circumstantial evidence and decisive historical documents

bear witness to the incorrectness of this interpretation » (202). In sensum traditionalem, qui verior esse videtur, insuper convergit, quin tamen ad commentationem nostri A. alludat, G. ABATE, O.F.M.Conv., *Il primitivo Breviario francescano (1224-1227)*, in *Misc.Franc.* 60(1960) 47-240. 63s. - Ad terminum correlativum *litteratorum* quod spectat, cf. nunc H. GRUNDMANN, *Litteratus - illitteratus. Der Wandel einer Bildungsnorm vom Altertum zum Mittelalter*, in *Archiv für Kulturgeschichte* 40 (1958) 1-65. O. R.

1258. - *Franziskus und das kirchliche Offizium.* Nach einem Vortrag von Burkhard MAYER, O.F.M., in *Thur.Franc.* 9(1954) 186-194.

Quinquagesimo anno ab editione PII X Motu proprio *Inter pastoralis officii* recurrente, in studiorum coenobio de Gorheim provinciae O.F.M. Thuringiae, A. disseruit de magno Officii divini cantati in historia primaeva Ordinis Minorum momento. Postquam A. de loco musicae in studiorum curriculo mediae aetatis pauca proposuit, ipsum thema tractandum aggreditur, fultus praesertim opere Hilarini FELDER, O.F.M.Cap. In tertia parte in causas inquirit, cur fratres primigenii musicam tanti habuerint. Interea sane plures elucubrationes prodierunt, quae A. thema adhuc profundius adaequatiusque illuminant. Cf. dissertationem B.J. BELLUCO, O.F.M., (cf. *Coll.Franc.* 30[1960] 341s) et praesertim opus magnae molis ac pretii S.J.P. VAN DIJK, O.F.M. - J.H. WALKER, (cf. *ibid.* 31[1961] 235-238). O. R.

1259. - *Breviarium Romano Seraphicum, ex decreto S. Concilii tridentini restitutum, Summorum Pontificum cura recognitum, officiis trium Ordinum S.P.N. Francisci noviter approbatis locupletatum ac Rev.mi P. Augustini Sépinski, totius Ordinis Fratrum Minorum Ministri generalis sollicitudine impressum.* Editio secunda iuxta Typicam. Romae, Typographia Pax et bonum, 1956. 15 cm., [XI]-XXXIX-[1380]-[338]-42**-1563* pp.

1260. - BENIGNUS A SANT'ILARIO MILANESE, O.F.M.Cap., *Litterae circulares de Officio divino recte faciendo*, in *Anal.O.F.M.Cap.* 71 (1955) 57-74.

1261. - Idem, *L'Ufficio divino. Lettera pastorale.* Milano, Tipografia « Lux de Cruce », 1955. 24 cm., 21 pp.

1262. - Idem, *Carta circular sobre el modo de rezar el Oficio divino*, in *Bol.Of.Prov.Navarra-Cantabria-Aragón* 10(1955) 213-227.

1263. - Idem, *Lettre circulaire concernant la digne célébration de l'Office Divin*, in *Bull.Prov.Cap.Paris* (1955) n.3, 2-18.

1264. - Idem, *Das Göttliche Offizium. Rundschreiben des hochwürdigsten P. Benignus von Sant' Ilario Milanese, Generalminister*, in *St.Fidelis* 42(1955) 241-253.

Occasione recenter editi Breviarii Seraphici cum nova psalmorum ex textibus primigeniis versione sibi oblata, supremus O.F.M.Cap. tunc Moderator, prius introductionis instar praecellens omnino momentum caritatis supernaturalis in vita religiosa celebrat; dein ipsa thema ag-

grediens, naturam divini Officii tamquam sacrificium laudis a Deo inspiratum necnon veluti divinae sapientiae scholam definit. Postremo vero indolem eius franciscanam luce praesertim vitae praefulgidae S. Fundatoris in lucem profert. O. R.

1265. - *A short Breviary for Religious and the Laity*, edited by William G. HEIDT, O.S.B. Collegeville, Minnesota, The Liturgical Press, St. John's Abbey, [1954]. 15,5 cm., 760 pp., 1 tab., ill.

In involucro huius *Officii Parvi* editione T.O.F. fratribus ac sororibus accommodata legitur: *The Franciscan short Breviary. A simplified English edition of the Divine Office.* Circa eiusmodi *Officiorum Parvorum* ortum, principia elementorum selectionis necnon diiudicationem cf. praesertim H.A.P. SCHMIDT, S.J., *Officium parvum B.M.V. et Breviaria Parva* in eiusdem *Introductio in Liturgiam occidentalem*, Romae 1960, 469-483. 477. Antea brevius de iisdem egerat idem A. in *Per.Can.Mor.Lit.* 43(1954) 115-153. W.G. HEIDT siquidem, quod Officii structuram spectat, principia selectionis a H. FLEISCHMANN, O.S.B. (1950), ac Th. STALLAERT, C.SS.R. (1950), feliciter unit.

Intuitu Tertiariorum tam saecularium quam regularium Ed. hisce 38 festa franciscalia textui inseruit. Quod iam ultra 10.000 T.O.R. sodalium hoc *Officium* regulariter recitant, luculenter eiusdem pretia ac utilitatem ostendit (cf. *Tert.Ordo* 19[1958] 77). O. R.

1266. - *Ofício Franciscano, isto é o Ofício dos XII Pai-Nossos da Ordem Terceira Franciscana, rezado com São Francisco.* Divinópolis, Minas, [Gráfica Santo Antônio], 1957. 15 cm., 29 pp., ill.

1267. - *Nova editio Martyrologii Romano-Seraphici*, in *Acta O.F.M.* 73(1954) 46-51.

Vulgantur tam rubricae quam decreta respectiva *Martyrologii Romano-Seraphici* editionem et lectionem respicientes (cf. *Bibliog.Franc.* X, n.665).

1268. - *Rituale Romano-seraphicum Ordinis Fratrum Minorum.* Editio 3. Romae, Schola Typographica Pax et Bonum, 1955. 15 cm., 784 pp., ill.

En Rev.mi Augustini SÉPINSKI, O.F.M., Ministri generalis verba: « In qua nova editione, servatis — ut plurimum — quae in praecedenti (scil. a Rev.mo P. Bonaventura MARRANI, O.F.M., edita) continebantur, mutata atque emendata sunt, quae novissimae editioni Ritualis Romani necnon recentioribus Sanctae Sedis Decretis conformanda erant. Praeterea nonnullae additiones et variationes, quae utiles videbantur ut idem Rituale melius responderet votis Nobis manifestatis a pluribus Provinciis, in textum introductae sunt » (p.I).

In specie praecipua capita significare iuvat: Normae generales (1-2); de administratione Sacramentorum (3-83), preces, hymni et litaniae (84-183), de ritibus communibus trium Ordinum (184-259), de ritibus peculiaribus Primi Ordinis (260-365); de ritibus peculiaribus Secundi Ordinis (366-444), de ritibus peculiaribus T.O.R. (445-466), de ritibus peculiaribus T.O.F. saecularis (467-492), de benedictio-

nibus (493-675); in appendice ponuntur ordo in administrandis sacramentis ultimis necnon ordo sepeliendi parvulorum (676-760), atque in foliis interiectis memoria transitus S. Matris nostrae CLARAE pro ecclesiis Secundi Ordinis (1-4); demum habentur copiosissimi indices (761-784) atque folium ad corrigendos errores appositum. O. R.

1269. - HENNIG John, *English Litanies of the early eighteenth century*, in *Clergy Rev.* 40(1955) 220-226.

A. e *cod.Brit.Mus.Egerton 197*, Londini, inter an. 1737-1740 a Joanne HEYDEN, scriptore Dublinensi compilato, quasdam Litaniarum formulas excerpsit et anglice edidit. (Ipsae B.F. MUSSER, O.F.M., *200 Litanies with historico-liturgical introduction and notes*, Westminster [Maryl.] 1945, nondum notae erant).

Res nostrae respiciuntur Litaniis in honorem S. FRANCISCI (220s) necnon prece « every time you put on the Cord of Holy Francis », quam Bernardus SANNIG, O.F.M.Ref. († versus 1704) operi suo *Collectio benedictionum* praenotato ac ca. 1700 vulgato inseruit (221s). - Litaniae in honorem S. Fundatoris lingua tam hibernica quam anglica hoc codice continentur. Inveniuntur lingua hibernica insuper in *cod.Egerton 198*, quem Tadhg O NEACHTAIN an. 1717 collegit. A. putat textus hibernicos ex idiomate anglico translatos fuisse. O. R.

1270. - VAN DIJK S.J.P., O.F.M., *Feasts of the Blessed Virgin Mary in the thirteenth-century Roman Liturgy*, in *Arch.Franc.Hist.* 48(1955) 450-456.

Liturgiam secundum ordinem Curiae Lateranensis peragentes, Minoritae saec. XIII celebrabant sequentia B.M.V. festa: Assumptionis, Nativitatis, festum quod INNOCENTIUS IV an. 1245 ad universam Ecclesiam extendit; Dedicationis ad Nives, quod HONORIUS III circa an. 1222/1223 in ordinem Romanum assumpsit quodque Minores nonnisi an. 1302 adoptavere.

A. insimul cum J.H. WALKER rem etiam in splendido volumine tractavit, quod in *Coll.Franc.* 31(1961) 235-238 ample descripsimus. - Fratres primaevi, uti luce clarius patet, etsi Dei Genitricem ardenti colerent amore — sobrius tamen quam illi nostrae aetatis —, potiore attentione mysterium Christum in anno liturgico renovandum sunt prosecuti. O. R.

1271. - BRUGNOLA Gildo, *Quando e dove fu celebrata la prima festa dell'Immacolata*, in *Osserv.Rom.* 1954 genn. 10, 3.

B. ORINGA DE' MENABUOI, quae dein CHRISTIANA appellata est, an. 1279 monasterium condidit in S. Croce sull'Arno (in Tuscia) sub regula S. Clarae ac sub titulo posuit S. Mariae Novellae et S. Michaelis Archangeli. In hoc monasterio (in quo tandem regula S. Augustini viguit) ante an. 1290 B. CHRISTIANA coepit celebrare una cum suis monialibus festum Immaculatae Conceptionis. M. A.

1272. - SZABÓ Titus, O.F.M., *De officio perusino Immaculatae Conceptionis in breviario Fratrum Minorum et Ordinis S. Benedicti saeculi XIV*, in *Virgo Immaculata* XVII, Romae 1957, 1-46.

Momentosa haec elucubratio perantiquae erga Immaculatam pietatis Ordinis minoritici ac benedictini insigne textimonium ex oblivio-

nis iniuria vindicavit. Praefati Officii A. 1) traditionem manuscriptam examinat (2-6); 2) aetatem ac originem perusinam stabilit (6-20); indolem dogmatico-liturgicam dilucidat (20-23); momentum historicum extollit (24-26). Ad coronidis instar duplex texitur elenchus *breviariorum secundum ordinem Fratrum Minorum* saec. XIII-XV adhuc superstitum, quorum priore indicantur illa, quae festum Conceptionis sive nova manu codici adiunctum sive ab origine insertum exhibent (27-30), atque altero significantur additionum aetas et indoles peculiaris (30s). Postremo ipse textus Officii franciscalis et variationes potiores redactionis benedictinae critice eduntur (32-44. 44-46).

Codices Officium integrum, et quidem redactionem franciscanam, resp. benedictinam, continentes asservantur: Patavii, *Bibl.Eccl.Cath., cod. B 56*, f.483*a*-489*a*, et Florentiae, *Bibl.Laurent., cod. Conv. soppr. 461*, f.193*a*-196*b* (p.4. 5). - Ob rationes internas tam negativas quam positivas redactio franciscana scripta est inter an. 1319-1322, et quidem satis probabiliter ipso an. 1322, occasione Capituli generalis O.Min. Perusiae coacti, edita est; benedictina vero inter an. 1334-1377 a priore assumpta ac ordini proprio adaptata est. - Cum in breviario franciscali Sanctorum perusinorum festivitates offerantur, origo perusina ipsius extra omne versatur dubium. Obiectum proprium festivae B.M.V. celebrationis mysterium eius intemeratae conceptionis constituit, sicuti plures textus commonstrant. Momentum historicum huius officii in eo consistit, quod Italiae idcirco primatus quidam in cultu explicito Immaculatae Conceptionis tribuendus esse videtur. - Praeclarum studium hoc tum severo scientiae rigore cum eleganti orationis genere compositum cunctis liturgiae ac mariologiae cultoribus perlegendum enixe commendamus. O. R.

1273. - Ceyssens Lucien, O.F.M., *Le Petit Office de l'Immaculée Conception: prétendue approbation, condamnation (1678), tolérance (1679)*, in *Virgo Immaculata* XVII, Romae 1957, 47-124.

Hac elucubratione eruditissima A. historiam satis tortuosam *Officii Parvi Immaculatae Conceptionis B.M.V.* sequitur. Fautores huius precis enim perperam affirmarunt ipsam an. 1615 rogante Antonio de Trejo, O.F.M.Obs., a Paulo V fuisse approbatam indulgentiisque ditatam. Quamobrem editio mediolanensis huius Officii an. 1678 in Indicem librorum prohibitorum missa fuit. Hispaniae officialis laicus illud absque ecclesiasticae auctoritatis probatione Mediolani vulgaverat ac propagaverat. Sancti Officii decisio ingentem provocavit commotionem inter praerogativae marialis amicos, qui praesertim in Raimundum Capizucchi, O.P., Sacri Palatii Magistrum, insurrexerunt, quia, uti immerito omnino propugnabant, altissimo suo munere abusus esset. Rabies theologorum in tantum succrevit, ut Sanctum Officium praedictas precationes in honorem Immaculatae a quibusdam theologis, inter quos fuit v.g. Laurentius Brancati a Laurea, O.F.M.Conv., examinari ac emendari fecit (1679) . O. R.

1274. - *Piccolo Ufficio in onore dell'Immacolata Concezione.* (Versione poetica del P. Ignazio da Vezzano, [O.F.M.Cap.]), in *L'Immacolata nella Provincia Parmense dei FF. MM. Cappuccini*, Parma 1954 (cf. *supra* n.825), 157-164.

1275. - Klawek A., *Msze św. ku czci Matiki Bożej Niepolanej*, in *Ruch Biblijny i Liturgczny* 7(1954) 176-193.

Prout ex elencho bibliographico B.M. PRZYBYLSKI, O.P., in *Mar.* 21(1959) 237 desumimus, A. lingua Polonorum hic historiam Missae formulae Immaculatae Conceptionis texit. O. R.

1276. - MÜLLER Heribert, O.F.M., *Die unbefleckte Empfängnis und die Franziskaner nach zwei Kirchenliedern des 16. Jahrhunderts,* in *Franz.Stud.* 36(1954) 438-446.

A. examinat ac denuo edit (444s. 445s) duo cantica popularia in honorem Immaculatae Conceptionis, quae Adam WALASSER — contrarie ad assertum Fortunati HUEBER, O.F.M.Ref., non fuit Ordinis franciscalis alumnus —, in librum suum *Schöne alte Catholische Gesang und Ruff auf die fürnemsten Fest des Jars* (Tegernsee 1577) assumpserat. In iisdem merita Ordinis minoritici et praesertim J.D. SCOTI in praerogativa Immaculatae vindicanda enixe celebrantur. A. idcirco opinatur eorumdem auctorem probabilem Franciscalem et forsitan Thomam MURNER, O.F.M.Conv., exstitisse. O. R.

1277. - RONALDUS LAWLER [OF CUMBERLAND], O.F.M.Cap., *Feasts of Mary in the Franciscan Order,* in *Franc.Educ.Conf.* 35(1954) 323-347.

Ut festa mariana in Ordinibus franciscanis delibet, A. eorumdem numerum magis ac magis augescentem, opportunitatem, causas, subsidia a Franciscalibus allata, speciatim quoad Immaculatam Conceptionem, Dominam angelorum Portiunculae, Divini Pastoris Matrem, Reginam Ordinis Minorum, Sponsalia eiusdem, Missam in Sabbatis, considerat. Deinde sub triplici respectu festa a nostratibus in anni ecclesiastici cursu celebranda enumerat.

Contrarie ad ea quae statuit A. censemus numerum festorum in honorem Dei Genitricis in liturgia nostra nimium esse ideoque omnino esse reducendum, speciatim pro mysteriis marianis iam ab universa Ecclesia celebratis. O. R.

4. - *De apostolatu*

Praedicatio

Vide etiam: n.47 praedicatio; 114 declarationes; 594 vita regularis.

1278. - BELLUCO Bartholomaeus, O.F.M., *De Sacra Praedicatione in Ordine Fratrum Minorum.* (Studia Antoniana cura Pontificii Athenaei Antoniani edita, 8). Romae, Pontificium Athenaeum Antonianum, 1956. 24,5 cm., XX-134 pp.

Cf. rec. in *Coll.Franc.* 27(1957) 210s.

1279. - SCHNEYER B., *Beobachtungen bei der Sammlung von Predigtinitien des 13. Jahrhunderts,* in *Schol.* 32(1957) 72-81.

Utiles adnotationes consiliaque A. exhibet ad initia sermonum saec. XIII colligenda et describenda. Proprietates diversarum collectionum (de tempore, de sanctis, de communi, ad status, distinctiones,

quadragesimales) breviter recenset et animadversiones nonnullas practicas proponit pro indicibus initiorum conficiendis.

Ab A. obiter pro exemplo adducuntur: sermo *In festo translationis beatissimi patris nostri Francisci* (Bordeaux *282*, f.267), large diffusa *Collectio Fratrum Minorum* (Paris, *Bibl.Nat. lat. 3555. 12424. 15958. 15961. 16510; Mazar. lat. 1026; Arsenal lat. 856*), sermones CONRADI HOLTNICKER DE SAXONIA, O.Min. (*Vat.Borghes. 180;* Brugge *286;* Cambridge, *Corpus Christi Coll. 514;* Oxford, *Bodl. laud. misc. 408. 472*). S.ST.A.

1280. - KAEPPELI Thomas, O.P., *Un recueil de sermons prêchés à Paris et en Angleterre,* in *Arch.Fr.Praed.* 26(1956) 161-191.

Accurate examinatur collectio sermonum exeuntis saec. XII et ineuntis saec. XIII, quam continet codex ca. an. 1250 compositus Canterbury, *Cathedr. Libr. D.7.* Inter 144 collectos sermones duo tantum inveniuntur auctoris franciscalis, scil. magistri GUILELMI (DE MELITONA? DE ARDENBORCH?): f.43*ra Miserere mei, fili David...,* f.59*vb A solis ortu usque ad occasum...* (etiam in Paris, *Bibl.Nat., lat. 2851*[2], f.57-58*v*). S. ST. A.

1281. - ROTH Dorothea, *Die mittelalterliche Predigttheorie und das « Manuale curatorum » des Johann Ulrich Surgant.* Inaugural-Dissertation zur Erlangung der Doktorwürde der Philosophisch-Historischen Fakultät der Universität Basel. (Basler Beiträge zur Geschichtswissenschaft, 58). Basel, Verlag Helbling & Lichtenhahn, 1956. 24 cm., 199 pp.

Auctrix, antequam J.U. SURGANT (ca. 1450-1503) *Manuale curatorum predicandi prebens modum tam latino quam vulgari passim quoque gallico sermone practice illuminatum,* Basileae 1502 editum, examinat (p.149-194), conspectum historicum de theoria praedicandi inde a S. AUGUSTINO usque ad saec. XV, dissertationi TH. M. CHARLAND praesertim innixa (cf. *Coll.Franc.* 9[1939] 563-567), praebet (15-147). Capite quarto prius opus *Ars concionandi* praenotatum et partim saltem S. BONAVENTURAE adscriptum (cf. *ibid.* 7[1937] 273s) fuse analysi subiicitur (65-76). Examine facto, ipsa statuit tractatum unico auctori deberi. Postea JOANNIS GUALLENSIS, O.Min., *Ars praedicandi* attente examinatur (76-86), cuius momentum speciale quoad eloquentiae doctrinam A. celebrat. In capite quo JACOBI DE FUSIGNANO, O.P., *Ars praedicandi* dilucidatur, A. eius doctrinam cum scriptis praefatis comparat (cf. 95-98).

Incunabulum S. AUGUSTINI, *De arte praedicandi,* Argentorati 1465 in lucem prolatum, GUALLENSIS tractatum quoque continet (135). SURGANT praeter alios hos sodales franciscanos adducit: ALEXANDRUM DE HALES (157) et S. BONAVENTURAM (167. 184). Quod bibliographiam attinet hic illic lacunae deteguntur. Monitio, ut praedicatorum « sint examinata et casta ... eloquia » non est S. BONAVENTURAE sed ipsius S. FRANCISCI in *Regula bullata,* c.9 : *Opuscula,* Quaracchi [3]1949, 71. Ceterum dissertatio validum adiumentum ad praedicandi theoriae historiam profundius cognoscendam constituit. O. R.

1282. - ARSENIO D'ASCOLI, O.F.M.Cap., *La predicazione dei Cappuccini nel Cinquecento in Italia.* (Studio Teologico Lauretano dei Frati

Minori Cappuccini, 2). Loreto (Ancona), Libreria « S. Francesco d'Assisi », 1956. 24 cm., 598 pp.

Cf. rec. in *Coll.Franc.* 27(1957) 438-440.

1283. - RICHARD R., *Pour une histoire de l'*exemplum *dans la littérature religieuse moderne. Recherches sur l'histoire de la prédication en Espagne, au Portugal et en France (XVI*e *et XVII*e *s.)*, in *Lettres romanes* 8(1954) 199-223.

1284. - DI STOLFI Liberato, O.F.M., *L'Immacolata Concezione nella tradizione dei predicatori francescani*, in *Virgo Immaculata* VII/2 (cf. *supra* n.812, 336-363.

De actuositate agens concionatorum franciscalium qui piam sententiam de Immaculata Conceptione roboraverunt et propagaverunt decursu saeculorum usque ad dogmaticam definitionem, A. eximiores recolit eorumque in doctrinas accurate inquirit. Illorum nomina hic afferre supervacaneum putamus, cum sint tanta. Lectori hac de re studioso, qui promptam materiam habere cupiat, hanc dissertationem non praetermittere enixe commendamus. I. V.

1285. - RECIO Alejandro, O.F.M., *La Inmaculada en la predicación franciscano-española*, in *Arch.Ib.Amer.* s.II 15(1955) 105-200.

Concionatores hispani O.F.M. non minus quam theologi eximias habent partes in historia doctrinae de Immaculata Conceptione; illis enim competit gloria hanc doctrinam propius inter populum fidelem firmandi, suadendi atque evulgandi. Quod A. huius dissertationis copiose demonstrat.

In parte prima conspectum exarat huius praedicationis de Immaculata Conceptione in tres aetates divisum, nempe: ab an. 1300 ad 1600 praedicatio privilegii mariani a fratribus ferventer absolvitur, etsi unanimis adhuc non sit theologorum consensus; ab an. 1600 ad 1700, aetas aurea est concionatorum marialium et fidei populi hispanici; tandem ab an. 1700 ad 1854, etsi genus dicendi supra modum inflatur et Ordo franciscalis in ruinam declinat sicut ceteri religiosi Ordines, concionatores nostri glorias Immaculatae Conceptionis praedicare haud praetermittunt. In parte altera A. doctrinam systematice exponit principaliorum concionatorum ab anno scil. 1300 ad 1800; argumenta quibus privilegium Immaculatae Conceptionis illustrabant haec erant: praedestinatio, redemptio, praeservatio et plenitudo gratiae; fere unanimes Beatam Virginem a quocumque debito contrahendi peccatum originale exemptam proclamant. I. V.

1286. - DOIMI Samuele, O.F.M.Conv., *I predicatori O.F.M.Conv. e l'Immacolata nei secoli XVI-XIX*, in *Virgo Immaculata* VII/2 (cf. *supra* n.812), 295-335.

Concionatores sacri O.F.M.Conv., non aliter ac sodales theologi, Mariam sine labe conceptam ore et scripto indesinenter inter populum fidelem celebrare ac defendere studuerunt. Hanc Ordinis gloriam et promerita A. huius dissertationis copiose recolit, doctrinas explanans eximiorum concionatorum saec. XVI-XIX, qui traditionem Scholae scotisticae in pulpito propagaverunt atque illustraverunt. Illorum nomina

seligens (5 e saec. XVI, 8 e saec. XVII et totidem e saec. XVIII, 4 e saec. XIX) et opera edita recensens, sub quadruplici respectu synthesim exarat, nempe 1) dogmaticam (clara affirmatio et certitudinis gradus privilegii, argumenta biblica, patristica et theologica), 2) argumenta liturgica, 3) doctrinam seu applicationem paraeneticam, 4) pretium litterarium concionum. I. V.

1287. - TERENZIO DA TORRANO, O.F.M.Cap., *L'Immacolata nella voce dei nostri predicatori*, in *L'Immacolata nella Provincia Parmense dei FF. MM. Cappuccini*, Parma 1954 (cf. *supra* n.825), 64-73.

Elenchus quidam offertur orationum de B.V. Maria, quas (sive typis editas sive non) scriptis reliquerunt hi ex provincia Parmensi O.F.M. Cap. viri: Adeodatus TURCHI (1724-1803), ALFONSUS A REGGIO (1722-1801), MICHAEL ANGELUS A BARCO (1805-1872), ANTONIUS A PIACENZA (1826-1896), CYPRIANUS A PIACENZA (1831-1908) et Angelus FIORINI (1861-1929). M. A.

1288. - UGOLINO DA NIVIANO, O.F.M.Cap., *Il predicatore cappuccino.* Lettera pastorale. Parma, Curia Provinciale dei Frati Minori Cappuccini, [1954]. 24 cm., 19 pp.

Occasionem nactus ex celebratione quinquagesimi anni a suscepto praedicationis munere a VALERIANO A CARPI, O.F.M.Cap., A. disserit de natura, auxiliis atque fine praedicationis Capuccinorum, quae teneat necesse est vestigia patrum: sit nempe evangelica atque popularis, et fulgeat sana doctrina, electis modis atque necessitatibus audientium sit accommodata. M. A.

1289. - VENANTIUS BUESSING [OF CLOPPENBURG], O.F.M.Cap., *My Dear People. Occasional sermons after old Capuchin fashion.* New York City, Joseph F. Wagner Inc., [1957]. 23 cm., XII-275 pp.

A., qui sedulam operam ministerio verbi divini impendit, has edidit conciones ab eodem prolatas et quidem « iuxta morem capuccinum », i.e., stilo simplici et devoto, ad communem populi captum accommodatas. Opus quinque partes seu sectiones complectitur: *1*) festa sanctorum, in quibus de S. FRANCISCO, de S. ANTONIO PATAVINO et de S. MARGARITA DE CORTONA; *2*) conciones de variis argumentis; *3*) commentationes singularum Viae Crucis stationum; *4*) idem septem verborum Domini in cruce; *5*) conciones miscellaneae pro solemniis in ecclesiis et domibus Ordinis (e.g., pro receptione et professione in Tertio Ordine saeculari, pro iubilaeis sacerdotii et professionis religiosae). Opus adiutorium haud modicum praestabit iis qui sacrae praedicationi incumbunt, sicut iam pridem fecerat primum eiusdem A. volumen *Dearly Beloved* inscriptum et an. 1951 editum, quod similes conciones simplices offert pro dominicis et festis anni liturgici. I. V.

Cura animarum - opera socialia

1290. - MAJIC Timotheus, O.F.M., *Die Apostolische Pönitentiarie im 14. Jahrhundert*, in *Röm.Qschr.* 50(1955) 129-177.

De paenitentiaria apostolica saec. XIV sermonem instituens, A. prima elucubrationis parte paenitentiariorum minorum officia exponit; postea structuram huius instituti necnon sodalium numerum; tertio rationes cooptationis ac dimissionis paenitentiariorum; quarto eorum originem nationalem enarrat; denique eosdem veluti Ecclesiae, civitatis ac populi vicem gerentes aestimat.

Non nostrum putamus optimam hanc dissertationem, qua inquisitiones priores et comprehenduntur ac complentur, ulterius examinare. Iuvat tamen plurimorum alumnorum Ordinis minoritici nomina significare; et quidem prius alphabetico ordine eos recensemus, qui a Summis Pontificibus ad culmen episcopalis dignitatis evecti sunt, sedem episcopalem necnon annum promotionis uncis includentes; postea ceteros enumerabimus.

ALEXANDER VENCIOLI DE PERUGIA (Nocera, 1327); ALVARUS PELAGIUS (Coron, 1332; Silves, 1333); ANGELUS DE TERANNO (Usküb, 1400); ANTONIUS DE MANSO (Widdin, 1390); ARNALDUS DE ANTISACO (Vence, 1334); AYCHARDUS ANTIMIANI DE MEDIOLANO (Mediolani, 1317); FRIDERICUS DE BERNSTEIN (Riga, 1304); GUALTERUS CHATTON (St. Asaph, 1343); GUILELMUS DE S. MARCELLO (Nizza, 1317); HENRICUS DE WACOLDEYN (Tabris, 1390); JACOBUS DE ASSISIO (Fondi, 1363; Assisii, 1368); JOANNES CANALI DE MODENA (Salpe, 1358; Chiron, 1359); JOANNES CHAMBARET DE LIMOGES (Castro, 1373); JOANNES NEPESINUS (Nepi, 1317); JOANNES NERONI DE LANGRES (Gallipoli 1383; postea de Lacedigna); JOANNES RIGAUD DE LIMOGES (Tréguier, 1317); JOANNES STINUS (Nemosia, 1380); LANFRANCUS (ALAFRANCUS) DE SALVIETTIS (Ancona, 1348); NICOLAUS DE ASSISIO (Imola, 1399; Senj [Zengg], 1402); NICOLAUS BAZIAE DE VEGLIA (Drivasto, 1391; Caorle, 1394); NICOLAUS DE SORA (Amalfi, 1385); NICOLAUS VANNINI DE ASSISIO (Assisii 1405); PAULINUS DE VENETIIS (Pozzuoli, 1324); PETRUS PETRI TILIKONIS (Duvno 1394); PHILIPPUS TORYNTON (Cashel, 1373); RAIMUNDUS BOS (Ventimiglia, 1320; Vence, 1328; Nizza, 1334); STEPHANUS PETRI DE SEPHES (Naxivan, 1400); THOMAS DE ROSSY (Whithorn, 1379).

AMANDUS DE GOES (lusit.); ANDREAS DE AURELIA (italus); ANDREAS BARTHOLI DE SPOLETO; ANGELUS CISURAE (italus); ANTONIUS DE NETTUNO; ARCHANGELUS DE MONTE SANTO; ARNALDUS DE LUZEGIO DE CAHORS; BARTHOLINUS JO[H]ANELLI DE PERUGIA; BERNARDUS HORTOLANUS DE GUYENNE; DEODATUS RUFFI; EBLO BONIFATII DE LIMOGES; FRANCISCUS COLAE DE ASSISIO; FRANCISCUS PARAVENTI DE TODI; FRANCISCUS [TOTI] DE PERUGIA; GERALDUS CAMBALONE (e Gallia meridionali); GUILELMUS DE JUBIACO (italus); JACOBUS DE GORDIANO DE VALVA-SULMONA; JACOBUS JOLI DE CIVITELLA; JACOBUS DE ORVIETO; JACOBUS DE TONELERII; JOANNES DE DIJON; JOANNES DE LA MONA (Lamora); JOANNES DE PANCHRATIS DE PISTOIA; JOANNES TAURI[NI] DE NORMANDIA; JOANNES VIEL[LI] (gallicus); LAURENTIUS ANTONII DE VITERBO; LAURENTIUS STEPHANI PUCCII DE VELLETRI; LUCAS DE CASTELLO; MARCUS DE PROBELENO (italus); MATTHAEUTIUS DE CIVITATE REGALI; MICHAEL BARETI DE ROUEN; NICOLAUS DE AYROLA (italus); NICOLAUS MINAE (gallicus); PETRUS DE CASTELNUOVO; PETRUS CORNERII (e Gallia meridionali); PETRUS DE RUMULLY (Rumilliaco); PETRUS DE SASSOFERRATO; PETRUS DE SERRANO (e Gallia meridionali); PETRUS THOMAE (hispanus); PETRUS DE VITERBO; PHILIPPUS DE MONTECAGLIARI; STEPHANUS DE DARNAC (Marlhaco); STEPHANUS FORTIS; STEPHANUS IMPERATORIS (gallicus); STEPHANUS DE TEGULA DE ROMA; THOMAS DE AQUAPENDENTE; THOMAS DE BOLOGNA; THOMAS STRAVESHANUS. Cf. numerum sequentem. O. R.

1291. - MONAY Ferenc, O.F.M.Conv., *A római magyar gyóntatók.* [I penitenzieri ungaresi a Roma]. Roma, [« Ars Graf. »], 1956. 24 cm., XIV-219 pp.

A., per viginti quinque annos iam paenitentiarius linguae hungaricae in Basilica S. Petri, hisce historiam praedecessorum texit. Peropportune libro suo folia versionem italicam praefationis ac indicis materiarum continentia (6 pp.) adiunxit. Quibus innixi conspectum operis significamus: primo capite paenitentiariae ortum necnon evolutionem

usque ad Sedis Apostolicae translationem ad Avenionem paucis perstringit (1-8); secundo originem et vicissitudines paenitentiariorum hungaricorum usque ad an. 1570 describit (9-64); tertio disserit de paenitentiariis hungaricis ex S.J. inde ab an. 1570 usque ad 1733 (65-159); quarto vero de paenitentiariis hungaricis ex Ordine Conventualium desumptis scribit (160-213). Ipsi siquidem hoc munus inde ab an. 1733 usque ad nostros dies induunt. Postremo loco elenchus chronologicus paenitentiariorum hungaricorum offertur (215s). Quod saec. XIV spectat, iste conspectus utiliter confertur cum T. MAJIC, O.F.M., 173 (cf. *supra* n.1290).

En nomina O.F.M.Conv. — utrum ex paenitentiariis ante 1570 quidam ad Ordines franciscales pertinuerint, stabilire nequivimus, cum A. in elencho praefato sigla Ordinum praetermiserit —: Emmericus TOLVAY (1732-1741); Franciscus FALUDI (-1745); Josephus KOLLER (-1751); Valentinus KÉRI (1750-1753); Christophorus MUESSER (-1758); Martinus PUCHPERGER (-1762); Joannes PIESTYÁNSZKY (-1770); Daniel HERSCHING (-1773); Moses HAYDUK (-1777); Petrus BOSKOVICS (1780-1786); Gaspar STADLER (1787-1808); Franciscus PAULIK (1817-1824); Alexander KAMPUS (-1860); Joannes LIEGERHOFFER (1862-1870); Alfonsus GMITTER (-1893); Paulinus CSABAI (1894); Gilbertus CZAICH (1895-1911); Berardus MÁHIG (1911-1913); Bonaventura PAZSITNY (-1927); Franciscus MONAY (1927-). O. R.

1292. - RÁKOS Raimondo, *I Penitenzieri Apostolici.* II. - *Dal Concilio di Trento ai giorni nostri,* in *Osserv.Rom.* 1957 agosto 19-20, 3.

Uti constat, PIUS V die 18 maii 1569 paenitentiarios Apostolicos deputavit in basilica Lateranensi sodales ex O.F.M.Obs. Sed hoc loco sermo est praesertim de patribus S.J. M. A.

1293. - MARTIN PABLE [OF FOND DU LAC], O.F.M.Cap., *Capuchin Apostolate 1619-1760,* in *Round Table Franc.Res.* 21(1956) 83-88.

1294. - AGAPITO DE SOBRADILLO, O.F.M.Cap., *Acomodación de los Institutos Religiosos a los tiempos actuales,* in *Estud.Franc.* 57(1956) 99-112.

Partem ultimam allocutionis PII XII ad eos qui primo Congressui Religiosorum, Romae diebus 27 nov.-8 dec. 1950, interfuerunt explanans, A. haec capita enodat: *1*) necessitatem accommodationis ad hodierni temporis necessitates, praesertim in apostolatu; *2*) res quae huic aptationi minime subiacent, i.e. elementa essentialia perfectionis uniuscuiusque Instituti; *3*) res quae eidem subsunt, nempe elementa exteriora et historica; *4*) modum peragendi illam aptationem. Quae capita saepe illustrat exemplo et inceptis Ordinis Capuccinorum hac in quaestione. I. V.

1295. - VAN BILSEN Bertrand, O.F.M., *Franciscaanse zielzorg in deze tijd,* in *Sint Franc.* 3(1957) 143-155.

Ad illustrandum quomodo hac nostra aetate franciscali modo cura gerenda sit animarum, A. breviter enumerat similitudines aevi S. FRANCISCI cum nostro tempore et, S. Patriarchae habitudine ad sui saeculi consuetudines explicato, munera ac pensa Ordini Seraphico hisce diebus explenda considerat. Elementa peculiaria vitae franciscanae A. consi-

derat quod Ordo noster sit atque remaneat motus ac impulsio in Ecclesia, non vero religio stabiliter domi residens sed generoso conatu foras exiens ad praedicandum divinum amorem; quod simplicitatem colat atque fraternitatem, cum minoribus vitam communicans. Ordinis tamen mobilitas non detrimentum afferat fratrum societati et vitae communi. Secundum A. multis apostolatus moderni necessitatibus optime respondent parvae fratrum familiae ad eundem laborem cooperantium (équipes). S. St. A.

1296. - *Franciscan life today. Report of the thirty-seventh annual meeting of the Franciscan Educational Conference. St. Anthony's Seminary, Santa Barbara, Calif., Aug. 12-14, 1956*. Vol. 37. Washington, Capuchin College, [1957]. 22 cm., X-326 pp., 1 tab.

De hoc religiosorum franciscalium Americae Septentionalis coetu annuo, quo de vita franciscana hodierni apostolatus postulatis accommodanda tractabatur, iam breviter actum est in *Coll.Franc.* 27(1957) 113. Acroases, quae nostras res immediate respiciunt, infra singulatim significabuntur. O. R.

1297. - Thérèse de Saint Phalle, *Que font aujourd'hui les Franciscains?*, in *Ecclesia. Lectures chrétiennes*, n.75, juin 1955, 91-97.

1298. - Lamontagne Onésime, O.F.M., *Les Franciscains dans l'actualité*. Présentation du R.P. Hector Frechette, O.F.M. « Numero spécial du Souvenir ». [Montréal], Éditions du Bon Père Frédéric, [1955]. 23,5 cm., 70 pp.

1299. - Floyd Richardson [of Milwaukee], O.F.M.Cap., *The Capuchin Apostolate in the Modern World. The Spirit of the Modern Capuchin*, in *Round Table Franc.Res.* 20(1955) 50-56.

1300. - Lynn Leiker [of Manitowoc], O.F.M.Cap., *Our Approved Apostolate*, in *Round Table Franc.Res.* 20(1955) 56-60.

1301. - *Formae apostolatus nostri hodierni. Missio in urbe Pampilona a nostratibus praedicata*, in *Anal.O.F.M.Cap.* 70(1954) 174-177.

Missionem hanc praedicarunt 50 sodales Capuccini diebus 14-28 martii 1954, qui verbum vitae nuntiarunt in 25 ecclesiis sive populo simul collecto sive peculiaribus coetibus. Relatio vero nonnulla continet circa methodum cum fructu ab ipsis adhibitam. M. A.

1302. - Forcina Gaspare, O.F.M., *Missioni al popolo secondo lo spirito di S. Leonardo*, in *Vita Min.* 27(1955) 157-166.

A. corroborat sua experientia, atque moderni temporis missionibus aptat, 41 regulas quas S. Leonardus a Porto Maurizio, O.F.M.Ref., pro missionaribus popularibus an. 1712 dictavit, dicendo de praeparatione, cursu ac methodo ipsarum missionum, necnon de praeparatione

ac sustentatione missionariorum, quae, quantum fieri potest, a populo, cui praedicatur, suppeditanda est. M. A.

1303. - REINHOLD WICK [VON ZUZWIL], O.F.M.Cap., *Fransiskus in der Großstadt. Erfahrungen eines Hausmissionars.* 2. Auflage, Luzern, Verlag Räber & Cie., 1954. 19,5 cm., 243 pp.

1304. - *De Missionibus Domesticis* (« *Hausmissionen* ») *ab helveticis nostris Patribus peractis,* in *Anal.O.F.M.Cap.* 70(1954) 41-47.

Opus primum est editio altera libri de quo fusius fit sermo in *Bibliog.Franc.* X, n.2443. Cum brevi elapso tempore, omnia editionis exemplaria divendita fuerint, tertio prodiit, paululum mutato titulo: *Franziskus in der Großstadt. Erkenntnisse und Erfahrungen einer 17 jährigen Hausmissionstätigkeit.* Werl/Westf., Dietrich Coelde-Verlag, [1959]. Cf. etiam *Civ.Catt.* 106, 1(1955) 310-312.

Auctor alter, anonymus, variis commentariis in *St.Fidelis* inter an. 1941-1953 vulgatis, praesertim vero operi ipsius REINOLDI innixus, fusiore calamo de benefico hoc ministerii animarum genere disserit.

Conspectus puncta sequentia perlustrat: 1) condicionem catholicismi in maioribus civitatibus; 2) missionem domesticam tamquam unicum remedium illi luctuosae condicioni obviantem; 3) processum generalem missionis domesticae; 4) adaptationem ad singulas categorias personarum; 5) opus maxime arduum: scil. instaurationem matrimonii christiani inter catholicos Diasporae; 6) fructus missionis domesticae; 7) momentum universale eiusdem. O. R.

1305. - FRANZ SOLAN [VON ZÜRICH], O.F.M.Cap., *Richtlinien für unsere Hausmissionare,* in *St.Fidelis* 41(1954) 174-179.

1306. - Idem, *Directives pour nos missionnaires à domicile, ibid.* 42(1955) 21-25.

Pro missionis domesticae apostolatu A., tunc provinciae helveticae O.F.M.Cap. minister, hisce tum germanice cum gallice normas speciales condit. Meritis VITI A MASTRILS, O.F.M.Cap., istius ministerii in Helvetia fundatoris, necnon REINOLDI A ZUZWIL, O.F.M.Cap., eiusdem indefessi promotoris, praelibatis, 1) notio ac fines illius definiuntur; 2) visitationum catholicorum tempus, missionis assumptio, annuntiatio ac exercitatio statuuntur; 3) methodus in munere exercendo accurate determinatur; 4) quod victum sodalium spectat, eleemosynarum collectio consulitur; 5) missionariorum quoad corpus, intellectum, animam dispositiones praerequisitae enumerantur. Cum eiusmodi statutum diuturna experientia ac plurium missionariorum fraterna collaboratione fulciatur, eidem sane momentum generale non deest. O. R.

1307. - ZIELINSKI Constantine E., O.F.M.Conv., *The Franciscan apostolate for the armed forces,* in *Inter-Prov.Conference O.F.M.Conv.* 8 (1956) 76-89.

Neminem latet apostolatum inter milites hodierna aetate ab Ecclesia ita normis temperatum esse, ut merito dici potest unum ex novis apostolatus generibus. Recte A. mentem adaperit Ecclesiae circa hanc

apostolatus formam, quem secundarium ille vocat, eo quod propositum huiusmodi apostolatus fidem est praeservare apud fidelem populum. Notis peculiaribus huius apostolatus enucleatis, A. partes indicat quae sodalibus franciscanis in hoc apostolatu competunt, qui ut rite eum explere queant non tantum idonea media atque instrumenta adhibere debent sed et specificas virtutes possidere, nempe: prudentiam et zelum, fortitudinem animi et sanctitatem personalem. I. V.

1308. - JUDE HAHN [OF MILWAUKEE], O.F.M.Cap., *Work for Reunion,* in *Round Table Franc.Res.* 21(1956) 122-129. 154.

Aliquid delibat A. de Capuccinorum apostolicis laboribus pro unione seu reditu schismaticorum ad unam Ecclesiam catholicam exantlatis in insula Creta, Russia, proximo Oriente, Aegypto atque ipsa Aethiopia. M. A.

1309. - ARSENIUS, O.F.M., *Vom stillen Apostolat am Kircheneingang,* in *Thur.Franc.* 11(1956) 94-97.

A. haud immerito momentum atque vim apostolicam inculcat libellorum religiosorum, qui in ecclesiarum nostrarum introitu ad divendendum exponuntur. O. R.

1310. - WINIARZ Callistus, O.F.M.Conv., *Parishes: a Franciscan apostolate,* in *Inter-Prov.Conference O.F.M.Conv.* 8(1956) 61-67.

1311. - *Regolamento per le parrocchie affidate ai Frati Minori d'Italia.* S. Maria degli Angeli, Tipografia Porziuncola, 1956. 21,5 cm., 46 pp.

1312. - LUCA M. DA CARRÉ, O.F.M.Cap., *Il Francescanesimo ne « I Promessi Sposi »,* in *Italia Franc.* 31(1956) 6-24.

Ex recensione sodalium O.F.M.Cap., qui in opere romanensi *I Promessi Sposi* numero ca. 20 reperiuntur, A. deducit A. MANZONI genuinam quandam franciscanismi imaginem, non quidem in idearum orbe, sed actu vitae descripsisse. Etenim quid historice franciscanismus valuerit, in eadem fabula vivide repraesentatur, quia inibi invenimus fratres populares, humanos, simplices, divinae Providentiae fidentes, ministerio verbi et caritatis operibus instantes. M. A.

1313. - MAZZEO Mario, *L'evoluzione dell'assistenza sanitaria con radici anche nel francescanesimo,* in *Cenacolo Serafico* (Napoli) 8(1956) 3-18.

In universum de christiana infirmorum cura agens, A. plures sodales e tribus Ordinibus franciscalibus memorat. Attamen, fundatrix monalium capuccinarum est MARIA LAURENTIA LONGO (non *Lone,* p.7s), sicut socius *Oratorii divini Amoris* vocatur Hector VERNAZZA (non *Vernassa,* p.7). M. A.

1314. - *De praesenti munere sociali Ordinis Fratrum Minorum Capuccinorum iuxta mentem summi Pontificis Pii papae XII* (Opuscula

Tusculana, 1). Frascati (Roma), Convento dei RR. PP. Cappuccini, [1955]. 17 cm., 159 pp.

1315. - *L'attualità sociale dell'Ordine dei Frati Minori Cappuccini conforme a las directivas del sumo Pontifice Pio XII* (Opuscula Tusculana, 2). Frascati (Roma), Convento dei RR. PP. Cappuccini, [1955]. 17 cm., 167 pp.

1316. - *La actualidad social de la Orden de Menores Capuchinos conforme a las directivas del sumo Pontifice Pio XII* (Opuscula Tusculana, 3). Frascati (Roma), Convento dei RR. PP. Cappuccini, [1955]. 17 cm., 176 pp.

In tribus opusculis, latine italice atque hispanice, in lucem iterum eduntur: 1) allocutio PII XII ad sodales capuccinos ex omnibus Ordinis provinciis Romae congregatos pro sacro apostolatu provehendo (1948 nov. 25) et item epistola eiusdem de eadem re ad CLEMENTEM A MILWAUKEE (1948 dec. 4); 2) quatuor epistolae circulares an. 1948-1949 datae a CLEMENTE A MILWAUKEE, in quibus ipse monet de spiritu mundi cavendo, de seraphica paupertate, de evangelica caritate et de franciscana humilitate; 3) tandem, idem generalis minister, peculiari quadam epistola (1951 iul. 23) nuntium dat de editis actis congressus interprovincialis (celebrati diebus 21-27 nov. 1948), recensens interea, ope 50 punctorum, normas a sodalibus capuccinis in suo sacro apostolatu servandas. Quae omnia ex *Anal.O.F.M.Cap.* deprompsit atque ordine edidit AGATHANGELUS A LANGASCO, O.F.M.Cap. M. A.

1317. - SEBASTIAN HUBER [VON HOCHWALD], O.F.M.Cap., *Franziskanisches Sozialprogramm*, in *Sankt Fidelis* 44(1957) 49-54.

Occasione inaugurationis novae domus ad Lungern, nomine Marienburg insignitae ac spirituali operariarum Helvetiae formationi destinatae et GRATIANO A MOOSLEERAU, O.F.M.Cap., promovente an. 1945 fundatae, A., tunc minister provincialis, allocutione sua, modo quidem brevi, at subtili programma sociale apostolatus franciscani celebravit.

Prima acroasis parte A. fundamentum aeternum creationis divinae considerat, quod in S. FRANCISCO profundam reverentiam erga omnes creaturas excitavit simulque totam eius vitam in continuum gratiarum actionis erga Creatorem hymnum transmutavit. In sectione secunda rationis socialis dictae notae praecellentes dilucidantur. Paupertatem perfectam evangelicam heroice in propriam deduxit vitam, libere omnia bona dereliquit atque vincula ad ea ligantia generose dirupit. Praeterea omnes homines utpote eiusdem caelestis Patris filios fraterna complexatus est caritate. - Tertio demum breviasime huius spiritus fructus in quibusdam provinciae O.F.M.Cap. helveticae filiis scil. praesertim THEODOSIO FLORENTINI A MÜNSTER et RUFINO STEIMER A WETTINGEN († 1928), aestimantur.

Pro ratione sociali S. FRANCISCI cf. etiam elucubrationem S. CLASEN, O.F.M., (*Bibliog.Franc.* X, n.289) et pro historia domus praefatae in *St.Fidelis* 44(1957) 74-81, 109-124. O. R.

1318. - *XIV. Internationale Vertreter-Versammlung des Seraphischen Liebeswerkes, vom 2. bis 5. Mai 1954 im Exerzitienhaus Bruchmatt in Luzern (Schweiz)*. S.n.t. [1954]. 21 cm., 24 pp., 1 ill.

Huius coetus internationalis delegatorum variarum Operis Seraphicae Caritatis sectionum, Lucernae diebus 2 usque ad 5 maii 1954 coacti, exhibet ipsius secretarius, ANSELMUS A RORSCHACH, O.F.M. Cap., sodales, negotia tractata, themata trium acroasium ad scientiam paedagogicam pertinentium, rationem seu directorium eiusmodi conventuum. O. R.

5. - *De paedagogia*

Seminaria maiora

Vide etiam: n.543-560 studiorum ordinatio.

1319. - *Decretum quo approbantur Statuta Instituti Apostolici Pontificio Athenaeo Antoniano adnexi. - Statuta,* in *Acta O.F.M.* 76(1957) 124-127.

Approbantur speciali decreto Ministri generalis O.F.M. (1 mai 1957) et evulgantur *Statuta* Instituti Apostolici, an. 1946 sub nomine Collegii Apostolici conditi et an. 1956 Pontificio Athenaeo Antoniano adnexi, quod finem habet iuvenes sacerdotes franciscales ad sacri verbi ministerium, cum theoretice tum practice, per biennium apte praeparandi. Statuta constant sex *titulis* quibus agitur de Instituti fine, regimine, professoribus, auditoribus, ratione studiorum et eorundem absolutione (Cf. *Bibliog.Franc.* X, n.424s). S. ST. A.

1320. - FELICIANO DE VENTOSA, O.F.M.Cap., *Anotaciones pedagógicas a la « Sedes Sapientiae eique adnexa Statuta Generalia ».* (Con referencias al Reglamento de Estudios de la provincia Capuchina de Castilla), in *Nat.Grac.* 4(1956) 205-243.

In hoc commentariolo A. ordine disserit de fundamentalibus principiis paedagogicis, quae eisdem Statutis insunt, de domibus in quibus iuvenes educantur, de peculiaribus paedagogiae modernae postulatis, de personis quae iuventae franciscalis formationi praesunt atque tandem de ipso opere educationis integrae, scil. humanae, religiosae, clericalis et apostolicae. Dissertatio edita est etiam separatim: Madrid, Gráficas Reunidas, S.A., 1957. 24 cm., 39 pp. M. A.

1321. - BASILIO DE RUBÍ, O.F.M.Cap., *El Curso de Elocuencia en la Orden de Menores Capuchinos y la Constitución Apostólica « Sedes Sapientiae »*, in *Estud.Franc.* 58(1957) 43-102.

Pervestigatio haec historico-iuridica latius patet quam inscriptio. Etenim A. rei tractandae praemittit conspectus totius studiorum curriculi, quod vitae sacerdotali pastoralique praecedere debet, dicendo de locis, personis, rebus docendis, tempore ac natura seminarii minoris, novitiatus ac seminarii maioris (53-73). Quod ad eloquentiae cursum attinet, A. non nihil delibat de aptitudine Ordinis franciscano-capuccini ad sacrum apostolatum (73-82), necnon de pontificiis documentis quae quodammodo viam straverunt ad Constitutionem *Sedes sapientiae* atque

ad eidem adnexa *Statuta generalia* (1956 maii 26). Cursus vero pastoralis, qui centum integros dies scholares complecti debet, expletur studio sacrae eloquentiae, theologiae proprie pastoralis, missiologiae, modernarum formarum apostolatus, etc. Quae omnia optime novi sacerdotes discent, quantum fieri potest, in seminariis interprovincialibus vel etiam dioecesanis, ita ut congruus alumnorum ac magistrorum numerus haberi possit. M. A.

1322. - TEOFILO DAL POZZO, O.F.M.Cap., *Regolamento per il corso di sacra eloquenza della provincia dei FF. MM. Cappuccini di Toscana.* (Ad uso privato). Firenze, Tip. S. Francesco a Montughi, 1956. 21 cm., 8 pp.

Quintus cursus theologici annus, disciplinae pastorali dicatus, hoc Statuto ordinatur praesertim ad praeparandos novos sacerdotes ministerio verbi rite obeundo iuxta saecularem Ordinis capuccini traditionem. Interea tempus scholare atque singularum disciplinarum (principalium, auxiliarium, complementarium) horae definiuntur. M. A.

1323. - LUNARI Antonio, O.F.M., *Il Confessore Direttore Spirituale. Appunti di teologia pastorale per sacerdoti francescani.* Roma, Vita Minorum, 1956. In-12°, 229 pp.

Aliter ac inscriptio sonat, opusculus prodesse poterit cuilibet sacerdoti ad confessiones audiendas deputato, praesertim si agitur de paenitentibus, qui saepe confitentur ac spiritualem directionem a confessario exposcunt. Etenim A. hic tradit summulam quandam theologiae pastoralis et, simul, quae ipse ex diuturna experientia in hac parte didicit. M. A.

1324. - *Allocuzione del Rev.mo P. Generale ai Prefetti degli Studi e ai Direttori dei Collegi*, in *Vita Min.* 27(1956) 7-9.

Gravia haec verba Augustinus SÉPINSKI, minister generalis O.F.M., dixit Assisii in coenaculo franciscali « S. Antonio » praefectis studiorum atque directoribus seminariorum seraphicorum Italiae, hortans ne ulli parcerent labori, dummodo consulatur aptiori institutioni spirituali atque culturali alumnorum. M. A.

1325. - P. Gg., *Konferenz der Klerikermagister in Nürnberg*, in *Thur.Franc.* 11(1956) 32-34.

In coetu clericorum directorum O.F.M. linguae germanicae Norimbergae habito quaestio discutiebatur: Quomodo Fratris Minoris diei cursus persolvendus est? Hac relatione innuuntur 1) sodales qui ad coetum peragendum convenerunt; 2) themata quae tractabantur; 3) animadversiones atque conclusiones generaliores quae de hoc conventu derivarunt.

Themata ibidem examinata in commodum lectorum iuvat paucis recolere: W. UHLENBROCK, O.F.M., *Geistliche Lesung und Schriftlesung;* B. KERBER, O.F.M., *Exerzitien, Geisteserneuerung;* A. VOGELMANN, *Betrachtung;* E. SCHEFFER, O.F.M., *Gewissenserforschung, Beicht;* C. FREIBOTT, O.F.M., *Konventsmesse;* J. STEINDL,

O.F.M., *Schuldkapitel;* O. HEMMERICH, O.F.M., *Chorgebet;* G. ROTH, O.F.M., *Äußere Abtötung;* R. HASENHÜTL, O.F.M., *Silentium.* — Vide etiam E. GRAU, O.F.M., *Amt und Aufgabe des Klerikermagisters.* (Vortrag bei der Magistrikonferenz in M.-Gladbach, August 1956), in *Verba Vitae et Salutis* 28(1957) 123-135.

1326. - FRISOLI John Baptist, O.F.M., *The making of the manly friar,* in *Franc.Educ.Conf.* 37(1956) 286-305.

In hac solida disquisitione recta ratio inquiritur institutionis sodalis franciscani in perfectum religiosum virum. Lineamentis praemissis S. FRANCISCI, sancti humani, et Jesu Christi, magistri et exemplaris omnium hominum, natura et notae explanantur illius educationis, quae omnino specifica esse debet, nempe: integra, harmonica et adaequata, quaeque potissimum ad virilem efformationem voluntatis tendere oportet. Normae deinde traduntur practicae pro magistris, qui in institutione iuventutis franciscanae, cognitionem personalitatis uniuscuiusque, reverentiam erga eandem et realismum exhibere et tradere potissimum debent, et quidem ut candidati spiritum sacrificii et responsabilitatis sensum acquirant. I. V.

1327. - GOELZ Benedetto, O.F.M., *Autorità e personalità nell'educazione francescana,* in *Vita Min.* 25(1954) 101-107.

Definita natura auctoritatis atque libertatis in iuvenum educatione requisitarum, A., magisterio innixus praesertim PII XI (enc. *Divini illius Magistri,* 1929 dec. 31) et S. BONAVENTURAE, lucide ostendit quo modo: 1) auctoritas, sive obiectiva sive subiectiva, pro iuvenum educatione promovenda necessaria sit, sed etiam inter certos limites coercenda; 2) finis cuiuslibet auctoritatis educativae in eo consistit non ut alicui libertatem auferat, sed potius ut illum in dies magis ad libertate utendum disponat; 3) tandem, oboedientia semper sollicitanda est magna cum reverentia. M. A.

1328. - GOELZ Benedetto, O.F.M., *Formazione dell'alunno nel Collegio Serafico. Metodi tradizionali o metodi nuovi?,* in *Vita Min.* 27 (1956) 10-17.

Lucida quadam synthesi innuuntur principia, quae praesidere debent cuilibet educationi iuventae christianae, peculiari habito respectu ad pueros in seminaria seraphica receptos, scil. subiectum operis educativi est *homo lapsus,* qui necessario dependet a maioribus, quique iuvandus est *auxiliis supernaturalibus,* atque *disciplina* roborandus. Sed qui educationi praeest attendere debet ut, una cum istis principiis immutabilibus, congrua ratio habeatur de iuribus personae humanae, quae in puero adest quaeque libere se evolvere debet cum suis virtutibus humanis et indole peculiari, in ambitu — quantum fieri potest — familiari. Etenim educatio non retrospectiva, sed *prospectiva* esse debet, scil. talis quae efformet hominem-sacerdotem, qui digne et efficaciter operari queat in medio societatis temporis adventuri. M. A.

1329. - BERTINATO Petrus Damianus M., O.F.M., *De religiosa iuventutis institutione in Ordine Fratrum Minorum.* (Studium historicum-

iuridicum). (Studi e Testi francescani, 7). Romae, Via Merulana 124. 1954, 24 cm., XXIII-172 pp.

Cf. rec. in *Coll.Franc.* 25(1955) 434-436.

1330. - *L'educazione religiosa morale della gioventù francescana.* Atti del Convegno Interprovinciale d'Italia (Loreto 12-17 settembre 1955). Roma, Curia Generale O.F.M.Cap., 1956. 24 cm., 182 pp.

Cf. rec. in *Coll.Franc.* 27(1957) 106s.

1331. - O'DONNELL Clement M., O.F.M.Conv., *Franciscan spirituality in our seminaries,* in *Inter-Prov.Conference O.F.M.Conv.* 5(1954) 123-137.

Considerationes et normae traduntur de munere magistri clericorum et praefecti seu magistri spiritus in institutione spirituali candidatorum Ordinis, praesertim quoad efformationem « sensus responsabilitatis » et virtutum specificarum, in quibus illa quam A. « virtutem obiectivitatis » appellat. Tandem disserit de officio confessarii in hac recta institutione spirituali. I. V.

1332. - TRABERT Pirmin, O.F.M., *Priesterlicher Nachwuchs und Kirchenmusik,* in *Thur.Franc.* 9(1954) 35-42.

Sedis Apostolicae prius exponuntur praescripta circa clericos in musica sacra efformandos. Breviter dein alluditur ad respectivam legislationem O.F.M. Postremo conspectu historico A. comprehendit, quid provincia O.F.M. Thuringiae ad musicam sacram colendam contulerit. O. R.

1333. - WROBLEWSKI Sergius, O.F.M., *Role of Mary in the spiritual formation of the Franciscan Seminarian,* in *Franc.Educ.Conf.* 35(1954) 477-492.

Munere peculiari B.M.V. in formatione clericorum ad sacerdotium adspirantium ostenso, A. varios innuit modos ad eorum pietatem marianam fovendam. Lectores iis monstrent franciscanae mariologiae synthesim mirandam necnon Virginis praecellentem in mystico Corpore Christi locum inculcentque ipsis ardentem ac confidentem ad caelestem Matrem devotionem. O. R.

1334. - RAINVILLE Laurence, O.F.M., *Marian education in Franciscan schools and colleges,* in *Franc.Educ.Conf.* 35(1954) 412-420.

1335. - CLARENCE MARIE Sr., O.S.F., *Marian education in Franciscan schools and colleges,* in *Mary in the Franciscan Order,* St. Bonaventure, N.Y. 1955, 73-90.

A. ostendere nititur momentum ac methodum mariani cultus ac institutionis in scholis elementaribus, superioribus, collegiis, speciatim ope commentariolorum periodicorum necnon collationum spiritualium.

in scholis institutioni Sororum infirmis adsistentium destinatis, in seminariis seraphicis. Postremo sub XVI numeris asserta praecipua colliguntur et inculcantur. Eadem fere, tamen adhuc magis feminae exigentiis aptata, suggerit A. alterius commentarioli. O. R.

1336. - GHINATO Alberto, O.F.M., *Il II° convegno dei nostri maestri dei novizi*, in *Vita Min.* 25(1954) 13-16.

Habes hic relationem de rebus pertractatis in conventu seu melius hebdomade studiorum pro magistris novitiorum O.F.M., habita ad Cryptamferratam diebus 5-11 nov. 1953. Etenim periti viri dixerunt de humana tironum educatione, scil. quatenus prae oculis habendae sint quaestiones paedagogicae, psychologiae experimentalis, morales cum peculiari quodam respectu ad aetatem novitiorum evolutivam, atque tandem medicae. M. A.

1337. - *Italicarum Provinciarum noviciorum Magistri per hebdomadam studiorum in conventu Tusculano congregati*, in *Anal.O.F.M.Cap.* 73(1957) 80-87.

Congressus huiusmodi habitus est in conventu Tusculano O.F.M. Cap. diebus 29 apr.-4 maii 1957, atque plurimae ac praecipuae pertractatae sunt quaestiones sive relationibus sive disceptationibus, praeside BENIGNO A SANT'ILARIO MILANESE, ministro gen. O.F.M.Cap., qui tandem summam quandam rerum pertractatarum perstrinxit dicendo de loco novitiatus, de novitiorum magistro, de vocatorum delectu, de institutione novitiis tradenda ac tandem de minimo novitiorum numero necessario ad ipsorum seriam formationem impertiendam. M. A.

Seminaria minora

1338. - BARBARIGA Rocco, *La direzione spirituale nei collegi serafici*, in *Vita Min.* 25(1954) 145-148.

Ratione habita de normis atque monitionibus a recentioribus pontificibus editis circa munus directoris spiritualis (a rectore atque ab ipsomet confessario utique distinguendi), A. illius officium in ambitu seminarii dioecesani apte describit, atque idem faciendum in seminariis seraphicis exoptat. M. A.

1339. - FOCO Michele, O.F.M., *Osservazioni sul regolamento disciplinare dei Fratini dei collegi serafici*, in *Vita Min.* 27(1956) 29-36.

Lepide proponuntur animadversiones quaedam circa « Regolamento dei Fratini », quod ministri provinciales Italiae pro seminariis seraphicis O.F.M. dictarunt. Et praesertim circa conceptum « aptitudinis » et « dispositionis » ad statum religioso-sacerdotalem, circa tempus ac modum orationis mentalis, ac tandem circa rationem « ordinate » ac « collegialiter » incedendi. Etenim in primis exoptat A. ut puer ad statum religiosum sacerdotalemque competens humane et qua persona (ideo non sicut pecus in grege!) tractetur. — De spiritu franciscali in educandis pueris vide etiam *Comme une mère*, in *Cah.Vie Franc.* 2(1955) 423-426. 429-435. M. A.

1340. - Erlicher Tarcisio, O.F.M., *Problemi di direzione spirituale. La direzione spirituale dei Fratini*, in *Vita Min.* 27(1956) 83-87.

1341. - Idem, *Problemi di direzione spirituale. Salviamo le nostre vocazioni!*, *ibid.* 115-119.

1342. - Idem, *Problemi di direzione spirituale. Il Direttore spirituale nella costituzione apostolica « Sedes Sapientiae » e negli annessi « Statuta Generalia »*, *ibid.* 146-148.

1343. - Idem, *La direzione spirituale dei Fratini.* III - *Incominciare dai piccoli*, *ibid.* 149-153.

1344. - Idem, *La direzione spirituale dei Fratini*, *ibid.* 28(1957) 21-24. 108-112. 186s.

A., qui per 35 annos director spiritualis puerorum seminarii seraphici O.F.M. in oppido Villazzano (prope Trento) exstitit, documentis pontificiis et personali experientia innixus, ordine agit de necessitate, muneribus, methodo adhibenda ac relationibus directoris spiritualis cum directore disciplinae ac professoribus seminarii. Quaestiones vero gravissimas ipse secure atque dilucide pertractat, ita ut non nihil fructus inde percipere queat qui ad hoc munus obeundum destinatur. M. A.

1345. - Mauricio de Begoña, O.F.M.Cap., *Ideario franciscano.* Madrid, Centro de Propaganda, Cervantes 40, [1954]. 15 cm., 120 pp., ill.

Hoc pulchro aureoque vademecum, A., eleganti oratione sed ad communem puerorum et adolescentium seminariorum seraphicorum captum omnino accommodata, in illorum animas essentiam franciscanismi suaviter instillare studet, ope 24 brevium monologorum, qui seraphici spiritus facilem ac perspicuam manuductionem in quotidianae vitae rationem et usum deducendam docent. I. V.

1346. - Bensi Camillo, O.F.M., *Benedicamus Domino. Manuale di pietà e guida spirituale per gli alunni dei Collegi Serafici e dei Seminari.* Figline Valdarno (Firenze), Collegio Serafico, [1955]. 13,5 cm., 452 pp., ill.

Sicut libelli inscriptio pandit, manuale precationum istud alumnis collegiorum seraphicorum O.F.M. italicorum inservire intendit. En eiusdem argumentum: pietatis exercitia quae quotidie fiunt: preces matutinae, praeparatio ad S. Synaxim etc. (13-124); quae quavis hebdomada peraguntur: Confessionis sacramentum, Via crucis etc. (125-177); quae quovis mense occurrunt: prima feria V et VI mensis, Recollectio mensilis etc. (179-211); quae semel in anno praescribuntur: exercitia spiritualia, festa liturgica, speciatim franciscana (213-403). Ad instar appendicis ponuntur Psalmi dominicales et festivi, brevi instructione circa psallendi modum praemissa (405-439). O. R.

1347. - *La mia preghiera. Guida spirituale del fratino.* Padova, Edizioni Messaggero di S. Antonio - Basilica del Santo, 1957. 15,5 cm., 418 pp.

1348. - *Vade mecum dei fratini cappuccini eritrei.* Asmara, Scuola Tipografica Francescana, 1957. 15,5 cm., 214 pp., ill.

Hoc manualis precum tomulo, usui discipulorum Missionis Erythreae ad vocationem capuccinam aspirantium destinato, continentur lingua sive latina sive italica: orationes cotidianae, varia pietatis exercitia, precationes novendiales, ritus et cantus liturgici, laudes populares italicae; parte postrema porriguntur Missae aethiopicae *Ordo communis* usque ad *Anaphoram* (189-203) necnon ipsa *Anaphora* seu *Laudes sacrificii Patrum nostrorum Apostolorum Sanctorum* (i.e. Ordo proprius, et quidem unus ex 18 exsistentibus: 204-214). O. R.

1349. - CASTAGNA Tito, O.F.M., *Osservazioni alla relazione del primo convegno degli ex studenti del Collegio Pedagogico,* in *Vita Min.* 28(1957) 66s.

1350. - BARBARIGA Rocco, O.F.M., *Risposta ai rilievi del M.R.P. Tito Castagna,* in *Vita Min.* 28(1957) 127-132.

Ab alterutro viro proponuntur rationes pro et contra quasdam quaestiones attinentes curriculum formationis alumnorum competentium ad Ordinem F.M., scil.: quomodo et quando pueri recipiendi sint in seminarium (vel prae-seminarium?), quo modo vocati sint seligendi, utrum annus novitiatus perficiendus sit expleto iam 16 an 18 aetatis anno, etc. M. A.

Opus vocationum

1351. - SÉPINSKI Aug., O.F.M., *De Opere Vocationum Religiosarum,* in *Acta O.F.M.* 76(1957) 54-56.

Adgregatio Ordinis F.M. Pontificio Operi Primario Vocationum Religiosarum facta est decreto S. Cong. de Religiosis die 25 dec. 1956, ac statim secuta est institutio, per ministrum gen. O.F.M. facta, *Operis Franciscani Vocationum Religiosarum* (1957 ian. 7), cuius hic publici iuris fiunt decretum erectionis, statuta atque commentarium quoddam. M. A.

1352. - PARIBELLO A., O.F.M., *L'opera delle vocazioni religiose.* Commento al motu proprio *Cum Supremae.* Napoli, Giannini, 1956. In-16°, 280 pp.

1352. - CASSIAN [OF MENASHA], O.F.M.Cap., *Our Work for Vocations,* in *The Messenger* (Detroit) 18(1955) 2-5.

1354. - EMILIANO D'ALBINO, O.F.M.Cap., *Vieni e seguimi. La storia più bella narrata ai ragazzi.* Bergamo, Tipografia Vescovile G. Secomandi, [1955]. 20,5 cm., 96 pp., tab.

1355. - *Primavera Francescana.* Napoli, A cura della Pia Opera Vocazioni dei Frati Minori di Napoli, [1955]. In-16°, 72 pp.

1356. - *Capuchinos.* [Madrid 1956]. 21,5 cm., [32] pp., ill.

In opusculis superius recensitis agitur de necessitate atque excellentia vocationis religiosae, necnon de normis servandis in seligendis pueris pro seminario. M. A.

1357. - *Ein Jungmann plant. Brief aus dem Kloster.* [Innsbruck, Provinzialat der Kapuziner, Kaiserjägerstraße 6, 1956]. 16 cm., 30 pp., ill.

Tum textu cum imaginibus bene selectis A. anonymus hoc libello vocationes pro O.F.M.Cap. provincia Tirolensi fovere nititur. O. R.

1358. - *Ein Gottesruf.* [Sonderdruck vom « Altöttinger Franziskusblatt », April 1957. Gestaltung des Heftes nach Text und Bild vom Kapuzinerklerikat Eichstätt]. [München, Mandruck Theodor Dietz, 1957]. 21 cm., 26 pp., ill.

Ad vocationes capuccinas fovendas, et quidem praesertim inter T.O.F. sodales, plures religiosi provinciae bavaricae vocationis religiosae ortum, exsecutionis cursum ac coronam, scil. professionem et ordinationem sacerdotalem, explicant. Opusculum plurimis imaginibus lucis arte egregie expressis ditatur eique praemittitur epistola STANISLAI A MÜNCHEN, O.F.M.Cap., tunc nostri Ordinis procuratoris generalis. O. R.

1359. - *Wohin führt Dein Weg?* [Brixen, Provinzialat der Kapuziner, 1956]. 16 cm., 30 pp., ill.

En libellum nitide illustratum ad vocationes capuccinas fovendas, a provincia O.F.M.Cap. Brixinensi editum. O. R.

1360. - E[ZECHIEL] BRITSCHGI [VON SARNEN], *Kameraden auf großer Fahrt. 52 Weggefährten durch das Jungenjahr.* Würzburg, Arena-Verlag, [1955]. 20,5 cm., 222 pp.

Ut iuvenes exemplo virorum sanctitate eminentium incitaret, bene notus A. hic quinquaginta duorum vitam virtutesque paucis, at lingua efficaci delibat. Inter nostrates sequentes occurrunt: S. ANTONIUS PATAVINUS, S. FRANCISCUS, S. FRANCISCUS SOLANUS, O.F.M.Obs., S.D. Maximilianus KOLBE, O.F.M.Conv., S.D. Anastasius HARTMANN, B. BERNARDUS DE CORLEONE, S. CONRADUS DE PARZHAM, S. FIDELIS DE SIGMARINGEN, omnes O.F.M.Cap.; sodales T.O.F. fuere: S. Contardus FERRINI, Hieronymus JAEGEN, Josephus LO PA-HONG, Fridericus OZANAM, Matt TALBOT; inter vivos solus adducitur Josephus Franciscus a Guadalupe MOJICA, O.F.M., olim famosus cantator. O. R.

1361. - EZECHIEL BRITSCHGI [VON SARNEN], O.F.M.Cap., *Mädchen auf großer Fahrt. 52 Weggefährtinnen durch das Mädchenjahr.* Würzburg, Arena-Verlag, [1957]. 20,5 cm., 229 pp.

Ut puellis quavis hebdomada vita exemplaris cuiusdam mulieris vel virginis praeluceat, A. quinquaginta duarum vitam ac virtutes amoene enarrat. E Secundo Ordine selegit: S. CLARAM et Margaritam SINCLAIR; e T.O.R. sunt: Michaelis Ida PRAZ et Mechtildis Maria SCHMUTZ; plures vero T.O.F. adscriptae fuerunt: Delia AGOSTINI, Ellen AMMANN-SUNDSTRÖM, S.D. Margarita BAYS, Clara BISCHOF, Maria de la Luz CHAMACHO, S. ELISABETH DE THURINGIA, Georgiana FULLERTON-GOWER, Maria del Carmen GARCÍA VÁZQUEZ, Eva LAVALLIÈRE, Mariana PAREDES Y FLORES. O. R.

6. - *De iure particulari*

Generalia

Vide etiam: n.62. 71. 77. 178-185 Regula; 42 Constitutiones; 40. 77 statuta; 45. 86. 588 quaestiones variae; 162 litterae superiorum; 114. 152. 161 facultates; 74. 77 privilegia; 114 praecedentia; 111 affiliatio; 114. 152. 157 indulgentiae; 40 fundationes Missarum; 965 probabilismus; 604 Ius Seraphicum.

1362. - VIGILIUS ALT [A SVETI VID], O.F.M.Cap., *Methodologia seu modus ius canonicum discendi, scribendi, docendi*. Praesentatio Rev.mi P. Raimundi BIDAGOR, S.J. Romae, Collegio S. Lorenzo da Brindisi - Via Sicilia 159, 1954. 24 cm., 184 pp.

Subsidia methodum scientiarum spectantia cunctis earumdem cultoribus, speciatim vero tironibus prorsus sunt necessaria. Prostant quidem plures antiquae et recentiores introductiones (cf. *Bibliog.Franc.* X, n.1-2; *Coll.Franc.* 30[1960] 101), attamen A., praecedentium studiorum carpens fructus, textum suum praesertim iuris canonicis studiosis accommodare intendit.

Post prologum ac bibliographiam (p.XV-XVII; XIXs) et alia pauca de necessitate studii in genere, studii iuris canonici in specie necnon providi ducis adhibendi praelibata (1-5), A. sequentia varie subdivisa tradit capita: 1) methodum discendi (7-29); 2) methodum scribendi (constituit partem principalem, 5 constantem articulis: 31-114); 3) methodum docendi (115-139). Ad conclusionis instar proponitur adhortatio — et quidem prout eam A. ex ore audierat et veloci calamo exceperat — CLEMENTIS A MILWAUKEE, ministri generalis O.F.M.Cap., coram alumnis Collegii S. Laurentii Brundusini Urbis pronuntiata 16 nov. 1950 (140-144). Adnectuntur appendix de modo componendi « animadversiones defensionis vinculi » (147-171) necnon copiosus index rerum et auctorum (173-179).

Auctoris praecipuum promeritum id esse videtur, quod plurima principia dilucide exhibet et tirones vel in minutis secure manuducit. Licet in quibusdam impertiendis normis ac regulis alterius alia esse possit opinio, A. tamen ad ardua scientiarum itinera expedite tutoque emetienda suggerit, quae diuturna probavit experientia. - De rebus franciscanis A. ex professo non disserit, verumtamen pluries ad propriam firmandam sententiam sese ad auctoritatem S. BONAVENTURAE refert. Praeterea ad usum bibliothecae illustrandum ordinem bibliothecae Collegii praelaudati singulatim exponit (49-51). Cum liber nostris praesertim lectoribus destinetur, pro altera eius editione innuere liceat, ut caput de iuris franciscalis fontibus ac ratione adiungatur. - Methodologiam quam R. BIDAGOR, S.J., maximis exornavit encomiis (p.IX-XI), omnibus iuris canonici studentibus enixe commendamus. O. R.

1363. - BRLEK Michael, O.F.M., *De historia fontium et institutorum Ordinis Fratrum Minorum*, in *Ant.* 31(1956) 83-91.

Miro studiorum progressu — praesertim theologicorum ac philosophicorum — in O.F.M. inde ab unione Leonina an. 1897 elato, A. subsidia celebrat ad iuris canonici et communis et particularis fontium institutorumque cognitionem profundiorem allata a dissertationibus per sodales O.F.M. in Pontificio Athenaeo Antoniano usque ad an. 1955 (84-86), in Universitate Urbaniana de Propaganda Fide (86), in Facultate Iuris Canonici Universitatis Catholicae de Washington (86) confectis. Eiusmodi dissertationes, sive editae fuerint, sive adhuc ineditae in respectivis Universitatis archivis lateant, cum anno approbationis, resp. editionis significantur.

De historia fontium promovenda plures confratres optime meriti sunt, qui vel textus edidere, vel fontium iuridicorum conspectus exhibuere, vel libros manuales confecere. Hoc in loco alluditur etiam ad MARINI A NEUKIRCHEN, O.F.M.Cap., seriem chronologicam *Constitutionum* (87s). Fusius examinatur deinde dissertatio magni ponderis E. WAGNER, O.F.M. (cf. *infra* n.1383). Dicti operis conspectum *Constitutionum* A. peropportunis propriae pervestigationis fructibus auget (89s). O. R.

1364. - SARTORI Cosmas, O.F.M., *Jurisprudentiae Ecclesiasticae Elementa.* Manuale teorico-practicum ad usum Religiosorum pro negotiis in Curia Romana pertractandis. Editio tertia valde aucta. Romae, Pontificium Athenaeum Antonianum, [1955]. 22 cm., 132 pp.

Opusculum in lucem prodiit primum an. 1949; dictatum est praesertim pro sodalibus O.F.M., sed de facto optime inservire poterit cuilibet religioso Ordini occasione cuiuscumque recursus ad Romanas Congregationes pro negotiis tractandis. Componitur duplici parte, in quarum priore (7-38) A. lectorem instruit de natura, modo procedendi, editis documentorum collectionibus earundem Congregationum Romanarum; in altera vero parte A. recenset varia causarum capita, in quibus recursus fit ad easdem Congregationes. Cf. recensionem quam J. CAMPELO, O.F.M., edidit in *Rev.Esp.Der.Can.* 11(1956) 486-488. M. A.

1365. - *Dictionnaire de droit canonique.* Tome sixième: *Interférences - Pittoni.* Paris, Librairie Letouzey et Ané, 1957. 28 cm., 1522 col.

In sexto istius encyclopaediae volumine — praeter ea quae in respectivis sectionibus singillatim recolentur — haec fere argumenta franciscalia tanguntur:

Joannes CASUEL (vel Castrobel vel Castroval), O.Min., erronee ponitur (col. 98) pro Petro QUESVEL (cf. *Bibliog.Franc.* X, n.80 et A. TEETAERT, O.F.M.Cap., in *Dict. Théol.Cath.* XIII/2, 1536s); JOANNES DE ERFURT, O.Min. (98s); JOANNES DE LEGNANA an. 1358 exhibetur velut advocatus conventus Ordinis Minorum Venetiarum (111); sub voce *Mariage en droit occidental* sententia quorumdam doctorum franciscalium circa formam sacramenti matrimonii adducitur (740-787. 750s); MARSILIO DE PADUA quidam Minoritae, ducibus GUILELMO DE OCKHAM et MICHAELE DE CESENA, adversabantur (830s); quaedam de vita et actuositate litterario-canonica NICOLAI DE OSIMO, O.F.M.Obs., proferuntur (1009s); momentum S. FRANCISCI necnon S. CLARAE in evolutione paupertatis religiosae innuitur (1278-1282. 1279); persona adhuc tenebris obvoluta PETRI DE SAXONIA (saec. XIV) nominatur (1498s). O. R.

Regula et Constitutiones

1366. - *Regola e Costituzioni generali dell'Ordine dei Frati Minori.* Roma, Pax et Bonum, 1955. 21,5 cm., XXI-322 pp.

1367. - *Regla y Constituciones de la Orden de Frailes Menores.* Sevilla, Imprenta San Antonio, 1955. 16,5 cm., XXVI-386 pp.

1368. - [LUUR Victoricus van der, O.F.M.], *Regel en Generale Constituties van de Orde der Minderbroeders.* Mechelen, [St. Franciskus-Drukkerij], 1955. 23,5 cm., 288 pp.

Versio neerlandica Regulae et Constitutionum Generalium O.F.M. (1955), facta a Victorico VAN DER LUUR, O.F.M.

1369. - ESZER Kajetan, O.F.M., *Eine « Expositio regulae Ordinis Fratrum Minorum » aus dem 14. Jahrhundert,* in *Franz.Stud.* 37(1955) 18-52.

Fusa subtilisque elucubratio haec pluribus sub respectibus rerum franciscalium cultoribus grata advenit. A. siquidem *cod.XI.148 bibliothecae monasterii Canonicorum S. Augustini* ad S. Florianum in Austria superiore siti accurato subiecit examini. Eo siquidem continetur *Expositio regulae Ordinis Fratrum Minorum,* quam Franciscalis ignotus, probabiliter germanicae originis, inter an. 1325-1350 alii confratri dictavit. Eiusdem auctor ad studia theologica obeunda olim in Sacro Conventu Assisii morabatur, ubi sanctitatis fama gaudens frater animi anxietatem eiusdem circa Regulae praeceptum, ne fratres studiis litterarum imbuerentur, sublevavit. Ipse insuper fervidus MICHAELIS DE CESENA, O.Min., eiusdemque factionis fautor exstitit. Idcirco pro parte systematica explanationis commentarium Regulae PETRI JOANNIS OLIVI exscripsit. Quoniam vero S. BONAVENTURAE opus *Legenda maior* praenotatum, e quo ceteroquin plura elementa deprompsit, magnis exornat laudibus, simul a veteribus Spiritualium antesignanis se dissociat. Pauca nonnisi capita Noster e propriis adiunxit (cf. p.50). Omnia fere dicta et facta ad affirmationes suas comprobandas adducta in franciscalium rerum collectione famosa, etsi proh dolor nondum critice edita, *Fac secundum exemplar* inscripta reperiuntur, de qua hic pauca capita tantum desiderantur (50s). Ob primatum temporis manuscripto laudato pro editione futura magnum attribuitur momentum.

Postquam A. quaedam de codice in genere adnotavit (18s), eiusdem singulorum foliorum argumentum accurate significat, narrationum respectivarum *Incipit* ac *Explicit* necnon aliorum fontium locos consonos vel dissonos provide innuens (20-46). Demum operis indolem, auctorem, fontes delibat, addito pervestigationis summario (46-52). - Etiamsi expositionis Regulae qua talis pretia interna parum emineant, neminem tamen fugit, quantum collectio praefata dictorum factorumque franciscalium ad vexatissimam *Speculi perfectionis* praesertim quaestionem dirimendam contribuere valeat. O. R.

1370. - IGLESIAS Antonius, O.F.M., *Liber Vitae seu Regulae S. Francisci Expositio,* auctore Kiliano KATZENBERGER, O.F.M. Editio

tertia post Codicem. (Editiones Pontificii Athenaei Antoniani). Romae, Pontificium Athenaeum Antonianum, 1954. In-8°, 276.

Ut constat inter omnes, agitur de explanatione Regulae in lucem prolata an. 1734 a CH. KATZENBERGER, O.F.M.Ref., quam tandem plures typis edidit A. IGLESIAS, scil. an. 1926 et 1948, accommodatam praescriptis C.I.C. et Constitutionibus O.F.M. an. 1921, atque nunc tertio et quidem ratione habita de novis Constitutionibus generalibus O.F.M. an. 1953, necnon de recentioribus documentis sive S. Sedis sive a ministris O.F.M. interea editis. Cf. *Bibliog.Franc.* VIII, n.196.
M. A.

1371. - BIANCHINI Ermenegildo, O.F.M., *La Regola dei Frati Minori esposta con brevità secondo il Codice di Diritto Canonico e le nuove Costituzioni Generali*. Sesta edizione a cura di P. Saturnino MANDONI, O.F.M. Milano, Curia Provinciale, [1956]. 20 cm., XXX-128 pp.

Prior huius operis editio in lucem prodiit an. 1920, dum an. 1943 quinta iam publici iuris fiebat (cf. *Bibliog.Franc.* VII, n.223). Interea etiam gallice reddebatur (Rodez 1931). Pro recentiore hac editione cf. recensionem in *Coll.Franc.* 27(1957) 89. M. A.

1372. - BERNARDINO DE SIENA, O.F.M.Cap., *Exposición de la Regla Franciscana, teniendo en cuenta el Derecho común y el particular de los FF. MM. Capuchinos*. Traducida por el P. GABRIEL DE SOTIELLO, O.F.M.Cap., Salamanca, Talleres Tipográficos Yglesias, 1956. 21 cm., XXI-496 pp.

Cf. recensionem editionis (primae) italicae in *Coll.Franc.* 21(1951) 212-214.

1373. - ESTEBAN DE ÜBERSEE, O.F.M.Cap., *Comentario de la Regla Seráfica*. Versión castellana de la Exposición de la Regla (en alemán) del P. ENGELBERT DE SCHEYERN, O.F.M.Cap., modificada y aumentada. [P. Las Casas, Imp. « San Francisco », 1954]. 19 cm., 180 pp.

Hoc breve commentarium Regulae Seraphicae, ad institutionem clericorum et fratrum laicorum Ordinis Capuccinorum ordinatum et accommodatum, conversio est hispanica operis germanici *Regelerklärung und praktische Schule zur Unterweisung im seraphischen Leben für die Brüder des Kapuzinerordens*, auctore ENGELBERTO M. A SCHEYERN, O.F.M.Cap. († 1924), anno 1930 editi, curis ZENONIS AB UFERING, O.F.M. Cap. Praemisso brevi conspectu historiae Ordinis Seraphici textuque Regulae et Testamenti, expositio fit perspicua singulorum Regulae capitum. I. V.

1374. - BENETTONI Angelo, O.F.M., *La Regola e le Costituzioni Generali*, in *Vita Min.* 27(1955) 10-12. 37-39. 83-85. 135s. 153-155. 177-179; 27 (sic: 1956) 23-25. 47-49. 79-81. 124-126. 154-156. 188-190; 28(1957) 105-107. 150-152. 179s.

Breviore quodam schemate resumitur res atque vis Regulae atque Constitutionum Generalium (an. 1953) O.F.M., ita ut hoc transumptum ex potioribus Regulae expositionibus congestum, inservire possit quasi quoddam pro-memoria novitiorum vel clericorum magistris, in spiritualibus expositionibus seu lectionibus de eadem re habendis. M. A.

1375. - MONZA Pacifico, O.F.M., *Breve commento sopra la Regola dei Frati Minori ad uso dei Novizi e nuovi Professi.* Settima edizione a tenore del Codice di Diritto Canonico e delle nuove Costituzioni Generali per cura del P. Cosma SARTORI. Vicenza, Tipografia « La Serafica », Convento S. Lucia, 1954. 14 cm., 238 pp.

Opus, quod septima vice in lucem prodit, recensitum fuit in his *Coll.Franc.* 9(1939) 139s.

1376. - ANASTASI Leonardo, O.F.M., y ABAD Antolín, O.F.M., *Manual de novicios y nuevos profesos.* Madrid, Convento de San Antonio - Duque de Sexto 7, 1954. 18,5 cm., 614 pp.

Manuale hoc ad institutionem et educationem novitiorum ac iuvenum sodalium in spiritu vere seraphico exaratum, tres complectitur libros: 1) expositionem doctrinalem Regulae, 2) compendium theologiae ascetico-mysticae, 3) conspectum historiae Ordinis.

Liber primus conversio est hispanica operis Leonardi ANASTASI, *Catechismo della Regola Francescana. Esposizione dottrinale ed insegnamenti spirituali del Serafico Padre,* S. Maria degli Angeli 1947. I. V.

1377. - TERSCHLÜSEN Josef, O.F.M., *Die Regel des Franziskanerordens im Lichte der geltenden päpstlichen Regelerklärungen,* in *Werkbuch zur Regel des hl. Franziskus,* Werl/Westf. 1955, 93-126.

A. Ecclesiae habitudinem erga Regulam franciscanam eo dilucidat, quod historiam, necessitatem, momentum vimque iuridicam declarationum papalium adhuc vigentium examinat. Quo modo adducuntur atque explanantur NICOLAI III *Exiit qui seminat* (14 aug. 1279) necnon CLEMENTIS V *Exivi de paradiso* (6 maii 1312). O. R.

1378. - FIDEL DE PAMPLONA, O.F.M.Cap., *Origen de la obligatoriedad de la Regla franciscana,* in *Ius Ser.* 2(1956) 149-170. 396-455. 613-649. [Vel extractum: ... Roma, Ius Seraphicum - Via Sicilia 159, 1956. 23,5 cm., 129 pp.].

In hac dissertatione A. mentem S. FRANCISCI circa obligationem sub mortali observandi Regulam, saltem quoad aliqua praecepta, inquirere et adaperire aggreditur. Quia inter expositores Regulae Seraphicae non una est sententia circa hanc obligationem vel fontem huius obligationis, A. in parte prima has diversas enodat sententias. In parte altera ipsam S. FRANCISCI mentem interpretari studet, prout illa apparet in textu Regulae, cuius vocabula « teneatur », « praecipere » et alia huiusmodi confert cum aliis locis ceterorum scriptorum Seraphici Patris; comparationem etiam instituit cum aliis Regulis saec. XII-XIII exstantibus,

relate ad similia vocabula. In parte tertia mens coaevorum S. Patriarchae et primaevae traditionis ab an. 1230 ad 1279, haud minus accurate pervestigatur, nempe in bulla *Quo elongati* (1230), in expositione quatuor magistrorum (1241-1242), in expositoribus Regulae (HUGONE DE DIGNE, S. BONAVENTURA, JOANNE DE PECHAM, JOANNE VALENSE et DAVIDE DE AUGSBURG), in Constitutionibus Narbonensibus (1260) et Assisii (1279), et denique in bulla *Exiit qui seminat* (1279). In hac igitur prima traditione liquido apparet exsistentia obligationis gravis observandi Regulam saltem quoad aliqua praecepta, cuius obligationis fons seu origo est ipsa mens seu voluntas Seraphici Legislatoris.

Haec tertia pars vulgata etiam fuit in commentario periodico *Estudios Franciscanos* 56(1955) 347-364; 57(1956) 73-98: *Obligatoriedad de la Regla franciscana (siglo XIII)*. I. V.

1379. - SCHEFFER Eberhard, O.F.M., *Lebenswerte unserer Ordensregel für die Gegenwart*, in *Werkbuch zur Regel des hl. Franziskus*, Werl/Westf. 1955, 259-340.

Quoniam recentiore tempore non semel affirmarunt Ordines religiosos exigentiis vitae praesentis parum congruere, A. Regulae franciscanae singularum capitum themata « vitalia » enucleat monstratque, quantum sint apta ad homines nostrae quoque aetatis alliciendos et spiritualiter ditandos.

Lectio horum Regulae commentariorum tam distantium ab explanationibus praevalenter iuridicis — nonnumquam aridis et eheu vitam seraphicam cumulo praeceptorum peccatorumque ferme exstinguentibus — omnino commendatur. O. R.

1380. - CAPOBIANCO Pacificus, O.F.M., *Constitutiones Generales Ordinis Fratrum Minorum. Editio synoptica*. Romae, Schola Typographica « Pax et Bonum », 1957. 30 cm., 489 pp.

Cf. recensionem in *Coll.Franc.* 28(1958) 344.

1381. - ARNOLD Franz, *Litterae Apostolicae. Bestätigung der Konstitutionen des Franziskanerordens 1953*, in *Österr.Arch.f.Kirchenrecht* 5(1954) 273-274.

A. ideas principales Litterarum apostolicarum *Ad Evangelii rationem* PII PP. XII, quibus *Constitutiones O.F.M.* approbantur, germanice vertit.

1382. - LEDWOLORZ Adolphus, O.F.M., *Ordinis Fratrum Minorum Constitutiones approbantur et confirmantur. Adnotationes*, in *Mon.Eccl.* 79(1954) 381-388.

1383. - WAGNER Elmar, O.F.M., *Historia constitutionum generalium Ordinis Fratrum Minorum*. Romae, [Würzburg, Universitätsdruckerei H. Stürz Ag.], 1954. 23 cm., XV-207 pp.

Cf. recensionem in *Coll.Franc.* 25(1955) 325-327. Cf. etiam *Vita Min.* 28(1957) 69-80, et *Thur.Franc.* 10(1955) 60-63.

1384. - *Hauptsächliche Neuerungen in den ab 16. April 1954 verbindlichen Generalkonstitutionen unseres Ordens*, in *Verba Vitae et Salutis* (München) 25(1954) 99-106.

Praecipuae recensentur innovationes per novas Constitutiones generales in O.F.M. introductae.

1385. - AGAPITO DE SOBRADILLO, O.F.M.Cap., *Las nuevas Constituciones de los Padres Franciscanos*, in *Estud.Franc.* 56(1955) 241-264.

De novis Constitutionibus O.F.M. an. 1953 approbatis ac promulgatis agens, A. imprimis necessitatem huius recognitionis illustrat, ut scil. illae se omnino aptarent ad codicem Iuris Canonici necnon ad hodiernas apostolatus exigentias. Quod ad vim iuridicam attinet, hae novae Constitutiones generales vim habent legis pontificiae. Principaliores deinde mutationes enumerat et summatim commentatur, quae quidem se referunt ad admissionem candidatorum, observantiam regularem, administrationem bonorum materialium, studia, apostolatum et regimen. I. V.

1386. - CAPOBIANCO Pacifico, O.F.M., *La nuova legislazione particolare dei Frati Minori*, in *Studi Franc.* 51(1954) 3-15.

A., qui fuerat praeses Commissionis praeparatoriae *Constitutionum Generalium*, retexit hic iter earundem. Etenim: 1) Commissio praeparatoria constituta est decreto Pacifici PERANTONI, min. gen. O.F.M., *Maxime interest* (1947 mart. 25); quae inter diem 8 maii 1947 et 3 nov. 1950 habuit 52 sessiones plenarias et 147 particulares; 2) schema a Commissione redactum, ut examinaretur, missum fuit primum definitorio generali ac dein ministris provincialibus O.F.M.; 3) inde redactum est alterum schema emendatum vel auctum: hoc examinatum fuit a capitulo generali an. 1951 et, iterum, a nova quadam commissione iuris peritorum virorum, qui opus suum perfecerunt mense aprili 1952; 4) quo tempore schema missum fuit S. Cong. de Religiosis, et emendatum vel etiam auctum a quadam peculiari commissione praesidente A. LARRAONA, C.M.F.; tandem Constitutiones adprobatae sunt decreto S. Cong. de Religiosis *Venerabilis Ordo Fratrum Minorum* (1953 iul. 14) et, forma sollemni, a PIO XII Brevi apostolico *Ad Evangelii rationem* (item 1953 iul. 14). M. A.

1387. - CAPOBIANCO Pacifico, O.F.M., *Elementi di vita nelle nuove CC. GG. dei Frati Minori*, in *Vita Min.* 25(1954) 49-54.

In hac brevi expositione de novis Constitutionibus gen. O.F.M., A. ostendit quomodo eaedem aptae sint ad Ordinis spiritum servandum, ad veros franciscales viros efformandos atque in via perfectionis iuvandos, ac tandem ad fovenda quaelibet actuositatis apostolicae incepta, quorum nonnulla nunc primum explicite lege praevidentur et circa eas idoneus praescribitur modus. M. A.

Statuta - ordinationes

1388. - FUSSENEGGER Geroldus, O.F.M., *Statuta Observantium Bohemiae an. 1471 et 1480 condita*, in *Arch.Franc.Hist.* 47(1954) 367-384.

Provincia Bohemiae separata est a vicaria Austriae (fundata an. 1452) an. 1469, eo modo quo an. 1467 ab eadem separata fuerat provincia Poloniae. Etenim provincia seu vicaria Bohemiae complectebatur Bohemiam, Moraviam atque Silesiam. Hic vero in lucem proferuntur statuta Coslensia (ita dicta ab urbe Cosel in Silesia), confecta in comitiis an. 1471 et dein aliquatenus variata in capitulo Glacii (Glatz in Silesia) celebrato an. 1480: quod fit iuxta fidem codicis adservati in urbe Praha, *Bibl.Universitatis, cod.2667*, f.71*r*-78*v* et 89*r*-98*r*. M. A.

1389. - MATTHAEUS CONTE A CORONATA, O.F.M.Cap., *De Constitutione « Circumspecta » Sixti IV*, in *Ius Seraph.* 2(1956) 8-13.

A. demonstrat quod vigore Const. apost. SIXTI IV *Circumspecta Apostolicae* (1480 dec. 1): 1) statuta condita ab ipsomet capitulo generali non obligant in conscientia, et eo minus sub peccato gravi; 2) ipsa vero Constitutio non solum leges iam latas, sed etiam ferendas afficit, et ideo 3) aliquatenus restringit potestatem legiferam, quam superiores O.F.M. ex iure communi habent; tandem 4) eadem Constitutio, etsi ante an. 1525 data sit, tamen valet etiam pro sodalibus O.F.M.Cap., ea ipsa ratione qua pro ipsis vigent Regula Seraphica et, v.g., interpretationes eiusdem Regulae factae per bullas NICOLAI III *Exiit qui seminat* et CLEMENTIS V *Exivi de paradiso*. M. A.

1390. - *Statutum ad regendas Custodias*, in *Anal.O.F.M.Cap.* 72 (1956) 98-107.

Huiusmodi Statutum confectum est an. 1954-1955 a delecto coetu patrum in iure peritorum, iubente BENIGNO A SANT'ILARIO MILANESE qui, postquam S. Cong. de Religiosis illud die 17 apr. 1956 adprobaverat, vulgavit litteris datis Roma die 2 maii 1956. Notandum quidem est quod S. Cong. de Religiosis in praefato rescripto expresse dispensat ab iis Constitutionum O.F.M.Cap. praescriptionibus, quae articulis eiusdem Statuti minime conveniunt. M. A.

1391. - [SALESIUS SCHNEWEIS OF KROENAU, O.F.M.Cap.], *Decisions of the General Definitory regarding the Ordinances of the General Chapters (December 7, 1928 - July 31, 1954)*, in *The Messenger* 17(1954) 176-183; 18(1955) 10-17.

Summarium exhibetur decisionum Definitorii Generalis O.F.M.Cap. relate ad Ordinationes Capitulorum Generalium, ab harum scil. promulgatione (1928) usque ad mensem aug. 1954.

1392. - *Ordinazioni e usi delle Province dei Frati Minori in Italia*. Roma, Scuola Tipografica « Pax et Bonum », 1954. 21 cm., 32 pp.

Personae

1393. - GRAJEWSKI Maurice J., O.F.M., *The Supreme Moderator of Clerical Exempt Religious Institutes. A Historical Conspectus and Canonical Commentary.* (The Catholic University of America. Canon Law Studies, 369). Washington, D.C., The Catholic University of America Press, 1957. 23 cm., XIV-181 pp.

Cf. recensionem in *Coll.Franc.* 28(1958) 345.

1394. - MARINUS A NEUKIRCHEN, O.F.M.Cap., *De delegabilitate potestatis legislativae,* in *Ius Seraph.* 1(1955) 29-34.

A. autumat quod potestas leges ferendi, quae penes Minores Capuccinos soli capitulo generali rite congregato reservatur, ad alias personas delegari minime possit. Et hoc ipse deducit, inter alia, ex Constitutionibus diversorum Ordinum, quae, dum plane praescribunt modum condendi leges in capitulo, statuunt hanc potestatem minime delegari posse. M. A.

1395. - CAPOBIANCO Pacifico, O.F.M., *La visita canonica triennale delle Province O.F.M. Dissertazione storico-giuridico-morale,* in *Vita Min.* 25(1954) 153-157. 179-186.

Iuxta recentiores Constitutiones gen. O.F.M., visitator qui, quarto quoque anno et ex delegatione ministri generalis, singulas Ordinis provincias cum suis locis et fratribus visitat, exercet *officium* quoddam, et non solum *munus* aliquod. A. hic describit iura atque obligationes eiusdem, praesertim relate ad informationes capiendas circa probabiles candidatos ad officium ministri provincialis proxime eligendos. M. A.

1396. - LUNARDI Antonio Maria, O.F.M., *Superiore e sostituto religioso nella amministrazione dei beni temporali ad uso dei Frati Minori.* (Studio giuridico-morale). Roma, [Tipografia Don Luigi Guanella], 1956. 18,5 cm., 153 pp.

A. librum manualem facilis consultationis offert sive superiori sive substituto religioso (iste in moderna legislatione O.F.M. in locum syndaci apostolici et, recentiore tempore, substituti syndaci suffectus est), qui administrandis bonis temporalibus Ordinis destinatur. Etenim A. in introductione retexit evolutionem problematis iuridici-moralis, quod enascitur ex praecepto arctissimae paupertatis, administratione bonorum et usu pecuniae. In duabus vero partibus, quibus tractatus componitur, agitur de superiore, qui bonorum administrator naturalis exstat, et de substituto, qui eorundem bonorum administrator iuridicus est, decernendo interea quid alterutri competat; quod fit allatis quoque quampluribus exemplis singularibus de rebus saepius occurrentibus. M. A.

1397. - LUNARDI Antonio, O.F.M., *Il padre guardiano.* Roma, « Vita Minorum », [1954]. 16 cm., 194 pp.

Officia superioris conventualis A. explanat non rigiditate quadam iuridica sed potius practice atque humane, ostendens interea quid maxime in ipso desiderandum sit pro bono vitae communis et, simul, monendo quae pericula immineant praesertim a natura humana. Librum hunc manualem cum fructu legent ipsimet subditi, qui ex officiorum superioris notitia suas quoque obligationes erga illum cognoscent.

M. A.

1398. - LEDWOLORZ Adolfus, O.F.M., *De potestate superiorum O.F.M. dispensandi a legibus Constitutionum generalium Ordinis*, in *Ant.* 30(1955) 245-256.

Quaestionem A. considerat iuridice et, saltem aliquo modo, historice, dicendo de personis (ministro generali et provinciali ac superiore locali), de legibus a quibus dispensari licet ac tandem de ipsius dispensationis ambitu, iuxta tenorem Constitutionum inde ab an. 1953 vigentium. M. A.

1399. - REINMANN Gerald, O.F.M.Conv., *Dispensing from fast and abstinences*, in *Inter-Prov.Conference O.F.M.Conv.* 5(1954) 14-26.

Explanatis imprimis notione ieiunii et abstinentiae necnon obligatione circa ea ex parte iuris communis, quid de hac re Regula et Constitutiones O.F.M.Conv. iniungant, A. accurate explanat. Deinde de usu indultorum disserit, nempe, quibus competat illa concessio et qualis sit modus ea utendi ex parte religiosorum praesertim O.F.M.Conv. I. V.

1400. - BERTINATO Pierdamiano, O.F.M., *Riflessioni sull'antica legislazione dell'Ordine*, in *Vita Min.* 25(1954) 73-76.

Etsi in franciscali Ordine inde a primis annis lex de anno novitiatus peragendo viguerit (HONORIUS III, *Cum secundum*, 1220 sept. 22), tamen solum an. 1583 et 1599 praescripta est quaedam « pars [conventus] pro... novitiis specialiter deputata ». Dein, saec. XVII, penes Observantes non amplius in quibusvis conventibus sed in uno vel duobus conventibus (iuxta novitiorum numerum) novitiatus domus erigenda statuitur. A. vero exoptat ut familiaris aer qui, iuxta verissimam Ordinis indolem, floruit circa novitium usque ad saec. XVI-XVII, quo tempore, veluti frater aetate minor, novitius ab omnibus (non ideo a solo magistro) exemplis vitae atque praeceptis confortabatur: idem familiaris aer nunc vigeat, etsi tirones novitiatus muris atque canonicis legibus quodammodo a ceteris fratribus segregentur. M. A.

1401. - BERTINATO Pierdamiano, O.F.M., *Il Maestro dei novizi. Riflessioni sull'antica legislazione dell'Ordine*, in *Vita Min.* 25(1954) 108-112.

In familia O.F.M.Obs. magister novitiorum auctoritate familiari seu domestica potius quam iuridica, iuxta primitivam Ordinis institutionem traditionemque, pollet. Quod evenit etiam postquam res aliter ordinatae sunt a CLEMENTE VIII (*Cum ad regularem*, 1603). Inde non

parvae ortae sunt difficultates eo praesertim quod fratres scientia et auctoritate pollentes huiusmodi officium obire renuerent. Tandem etiam Minoritae statum iuridicum magistri novitiorum effingere debuerunt iuxta normam Constitutionum Pii X (1913) et C.I.C. M. A.

1402. - Bertinato Pierdamiano, O.F.M., *Programma e mezzi di realizzazione stabiliti per i novizi. Riflessioni sull'antica legislazione dell'Ordine*, in *Vita Min.* 25(1954) 191-195.

Quoad evolutionem programmatis rerum faciendarum tempore novitiatus penes Minoritas (peculiari quodam tamen habito respectu ad familiam O.F.M.Obs.), A. demonstrat quo modo novitius: 1) prius toti religiosae familiae bonis exemplis in arctissima familiaritate imbuendus deputaretur; 2) refrigescente vita religiosa, inde a saec. XIV, novitius severiori disciplinae submittitur, moeniis conventus concluditur ac peculiari magistro formandus traditur: sed desunt adhuc certae regulae, quia generatim dicitur quod novitius ediscere debeat « omnia suo statui convenientia »; 3) interea plus aequo indulgebatur poenis ac paenitentiis (saepe phantasticis!), quae non educationi, sed « probandae » vocationi inservire debuissent. M. A.

1403. - Bertinato Pierdamiano, O.F.M., *Principi-base nell'educazione del novizio. Riflessioni sull'antica legislazione dell'Ordine*, in *Vita Min.* 26(1955) 66-68.

Usque ad iniens saec. XX, formationi novitiorum O.F.M. praeerat non aliquod corpus legum sed potius modus quidam traditionalis, qui constabat exemplis fratrum, praesertim sanctorum, et moribus « nostrae Religionis ». Etenim novitio, longe a conversatione et consuetudine cum extraneis omnino segregato, illa imponebantur ita, ut ipse illis quodammodo passive indueretur. M. A.

1404. - McDermott Dunstan, O.F.M.Conv., *The juridical status of rector, master and spiritual director in our seminaries*, in *Inter-Prov. Conference O.F.M.Conv.* 5(1954) 98-110.

Propositum A. est delineare atque explanare iura, officia et obligationes rectoris, magistri et spiritualis moderatoris, qui iuxta Constitutiones O.F.M.Conv. adesse debent in collegiis seu seminariis maioribus et minoribus eiusdem Ordinis. Exscriptis praescriptionibus Constitutionum circa haec officia, A. singula iura atque obligationes recenset illorum trium moderatorum necnon guardiani domus religiosae ubi collegia instituta sunt. I. V.

1405. - Bonaventura da Gangi, O.F.M.Cap., *De oeconomo locali in O.F.M.Cap.*, in *Ius Seraph.* 2(1956) 60-64.

Oeconomi officium, quod ordinario minime committi debet superiori locali, hic describitur sub respectu iuridico et, simul, humano atque ascetico. M. A.

1406. - ALESSANDRO DA RIPABOTTONI, O.F.M.Cap., *I Fratelli Laici nel Primo Ordine Francescano*. Roma, Ius Seraphicum - Via Sicilia 159, 1956. 22 cm., XX-294 pp.

Cf. rec. in *Coll.Franc.* 28(1958) 113s.

1407. - RODRÍGUEZ Isacio, O.E.S.A., *Orígenes históricos de la exención de los religiosos*, in *Rev.Esp.Der.Can.* 10(1955) 583-608; 11(1956) 243-271.

Promerita religiosorum Ordinum mendicantium in reformatione Ecclesiae et renovatione Scholasticae, ab ineunte saec. XIII, a Summis Pontificibus remunerata sunt potissimum privilegio exemptionis in cura animarum. Sed cito lucta incipit in Universitatibus studiorum inter clerum saecularem, huic privilegio adversantem, et religiosos mendicantes, praesertim dominicanos et franciscales. Summi Pontifices hanc controversiam placare conati sunt, ut patet ex documentis ecclesiasticis allatis, in quibus bulla *Super cathedram* (1300) BONIFATII VIII, qua religiosis urgebatur obligatio habendi licentiam parochi ad praedicandum et quartam portionem funerariam eidem reddendi. Sed controversia acriter ultro progrediebatur, praesertim circa validitatem confessionis penes religiosum factae huiusque iterationem apud proprium parochum saltem semel in anno; quam quaestionem A. pervestigat usque ad Concilium Viennense (1311). I. V.

1408. - LIPPENS Hugolin, O.F.M., *Le droit nouveau des Mendiants en conflit avec le droit coutumier du clergé séculier; du concile de Vienne à celui de Trente*, in *Arch.Franc.Hist.* 47(1954) 241-292.

Ampla hac elucubratione A. magnam congessit materiam circa contentiones inter clerum saecularem et Ordines mendicantes inde a Concilio Viennensi (1311-1312) usque ad Concilium Tridentinum ferventes. Dum acerrimarum controversiarum saec. XIII historia ab aliis eruditis viris adamussim descripta fuit, vicissitudines ac causae illarum saec. XIV ortarum nonnisi parce examinatae fuere. Contra quorundam, v.g. A. RENAUDET, iniustas factorum interpretationes A. sincero veritatis studio pluribus probat argumentis conflictiones non tam e bonorum terrestrium cupiditate quam ex ipsa legislatione nova Summorum Pontificum ortum duxisse. Ipsi siquidem summam ipsorum iurisdictionem in universum orbem reapse extensuros esse sperabant, si Mendicantibus multiplici genere privilegiorum faverent. Contra eiusmodi gratias et episcopi et parochi ius consuetudinarium invocare non cessarunt. Quo asserto A. minime negat ex utraque parte lugendos adfuisse passionis excessus atque apostolici muneris dolendos abusus. Immo A. expressis statuit verbis et idem testimoniis manifestis comprobat pro plebanis beneficiatorum vicem gerentibus vindemias stolae iurium non semel pugnam ad propriam vitam sustentandam fuisse (289s).

Ubertatem singulorum hac pervestigatione contentorum reddere nequeuntes, singulos saltem gressus praecipuos innuere iuvat. Prius eventus Concilio Viennensi anteriores paucis absolvuntur (244-249). Sectione secunda A. inquirit in vicissitudines inde a CLEMENTIS V renovatione bullae BONIFATII VIII (3 febr. 1300) quae a

verbis *Super cathedram* incipit usque ad SIXTI IV († 1478) bullam quam *Mare magnum* vocare consueverunt (249-289). Disseritur hic de prius dictae bullae interpretationibus oppositis; de JOANNE DE POUILLY (Polliaco, post 1322), iuris consuetudinarii cleri saecularis acerrimo vindice; de luctamine vehementissimo a Richardo FITZRALPH, archiep. de Armagh an. 1349-1357 suscitato; de consectariis luctuosis libelli contumeliosi CONRADI DE MEGENBERG († 1374), presbyteri bavarici, secunda saec. XIV medietate vulgati et *Lacrima Ecclesiae* praenotati; de funestis speciatim in Galliae effectibus bullae ALEXANDRI V, *Regnantis in excelsis* inscriptae (12 oct. 1409); de questubus propter SIXTI IV bullam *Regimini universalis* seu *Mare magnum* appellatam et inter an. 1474-1476 omnibus Mendicantibus concessam. - Tertia parte ad instar epilogi monstratur, quomodo post bullam praefatam uterque clerus sensim sine sensu cum invicem in gratiam redierint. - Uti commentatio L. HÖDL (*infra* n.1409) luculenter ostendit, quaestio intricatissima pro singulis nationibus studiis monographicis ulterius dilucidanda erit. O. R.

1409. - HÖDL Ludwig, *Zum Streit um die Bußprivilegien der Mendikantenorden in Wien im 14. und beginnenden 15. Jahrhundert*, in *Zschr.Kath.Theol.* 79(1957) 170-189.

BONIFATII VIII Constitutio *Super cathedram* diei 18 febr. 1300, qua Ordinibus mendicantibus privilegium concessum fuit confessiones christifidelium audiendi acerrimas provocavit contentiones inter clerum saecularem et regularem. Hac commentatione A. in plura documenta controversias ideo Vindobonae in fine saec. XIV et initio saec. XV exortas attinentia ac Monachii, ms. *Clm 14294*, f.91-107 asservata inquirit partimque ea edit.

Prima disquisitionis parte impugnatio eiusmodi privilegii extensionis ad O.E.S.A., vi verborum solis O.Min. et O.P. concessi atque a CLEMENTE V an. 1312 noviter confirmati, consideratur; aestimatione altera disceptationes inter clerum saecularem ac O.P. et O.Min. Vindobonae habitae exponuntur. Ad appendicis instar A. documenta quae sequuntur typis mandat: Litteras GUIDONIS Cardinalis legati ad episcopum Passaviensem, diei 1 aug. 1349 (p.185-187); CLEMENTIS PP. VI Decretale *Nuper pro parte*, diei 26 nov. 1349 (187); quindecim *Quaestiones quodlibetales* cuiusdam doctoris O.P. an. 1459 prolatas (187-189). O. R.

1410. - LEMOINE Robert, O.S.B., *Le Droit des Religieux du Concile de Trente aux Instituts séculiers*. [Bruges], Desclée de Brouwer, [1956]. 23 cm., 631 pp.

In hoc opere, quod plurimis anecdotis historicis ditatur, A. disserit de evolutione idearum atque ecclesiasticae legislationis circa religiosos Ordines atque Congregationes, et quidem eum in finem ut ostendat quo modo hoc ius ad praxim deductum sit in variis temporibus, incipiendo a Concilio Tridentino ad nostra usque tempora. Cf. recensionem in *Greg.* 38(1957) 155s. M. A.

1411. - HOFMEISTER Philipp, O.S.B. *Das Beichtrecht der männlichen und weiblichen Ordensleute*. (Münchener Theologische Studien, III/6). München, Karl Zink Verlag, 1954. 23 cm., VII-277 pp.

A. sacramenti Confessionis in Ordinibus et Congregationibus usum dilucidare intendit. In parte prima satis ampla iuris Confessionis apud Religiosos historia texitur (19-151); sectione altera vero ius vigens penes Religiosos (152-210) atque Religiosas (211-269) explicatur. Epilogo

pervestigationis exitus in compendium brevissimum redigitur (269-272). Adiunguntur elenchus fontium ac elucubrationum frequenter adductorum (273s) necnon indices rerum ac personarum (274-277).

Inquisitio historico-canonica, quae peritorum magnum plausum invenit (cf. *Arch.Kath.K.R.* 126[1953-1954] 287-289 et *Zschr.Kath.Theol.* 78[1956] 362s), pluries iuris peculiaris familiarum franciscalium rationem habet (cf. 275*a*: *Franziskaner;* 276*a*: *Kapuziner, Kapuzinerinnen, Klarissen;* 277*a*: *Schwestern vom Dritten Orden*). - Cum thema praefatum satis fuse tractatum fuerit a R. Emmet McCormick (*Confessors of Religious*, Washington 1926), miramur, quod nusquam memoretur. Praeterea A. perperam affirmat antiquiora decreta Capitulorum generalium O.Min. nondum edita esse ideoque de Confessionis monialium praescriptis nihil dici posse (134); cf. *Arch.Franc.Hist., Indices tomorum 1-50 (1908-1957)*, Brozzi-Quaracchi 1960, 426*a*, et v.g. M. Bihl, O.F.M., *Statuta generalia Ordinis edita in Capitulo generali an. 1354 Assisii celebrato... (Editio critica et analytica). Index, tabulae synopticae Statutorum generalium 1260-1354*, in *Arch.Franc.Hist.* 35(1942) 35-112. 177-253, et pro quaestione dicta, p.103, n.2s. Praeterea A. ignorasse videtur Agapitum M. de Sobradillo, O.F.M.Cap., *Tractatus de Religiosarum confessariis...*, Torino [1931]; eiusdem cf. nunc quoque *La confesión semanal de los religiosos capuchinos*, in *Estud. Franc.* 59(1958) 373-394. Quod ius vigens penes O.F.M. spectat, cf. *Acta O.F.M.* 60(1941) 218-222; 61(1942) 45-50. - Circa conscientiae manifestationem, de qua A. satis fuse disserit (quoad nostrates p.26s), vide nunc quoque Dacianum Deen [of Yonkers], O.F.M.Cap., *The manifestation of conscience*, Washington 1960, 21s.

O. R.

1412. - Capobianco Pacifico, O.F.M., *Fonte e comunicazione dei privilegi dei confessori regolari e l'articolo 302 delle Costituzioni dei Frati Minori*, in *Studi Franc.* 54(1957) 143-164.

Celeri excursu A. disserit de statu ministri sacramenti paenitentiae inde a saec. IV ad saec. XIII; de iurisdictione in hac parte a Romanis Pontificibus concessa sacerdotibus ex O.Min. et O.P.; de disciplina a Concilio Tridentino instaurata, ac tandem de iure vigente ad normam can. 874 § 1. Etenim A. tenet quod: 1) sacerdotes O.F.M., de quibus quaestionem instituit ratione habita etiam de novis Constitutionibus generalibus, decursu temporum iurisdictionem pro confessionibus saecularium audiendis acceperunt, et quidem lege peculiari, a Summis Pontificibus; quae iurisdictio minime revocata fuit sive a Conc. Tridentino sive per C.I.C.; 2) iidem sodales ex O.F.M., etiam iuxta vigentem disciplinam, utuntur privilegiis confessariorum regularium; quae privilegia sacerdotes a suis superioribus accipiunt; 3) de facto tamen, ut sacerdotes minoritae uti possint sive privilegiis confessariorum regularium sive iurisdictione confessionali a Summo Pontifice promanante, indigent, et quidem ad modum *conditionis sine qua non*, iurisdictione ab Ordinario loci delegata. M. A.

1413. - Jassmeier Joachim, M.S.C., *Das Mitbestimmungsrecht der Untergebenen in den älteren Männerordensverbänden.* (Münchener Theologische Studien, III/5). München, Karl Zink Verlag, München, 1954. 23 cm., X-302 pp.

Hac elucubratione A. in Ordinum monasticorum, canonicorum, mendicantium ius peculiare inquirit, et quidem in partem quam ipsorum

Regulae et *Constitutiones* singulis sodalibus in Ordine moderando tribuunt.

Sectione prima eiusmodi cooperatio pervestigatur penes Ordines seu Confoederationes, quorum sunt monasteria autonoma, sive a monasterio praecipuo dirigantur necne (5-147). Sectione altera quaestio determinatur pro Ordinibus quorum est regimen supremum unicum (148-295). Tractatur proinde principium tam communitarium quam auctoritativum legislationis Ordinum mendicantium (148-263) necnon Clericorum regularium (263-295). Ad appendicis instar idem thema pro Congregationibus recentioribus paucis illustratur (295-299).

Quod Ordines franciscales spectat, A. prius fundationem ac evolutionem familiae religiosae nostrae generali obtutu perlustrat (170-181). Paragrapho sequenti A. concursum superiorum ac subditorum aestimat apud Ordinem minoriticum usque ad an. 1517 et apud O.F.M.Obs. ad nostra usque tempora, et quidem quoad coenobii, custodiae, provinciae totiusque Ordinis gubernium (182-199). Idem capite altero pro O.F.M.Conv. ope *Constitutionum Urbaniarum* et an. 1932 promulgatarum explicatur (200-207). Quod O.F.M.Cap. attinet, problema dictum examinatur praesertim ope VENANTII A LISLE-EN-RIGAULT, O.F.M.Cap., *Monumenta ad Constitutiones O.F.M. Cap. pertinentia*, Romae 1916 (207-217). A. non immerito urget, quod in familia capuccina, contrarie ad dispositiones ceterorum Ordinum, fratres laici ad electiones et ad novitiorum definitivam admissionem concurrere possunt. Insuper sodalium nostrorum pars in conventus, provinciae ac Ordinis regimine maior est ceteris familiis franciscanis.

Nemo A. aegre faciet, quod in disquisitione tantopere ampla parvulos commiserit errores. Maioris vero momenti esse duximus, quod A. gubernium Ordinis primitivum aristocratico-auctoritativum vocat (199). Cf. vero v.g. ea quae *Regula sine bulla*, c.5, de subditorum officio ministrorum actionem observandi exprimit. Ipsum nomen *ministri* contrarium — saltem pro primaevo tempore — luce clarius statuit! Quo in loco discrimen inquisitionum iuridico-historicarum clare advertitur: in praeceptis iuridicis alicuius communitatis religiosae nondum integram vitam amplectimur, multo minus animum charismaticum Pauperculi! (Cf. quoque LAURENTIUS CASUTT [A FALERA], O.F.M.Cap., *Die älteste franziskanische Lebensform*, Graz [1955], 64-69: cf. *Coll.Franc.* [1956] 202s). - Praeterea divisio tractationis familiarum franciscalium veritati historicae parum congruit. Praemittenda sane erat paragraphus qua principii auctoritativi et communitarii mutua habitudo usque ad an. 1517 monstraretur. - Pro O.F.M. nunc omnino ratio habenda est *Constitutionum* an. 1953 promulgatarum (cf. *Bibliog.Franc.* X, n.876).

Quibus non obstantibus egregiam hanc pervestigationem legendam ex corde commendamus. Pro renovatione vitae religiosae accommodata, quam Ecclesiae magisterium iterum ac iterum exegit, quaestio praefata summi est momenti. Periculosa fratrum laicorum indigentia v.g. postulat, ut eorum intra Ordinis communionem locus serio matureque perpendatur. Servanda insuper, immo vindicanda est Superiorum auctoritas; ex altera vero parte subditi, ut propriae rationis officiique sint conscii, omnino expedit, atque ut ad proprii Instituti bonum tuendum et spiritum evangelicum nostro aevo integre praesentandum actuose cooperentur. O. R.

1414. - LAURENTIUS CASUTT [VON FALERA], O.F.M.Cap., *Das Mitbestimmungs-Recht der Untergebenen*, in *St.Fidelis* 43(1956) 11-23.

Operis numero praecedenti signati pars de familiis franciscalibus disserens in compendium concinnum revocatur simulque hic illic pauca critice animadvertuntur (cf. v.g. p.13. 18). O. R.

1415. - CAPOBIANCO Pacificus, O.F.M., *De scrutiniis ad novitiorum idoneitatem probandam iuxta Constitutiones generales O.F.M.*, in *Ius Seraph.* 2(1956) 13-20.

Res elucidatur historice atque iuridice. Etenim vigore modernarum Constitutionum huiusmodi suffragium ferre possunt soli sacerdotes et clerici sollemniter professi (non autem fratres laici, et hoc contra antiquae legislationis praescriptum). M. A.

1416. - CRESCENTIUS A JESI, O.F.M.Cap., *De renuntiatione bonorum*, in *Anal.O.F.M.Cap.* 71(1955) 127-131.

Res relate ad sodales ex O.F.M.Cap. consideratur, et quidem qualiter huiusmodi renuntiatio facienda sit ante professionem sollemnem, atque exsecutioni mandanda; necnon quibus conditionibus renuntiatio mutari possit, ac de conditione huiusmodi bonorum post emissam sollemnem votorum professionem. M. A.

1417. - MORGANTI Martinus, O.F.M., *De lege secreti servandi in iure religiosorum*. Romae, [Scuola Tipografica « Pax et Bonum »], 1957. 24 cm., XII-115 pp.

Cf. rec. in *Coll.Franc.* 29(1959) 527s.

1418. - BONAVENTURA A GANGI, O.F.M.Cap., *De secreto epistolari*, in *Ius Seraph.* 1(1955) 473-480.

Secretum hoc A. demonstrat firmari lege naturali, civili atque canonica. Attamen penes religiosos sodales, vi Constitutionum (res delibatur praesertim relate ad legislationem O.F.M.Cap.) superior (exceptis nonnullis casibus lege praevisis), iusta de causa atque lege secreti cum aliis servata, epistolas potest aperire et tradere, vel non, illi cui ipsae inscribuntur, cum lege cautum sit ut subditi litteras mittant recipiantque per superiorem. Quod Italiam attinet, haec litterarum cognitio ex parte superioris lege civili minime potest improbari cum, vi Concordati, Status italicus leges ecclesiasticas atque sententias circa personas ecclesiasticas seu religiosas de re spirituali vel disciplinari iuridice plene validas agnoscat. M. A.

1419. - BONAVENTURA A GANGI, O.F.M.Cap., *De silentio in lege Ordinis*, in *Ius Seraph.* 1(1955) 206-210.

A. inquirit, quid *Constitutiones O.F.M.Cap.* circa silentium servandum disponant. Agitur primum de silentii evangelici praecepto, transgressione, ac animadversione. Postea silentium regulare in locis sacris, dormitorio, refectorio fideliter observandum dilucidatur. Deinde recreationis communis exercitium opportune urgetur. Ad epilogi instar quaeritur, utrum fratribus liceat loqui de rebus politicis.

De eadem re quoque scripsit recentissime: MARIE-ANTOINE DE LUZON, O.F.M. Cap., *Conférences spirituelles sur les Constitutions des Frères Mineurs Capucins* I, Roma 1959, 179-185. Quod uterque A. satis breviter tractant, dignum omnino est, ut, ampliato visionis prospectu, profundiore studio pervestigetur. O. R.

1420. - CAPOBIANCO Pacificus, O.F.M., *Privilegia et facultates Ordinis Fratrum Minorum*. Editio tertia. (Editiones Pontificii Athenaei

Antoniani). Romae, Pontificium Athenaeum Antonianum, 1956. 21 cm., XVI-346 pp.

Cf. rec. in *Coll.Franc.* 27(1957) 429s.

1421. - AGAPITO DE SOBRADILLO, O.F.M.Cap., *Catálogo de facultades y privilegios de la Orden Capuchina.* Madrid, Curia Provincial de PP. Capuchinos, [1954]. 21,5 cm., 41 pp.

In hoc perutili repertorio, quod supplementi instar Actorum officialium (*Boletín Oficial*) prov. Castellae O.F.M.Cap. (mensibus maii-iun. 1954) editum est, A. in parte prima accurate recenset facultates Ordinis Capuccinorum iure canonico concessas, et quidem in genere et deinde relate ad moderatorem generalem, ad moderatorem provincialem et ad guardianum. In parte altera privilegia enumerat sive iure canonico concessa, sive directe ad Ordinem concessa sive communicatione obtenta. In appendice recensentur privilegia clericalia, quae in concordato hispanico an. 1953 continentur. I. V.

Res

1422. - JORDAN JOSEPH SULLIVAN [OF YONKERS], O.F.M.Cap., *Fast and Abstinence in the First Order of Saint Francis. A Historical Synopsis and a Commentary.* (The Catholic University of America. Canon Law Studies, 374). Washington, D.C., The Catholic University of America Press, 1957. 23 cm., XV-135 pp.

Fontibus accurate perspectis amplissimaque bibliographia utens, A. huius dissertationis quaestiones haud simplices de ieiunio et abstinentia in Ordine Seraphico explanare aggreditur. In capite primo verba et mentem Regulae franciscalis enodat necnon interpretationem quam de hac mente Seraphici Legislatoris tradunt tum Constitutiones primaevae tum primi expositores Regulae, tam in genere quam relate ad singulas quaestiones. In capite altero gressus describit aliarum legalium praescriptionum circa ieiunium et abstinentiam, scil. legislationem primarum Ordinis Constitutionum et singularum familiarum primi Ordinis. Tandem in capite tertio privilegia seu indulta recenset, horumque usum et extensionem inquirit apud singulas familias Ordinis ad hos usque nostros dies. — Cf. ea quae circa hoc studium adnotavit HERIBERTUS JONE [A SCHELKLINGEN], O.F.M.Cap., in *Assisi-Glöcklein* 40(1958) 44-47, vel in *St.Fidelis* 45(1958) 207-210. I. V.

1423. - FIDEL DE PAMPLONA, O.F.M.Cap., *Ayunos y abstinencias en la Regla Franciscana,* in *Ius Ser.* 1(1955) 268-294.

A. normas pervestigat circa ieiunium et abstinentiam prout in Regula Seraphica apparent; inde, ut mens S. FRANCISCI hac in re melius innotescat comparationem instituit inter Regulam, ius Ecclesiae generale et ius particulare Institutorum religiosorum saec. XII-XIII. Quaestiones dilucidatae hae sunt: quoad ieiunium 1) tempora ieiunii a Regula praescripta; 2) modus ieiunandi, ubi et specialis indagatur quae-

stio de obligatione ieiunii die Natalis Domini, si in feria VI celebretur; quoad abstinentiam, pariter mentem Seraphici Patris A. inquirere studet relate ad ius regulare tunc temporis. Unde concludit Regulam franciscanam in quaestione ieiunii et abstinentiae mitissimam esse ex omnibus Regulis monasticis et religiosis saec. XIII vigentibus.

Argumentum de obligatione ieiunii et abstinentiae ex parte religiosorum in festis de praecepto solide explanavit idem A. alia in lucubratione: *Ayunos y abstinencias de los religiosos en las fiestas de precepto*, in *Rev.Esp.Der.Can.* 10(1955) 213-231, ubi tenet obligationem illis in diebus non urgere, nisi Regulae Institutorum expressis verbis illam iniungant. I. V.

1424. - FUSSENEGGER Geroldus, O.F.M., *Aliud exemplar originale diplomatis Theobaldi, episcopi Assisiensis, de indulgentia Portiunculae*, in *Arch.Franc.Hist.* 50(1957) 221.

Exemplar hoc servatur in archivo Provinciae Tyrolensis O.F.M., ad quod devenit ex archivo conventus Friburgi in Brisgovia, et hanc fert chronologiae notam: *Datum Assisii anno Domini MCCCX.* M. A.

1425. - PASCHINI Pio, *Una cedola d'Indulgenza nel 1502*, in *Riv. Stor.Chiesa Italia* 10(1956) 267-269.

Quidam GEORGIUS CAPOLANUS, O.Min., occasione iubilei an. 1502 concessi ab ALEXANDRO VI, die 14 maii 1502, in urbe S. Daniele del Friuli, munere subdelegati et vice-commissarii Apostolici functus, quampluribus Christi fidelibus indulgentiam plenariam largitur in articulo mortis profuturam. M. A.

1426. - MARINUS VON NEUKIRCHEN, O.F.M.Cap., *Aggregatio - filiatio*, in *Provinzbote* (Bayern O.F.M.Cap.) 29(1955) 48-50.

Occasione editionis libelli J. FAITSCH, O.F.M., *Die Ablässe der klösterlichen Terziaren des heiligen Franziskus*, Landshut 1954, oblata, A. in sensum aggregationis et filiationis inquirit, attentione potissimum O.F.M.Cap. habita. Opportune statuitur, quid uterque terminus ad invicem commune habeant quoque differant. O. R.

1427. - OESTERLÉ G., *Irrégularités*, in *Dictionnaire de droit canonique* VI (cf. *supra* n.1365), 42-66.

In hoc commentario adducitur et illustratur etiam SIXTI IV Bulla *Regimini universalis Ecclesiae*, 31 aug. 1474, *Mare magnum* nuncupata, qua ministro generali, provinciali eorumque vicariis facultas conceditur ab irregularitatibus varias ob rationes incursis dispensandi (60). O. R.

1428. - BLASIUS A SAVIGNO, O.F.M.Cap., *De antiquo processu poenali in Ordine Fratrum Minorum Capuccinorum. Modus procedendi 1596-1901*. Dissertatio ad lauream in facultate Iuris Canonici Pontificiae Universitatis Gregorianae. Roma, [Ius Seraphicum], 1957. 22,5 cm., 85 pp., ill.

Haec historico-iuridica pervestigatio triplici absolvitur gressu, nempe: 1) descriptione praxis vigentis penes religiosos Ordines relate ad eorundem sodalium delinquentium punitionem; interea A. colligit elementa iuris poenalis ex Regula, Costitutionibus atque privilegiis pontificiis, quae Ordini Minorum collata sunt; et tandem agit de institutione processus poenalis *summarii*, qui Constitutione Clementis V *Saepe* (an. 1306) inauguratus est; 2) potior dissertationis pars vertit circa historiam iuris poenalis apud Minores Capuccinos, qualiter ipsum viguerit inde ab exeunte saec. XVI ad iniens XX: quo loco A. describit varias *Modi procedendi* redactiones (scil. an. 1596. 1656. 1847 et 1901). Insuper data opera mentio fit, iuxta eundem *Modum procedendi*, de personis atque de integri processus decursu; 3) tandem A. sermonem instituit de peculiari quodam procedendi modo, penes Capuccinos recepto, qui dicitur « per viam articulorum », atque de ratione qua fratres discoli ac incorrigibiles tractandi sunt. Opusculo congrua bibliographia atque notitia de fontibus archivisticis adhibitis praemittitur. Dissertatio in lucem iam prodierat in *Ius Seraphicum* 1(1955) 34-55. 154-176. 480-507. M. A.

1429. - CAPOBIANCO Pacificus, O.F.M., *De absolutione a censuris « ad effectum » electionum quae a religiosis fiunt*, in *Ius Seraph.* 1 (1955) 129-133.

Relationibus, quae pro et contra suam sententiam militant, recensitis, A. probat quod, saltem aliquibus in casibus, absolutio a censuris « ad effectum » electionum faciendarum neque inutilis neque Codici I.C. contraria est. Hic absolvendi mos invaluit inde ab ineunte saec. XVI, atque via communicationis privilegiorum ad sodales O.F.M.Obs. devenit: penes quos tamen prima mentio scriptis invenitur an. 1593, in Constitutionibus redactis a capitulo generali Vallisoletano. M. A.

C. - DE DOCTRINIS FRANCISCANIS IN SPECIE SEU DE SINGULIS SCRIPTORIBUS FRANCISCALIBUS

1. - *A S. Francisco Assisiensi ad Joannem Duns Scotum (1226-1308)*

S. Antonius Patavinus, O.Min., † 13 iun. 1231

Vide etiam: n.3 bibliographia; 173 scripta; 1240. 1360 vitae; 979 miracula; 174s epistola S. Francisci; 251 apostolatus; 129 theologia; 1169 primatus; 1154 Cor Jesu; 365s Puer Jesus; 859. 861 sanctificatio B.M.V.; 926s. 929 regalitas B.M.V.; 1081. 1169. 1192

Pius M. a Mondreganes 284.
Plassman T. 211. 284.
Ploumen P. 200.
Pompei A. 217.
Post G. 165.
Post R.R. 139.
Pourrat P. 260.
Poverty 281.
Pozzo G.M. 266.
Prada B. 231.
Primavera Francescana 336.
Propre OFMCap. 313.

Quadri G. 179.

Radić I. 274.
Raineri C. 291. 303.
Rainville L. 332.
Rákos R. 324.
Rathgeber A.M. 310.
Raúl González E. 211.
Recio A. 321.
Redemptus M. de Jesús Crucificado 283.
Reeves M.E. 152.
Regina Immaculata 205.
Regolamento parrocchie OFM 327.
Regula et Constitut. OFM 339.
Reinmann G. 346.
Reypens L. 289.
Ricard R. 291. 321.
Richardson F. 253. 291. 293. 325.
Riedmatter P.O. 304.
Riera Estarellas A. 216.
Rituale Rom.-Seraph. 316.
Robert P. 214.
Robertus a Langayo 296.
Robichaud J.A. 220.
Robres R. 139.
Rode R. 258.
Rodríguez I. 348.
Rodríguez Cabal J. 139.
Romag D. 212.
Romeri C. 210.
Romualdus a Delft 192.
Roncaglia M. 239. 265.
Roschini G.M. 200.
Roth D. 320.
Ruh K. 189. 256.
Russo I. 274.

Sagrados retiros franciscanos 284.
Sala G. 177.
Salesius a Kroenau 344.
Salmon P. 258.
Samaritani A. 179.
Sanchís Alventosa J. 287.
Santerato G. 281.
Santiago a La Coruña 290. 303.
Sartori C. 338.
Scannel F.M. 301.
Scannell A. 270.
Scapular of S. Joseph 309.
Scheffer E. 342.
Schmidt F. 237.
Schneider B. 188.
Schneider R. 266.
Schneyer B. 319.
Schnur W. 234.
Schnürer G. 151.
Secret F. 159s.
Segovia A. 189.
Sementovsky-Kurillo N. 268.
Sépinski A. 142. 335.
Seraph. Liebeswerk 328.
Sérent A. de 272.
Sericoli C. 219. 236.
Servus a St. Anthonis 141.
Shircel C. 188. 200.
Short Breviary 316.
Silverstein T. 174.
Sint Franciscus 149.
S. Joseph et les Franciscains au Canada 309.
Sloots C. 305.
Smetana J. 309.
Smutko G.F. 193.
Soleri G. 184.
Sonet J. 285.
Soto H.C. 145.
Speekenbrink B. 196.
Spykman G.J. 243.
Staehelin E. 251.
Stanislaus a Campagnola 295.
Statuto Centro Studi Bonav. 142.
Steenberghen F. Van 133. 155. 163.
Stegmüller F. 186.
Stephanus ab Übersee 340.
Studia Orientalia 150.
Sullivan J.J. 353.
Sweeney L. 170.
Szabó T. 317.
Szcześniak B. 187.

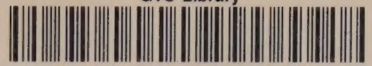
Tavard G.H. 186.
Terentius a Torrano 322.
Teresia a S. Phalle 325.
Ternus J. 196.
Terschlüsen J. 341.
Theodosius a Faeto 298.
Theologie in Geschichte und Gegenwart 181.
Theophilus a Pozzo 330.
Thorndike L. 174.
Thurston H. 289.
Trabert P. 332.
Trabucco A. 235.
Trapp D. 183.
Tremolada A. 169.
Tribute to Mary 206.
Trottier A. 306.

Udulutsch E. 311.
Unger D. 191. 194. 303.
Unsere Liebe Frau... Dreifaltigkeit 305.
Uribe A. 203.
Urionabarrenechea P.M. 237.
Urquiri T. 305.

Vade mecum 335.
Valderrama A.C. 277.
Valentinus a S. Joan de Les Abadeses 302.
Valentinus a Westende 227.
Vanni-Rovighi S. 175.
Varet G. 160.
Vázquez I. 223.
Veatch H.B. 164.
Veuthey L. 273. 278. 292s. 296.
Vierge Immaculée 204.
Vignaux P. 162.
Villasante L. 252.
Virgo Immaculata 197. 204.
Vitus a Bussum 277.
Vooght P. de 184. 249.

Wagner E. 342.
Walker J.H. 311.
Walle A. Van de 223.
Wallenstein A. 271.
Weijenborg R. 221.
Weise G. 262.
Weiss R. 134.
Weithaas A. 274.
Werner E. 259.
Wick R. 326.
Wicki N. 249.
Williams G. 250.
Winiarz C. 327.
Wohin Dein Weg 336.
Wolter A.B. 214.
Wroblewski S. 332.

Zaremba T. 277. 301.
Zeeman E. 259.
Zerbini L. 142.
Ziegler J.G. 243.
Zielinski C.E. 326.
Zimmerman D.R. 282.
Zorzi D. 256.
Zumkeller A. 244.
Zürcher J. 265. 283.

INDEX RER

Fasc. 1-2

I. - SUBSIDIA ET INSTRUMENTA (n.1-162) . . . . . pag. 5-55

1. *Methodologia et bibliographiae* (n.1-23) 5-11
2. *Instituta, archiva, bibliothecae* (n.24-29) 11-12
3. *Catalogi archivorum et bibliothecarum* (n.30-116) . . . 12-41
   Anglia-Austria-Belgium-Cechoslovachia (n.30-41) . . . 12-15
   Gallia-Germania (n.42-57) 15-20
   Hispania-Hollandia (n.58-80) 20-26
   Italia-Jugoslavia-Portugallia (n.81-116) 26-41
4. *Dictionaria et encyclopediae* (n.117-131) 41-44
5. *Catalogi auctorum et operum* (n.132-151) 44-52
6. *Acta, regesta* (n.152-162) 52-55

II. - RELATIONES DE S. FRANCISCO (n.163-542) 56-132

1. *Opuscula* (n.163-218) 56-70
   Editiones (n.163-172) 56-58
   Studia (n.173-218) 58-70
2. *Vitae antiquae* (n.219-263) 70-80
   Editiones (n.219-244) 70-74
   Studia (n.245-263) 75-80
3. *Biographiae* (n.264-341). 80-89
4. *Studia biographicae* (n.342-382) 89-99
5. *Spiritualitas* (n.383-458). 99-114
   Generalia (n.383-399) 99-101
   Deus (n.400-409) 101-103
   Christus (n.410-426) 103-106
   Maria (n.427-433) 106-108
   Ecclesia-virtutes (n.434-458). 108-114
6. *Devotio et cultus* (n.459-500) 114-124
7. *Ars et litteratura* (n.501-542) 124-132

III. - RELATIONES DE STUDIIS, DOCTRINIS ET SCRIPTORIBUS FRANCISCANIS (n.543-1432) 133-356

A. DE STUDIIS (n.543-608) 133-150

1. *Studiorum ordinatio* (n.543-560) 133-138
2. *Scholae et instituta* (n.561-580) 138-142
3. *Studiorum chronica* (n.581-599) 143-147
4. *Ephemerides novae* (n.600-608) 147-150

B. DE DOCTRINIS FRANCISCANIS IN GENERE (n.609-1429) 150-355

1. *De doctrinis philosophicis et theologicis* (n.609-973) . . 150-251
   Generalia philosophico-theologica (n.609-649) 150-160
   PHILOSOPHIA - generalia (n.650-676) 160-166
   Logica - metaphysica - theodicea (n.677-690) 167-170

Naturalis philosophia (n.691-701) 171-175
Psychologia - moralis philosophia (n.702-720) . . . 175-180
THEOLOGIA - generalia (n.721-735) 180-184
Theologia fundamentalis - S. Scriptura (n.736-750) . . 184-188
Trinitas (n.751-756) 188-189
Christologia (n.757-778) 189-196
Mariologia - generalia (n.779-797) 196-201
Maternitas - praedestinatio (n.798-806) 201-203
Immaculata Conceptio - generalia - chronica 1954 (n.807-841) 203-211
Immaculata Conceptio - historia doctrinalis (n.842-897) . 211-227
Immaculata Conceptio - debitum (n.898-913) . . . 227-233
Corredemptio - assumptio - regalitas aliaque privilegia (n.914-937) 233-239
Ecclesia - sacramenta (n.938-953) 239-244
Iustificatio - gratia - virtutes - peccatum - novissima (n.954-973) 244-251

2. *De spiritualitate* (n.974-1242) 252-310
Generalia (n.974-980) 252-254
Historia spiritualitatis saec. XIII-XX (n.981-1029) . . 254-268
Perfectio franciscana - opera generalia (n.1030-1058) . . 268-274
Perfectio franciscana - auxilia - virtutes (n.1059-1081) . 274-278
Paenitentia (n.1082-1097) 278-280
Paupertas - oboedientia (n.1098-1118) 280-283
Oratio - meditatio - contemplatio (n.1119-1144) . . . 283-289
Devotiones - erga Christum (n.1145-1165) 289-293
Devotiones - erga B.M.V. (n.1166-1175) 293-295
Devotio erga Immaculatam (n.1176-1202) 295-301
Aliae devotiones marianae (n.1203-1226) 301-305
Devotio erga S. Joseph aliosque Sanctos (n.1227-1242) . 306-310

3. *De liturgia* (n.1243-1277) 310-319
Generalia (n.1243-1249). 310-312
Missale - breviarium - varia liturgica Immaculatae (n.1250-1277) 312-319

4. *De apostolatu* (n.1278-1318) 319-329
Praedicatio (n.1278-1289) 319-322
Cura animarum - opera socialia (n.1290-1318) . . . 322-329

5. *De paedagogia* (n.1319-1361) 329-337
Seminaria maiora (n.1319-1337) 329-333
Seminaria minora (n.1338-1350) 333-335
Opus vocationum (n.1351-1361) 335-337

6. *De iure particulari* (n.1362-1429) 337-355
Generalia (n.1362-1365). 337-338
Regula - Constitutiones (n.1366-1387). 339-343
Statuta - ordinationes (n.1388-1392) 344
Personae (n.1393-1421) 345-353
Res (n.1422-1429) 353-355

C. DE DOCTRINIS FRANCISCANIS IN SPECIE SEU DE SINGULIS SCRIPTORIBUS FRANCISCALIBUS (n.1430-1432) 355-356

1. *A S. Francisco Assisiensi ad Joannem Duns Scotum (1226-1308)* (n.1430-1432; continuabitur) 355-356

STABILIMENTO TIPOGRAFICO « GRAFICA » DI SALVI & C. - PERUGIA - VIA DELLE STREGHE, 31 — 1961